

T.C.
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KAMU YÖNETİMİ ANABİLİM DALI
KAMU YÖNETİMİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

**YOKSULLUK, KENT GÜVENLİĞİ VE SUÇ İLİŞKİSİNİN KENTSEL
YAŞAM KALİTESİNE ETKİLERİ: İZMİR ÖRNEĞİ**

Elif KILIÇ

Danışman
Doç. Dr. Yunus Emre ÖZER

İZMİR – 2019

YÜKSEK LİSANS
TEZ ONAY SAYFASI

Üniversite : Dokuz Eylül Üniversitesi
Enstitü : Sosyal Bilimler Enstitüsü
Adı ve Soyadı : Elif KILIÇ
Öğrenci No : 2015800243
Tez Başlığı : Yoksulluk ,Kent Güvenliğine Suç İlişkisinin Kentsel Yaşam Kalitesine
Etkileri : İzmir Örneği

Savunma Tarihi : 12/06/2019
Danışmanı : Doç. Dr.Yunus Emre ÖZER

JÜRİ ÜYELERİ

<u>Ünvanı, Adı, Soyadı</u>	<u>Üniversitesi</u>
Doç. Dr.Yunus Emre ÖZER	Dokuz Eylül Üniversitesi
Doç.Dr.İbrahim Güray YONTAR	-Dokuz Eylül Üniversitesi
Dr.Öğr.Üyesi Ahu KARAKURT EREN	- İzmir Demokrasi Üniversitesi

İmza

Elif KILIÇ tarafından hazırlanmış ve sunulmuş olan bu tez savunmada başarılı bulunarak oy birliği () / oy çokluğu () ile kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Metin ARIKAN
Müdür

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “YOKSULLUK, KENT GÜVENLİĞİ VE SUÇ İLİŞKİSİNİN KENTSEL YAŞAM KALİTESİNE ETKİLERİ: İZMİR ÖRNEĞİ” adlı çalışmanın, tarafımdan, akademik kurallara ve etik değerlere uygun olarak yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

Tarih

....../....../.....

Elif KILIÇ

İmza

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

Yoksulluk, Kent Güvenliği ve Suç İlişkisinin Kentsel Yaşam Kalitesine Etkileri:

İzmir Örneği

Elif KILIÇ

Dokuz Eylül Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Kamu Yönetimi Anabilim Dalı

Kamu Yönetimi Yüksek Lisans Programı

Kent; tarımsal olmayan üretimin yapıldığı, uzmanlaşma, iş bölümü ve örgütlenmenin yer aldığı, belirli bir nüfus yoğunluğuna sahip, geleneksel ilişkiler yerine bireysel ilişkilerin ön plana çıktığı, heterojen yapıda yasal bir yerleşim birimidir. Modern anlamda kent, sanayileşme süreci sonunda ortaya çıkmıştır. Üretim biçimlerinin değişmesi ile beraber yaşam biçimleri ve kentlerin yapısı değişmiştir. Bu değişimden önce de varlığını sürdüren yoksulluk kavramı, küreselleşme ile yaşanan değişim süreci ile görünür hale gelmiştir. Kent yoksulluğu ise dünyada sanayi devrimiyle birlikte ortaya çıkan ve kentleşme sürecinde beliren çok yönlü bir olgudur. Bu olguyla beraber ortaya çıkan bir diğer önemli kavram ise kent güvenliğidir. Yoksulluk ise suç üzerinde etkili olan unsurların başında yer almaktadır. Suç ile mücadelede kamusal ve kentsel güvenliğin tesisi kolluk kuvvetlerinin hem suça müdahale hem de suçun oluşumunu engelleme politikalarıyla sağlanmaktadır.

Bu çalışma, yoksulluk ve suçla mücadele eden kamu kurum ve kuruluşlarının politikaları üzerine detaylı bir analizi içermekte ve İzmir’de uygulanan yoksulluk ve suçla mücadele politikalarının yeterli olup olmadığını araştırmaya yöneliktir. Bu kapsamda İzmir Büyükşehir Belediyesi, Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkif Evleri Genel Müdürlüğü İzmir Denetimli Serbestlik Müdürlüğü, Sosyal Güvenlik Kurumu İzmir İl Müdürlüğü ve İzmir Çalışma ve İş Kurumu İl Müdürlüğü ile yüz yüze yapılandırılmış mülakat çalışması gerçekleştirilmiş ve kentsel yaşam kalitesine vurgu yapılarak uygulanan

yoksulluk ve suçla mücadele politikaların etkinlik düzeyi, olumlu çıktıları ve eksiklikleri araştırılmıştır.

Bu çalışma, yoksulluk ve suç ilişkisinin kent güvenliği ve kent refahını ne ölçüde etkilediğinin belirlenmesinde ve kentsel yaşam kalitesi göstergeleri ışığında yoksulluk ve suçla mücadelede eden kamu kurum ve kuruluşlarının uyguladığı politikaların değerlendirilmesinde yol gösterici olacaktır.

Anahtar Kelimeler: Kent, Kentleşme, Kent Güvenliği, Yoksulluk, Suç, Kentsel Yaşam Kalitesi

ABSTRACT

Master's Thesis

Effects of Relationship Among Poverty, Urban Security and Crime on Quality of Urban Life: Case Study of İzmir

Elif KILIÇ

Dokuz Eylül University

Graduate School of Social Sciences

Department of Public Administration

Public Administration Master Program

The city is a heterogeneous legal settlement where have non-agricultural production, specialization, a division of labor and organization with a certain population density and individual relations instead of traditional relations. The modern sense of city was emerged at the end of the industrialization process. Together with the change in way of production, lifestyles and the structure of cities have changed. The concept of poverty, which continues to exist before this change, has become visible through the process of change with globalization. Urban poverty is a multifaceted phenomenon that emerged with the industrial revolution in the world and emerged in the process of urbanization. Another important concept that appears with this phenomenon is urban security. Poverty is one of the most important factors that affect crime. The ensuring of public and urban security in the fight against crime is provided by the law-enforcement forces intervention to crime as well as the policy of preventing the occurrence of crime.

This study includes a detailed analysis of the policies of the public institutions and organizations dealing with poverty and crime and it aims to investigate whether the applied policies of poverty and crime fighting in İzmir are adequate or not. In this context, a face to face structured interview was conducted with Izmir Metropolitan Municipality, Ministry of Justice - General Directorate of Prisons and Detention Houses İzmir Probation Directorate, Social Security Institution İzmir Provincial Directorate and İzmir Labour and

Employment Agency Provincial Directorate and also the level of effectiveness, positive outcomes and shortcomings of policies against poverty and crime have been investigated with emphasis on urban life quality.

This study will guide to determine the impact of the relationship between poverty and crime on urban security and urban welfare and the evaluation of the policies implemented by public institutions and organizations for fighting poverty and crime in the light of the quality of urban life indicators.

Keywords: Urban, Urbanization, Urban Security, Poverty, Crime, Quality of Urban Life

YOKSULLUK, KENT GÜVENLİĞİ VE SUÇ İLİŞKİSİNİN KENTSEL YAŞAM KALİTESİNE ETKİLERİ: İZMİR ÖRNEĞİ

İÇİNDEKİLER

TEZ ONAY SAYFASI	ii
YEMİN METNİ	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	vi
İÇİNDEKİLER	viii
KISALTMALAR	xiv
TABLolar LİSTESİ	xvi
ŞEKİLLER LİSTESİ	xvii
EKLER LİSTESİ	xviii
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM TEMEL KAVRAMLAR

1.1. KENT	4
1.1.1. Kent Tanımı	4
1.1.2. Kentleşme, Kentlileşme	8
1.1.3. Kent Kültürü, Kentlilik Bilinci	9
1.1.4. Soylulaştırma-Süzülme	11
1.1.5. Kentleşme Nedenleri	13
1.1.5.1. Ekonomik Nedenler	13
1.1.5.2. Teknolojik Nedenler	14
1.1.5.3. Siyasal Nedenler	16
1.1.5.4. Sosyo-Psikolojik Nedenler	18
1.2. YAŞAM KALİTESİ	19
1.2.1. Yaşam Kalitesi Tanımı	19
1.2.2. Kentsel Yaşam Kalitesi	20

1.2.3. Kentsel Yaşam Kalitesinin Ölçülmesi	21
1.2.4. Kentsel Yaşam Kalitesi Göstergeleri	22
1.3. YOKSULLUK	27
1.3.1. Yoksulluk Tanımı	27
1.3.2. Yoksulluk Türleri	28
1.3.2.1. Mutlak Yoksulluk	28
1.3.2.2. Görelî Yoksulluk	29
1.3.2.3. Kırsal Yoksulluk	29
1.3.2.4. Kentsel Yoksulluk	30
1.3.3. Yoksulluğun Nedenleri	31
1.3.3.1. Ekonomik Nedenler	31
1.3.3.1.1. İşsizlik ve İstihdam	32
1.3.3.1.2. Büyüme ve Gelir Dağılımı	32
1.3.3.1.3. Ekonomik Krizler	33
1.3.3.1.4. Enflasyon	33
1.3.3.1.5. Vergideki Adaletsizlikler	34
1.3.3.2. Sosyal ve Demografik Nedenler	34
1.3.3.2.1. Hızlı Nüfus Artışı	34
1.3.3.2.2. Eğitim Düzeyi	34
1.3.3.2.3. Yerleşim Yeri	35
1.3.3.2.4. Göç	35
1.3.3.3. Coğrafi Nedenler	36
1.3.3.4. Siyasal Nedenler	36
1.3.4. Çok Boyutlu Yoksulluk Endeksi	36
1.3.5. Yoksulluk Kültürü	39
1.3.6. Sosyal Dışlanma	40
1.4. SUÇ	42
1.4.1. Suçun Tanımı	42
1.4.2. Kentleşme ve Suç İlişkisi	42
1.4.3. Suç Korkusu	46
1.4.4. Kente Karşı Suç	48

1.5. GÜVENLİK	49
1.5.1. Güvenlik Tanımı	49
1.5.2. Kent Güvenliği	50
1.5.3. Avrupa Kentsel Şartı Çerçevesinde Güvenli Kent	52

İKİNCİ BÖLÜM

MERKEZİ YÖNETİMİN, YEREL YÖNETİMLERİN VE ÖZEL TEŞKİLATLARIN KENTTEKİ SUÇ VE YOKSULLUK OLGUSUNU ÖNLEMeye YÖNELİK POLİTİKALARI

2.1. GÜVENLİK VE SUÇLA MÜCADELEDE KOLLUK KUVVETLERİ, ÖZEL GÜVENLİK HİZMETLERİ VE KAMU KURUMLARI	55
2.1.1. Kolluk Tanımı, Amacı ve Türleri	55
2.1.2. Özel Güvenlik ve Özel Güvenlik Hizmetleri	58
2.1.3. Güvenlik ve Suçla Mücadelede Kamu Kurumları ve Uygulamaları	60
2.1.3.1. Adalet Bakanlığı	60
2.1.3.1.1. Denetimli Serbestlik Faaliyetleri	61
2.1.3.1.2. Tutuklu ve Hükümlülere Yönelik Eğitim Servisi Faaliyetleri	62
2.1.3.1.3. Tutuklu ve Hükümlülere Yönelik Psiko-Sosyal Servis Faaliyetleri	63
2.1.3.1.4. Mağdur Destek Hizmetleri	64
2.1.3.1.5. Salıverilenlere Yönelik Hizmetler	65
2.1.3.2. İçişleri Bakanlığı	66
2.1.3.2.1. Toplum Destekli Polislik	66
2.1.4. Güvenlik ve Suçla Mücadele Kapsamında Genel Değerlendirme	68
2.2. YOKSULLUKLA MÜCADELE YÖNTEMLERİ, KAMU POLİTİKALARI VE KURUMLARI	68
2.2.1. Yoksullukla Mücadele Yöntemleri	69
2.2.1.1. Doğrudan Mücadele Yöntemi	69
2.2.1.2. Dolaylı Mücadele Yöntemi	70
2.2.2. Yoksullukla Mücadele Politikaları	71

2.2.2.1. Maliye Politikası	71
2.2.2.2. Para Politikası	72
2.2.2.3. Enflasyon Önleme Politikaları	72
2.2.2.4. Kayıt Dışı Ekonomiyi Önleme Politikası	73
2.2.2.5. Asgari Ücret Uygulaması	73
2.2.2.6. İstihdam Arttırıcı Politikalar	74
2.2.2.7. Eğitim Politikası	75
2.2.2.8. Sosyal Güvenlik Politikası	76
2.2.3. Yoksullukla Mücadelede Kamu Kurumları ve Uygulamaları	78
2.2.3.1. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı	79
2.2.3.1.1. Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü	80
2.2.3.1.2. Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü	81
2.2.3.1.3. Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü	83
2.2.3.1.4. Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü	83
2.2.3.1.5. Şehit Yakınları ve Gaziler Genel Müdürlüğü	84
2.2.3.1.6. Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü	85
2.2.3.1.6.1. Aile Yardımları	86
2.2.3.1.6.2. Afet ve Acil Durum Yardımları	87
2.2.3.1.6.3. Barınma Yardımları	87
2.2.3.1.6.4. Eğitim Yardımları	88
2.2.3.1.6.5. Engelli ve Yaşlı Yardımları	88
2.2.3.1.6.6. Sağlık Yardımları	89
2.2.3.2. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı	89
2.2.3.2.1. Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1963-1967)	90
2.2.3.2.2. İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1968-1972)	90
2.2.3.2.3. Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı (1973-1977)	91
2.2.3.2.4. Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı (1979-1983)	92
2.2.3.2.5. Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1985-1989)	93
2.2.3.2.6. Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planı (1990-1994)	94
2.2.3.2.7. Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1996-2000)	95
2.2.3.2.8. Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (2001-2005)	96
2.2.3.2.9. Dokuzuncu Kalkınma Planı (2007-2013)	97

2.2.3.2.10. Onuncu Kalkınma Planı (2014-2018)	98
2.2.3.3. Vakıflar Genel Müdürlüğü	100
2.2.3.3.1. Aşevi ve Kuru Gıda Yardımı Hizmeti ve Muhtaç Aylığı	100
2.2.3.3.2. Burs Hizmeti ve Vakıf Evi	101
2.2.3.4. Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumu	101
2.2.3.5. Belediyeler	102
2.2.4. Yoksullukla Mücadelede Sivil Toplum Kuruluşları	104
2.2.5. Yoksullukla Mücadele Kapsamında Genel Değerlendirme	106

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

İZMİR İLİ ÖZELİNDE UYGULANAN YOKSULLUKLA MÜCADELE VE SUÇ ÖNLEME POLİTİKALARINDA KAMU KURUMLARININ YERİ

3.1. İZMİR BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ	109
3.1.1.Sosyal Hizmetler Dairesi	109
3.1.1.1.Genel Değerlendirme ve Öne Çıkan Unsurlar	115
3.1.2.Sosyal Projeler Dairesi	116
3.1.2.1.Genel Değerlendirme ve Öne Çıkan Unsurlar	120
3.2. ADALET BAKANLIĞI CEZA VE TEVKİF EVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ	
İZMİR DENETİMLİ SERBESTLİK MÜDÜRLÜĞÜ	121
3.2.1.Genel Değerlendirme ve Öne Çıkan Unsurlar	125
3.3. SOSYAL GÜVENLİK KURUMU İZMİR İL MÜDÜRLÜĞÜ	126
3.3.1.Genel Değerlendirme ve Öne Çıkan Unsurlar	129
3.4. İZMİR ÇALIŞMA VE İŞ KURUMU İL MÜDÜRLÜĞÜ (İŞKUR)	130
3.4.1.Genel Değerlendirme ve Öne Çıkan Unsurlar	136
3.5. KURUMLARLA YAPILAN YÜZ YÜZE YAPILANDIRILMIŞ MÜLAKAT ÇALIŞMASI GENEL DEĞERLENDİRMESİ	137
SONUÇ	140
KAYNAKÇA	144
EKLER	158

KISALTMALAR

AB	Avrupa Birliği
ABD	Amerika Birleşik Devletleri
AÇEP	Anne Çocuk Eğitim Programı
AÇEV	Anne Çocuk Eğitim Vakfı
BM	Birleşmiş Milletler
CNC	Bilgisayar Sayımlı Yönetim
COESS	Avrupa Güvenlik Hizmetleri Konfederasyonu
ÇBYE	Çok Boyutlu Yoksulluk Endeksi
ÇOĞEM	Çocuk ve Gençlik Merkezi
DENGE	Denetimli Serbestlik Gençlik Programı
DPT	Devlet Planlama Teşkilatı
GSMH	Gayri Saf Milli Hasıla
GSYİH	Gayri Safı Yurt İçi Hasıla
İGE	İnsani Gelişme Endeksi
İŞKUR	Türkiye İş Kurumu
KA-DER	Kadın Adayları Destekleme Derneği
KOSGEB	Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı
KSGM	Kadın Statüsü Genel Müdürlüğü
m.	Madde
MEB	Millî Eğitim Bakanlığı
NAFTA	Kuzey Amerika Serbest Ticaret Anlaşması
OECD	Ekonomik İş birliği ve Kalkınma Örgütü
OPHI	Oxford Yoksulluk ve İnsani Gelişme Girişimi
PLC	Programlanabilen Mantıksal Denetleyici
R.G.	Resmî Gazete
SAHT	Sorumluluk Alanı Huzur Toplantıları
SGK	Sosyal Güvenlik Kurumu
SODES	Sosyal Destek Programı
SSK	Sosyal Sigortalar Kurumu

SYDTF	Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Teşvik Fonu
SYGM	Sosyal Yardımlaşma Genel Müdürlüğü
TCK	Türk Ceza Kanunu
TDK	Türk Dil Kurumu
TEGV	Türkiye Eğitim Gönüllüleri Vakfı
TESEV	Türkiye Ekonomik ve Sosyal Etüdler Vakfı
TOKİ	Toplu Konut İdaresi Başkanlığı
TÜBA	Türkiye Bilimler Akademisi
TÜİK	Türkiye İstatistik Kurumu
UNDP	Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı
UNICEF	Birleşmiş Milletler Uluslararası Çocuklara Yardım Fonu
VGM	Vakıflar Genel Müdürlüğü
WHOQOL	Dünya Sağlık Örgütü Yaşam Kalitesi Ölçeği
YÖK	Yüksek Öğretim Kurulu
YURTKUR	Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumu
vd.	ve diğerleri

TABLÖLER LİSTESİ

Tablo 1:	Ulaşım türlerine ve yıllara göre yolcu taşınması	s.15
Tablo 2:	Yıllara göre sabit telefon, cep telefonu ve internet kullanıcı sayıları (2000-2017)	s.16
Tablo 3:	TÜBA Çevre Çalışma Grubu Raporu'nda Yer Alan Yaşam Kalitesinin Nesnel Değerlendirme Ölçütleri	s.24
Tablo 4:	Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü Kapsamında Kurulan Kuruluşlar ve Bakılan Çocuk Sayısı (Aralık 2016)	s.81
Tablo 5:	Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü Çocuğa Yönelik Hizmetler ve Çocuk Sayıları (Aralık 2016)	s.82

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1:	İllerde Yaşam Endeksi Haritası	s.23
Şekil 2:	Türk Kamu Yönetimi Yapısı	s.54

EKLER LİSTESİ

EK 1: Dokuz Eylül Üniversitesi Etik Kurul İzni

s.159

GİRİŞ

İnsanlık tarihi içerisinde avcı toplayıcı toplumdan tarım toplumuna geçiş ile insanlar göçebe toplum yapısından yerleşik toplum yapısına geçmişlerdir. Yerleşik yaşam ile birlikte medeniyetler ve kentler ortaya çıkmıştır. Uygarlık tarihi aynı zamanda kentlerin tarihidir. Ancak günümüzdeki anlamıyla kent kavramı, sanayileşme süreci ile ortaya çıkmıştır. Sanayi Devrimi, modern kentleşme anlayışının miladı olarak görülmektedir. Sanayi Devrimi üretim biçimlerini ve kentlerin yapısını değiştirmiş, kırdan kente göç ile birlikte kentli nüfus artışı yaşanmıştır. Kent; ticaret ve sanayinin geliştiği, tarım dışı üretimin gerçekleştiği, yoğun ve toplumsal açıdan farklılıklar gösteren bireylerin oluşturduğu bir nüfusa sahip yerleşim birimidir. Neo-Marxist yaklaşım içerisinde kent, kapitalist üretim koşullarının sürekliliğini sağlayan bir araçtır. Bu nedenle kapitalizm, kentte gerçekleştirilen üretim ile kenti devamlı kılmaktadır.

Kentleşme devletin sorumluluk alanı içerisinde artış meydana getirmiş ve çeşitli hizmetler yüklenmesine neden olmuştur. Bu hizmetler içerisinde toplumsal ve fiziksel çevrenin iyileştirilmesi, kentsel yaşam kalitesinin geliştirilmesi, kent güvenliği ve refahının sağlanması, kentlilik bilincinin oluşturulması bulunmaktadır. Kentlilik bilincini oluşturmak için kent içerisindeki sosyal ve yapısal dengesizliklerin ortadan kaldırılması gerekmektedir. Birlikte yaşama kültürü ve kente aidiyet hissinin gelişmesi ile bireyler yaşadıkları kentte güvenli hissedeceklerdir. Güvenlik, kentli hakları içerisinde yer alan en temel haktır. Kentsel güvenlik olgusu ise yalnız polisiye tedbirlerle üstesinden gelinecek bir olgu değildir. Güvenli bir kent oluşturmada emniyet güçleri kadar yerel yönetimlerin ve halkın katılımı da gereklidir. Kent güvenliği ile kentsel yaşam kalitesi ayrı düşünülemez kavramlardır. Güvenlik ve toplumsal bütünleşmenin yaşandığı, kentsel hizmetlerin halka adil bir şekilde ulaştığı, katılımı teşvik eden siyasal bir atmosferin yaşandığı, istihdam olanaklarının yüksek olduğu kentler iyi bir yaşam kalitesine sahip kentlerdir. Yaşam kalitesi güvenlik ile bağlantılı olduğu kadar ekonomik koşullarla da iç içe geçmiş bir kavramdır. Kent toplumsal gelişmenin en önemli göstergelerinden birisidir ve kentleşme ekonomik gelişmeye dayalı makro ölçekli bir yapılanmadır. Kent halkının refah seviyesi ile istihdam miktarı arasında doğru yönlü bir ilişki bulunmaktadır.

Ancak kırdan kente nüfus hareketi ile kentli nüfusunda yaşanan artış, kentler üzerinde bir baskı yaratmakta, bu durum da kentsel hizmetlerin aksaması, işsizlik ve yoksulluğa sebep olmaktadır.

Yoksulluk sadece maddi kriterler içerisinde değerlendirilmemesi gereken çok boyutlu bir sorun alanıdır. Yoksulluğa sebepleri içerisinde ekonomik nedenlerin yanı sıra sosyal ve demografik nedenler de bulunmaktadır. Hızlı nüfus artışı yoksullukla beraber çarpık kentleşme, gecekondulaşma, enformel sektörlerin yaygınlaşması, kayıt dışı istihdamda artış, sağlık ve eğitim sorunlarına neden olmaktadır. Yoksulluğun sebep olduğu yoksulluk kültürü ve sosyal dışlanma gibi sosyolojik etkiler bireylerin yaşadığı topluma yabancı kalması, sosyal, siyasal ve ekonomik yaşama katılımında yetersizlik ve suça eğilimin artması gibi sorunlara yol açmaktadır. Kuşkusuz kentin sağladığı eğitim, sağlık ve ulaşım hizmetlerine kolay ve ucuz ulaşım gibi olumlu etkilerin yanı sıra suç olgusunda artış gibi olumsuz etkileri de bulunmaktadır. Suçun kentlerde yoğunlaşmasının temel nedenlerinden biri kentlerde oluşan büyüme baskısı ile kentin sunduğu imkanların yetersiz kalmasıdır. Suça neden olan etmenler içerisinde yoksulluk önemli bir paya sahip olsa da toplum içerisindeki iletişim kopukluğu, toplumsal kontrolün azalması, kentsel hakların ve kentlilik bilincinin yeteri kadar kavranamaması gibi etmenler de suç oranlarını arttırmaktadır.

Çalışmanın birinci bölümünde kent, kentleşme, yaşam kalitesi, kentsel güvenlik, suç ve yoksulluk kavramları geniş bir kapsamda incelenmiş, suç ve yoksulluk olgusuna neden olan faktörler araştırılmıştır. Çalışmanın ikinci bölümünde ise ülkemizde yoksulluk ve suçla mücadele eden kamu kuruluşları ile sivil toplum kuruluşlarının politikaları ve stratejileri yer almaktadır. Yüksek işsizlik seviyesi, yetersiz sosyal güvenlik olanakları, yetersiz eğitim, kolluk kuvvetlerinin yetersiz kalması kentlerde yaşanan şiddet üzerinde önemli etkilere sahiptir. Bu sorun alanları ile mücadele eden kamu kurumları ve teşkilat yapılanmaları ikinci bölümde açıklanmıştır. Ülkenin emniyet ve asayişinden sorumlu İçişleri Bakanlığı'na bağlı polis ve jandarma gibi kolluk kuvvetleri incelenmiştir. Ayrıca güvenlik hizmetlerinin sunumunda toplum destekli polislik uygulaması ile toplumun beklentilerinin ne şekilde karşılandığı araştırılmıştır. Adalet Bakanlığı'nın denetimli serbestlik faaliyetlerinin yanı sıra tutuklu ve hükümlülere yönelik gerçekleştirilen eğitim ve psiko-sosyal faaliyetler ve bu faaliyetlerin çıktıları değerlendirilmiştir. Güvenlik ve

suçla mücadelede kamu kurumlarının yanı sıra özel güvenlik hizmetlerinin yeri ve gerekliliği sorgulanmıştır. Yoksulluk ve suç kavramlarının yakın ilişkisi sebebiyle ikinci bölümün temelini oluşturan bir diğer alan ise yoksullukla mücadelede eden merkezi yönetim ve yerel yönetimlerin yeridir. Yoksullukla mücadele yöntem ve politikaları ve bu politikaları uygulayan Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, Vakıflar Genel Müdürlüğü, Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumu, belediyeler ile sivil toplum kuruluşları incelenmiştir. Yoksullukla mücadele içerisinde yer alan sosyal yardımlar, kadın, çocuk, engelli ve yaşlı gibi dezavantajlı konumda bulunan bireylere yönelik uygulanan hizmetler, kalkınma planları ile başarıya ne kadar ulaşıldığı ve çeşitli çözüm önerileri tartışılmıştır.

Çalışmanın son bölümü ise İzmir ilinde bulunan kamu kurum ve kuruluşlarının İzmir halkının yaşam kalitesini arttırmaya yönelik politikaları ile yoksulluk ve suçla mücadele çalışma ve stratejileri yüz yüze yapılandırılmış mülakat çalışması ile araştırılmıştır. Mülakat gerçekleştirilen kurumlar içerisinde İzmir Büyükşehir Belediyesi, Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkif Evleri Genel Müdürlüğü İzmir Denetimli Serbestlik Müdürlüğü, Sosyal Güvenlik Kurumu İzmir İl Müdürlüğü ve İzmir Çalışma ve İş Kurumu İl Müdürlüğü (İŞKUR) bulunmaktadır. Çalışmanın bu bölümündeki amaç İzmir özelinde yoksulluk ve suçla ne ölçüde mücadele edildiğinin tespitinin yanı sıra, çalışmanın ikinci bölümünde incelenen merkezi ve yerel yönetim politikalarının ne kadarının yerel düzlemde uygulandığının somut olarak araştırılmasıdır.

BİRİNCİ BÖLÜM

TEMEL KAVRAMLAR

1.1. KENT

1.1.1. Kent Tanımı

Kent kavramı tarihsel süreç içerisinde farklı anlamlara sahip olan dinamik bir kavramdır. Birleşmiş Milletler Ekonomik ve Sosyal İşler Birimi tarafından en son 2014 yılında yayınlanan "Dünya Kentleşme Beklentileri" raporuna göre, 1950 yılında dünya nüfusunun yaklaşık %70'inin kırsal alanlarda, %30'unun ise kentlerde yaşadığı belirtilmiştir. 2014 yılına gelindiğinde ise dünya nüfusunun %54'ünün kentlerde yaşadığı ve bu oranın 2050 yılında %66'ya çıkmasının beklenildiği kaydedilmiştir (World Urbanization Prospects, 2014: 7). Sosyal ve iktisadi hayat gelişim gösterdikçe yeni ve farklı yerleşim birimleri meydana gelmiştir. İnsanların yerleşik yaşama geçmesiyle birlikte kentler oluşmuştur. Yerleşik yaşama geçiş ise tarımsal faaliyetler sonucunda gerçekleşmiştir. Kentler bir artı ürünün coğrafi ve toplumsal yoğunlaşması sayesinde yükselmiştir. Medeniyet kentlerde gelişmiştir. Medeni, kentli demektir. Bu kavramı ilk kullanan İbn-i Haldun'dur. İbn-i Haldun, yerleşimlerin uygarlaşma doğrultusundaki en önemli etkeni kentleşme olarak görmüştür (İbn-i Haldun, 1968: 295-296). Medeniyetlerin niteliği, kentlerin niteliğine bağlıdır. Günümüzdeki anlamıyla kent kavramı, sanayileşme süreci sonucunda ortaya çıkmıştır. Sanayileşme sürecinin kente etkisi, kentli nüfusunun artışı bağlamında değerlendirilmektedir. Ancak nüfus yoğunluğu, kent tanımında tek kriter değildir.

Türk Dil Kurumu kenti “*nüfusunun büyük bir kısmının ticaret, sanayi, hizmet ya da yönetimle ilgili işlerle uğraştığı ve genellikle tarımsal faaliyetlerin bulunmadığı yerleşim alanı*” olarak tanımlamıştır (TDK, 2016). Kıray'a göre kent; tarım dışı üretimin yapıldığı, teknolojik gelişim seviyelerine göre heterojenlik ve bütünleşme sağlamış yerleşim yerleridir (Kıray, 1998: 17). Keleş ise kent tanımını, köy-kent ayrımı üzerinden yapmıştır. Keleş bu ayrım için nüfus yoğunluğu,

ekonomik faaliyet ve yönetsel örgüt sınırı gibi faktörlerden yararlanarak geniş bir tanım yapmıştır. Bu faktörler bağlamında kent; yoğun nüfuslu, toplumsal açıdan farklılık gösteren bireylerin oluşturduğu, iş bölümü ve uzmanlaşmanın yaşandığı, ticaret ve sanayinin geliştiği ve nüfusunun tarım dışı sektörlerde çalıştığı, üretim süreçlerinin denetlendiği, eğitim ve sağlık gibi hizmetlerin daha nitelikli sunulduğu, teknolojik gelişmelerin yaşandığı, sosyal ve kültürel açıdan daha fazla imkânın sunulduğu yerleşim yerleridir (Keleş, 1993: 74-75). Şahin ise buna benzer bir tanımlama yapmıştır ve nüfus yoğunluğunun önemli bir kriter olduğunu fakat yalnızca bu kriteri temel almanın yanlış olduğunu vurgulamıştır. Şahin'e göre kent; belli bir nüfus yoğunluğuna erişmiş, sanayi ve hizmet sektörünün geliştiği, geleneksel ilişkilerden çok bireysel ilişkilerin yaşandığı, sosyal ve kültürel açıdan gelişmiş yerleşim birimleridir (Şahin, 2011: 7). Durkheim ise kentsel yaşam içerisinde değişen geleneksel ve bireysel ilişkileri, birincil ve ikincil ilişkiler üzerinden tanımlamıştır. Durkheim iki tür toplumsal yapıdan söz etmektedir. Birincisi, birincil ilişkilerin yaşandığı mekanik dayanışmacı toplumdur. Bu toplum tipinde iş bölümü ve farklılaşma sınırlıdır. Hemen herkes her işi yapabilmektedir ve toplumda kolektif bir bilinç egemendir. Kolektif bilinç ortak inanç ve yakın geleneksel ilişkilerden meydana gelmektedir. İkinci toplumsal yapı türü ise, ikincil ilişkilerin yaşandığı organik dayanışmacı toplumdur. Bu toplum tipinde iş bölümü ve farklılaşma yoğun olarak yaşanmaktadır. İş bölümüne bağlı olarak uzmanlaşma gelişmiştir. Farklılaşma arttıkça kolektif bilinçten uzaklaşmış ve ikincil(bireysel) ilişkiler meydana gelmiştir. Durkheim, İntihar adlı eserinde, bu konu üzerinde durmuştur ve kentte yaşayan insanlar arasında köyde yaşayan insanlara göre daha sık intihar vakasının yaşandığını belirtmiştir. Modern kentsel yaşam içerisinde yaşayan birey nüfus yoğunluğu, bireycilik ve farklılaşmanın etkisiyle kendisini kalabalık içinde yalnız hissetmektedir. Toplumsal etkileşimin ve bütünleşmenin yetersizliği ve kolektif bilincin modern toplumda bireyselleşmesi intiharın en önemli nedenlerinden biridir (Durkheim, 2002: 347).

Weber, Marx, Durkheim ve Harvey gibi düşünürler ise kent tanımı yaparken kentin daha çok kapitalist süreç içerisindeki iktisadi boyutuna vurgu yapmışlardır. Weber, kent tanımı yaparken daha geniş bir yorum getirmiştir. Weber'e göre kent topluluğunun ortaya çıkabilmesi için ticari ilişkilerin öne çıkmasıyla birlikte, bir

pazar yeri, bir kale, bir hukuk düzeni, belli bir birlik ve bağımsız olma özelliğine sahip olması gerekmektedir (Toprak, 2008:7). Weber kenti tanımlarken iktisadi ve siyasi örgütlenmeye değinmiştir. Weber'e göre iktisadi olarak kent, halkın tarımdan ziyade ticaretle uğraştığı mekandır. Siyasal açıdan ise kentlerin göreceli özerkliği ön plandadır. Siyasi ve ekonomik unsurların birlikteliği ise Weber'in ideal kentini oluşturmaktadır (Güllüpnar, 2012: 5).

Marx'a göre, Orta Çağ'a kadar insan toplumlarının tarihi kırsal tarihidir. Modern tarih, kırsal kentleşmesidir. Marx, kapitalist sanayileşmenin, kentlerin çok hızlı büyümesine neden olduğu konusu ile ilgilenmiştir. Ayrıca Marx, kenti kapitalist gelişme süreçleriyle olan bağlantısı açısından incelemiştir. Marx'a göre kentler kapitalizmin nedeni değil, kapitalizmin ve toplumsal değişim sürecinin yaşandığı mekanlardır (Güllüpnar, 2012: 4).

Durkheim ise kenti dayanışma ve iş bölümü kavramlarından hareketle açıklamaktadır ve sadece orta çağda kentin kendi başına anlamlı bir birim olduğunu düşünmektedir. Kapitalist toplumlarda kentin toplum bilimsel açıdan bir konu teşkil etmeyeceğini ileri sürer. Çünkü Durkheim'e göre toplum ve kent arasında bir ayırım yapmak doğru değildir. Toplum denilince akla kentin geldiğini belirtmektedir. Ayrıca iş bölümü ve bireysellik arttıkça, dayanışmanın ve yerelliğin önemini kaybettiğini savunur (Keleş, 1993: 92).

Wirth'e göre kentin üç önemli özelliği vardır. Bunlar ise nüfus büyüklüğü, heterojenlik ve yoğunluktur. Wirth, kent içerisinde kente ait olmayan kırsal yaşam biçimleri olabileceğini savunmaktadır. Kent içerisinde kırsal, kırsal içerisinde kenti görmek mümkündür. Bu ise ulaşım ve iletişim araçlarının gelişimi sayesinde olmaktadır. Bu sayede kırsal kente, kent kırsala yaklaşmaktadır. Bu nedenle de artık kırsal ve kent arasındaki ayırım ve benzerliklerin geçerli olmadığını savunmaktadır (Keleş, 1993: 94).

Neo-Marxist yaklaşıma göre kent kapitalist ilişkiler bağlamında değerlendirilmektedir. Neo-Marxist yaklaşım 1970'li yıllardan itibaren Avrupa'da ortaya çıkmıştır. Bu yaklaşıma Henri Lefebvre, Manuel Castells ve David Harvey öncülük etmiştir. Yaklaşımın özü kapitalizmin varlığını kentte arttırması ve kenti metalaştırmasıdır. Kentsel alanlar emeğin tüketilerek yeniden üretilmesindeki en önemli mekanlardır. Üretim kendini mekân içerisinde var etmekte ve bu mekân ise

kendi çevresini oluşturarak yeni mekanlar yaratmaktadır. Lefebvre şehir planlama ve şehirciliğin kapitalizmin en önemli araçları olduğunu vurgulamaktadır. Ona göre kent politik ve stratejik bir kavramdır ve siyasetten ayrı düşünülemez. Kapitalizm mekâna yerleşerek üretim yapmakta ve mekânı sürekli kılmaktadır. Kapitalizm varlığını mekânı işgal ederek ve yeni mekanlar üreterek sürdürmektedir (Güllüoğlu, 2012: 14). Castells'e göre kentler ortak tüketim alanlarıdır. Kolektif tüketim ve işgücünün yeniden üretimi kentsel mekânda sağlanmaktadır. Kentler işgücünün yeniden üretilmesi için gerekli olan eğitim, sağlık ve ulaşım gibi ortak tüketim ihtiyaçlarının karşılandığı yerlerdir. Devlet gerekli olan işgücünü yeniden hazır hale getirmek için müdahalelerde bulunmaktadır ve burada işgücünün yeniden üretimi için gıda, barınma gibi tüketim araçlarını sağlayarak "emek gücünü yeniden üretmektedir" (Castells, 1977: 237). Castells'in kent yaklaşımında üzerinde durduğu en temel konu, emeğin kentte yeniden üretimi ve işçilerin ertesi güne hazırlanmasıyla kapitalist düzenin çarklarının döndürülmesinin detaylı bir şekilde kavramsallaştırılmasıdır. Tüm bu süreç siyasetten ayrı düşünülmeyeceği için bu siyasallaşma süreci, kentsel toplumsal hareketlerin yaşanmasına elverişlidir.

Lefebvre ve Castells'in kent tanımlamalarından hareketle Harvey de benzer noktalar üzerinde durmuştur. Kentin kapitalist süreç içerisindeki iktisadi boyutunu artı değer kavramından hareketle incelemiştir. Harvey'e göre bir artı ürünün toplumsal olarak yoğunlaşması kentleri doğurmuştur. Artı ürün bir yerden ve birileri üzerinden elde edilmiş, artı ürünün nasıl kullanılacağına denetimi de her zaman küçük bir topluluğun tekelinde olmuştur. Bu durum kapitalist dönemde de devam etmiştir ve kapitalizm sürekli bir artı değer arayışı içindedir. Fakat artı ürün elde etmek için sermaye sahipleri artı ürün üretmek zorundadır. Bu durum ise kapitalizmin durmaksızın, kentleşmenin gereksinim duyduğu artı ürünü ürettiği anlamına gelmektedir. Kapitalizm sürekli olarak ürettiği artı ürünün tüketimi için kentleşmeye gereksinim duymaktadır. Dolayısıyla kentleşme ve kapitalizmin gelişimi arasında büyük bir ilişki bulunmaktadır (Harvey, 2015: 45). Bu noktadan hareketle Harvey için kent, kapitalist üretim koşullarının devamlılığını sağlayan bir araçtır ve kentler kapitalizmin sermayeleridir.

Tüm bu özellikler dikkate alınıp kapsamlı bir tanım yapılacak olursa kent; tarımsal olmayan üretimin yapıldığı, tarımsal olan ve olmayan üretim sürecinin

denetlendiği, tüketim ve üretim dengesinin mekânsal bazda sürekli kılındığı, uzmanlaşma, iş bölümü ve örgütlenmenin yer aldığı, belirli bir nüfus yoğunluğuna ulaşmış, sosyal hizmetlerin daha kaliteli düzeyde sunulduğu, teknolojik gelişmenin yaşandığı, geleneksel ilişkiler yerine bireysel ilişkilerin ön plana çıktığı, heterojen yapıda ve bütünleşmenin var olduğu yasal bir yerleşim birimidir.

1.1.2. Kentleşme, Kentlileşme

Kentleşme insanların avcı toplayıcı toplum düzeninden yerleşik yaşama geçişi ile başlayan bir süreçtir. Fakat modern anlamda kent, sanayileşme süreci sonunda ortaya çıkmıştır. Alaeddin Şenel, insanlık tarihini en genel gelişim aşamaları doğrultusunda üç temel bölüme ayırmıştır. Bunlardan ilki avcı toplayıcı toplum, ikincisi tarım toplumu ve sonuncusu ise endüstri toplumdur (Şenel, 2011: 300). Tarım devrimi ya da neolitik devrim, insan topluluklarının ilk kez tarım ile uğraşmasıyla oluşan ve bu toplulukların sosyal ve iktisadi yapılarında değişimler yaratan süreçtir. Bu süreç, yerleşik yaşama geçişi temsil etmektedir. Bu geçiş insanlık tarihinde çok önemli bir dönüm noktasıdır. İnsanlık avcı-toplayıcı yaşayış biçiminden, gereksinimlerini karşılamak için yaşadığı çevreyi değiştiren bir yaşayış biçimine geçmiştir. Bu düzen kentlerin oluşmasını sağlamıştır. Fakat kentleşme süreci, uygarlık tarihinin üçüncü aşaması olan şehir devriminde görülmektedir. İlk şehirler M.Ö.3500 yıllarında “Verimli Hilal” adı verilen Mezopotamya’da kurulmaya başlamıştır. Bu bölgenin en önemli özelliği nehirlerin taşması sonucu verimli topraklara sahip olması, tarıma ve yerleşik düzene uygun olmasıdır. Gelişen çevre şartları ve teknolojiyle beraber gıdaların üretiminde ortaya çıkan artı değer şehirlerin kurulmasında önemli bir faktördür. Artı değer, yerleşik düzeni ve ticareti ve dolayısıyla da şehirleri meydana getirmiştir. Şehir devrimi ise endüstri devrimi ile beraber ivme kazanmıştır. Endüstri devrimi, 18. ve 19. yüzyıllarda Avrupa’da icatların üretime olan etkisi ve buhar gücüyle çalışan makinelerin sanayiye ortaya çıkarması, bu gelişmelerin de sermaye birikimini arttırdığı bir süreçtir. Üretim biçimlerinin değişmesiyle yaşam biçimleri ve dolayısıyla kentlerin yapısı değişmiştir. Tarımda makineleşmeye gidilmiş ve kırdan kente göç artmıştır. Bunun sonucu olarak

kentlerde nüfus yoğunluğu yaşanmıştır. Endüstri devrimi modern kentleşme anlayışının miladı olarak kabul edilmektedir.

Kentleşme, sanayileşme ve ekonomik gelişmeyle birlikte kent sayısının ve kentli nüfusun artması sonucu toplum yapısında iş bölümü ve uzmanlaşma yaratan bir süreçtir (Keleş, 1972: 6). Sanayileşme sürecinde meydana gelen işgücü ihtiyacı ve bu ihtiyaç doğrultusunda büyüyen yerleşim yerleri, kentleşme olgusunu oluşturan en önemli sebeplerden biridir (Gökulu, 2010: 213). Bir değişim süreci olarak kentleşme ekonomik, sosyal, fiziki değişim ve nüfus değişimini içinde barındırır. Kentleşme devletin sorumluluklarında artış meydana getirmekte ve devlet kentin işleyişiyle ilgili olarak çeşitli hizmetler yüklenmektedir. Ancak kent sadece devletin görev alanına girmemektedir. Kentler devletin, sivil toplum kuruluşlarının ve halkın üzerinde faaliyette bulundukları mekanlardır. Bu nedenle kentleşme farklı aktörlerin etkileşimi sonucunda yaşanan ekonomik ve sosyo-kültürel yapıdaki değişimi oluşturan bir süreçtir.

Kentler sağladıkları ekonomik, sosyal ve kültürel olanaklar sonucunda birer çekim merkezi konumundadırlar ve bu konumları nedeniyle göç almaktadırlar. Kente göç ile birlikte gelen nüfus, bir bütünleşme ve uyum süreci yaşamaktadır. Bu süreç kentlileşme olarak tanımlanır (Erkan, 2002: 20). Tekeli'ye göre, kente yeni gelenlerin kentin fırsatlarını kullanabilme becerisi kentlileşmedir (2014: 12). Kentsel yaşam, toplum içerisinde sosyal ve davranışsal olarak yayıldığında kentlileşme hızlanmaktadır. Kentleşme ani gerçekleşebilir ancak kentlileşme zaman içerisinde gerçekleşmektedir.

1.1.3. Kent Kültürü, Kentlilik Bilinci

İnsan kültürün ürünüdür. Kültür, bir toplumun ihtiyaçlarını karşılama şekli, gelenek ve inançların oluşturduğu bir bütündür (Hançerlioğlu, 1967: 225). Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda kent kültürü, yerleşik düzen içerisinde yaşayan toplulukların ekonomik, ideolojik, siyasal ve kültürel alandaki birlikte yaşam pratiklerinin birikimi olarak tanımlanmıştır (1995).

Kent kültürünün oluşturulması uzaklıklara değil, yakınlıklara odaklı bir uzlaşma zeminine ve bu konudaki bilinç gelişimine bağlıdır. Kent kültürü, o kentte

yaşamış uygarlıkların politik, ekonomik ve sosyolojik olarak yapmış olduğu faaliyetlerin kentsel dokuda yer bulmasıyla ortaya çıkan bir bütünlüktür. Kentlerde toplumsal ve fiziksel çevrenin iyileştirilmesi için kente aidiyet duygusunun geliştirilmesi gerekmektedir. Bu aidiyet duygusu ise kentte yaşayanların birbirini anlaması ile oluşacak kentlilik bilinci ile mümkündür. Kentlilik bilincini oluşturmak için kentin tarihi kimliğinin benimsenmesi, aidiyet duygusunun geliştirilmesi, kentsel hak ve sorumlulukların öne çıkarılması, kent içi sosyal ve yapısal dengesizliklerin giderilmesi gerekmektedir. Bu konuda yerel yönetimlere büyük görevler düşmektedir. Kentte yaşamak bireyin kentlilik bilincine ulaştığı anlamına gelmemektedir. Kültürel farklılıkları zenginlik olarak gören kentlilik bilinci yerel yönetimler önderliğinde sivil toplum kuruluşları, hemşehri dernekleri ve kamu kuruluşlarını kapsayacak şekilde geliştirilmelidir (Kentleşme Şurası, 2009: 22, 25). Toplumun refahını arttıracak gönüllü çalışmalara katılmak, birey olarak çevreye karşı duyarlı olmak, çocukların “sokak çocukları” olmaması için gerekli tedbirleri almak, suç işlemekten kaçınmak kentlilik bilincinin gereklilikleri arasında yer almaktadır (Özkalp, 2008: 326). Kent kültürü ve kentlilik bilinci kente aidiyet hissi ve dolayısıyla topluma aidiyet hissi ile gerçekleşir. Toplumda yaşayan insanlar güven, karşılıklı destek ve iş birliği ile kendi sosyal sermayelerini (social capital) oluşturarak kendilerini topluma ait hissederler. Kendisini bu sosyal sermaye içerisinde güvenli hisseden birey yaşadığı kente de ait hissetme ve yaşadığı kent içerisinde güvende hissetme eğiliminde olacaktır. Bu da kentlilik bilinci ve kent kültürünü geliştirecektir. Robert Putnam’ın kitabı Bowling Alone bu konuda yazılmış en önemli eserlerden birisidir. Putnam eserinde Bowling Alone terimini azalan Amerikan sosyal sermayesine dikkat çekmek için bir metafor olarak kullanmıştır. Amerikalıların iş çıkışı arkadaş veya aile üyeleriyle beraber oynadığı bowling oyununun artık eskisi kadar oynanmadığı ve arkadaşlarla beraber oluşturdukları bowling liglerinde %50’ye yakın bir azalma olduğunu vurgulayarak artık bireylerin aileleri ve arkadaşları ile daha az zaman geçirerek sosyal sermaye kaybı yaşadığını anlatmıştır. Putnam’a göre sosyal sermaye, korunma duygusu ve psikolojik destek veren bir değerdir. Bu değer komşuluk bağlarını ve kolektif değerleri güçlendirerek bireyi topluma ait hissettirmektedir (Putnam, 1995: 69). Kendisini topluma ait hisseden birey kente de ait hissedecektir. Bu aidiyet hissi

kolektif bir değer yaratarak kent kültürü ve kent bilinci yaratacaktır. Sosyal sermaye toplumda herkes tarafından kolayca ulaşılabilecek bir değerdir ve bu değer toplum ve kent refahını yükselten bir kaynaktır. Kente aidiyet duygusu ile bağlı bireyler kentin tarihi, mimari ve kültürel yapısını korumakla yükümlü hissetmektedir. Kent kültürü ve kentlilik bilinci üzerine verilebilecek başka bir örnek ise İtalyan beşeri bilimler akademisyenleri F.A.Ceravolo ve M.Bontempi'nin kent müziği üzerine ele aldıkları çalışmalarıdır. Ceravolo ve Bontempi'ye göre her kentin kendine ait sanatsal bir geçmişi vardır. Bu sanatsal geçmişi mimari, şehir planlamacılığı, heykelcilik, edebiyat ve müzik yoluyla nesilden nesile aktarılmaktadır. Grsel, işitsel ve ritmik sanatlar, kültürün devamlılığını sağlayan en önemli öğelerdendir. Sanat sosyal hayat içerisinde gerçekleşen olaylardan beslendiği için toplum ve yaşamının bir aynası niteliğindedir. Her kentin bir müziği ve yetiştirdiği bir müzisyen olduğuna inanan İtalyan akademisyenler, bireylerin müzik ile kente aidiyet ve yakınlık hissetmesi sağlanılarak kentlilik bilinci ve kültürünün geliştiğini vurgulamaktadırlar (Bontempi ve Ceravolo, 2016: 9).

Kentlilik bilinci; kenti sahiplenme, katılım, birlikte yaşama kültürü ve çözümde ortaklık gibi pek çok demokratik değeri içinde barındırmaktadır. Kentler için temel amaç büyüme değil, kentsel yaşam kalitesinin arttırılması olmalıdır. Çünkü kentler toplumsal gelişmenin en önemli göstergelerinden biridir. Kent kültürü ve kentlilik bilincinin yeteri kadar gelişmediği toplumlarda yaşanılan çevreye uyum sağlanamaması durumu sosyal dışlanma gibi sosyolojik sonuçlar doğururken kentsel anlamda sınıfsal ayrışmaların yaşandığı soylulaştırma ve süzülme gibi sorunların yaşanmasına da temel hazırlamaktadır.

1.1.4. Soylulaştırma, Süzülme

İngilizce "gentrification" kelimesinin karşılığı olan soylulaştırma kavramı ilk kez 1964 yılında Ruth Glass tarafından tanımlanmıştır. Glass'a göre, işçi sınıfına ait yerleşim alanları, orta sınıflar tarafından işgal edilmişi, gösterişsiz konutların yerini etkileyici ve pahalı konutlar almıştır (Yaman, 2015: 34). Soylulaştırma kavramı, büyükşehir belediyeleri ve TOKİ'nin gecekondulu bölgelerinde uyguladığı kentsel

dönüşüm faaliyetleri ile beraber ortaya çıkan sorunlu durumlardan biridir ve çöküntü bölgelerinin mekânsal ve sınıfsal ayrışmasıdır.

Geniş bir tanımlama ile soylulaştırma, önceden işçi sınıfının ikamet ettiği bölgelerin genellikle orta sınıf veya daha yüksek gelir grupları tarafından, sakinlerin sürülmesiyle gerçekleştirilen fiziksel, sosyal ve ekonomik bir yer değiştirmedir (Uysal, 2006: 80). Soylulaştırmayı açıklamak için yapılan tartışmalar iki grupta toplanmıştır. Bir kesim soylulaştırmayı doğal karşılayarak süreci olumlu bir bakış açısıyla incelemiştir. Bu olumlu görüşe göre soylulaştırma, kentsel yeniden yapılanmanın bir parçasıdır ve yeniden yatırım için olanaklar yaratmaktadır. Diğer kesim ise eleştirel yaklaşarak insanların yerlerinden edilme sürecine yoğunlaşmıştır. Genel bir kavramlaştırma ile soylulaştırma şu koşullarda gerçekleşmektedir: Yüksek gelir grubu, düşük gelir grubunu yerinden etmekte ve bir sosyal ayrışma yaşanmaktadır. Kent merkezlerindeki işlevini ve değerini yitiren konut stoku yenilenip değer kazanmakta ve alanda çevresel ve fiziksel dönüşüm ortaya çıkmaktadır. Ayrıca mülkiyet durumu kiracılıktan ev sahipliğine doğru dönüşmektedir (Yaman, 2015: 35,36).

Süzülme ise yüksek gelir grubuna mensup bireylerin kent dışında yaşamak istemesi sonucunda boşalan bakımsız konutlara daha düşük gelir grubuna mensup bireylerin yerleşmesidir (Savaş Yavuzçehre, 2011: 39). Kentbilim Terimleri Sözlüğü'nde süzülme kavramı, bazı ailelerin oturdukları konutları çeşitli nedenlerle bırakıp gitmeleri sonucunda konutların, daha aşağı gelir gruplarındaki aileler tarafından paylaşılması olarak tanımlanmıştır (Keleş, 1998: 112). Soylulaştırma ve süzülme kavramları kent içinde yaşayan nüfusun yer değiştirmesi sonucunda insan boyutu ön planda olan sosyal bir etkiye sahip olduğu gibi rant temelli ekonomik bir etki de yaratmaktadır. Soylulaştırma süreci sonunda arsa ve konut değerleri yükselmekte, süzülme süreci sonunda ise düşmektedir. Smith'e göre ise soylulaştırma, süzülme sonucunda oluşan değer kaybına karşı piyasanın geliştirdiği bir tepkidir. Kentin merkezinde yer alan bir bölgede daha önceden değer kaybeden konut varlığı yenilenmekte ve değer kazanmaktadır (Smith, 1979: 545).

Soylulaştırma ve süzülme arasındaki temel fark, soylulaştırma sürecinde yüksek gelire sahip bireyler eski ve bakımsız konutlara yerleşirken, süzülme sürecinde tam tersi olmakta yani alt gelir grupları yüksek gelir gruplarının terk ettiği

konutlara yerleşmektedir. Her iki durumda da bir yer değiştirme söz konusudur ve bu yer değiştirmeye bağlı olarak yaşanan çevrede de fiziki ve sosyal değişimler meydana gelmektedir. Soylulaştırma ve süzülme sonucunda, kentlerde konutların sürekli el değiştirmesi süreci yaşanmaktadır. Bu süreç ile birlikte yeni yerleşim yerlerine yerleşen aileler bölgeye uyum sağlamaya çalışmaktadırlar. Uyum sağlanamaması durumunda ise sosyal ayrışma veya sosyal dışlanma meydana gelmektedir. Bu durum ise kent kültürü ve kentlilik bilincinin yeteri kadar gelişmediğinin en önemli göstergesidir.

1.1.5. Kentleşme Nedenleri

Kentleşme hareketleri ekonomik, teknolojik, siyasal ve sosyo-psikolojik faktörlerin etkisiyle oluşmaktadır. Bu dört başlıkta toplanan faktörler birbirine bağımlı ve birbirini etkilemektedir.

1.1.5.1. Ekonomik Nedenler

Tarımda modern üretim araçlarının kullanılması ve makineleşmenin artması, tarımda ihtiyaç duyulan insan gücü miktarını azaltmaktadır. Bu durum da kırsal kesimlerde iş gücü fazlalığına neden olup iş gücü kırsal kesimde atıl kalmaktadır.

Tarım kesiminde yeni üretim tekniklerinin kullanılması, kentleşme eğilimini arttıran başlıca sebeplerden birisidir (Erkan, 2002: 68). Kentleşmeyi, tarımsal tekniklerdeki ilerlemelerin şekillendirmesi yanında kentteki hizmet üretim alanlarının “çekiciliği” ile kent dışındaki yerleşim yerlerinin olumsuz sosyal ve ekonomik “iticiliği” etkilemektedir (İsbir, 1986: 21). Ülkemizde 1950’li yıllardan itibaren gerçekleştirilen altyapı yatırımları ile birlikte tarımda makineleşme, kırsal yörelerde iş gücü fazlalığına yol açmıştır (Toprak, 2016: 17).

Az gelişmiş ülkelerde kişi başına düşen tarımsal gelirin düşük olması, köy halkını köyünde tutamamaktadır. Geliri düşük olan köylünün alım gücü ve yaşam kalitesi azalmakta ve bu nedenle alternatif bir gelir arayışı için kentlere göç etmektedir. Kuşkusuz tarımsal gelirin düşük oluşunu sadece tarımda yaşanan makineleşme ile açıklamak yanlıştır. Tarımsal gelirin azlığı; uygulanan tarım

politikalarına, ülkedeki genel ekonomik büyüme oranlarına ve iklim koşullarına bağlıdır. Diğer bir yandan sanayileşmekte olan toplumlarda ise kentlerdeki iş fırsatları kırsal alanlara oranla daha çoktur. Kentlerde üretilen mal ve hizmetlere duyulan talep, tarım ürünlerine göre daha fazladır.

Kentleşme, ekonomik gelişmeye endeksli makro ölçekli bir yapılandırma ve kentleşmenin çeşitli ekonomik üstünlükleri bulunmaktadır. Bu üstünlüklerin başında uzmanlaşma gelmektedir. Uzmanlaşma, büyük ölçekli üretimi kolaylaştırmakta ve üretim sürecini parçalara ayırmaktadır (Keleş, 2004: 28). Kentin sağladığı bu gibi ekonomik faydalar kenti kıra göre daha çekici hale getirmektedir.

Kentlerdeki ticaret, sanayi ve hizmet sektörünün gelişmiş olması ve iş imkanlarının bulunması köyden kente göçü arttırmaktadır. Bu durum nüfusun bir kısmının marjinal sektörde istihdamına sebep olmuştur. Marjinal sektör; hizmetçilik, işportacılık, hamallık gibi örgütlenmiş bir ekonomik yapıda bulunmayan işler olarak tanımlanmaktadır. Dolayısıyla Türkiye’de köyden kente göçü çekici hale getiren sebeplerin biri de kente gelen nüfusun marjinal işler sayesinde kendisine bir yaşam alanı oluşturmasıdır (Şenyapılı, 1981: 39).

1.1.5.2. Teknolojik Nedenler

Teknolojik gelişmeler sayesinde iletişim ve ulaşım alanında büyük yenilikler meydana gelmiştir. Kent sosyologlarından olan Louis Wirth’e göre, ulaşım ve iletişim araçlarının gelişimi ile kent ve kır birbirine yaklaşmış, aradaki ayrım azalmıştır. Sanayi devriminin getirdiği değişiklikler, kentleşmenin hızlanmasını teknolojik gelişmelerle birlikte sağlamıştır. Ulaşım alanında ülkemizde 1950’li yıllara kadar demir yolu kullanımı ön planda iken bu tarihten itibaren yapılan gelişmeler ve yatırımlarla birlikte üstünlük karayollarına geçmiştir. 1980’li yıllarda deniz yolu ulaşımı, 1990’lı yıllarda ise hava yolu ulaşımı gelişme göstermeye başlamıştır. Tablo 1’de ulaşım türlerinin yıllara göre yolcu taşıma sayıları ve kullanım oranları verilmiştir. Günümüzde en çok kara yolu taşımacılığı kullanılmaktadır. Yıllar içerisinde kara, deniz ve hava yolu taşımacılığımız artış göstermiştir. Fakat demir yolu taşımacılığımız azalmıştır. Deniz yolu taşımacılığımız ise %1,0’lık oranın üzerine çıkamamıştır. Ulaşım alanında yaşanan tüm bu

gelişmelerle mesafeler kısalmış, bireylerin yer değiştirmesi kolaylaşmıştır. Bu gelişmeler ise ülkemizdeki kentleşme sürecini hızlandırmıştır.

Tablo 1: Ulaşım türlerine ve yıllara göre yolcu taşınması

Yıl	Karayolları		Denizyolları		Demiryolları		Havayolları	
	Yolcu sayısı	Oran	Yolcu sayısı	Oran	Yolcu sayısı	Oran	Yolcu sayısı	Oran
2001	168.211.000	%95,2	57.000	%0,0	5.568.000	%3,2	2.859.000	1,6%
2005	182.152.000	%94,7	1.241.000	%0,6	5.036.000	%2,6	3.992.000	2,1%
2010	226.913.000	%97,0	1.570.000	%0,7	5.491.000	%2,3	...	-
2011	242.265.000	%90,5	1.570.000	%0,6	5.882.000	%2,2	18.016.000	6,7%
2012	258.874.000	%91,0	1.417.000	%0,5	4.598.000	%1,6	19.731.000	6,9%
2013	268.178.000	%90,5	1.667.000	%0,6	3.020.000	%1,0	23.357.000	7,9%
2014	276.073.000	%89,8	1.806.000	%1,0	3.458.000	%1,9	26.204.000	14,8%

... Bulunamamıştır * Hava yolları yolcu sayısı, iç hat yolcu sayısıdır.

- Uygulanamamıştır

Kaynaklar: 1) TÜİK 2) www.kgm.gov.tr

İletişim alanında yaşanan gelişmelerle telefon ve internet kullanımı artmıştır ve bu sayede bilgiye erişim daha kolay hale gelmiştir. Tablo 2’de 2000-2017 yılları arasını kapsayan telefon ve internet abone sayıları gösterilmiştir. Günümüzde 80 milyon ülke nüfusumuz göz önüne alındığında özellikle cep telefonu ve internet kullanım oranı oldukça yüksektir. Tüm bu gelişmeler sayesinde artık dünyanın bir ucundaki bilgiye ulaşmak mümkün hale gelmiştir.

Tablo 2: Yıllara göre sabit telefon, cep telefonu ve internet kullanıcı sayıları (2000-2017)

Yıl	Sabit telefon abone sayısı	Cep telefonu abone sayısı	İnternet abone sayısı
2000	18 395 171	14 970 745	1 629 156
2010	16 201 466	61 769 635	14 443 644
2015	11 493 057	73 639 261	48 617 291
2016	11 077 559	75 061 699	62 280 191
2017	11 049 953	77 882 845	67 979 127

Kaynak: TÜİK

Kuşkusuz bilgiye ulaşımın kolaylaşması ve mesafelerin kısılması insan hayatını kolaylaştırmakta ve nihayetinde kentleşme sürecini hızlandırıcı bir etki yaratmaktadır. Bu etki sosyal ve kültürel anlamda olabileceği gibi ekonomik anlamda da kentleşme sürecine ivme kazandırmıştır. Teknolojinin gelişmesi ile üretim süreç ve yöntemlerinde yenilikler yaşanmıştır. Keleş'e göre, ürünün kolay ve ucuza taşınmasını sağlayacak teknolojilerin gelişimi, üretimin kentleşmede rol oynamasını sağlamaktadır (Keleş, 2004: 29). Mahalli ticaret alanları ile küçük sanayi kuruluşları, ulaşımındaki gelişmeler sayesinde büyük ticaret merkezleri haline gelmişlerdir. Ayrıca ulaşımın ucuz ve kolay olması, insanların hareket edebilme imkanlarını arttırmıştır. Böylece köylerden kentlere ulaşım ve göç kolaylaşmıştır (Erkan, 2002: 70). İletişim alanındaki gelişmeler ile kentlerdeki yaşam düzeyinin daha yüksek oluşu ve bireylerin gelecekle ilgili düşüncelerini gerçekleştirme fırsatı kentleri çekici kılmaktadır. Ayrıca günümüzde, kırdan kente göç edenler, göç etmeden önce teknolojik imkanlar sayesinde kentle ilişki kurabilmektedir (Toprak, 2016: 23).

1.1.5.3. Siyasal Nedenler

Yönetim yapısının nitelikleri, hukuk kuralları ve çeşitli siyasal kararlar kentleşmeyi özendirici özellikler taşımaktadır. Bunun dışında kentleşmeye etki eden kent politikaları kentleşmeyi özendirici ya da caydırıcı özellik taşıyabilir. Ayrıca

Ülkemizde “ehir” ve “büyükşehir” statüsü kazanan yönetimler, nüfus ve çevrelerinde sosyo-ekonomik etkiler yaratmaktadır (Toprak, 2016: 27,28).

Seyahat, ticaret ve yerleşme özgürlüklerini sınırlandıran kanunların kaldırılması da kentleşme üzerinde etkide bulunmaktadır. Siyasal kararlar ile bazı kentlere başkent statüsü verilmesi ve bazı bölgeleri serbest bölge ilan etmek kentlemeyi hızlandırmaktadır. Örneğin Ankara 1920’lerde 20.000 nüfusa sahip bir kent durumunda iken başkent olmasının ardından nüfusu hızla artmıştır (Erkan, 2002: 71). 1920’lerde Ankara; keçisi, kedisi ve armuduyla ünlü bir Anadolu kasabasıydı. İstanbul ise gösterişli bir imparatorluklar bakentiydi. Bu nedenle bakentın İstanbul’dan Ankara’ya taşınması balı başına bir devrimdir (imir, 1988: 12). 13 Ekim 1923’te Ankara başkent olmuştur. Ankara, milli hareketin dayanak noktası ve İstanbul Hkmeti ile mücadele eden Ankara Hkmeti’nin merkezidir. Ankara Türkiye Cumhuriyeti’ni temsil etmektedir. Başkent, devletin yönetim merkezidir ve devletin tüm öğeleri başkentte toplanmaktadır. Bakanlıklar, Danıştay – Sayıştay gibi yüksek yargı makamlarının ve devletin dış ilişkilerinin merkezidir. Ankara’nın başkent seçilmesi ile Türkiye’nin ağırlık merkezi İstanbul’dan Ankara’ya dolayısıyla Anadolu’nun göbeğine kaymıştır. Bakentın lkemizin tam orta noktasına taınmı olması, diğer kentlerimiz ve kent halkının geri kalmılığı ve ihmalinin sona ermesi demektir. Ankara başkent olduktan sonra hızlı bir gelişim sürecine girmiştir ve memur akımına uğramıştır.

Ankara’nın kent planının hazırlanması için yapılan yarımayı kent mimarı Herman Jansen kazanmıştır ve Ankara’nın ilk nazım planını hazırlamıştır. Planın adı ise Jansen Planı’dır. Plan 27 Temmuz 1932 tarihinde Bakanlar Kurulu tarafından onanmıştır. Jansen Planı’nın içeriği; yeillendirme, kamulaştırma, 4 katı geçmeyen konutların inşası ve yaya-taşıt trafiğinin düzenlenmesi eklinededir. Bu plan kapsamında okul, hastane ve konutlar inşa edilmiştir (Türksoy, 1999: 3). Atatürk’ün özel girişimiyle Atatürk Orman iftliği’nin kurulması kararı yine bu dönemde alınmıştır. 1920’lerde 20.000 nüfuslu bir kent olan Ankara, günümüzde Tüik Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi 2018 sonuçlarına göre 5.503.985 milyon nüfusa sahiptir. Ankara rneğinde olduğu gibi yakın tarihte başkent değişikliği yaşayan pek çok ülke bulunmaktadır. Rusya’nın başkenti Petersburg’dan Moskova’ya, Hindistan’ın başkenti Calcutta’dan Yeni Delhi’ye, Avustralya’nınki Sydney’den Canberra’ya,

Pakistan'ın Karaçi'den İslamabad'a ve Brezilya'nın başkenti Rio de Janerio'dan Brasilia'ya kaydırılmıştır. Tüm bu değişimlerin ortak özelliği olarak başkentler kıyı kesimlerinden iç kesimlere çekilmiştir (Şimşir, 1988: 14). Kentlere siyasal kararlarla başkent statüsü verilmesi kentleşmeyi hızlandırıcı bir etki yaratmaktadır. Başkent statüsü gibi siyasal kararlar yanında toprak reformları, kalkınma planları gibi hukuki kararlar da kentleşmeyi hızlandırmaktadır.

Toprak mülkiyetini yöneten hukuk kuralları da kentleşme hareketlerini etkilemektedir. Buna bağlı olarak yapılan toprak reformları ve kalkınma planları kentleşmeyi hızlandırmaktadır. Toprakların bazı bölgelerde sahiplerinin baş edemeyeceği kadar geniş, bazı bölgelerde ise geçim ve verim sağlamaya elverişsiz olacak kadar küçük olmalarına neden olan veraset sistemleri, kentleşmeyi olumlu veya olumsuz yönde etkilemektedir (Keleş, 2004: 32,33).

1.1.5.4. Sosyo-Psikolojik Nedenler

Sosyo-psikolojik etmenler kırsal ve kent yerleşim alanları arasında sosyal ve kültürel imkanların farklılığını ve yaşam biçimleri arasındaki farkları göstermektedir. Kent pek çok konuda kırsal alana göre birçok olanağa sahiptir. “Kent havası insanı özgür kılar” deyimini orta çağdan gelme bir deyimdir. Orta çağda yaşayan serflerin bir şekilde kırsal alandan kaçıp şehre gitmesi ve orada yaşaması özgürlüklerini kazanmalarını sağlıyordu. Kentler barındırdıkları sosyal, siyasal ve ekonomik imkanlar açısından bireylerin özgür hissedeceği mekanlardır.

Karl Marx'a göre kent; üretim araçlarının, gereksinimlerin, yüksek zevklerin ve daha önemlisi emeğin bulunduğu bir mekandır. Emeğin sömürülmesinin sorumlusu kent değil kapitalist düzendir. Marx, ancak kentlerde işçi sınıfının sınıf bilincini oluşturabileceğini ve örgütlenebileceğini savunur. Marx, sanayileşmenin kırsal nüfusu azaltarak kente göçü arttıracığı ve bu durumun yeni yaşam tarzlarıyla birlikte insan davranışlarını değiştireceğini, bu değişimin de proleterya kültürünü oluşturacağını savunmuştur. Oluşacak proleterya kültürünün kentsel yaşamın sağladığı bilinçlenme ve siyasal anlamda örgütlenme, katılım gibi faktörler sayesinde güçleneceğini ve işçi haklarının elde edileceğini savunmuştur (Elster, 1986: 195).

Kentlerin özgür havası, kent kültürü, eğitim, sağlık, sosyal ve siyasal yaşam gibi imkanların daha gelişmiş olması, kentleri çekici kılmaktadır. Kentlerin bu özelliği kırsal alandan kente göçü teşvik edebilmektedir (Erkan, 2002: 73). Bu faktörler sosyo-psikolojik nedenler olarak kabul edilmektedir. Köyden kente gelen kişi, sosyolojik ve psikolojik etmenleri de içine alan tüm etmenler yönünden kendini, köyde bulunduğundan daha iyi bir durumda görmektedir (Toprak, 2016: 19). Kent ortamı bireyler için bir doyum alanı ve umutların gerçekleşeceği mekanlar olarak görülmekte ve kentlerin cezbedici olanakları, bireyleri kentlere çekmektedir.

1.2. YAŞAM KALİTESİ

1.2.1. Yaşam Kalitesi Tanımı

Yaşam kalitesi, kişinin fiziksel sağlığı ve psikolojik durumu, sosyal ilişkileri ve yaşadığı çevreyle ilişkisi gibi çok sayıda bileşeni içerisinde barındıran bir kavramdır. Kısaca yaşam kalitesi, temel ihtiyaçların karşılanması ve kişinin yaşadığı hayattan tatmin olmasıdır. UNDP tarafından 2015'te çıkarılan İnsani Gelişme Raporu yaşam kalitesi kavramını geniş bir biçimde incelemiştir. Rapora göre insani gelişme endeksi, ortalama yaşam beklentisiyle ölçülen sağlıklı ve uzun bir hayat sürme, ortalama okula gitme süresiyle hesaplanan bilgiye ulaşma ve kişi başına düşen GSMH ile ölçülen insana yakışır bir yaşam standardına sahip olma becerisi olmak üzere üç boyutlu bir ölçüm yöntemidir. İnsani gelişme endeksinin üç boyutundan biri olan insana yakışır bir yaşam standardına sahip olma becerisi ile belirtilen kavram, yaşam kalitesidir. Raporda vurgulanan nokta, yaşam kalitesi kavramının yalnızca gelirlerin artışı ile ilgili olmayıp, aynı zamanda bireylerin ve toplumların refaha erişimi, insan hak ve özgürlüklerinin gelişimi ile ilgili olmasıdır. Rapora göre iyi bir yaşam kalitesi, insan odaklı gelişmeye bağlıdır (UNDP, 2015: 3).

Torlak ve Yavuzçehre'ye göre yaşam kalitesi, bireyin sağlıklı bir ortamda yaşayabilmesi, barınma, beslenme gibi ihtiyaçlarını karşılayabilmesi, içerisinde yaşadığı topluma ve çevreye olumlu katkılar sağlayabilmesi ve kendini mutlu hissetmesidir (Torlak ve Yavuzçehre, 2008: 26). Dünya Sağlık Örgütü'ne göre yaşam kalitesi, bireylerin yaşam içerisindeki yerini kavraması bağlamında ait

oldukları kültürel yapı ile ilişkili olarak amaçları, beklentileri, hayat standartları ve endişelerini içeren değerlendirme biçimidir (WHOQOL, 1997).

Yaşam kalitesi çevresel kalite, yaşanabilirlik ve sürdürülebilir kalkınma gibi kavramlarla ilgilidir. Çevresel kalite; çevrenin sahip olduğu özelliklerle barındırdığı nüfusa huzur ve refah duygusu verebilme potansiyelidir. Yaşanabilirlik; bir yerleşim yerinde yaşayan insanların insani gelişme olanakları içerisinde ihtiyaçlarının karşılanma şeklidir. Emniyet ve güvenliğin sağlandığı, kültürel kimliğin geliştirildiği, toplumsal bütünleşmenin yaşandığı, halk sağlığının korunduğu yerleşimler yaşanabilir ve iyi yaşam kalitelerine sahiptir (Bıçk1, 2015: 162). Sürdürülebilir kalkınma; gelecek nesillerin yaşam şartlarına zarar vermeden bugünün ihtiyaçlarını yerine getirme şeklidir. Sürdürülebilir kalkınmanın temel dayanağı Ortak Geleceğimiz Raporu'nda (1987) yer almaktadır ve 1990'lı yıllardan bu yana ülkelerin gündeminde bulunmaktadır. Kentsel sürdürülebilirlik ise kent planlarının doğaya zarar vermeden yapıldığı, çevresel atıkların en alt düzeye indirgenerek yaşanabilir bir alanın oluşturulduğu yerleşim yerlerini ifade etmektedir (Oktay, 2007: 1).

Yaşam kalitesi bireyin yaşadığı hayattan zevk almasıyla doğrudan ilgili olan bir kavramdır. Kişinin kendisini mutlu hissetmesi, yaşadığı çevre içerisindeki koşullara bağlıdır. Bireyin yaşadığı çevre güvenli, temiz, huzurlu ve doğal yaşamla iç içe olmalıdır. Kültürel, sosyal ve ekonomik ihtiyaçların karşılanabilmesi, eğitim, sağlık, güvenlik hizmetlerine kolay erişim, sosyal ve siyasal haklara sahip olma, içinde yaşanılan topluma ve kente katkı sunma gibi faktörler yaşam kalitesini yükselten faktörlerdir.

1.2.2. Kentsel Yaşam Kalitesi

Bir kent, içerisinde barındırdığı bireylerin gereksinimlerini ve beklentilerini karşılayabilecek bir yapıda ise orada iyi bir kentsel yaşam kalitesinin varlığı kabul edilebilir. Kentsel yaşam kalitesi, kentte yaşayan bireyler arasında adaleti gerektirir. Kentsel hizmetler hemşehrilerin tümüne eşit ve adil bir şekilde ulaşmalıdır.

Kentsel yaşam kalitesi, kent içerisinde yaşayan bireylerin ihtiyaç duydukları hizmetler bakımından tatmin edilme düzeylerini ifade etmektedir (Sapancalı, 2009:

17). 10 Aralık 1948’de imzalanan İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi ile tanınan insan hakları, 1992’de Avrupa Konseyi tarafından kabul edilen Avrupa Kentsel Şartı’ndaki Avrupa Kentli Hakları Deklarasyonu’na temel hazırlayarak kentli haklarının iyi yaşam kalitesi çerçevesinde oluşturulması sağlanmıştır. Şartın hedefi ise kent halkı için yaşam kalitesinin artırılmasıdır. Kentsel yaşam kalitesi, bir kentte çağdaş bir kent ve çevresel standartların sağlanmasının yanı sıra kentli haklarının da herkese sağlanmış olması ile ilgilidir (Ersin, 2012: 27). Avrupa Kentsel Şartı’na göre kentlilerin hakları bağlamında vurgulanan en temel hak, güvenlik ve güvenli kentte yaşama hakkıdır.

1.2.3. Kentsel Yaşam Kalitesinin Ölçülmesi

Yaşam kalitesini kavramada memnuniyetin yanı sıra, yaşanan çevrenin niteliklerinin ve bireysel özelliklerin de önemi büyüktür. Herhangi bir yerleşim yerinin yaşam kalitesi, algısal bir olgudur ve bireylerin bu konudaki görüşleri farklıdır.

Bir yerleşim yerinde yaşam kalitesi tek bir ölçüt ile ölçülememekte, yerleşim yerinin birçok niteliğinin ölçülmesi gerekmektedir. Bu ölçütler bir arada ele alındığı zaman yerleşim yerinin genel yaşam kalitesini göstermektedir. Sadece nesnel koşullar yerleşim yerlerinin gerçek kalitesini ifade etmemektedir. Kalite aynı zamanda bir yerleşim yerinde yaşayanların yaşamlarını yansıtan öznel bir olgudur (Marans, 2007: 2).

Kentsel yaşam kalitesini ölçmeye yarayan birçok nesnel ve öznel kriter bulunmaktadır. Örnek olarak; temiz bir kentsel çevre, temiz hava, su ve deniz, ucuz ve kolay ulaşım imkânları, ulaşılabilir ve sağlıklı barınma imkânları, korunmuş tarihi ve sanatsal yapılar, katılımı teşvik eden yerel siyasal bir atmosfer, tüm bunların yanı sıra bireyin kendisini kentte yaşamaktan ötürü mutlu hissetmesidir. Bireylerin kendi yaşam kalitesi kriterlerine göre listeye daha fazla ölçüt eklenmesi mümkündür.

1.2.4. Kentsel Yaşam Kalitesi Göstergeleri

Yaşam kalitesi kriterleri konusunda geçerli birçok gösterge bulunmaktadır. Yaşam kalitesi ile ilgili kriterler kentlere, kültürlere, zamana ve şartlara göre değişebilmektedir. Türksevere'e göre yaşam kalitesi kriterleri; iklimsel özellikler, sağlık olanakları, kalabalık, trafik durumu, iş bulma olanağı, spor olanakları, toplu taşıma olanakları, sinema ve tiyatro sayısıdır (Türksever, 2001: 78). Bununla birlikte Avrupa Çevre Ajansı'nın kriterleri; tarım, enerji, turizm, doğa, ulaşım, iklim değişikliği, toprak, su, katı atıklar, kıyıları ve denizler başlıkları altında toplanmıştır. Kentsel atık suların arıtılması, çevre dostu ulaşım araçlarının kullanılması, ev içi tüketimin azaltılması gibi yaşam kalitesi kriterleri belirlemiştir (European Environment Agency, 2016).

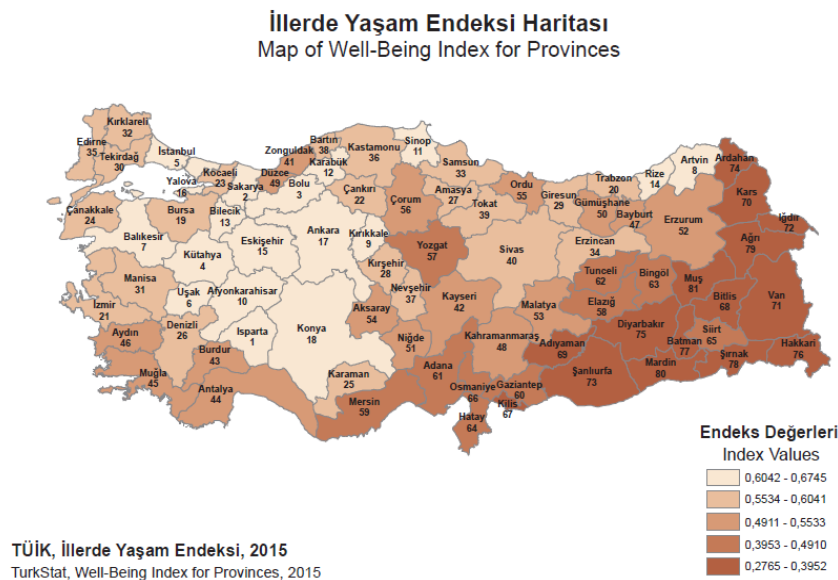
Yaşam kalitesi hakkındaki kriterler ülkeden ülkeye, kurumdan kuruma ve hatta kişiden kişiye göre değişmektedir. Toprak'a göre yaşam kalitesinin; kişinin sahip olduğu değerler, bulunduğu yerel topluluk ve devlet ile bağlantıları ve geleceğe yönelik beklentileri olmak üzere üç temel göstergesi bulunmaktadır. Yaşam kalitesi göstergelerini ayrıca iklim koşulları, yaşama maliyeti, güvenlik, konut gibi faktörler de etkilemektedir (Toprak, 2008: 36-37). Sapancalı'ya göre yaşam kalitesinin ölçülmesi için kullanılan göstergeler öznel ve nesnel göstergeler olarak ikiye ayrılmaktadır. Öznel göstergeler, bireyin yaşama ilişkin algısını ifade etmektedir. Bu algı içerisinde bireyin aile, iş ve toplumsal hayattan duyduğu memnuniyet yer almaktadır. Nesnel göstergeler ise refah ve sağlık durumunu ifade etmektedir. Nesnel kentsel yaşam kalitesi ölçümü yapılırken işsizlik oranı, yeşil alanların oranı, suç hacmi, kentteki hastanelerin sayısı gibi pek çok kritere bakılmaktadır (Sapancalı, 2009: 48).

Yaşam kalitesi göstergelerinin oluşturulmasında genel kabul gören Maslow'un İhtiyaçlar Hiyerarşisi, insanların hayatlarını sürdürmedeki ihtiyaçları arasında zorunluluk derecesi bakımından beş kademeli bir yapılanmaya sahiptir. Bunlar; fizyolojik ihtiyaçlar, güvenlik ihtiyacı, sosyal ihtiyaçlar, saygınlık ihtiyacı ve gerçekleştirme ihtiyacıdır (Ersin, 2012: 35).

Türkiye İstatistik Kurumu 2015 yılında yayımladığı "İllerde Yaşam Endeksi", kentsel yaşam kalitesi göstergeleri açısından nesnel ve bireysel göstergeleri bir arada

kullanarak il düzeyinde bir endeks çalışması yapmıştır. İllerde yaşam endeksi, 11 ana göstergesi kapsamaktadır. Bu 11 ana gösterge; konut, çalışma hayatı, gelir, eğitim, sağlık, çevre, sivil katılım, güvenlik, altyapı hizmetlerine erişim, sosyal yaşam ve yaşam memnuniyetidir. 0 ile 1 arasında değer alan endeks, 1'e yaklaştıkça daha iyi bir yaşam seviyesini belirtmektedir. 11 ana gösterge arasında yer alan güvenlik göstergesi; cinayet oranı, trafik kazası sayısı, gece yalnız yürürken kendini güvende hissedenlerin oranı, asayiş hizmetlerinden memnuniyet oranı şeklinde alt göstergelere ayrılmış, çalışma hayatı göstergesi ise; istihdam, işsizlik, işinden memnuniyet oranı ve ortalama günlük kazanç olarak alt göstergelere ayrılmıştır.

Şekil 1: İllerde Yaşam Endeksi Haritası

Kaynak: TÜİK, İllerde Yaşam Endeksi 2015

Yaşam endeksinde en yüksek endeks değeri 0,6745 ile Isparta ilk sırada yer almaktadır. Isparta'yı sırasıyla Sakarya ve Bolu takip etmektedir. Endekste son sırada en düşük endeks değeri 0,2765 ile Muş yer almaktadır. Konut ve sivil katılım endekslerinde ilk sırayı Sakarya, çalışma hayatı endeksinde Zonguldak, gelir ve servet, altyapı hizmetlerine erişim ve sosyal yaşam endekslerinde İstanbul, sağlık endeksinde Isparta, eğitim endeksinde Tunceli, çevre endeksinde Kastamonu ve son olarak güvenlik endeksinde Artvin yer almaktadır (TÜİK, İllerde Yaşam Endeksi, 2015). TÜİK'in bu verileri kent yaşamındaki tüm boyutları kapsayan, politikalara

duyarlı, farklı yaşam kalitesi kriterlerini içeren geniş kapsamlı bir endeks olması yönünden önem arz etmektedir.

Ülkemizde yaşam kalitesi göstergeleri konusunda yapılan önemli çalışmalardan biri Türkiye Bilimler Akademisi Çevre Çalışma Grubu tarafından hazırlanan rapordur. Raporun amacı, yaşam kalitesinin geliştirilmesidir. Rapora göre kentsel yaşam kalitesine katkı sağlayan birinci unsur, iklim, bitki örtüsü gibi doğaya ilişkin etmenlerdir. İkinci unsur ise ekonomik girdilerdir (Kentleşme Tematik Grubu 2.Raporu, 2007). Tablo 3’te TÜBA Çevre Çalışma Raporu’nda yer alan yaşam kalitesi ölçütleri gösterilmiştir.

Tablo 3: TÜBA Çevre Çalışma Grubu Raporu’nda Yer Alan Yaşam Kalitesinin Nesnel Değerlendirme Ölçütleri

Çevre Kalitesi ve Sürdürülebilirlik	• İklimin Yaşama Uygunluğu • Hava Kirliliği Göstergeleri • Akarsu ve Denizlerin Su Kalitesi • Atık Suların Ne Kadarının Artırıldığı • Katı Atıkların Ne Kadarının Toplandığı ve Dönüştürüldüğü • Kişi Başına Konutlarda Kullanılan Elektrik Enerjisi • Arazi Kullanımında Ormanlık Alan Oranı
Nüfus	• Nüfus Yoğunluğu • Nüfus Artış Hızı • Göçmen Nüfus Oranı • Toplumsal Çeşitlilik • Engelli Nüfus Oranı • Genç ve Yaşlı Nüfus Oranı
Sağlık Durumu	• Kişi Başına Tüketilen Kalori • Bebek Ölüm Oranı • Tamamen Aşılı Çocukların Oranı • Sağlık Sigortası Olan Nüfus Oranı • 100 Bin Kişi Başına Doktor • 100 Bin Kişi Başına Hemşire • 100 Bin Kişi Başına Yatak
Eğitim Durumu	• Yetişkin Nüfus Okur Yazarlık Oranı • Ortalama Eğitim Görülen Yıl Sayısı • Anaokulu Eğitimi Görenlerin Oranı • Temel Eğitim Görenlerin Oranı • Lise Eğitimi Görenlerin Oranı • Yüksek Öğretimde Okuyanların Oranı

Tablo 3 (devamı): TÜBA  evre  alışma Grubu Raporu'nda Yer Alan Yaşam Kalitesinin Nesnel Değerlendirme  l  tleri

Ekonomik Durum	• Kişi Başına GSMH ve GSY�H • Kişi Başına GSMH ve GSY�H Artışı • �şsizlik Oranı • Gençlerde �stihdam Edilmeyenlerin Oranı • �şg�c�ne Katılım Oranı • Tarım Dışı Faaliyetlerde �cretli �alışanlarda Kadın Oranı • Yoksulluk Sınırının Altında Kalanların Oranı
Toplumsal Bütünleşme Düzeyi	• Toplumsal Eşitsizlik Göstergesi • Orta Sınıfların Büyüklüğü • Boşanma Oranı • Suç Oranı • Uyuşturucu Kullanımının Yaygınlığı • �ntihar Oranı • Tecavüz Olaylarının Sıklığı
Siyasal Sistemin Niteliği	• Siyasal Sistemin Demokratikliği ve Toplumun Temsili • Seçimlerde Siyasal Kadroların Yenilenme Oranı • Seçimlere Katılım Oranı • Seçilenler Arasında Kadın Oranı • Sivil Toplumun Gelişmişliği
Yerleşme Kalitesi	• Kişi Başına Düşen Yeşil Alan • Konut Arzı Yeterliliği • Merkezi Isıtma Bulunan Konutların Oranı • Yasal Statüsü Olmayan Konutların Oranı • Toplu Taşıma Hizmetlerinin Gelişmişlik Düzeyi • Gündelik Yaşamda Ulaşımda Kaybedilen Zaman • Trafik Kazalarında �lenlerin Sayısı • Altyapının Engellilerin Yaşamını Kolaylaştıracak şekilde Düzenlenme Derecesi • Gürültü Kirliliği Düzeyi • Dinlence ve Eğlence Hizmetlerinin Gelişmişliği • Sağlıklı ��me Suyuna Ulaşabilenlerin Oranı • Güvenli Kanalizasyon Bağlantısı Olanların Oranı

Kaynak: Kentleşme Tematik Grubu 2. Raporu, 2007

Tablo 3'te yer alan yaşam kalitesinin nesnel değerlendirme ölçütleri içerisindeki birinci unsur çevre kalitesi ve sürdürülebilirliktir. Tabloda yer alan diğer önemli unsurlar içerisinde nüfus, sağlık durumu ve kişi başına GSMH ve GSYİH ile istihdam oranları baz alınarak saptanan ekonomik durumdur. Eğitim düzeyi, toplumsal bütünleşme düzeyi, siyasal sistemin niteliği ve yerleşme kalitesi ise iyi bir yaşam kalitesi düzeyinin belirlenmesinde gerekli olan diğer unsurlardandır. Dolayısıyla Tablo 3, iyi bir yaşam kalitesi düzeyinin belirlenmesinde ön plana çıkan nesnel ölçütleri ayrıntılı bir biçimde göstermektedir.

Kentsel yaşam kalitesi göstergelerinin temel amacı doğrultusunda kentlerden hemen her konuda sürekli öğrenen ve bilgiyi kullanabilen yarışmacı ve yaratıcı kent olması beklenmektedir (Toprak, 2008: 37). Kentsel yaşam kalitesi çalışmalarına halkın katılımının sağlanması önemlidir. İyi bir kentsel yaşam kalitesi düzeyi, yönetimde söz sahibi olan katılımcı bir toplum ile mümkündür. Yerel yönetimler, kamu kuruluşları ve özel sektör kentsel yaşam kalitesi politikalarının yürütülmesinde iş birliği yapmalıdır. Belediyeler, kentsel yaşam kalitesinde belirleyici aktörlerdir. Yerel yönetimler, istenen yaşam kalitesi düzeyine ulaşmak için kentli katılımını teşvik etmeli ve yüksek kalitede kamu hizmeti sunmalıdır.

Genel bir kavramlaştırma ile kentsel yaşam kalitesini belirleyen ölçütler altı grupta toplanmaktadır. Bunlar; ekonomik, çevresel, politik, sağlık ve eğitim, sosyal ve yaşam alanı göstergeleridir. Ekonomik göstergeler; bireysel ve toplumsal refah, işsizlik, yoksulluk, ortalama alım gücü, ev sahibi olma gibi faktörleri içermektedir. Çevresel göstergeler içerisinde hava ve çevre temizliği, su, hava ve gürültü kirliliği, atık yönetimi, yeşil alan oranı, iklim, doğal güzellikler gibi faktörler bulunmaktadır. Politik göstergeler; politik istikrar, oy kullanan kişi sayısı, belediyenin istihdam oranı vb. faktörlerden oluşmaktadır. Sağlık ve eğitim göstergeleri; bebek ölüm oranları, salgın hastalıklar, kişi başına düşen hasta yatak sayısı, sağlık personeli sayısı, okullaşma oranı, eğitim harcamaları, eğitim düzeyini içermektedir. Sosyal göstergeler; nüfus yoğunluğu, fırsat eşitliği, istihdam fırsatları, spor ve kültürel etkinlikler gibi faktörlerden oluşmaktadır. Yaşam alanı göstergeleri ise kişinin toplum üyelerine açık olan imkanlara erişimi, çevresel hijyen, konut kalitesi, altyapı ve ulaşım hizmetleri, kişinin çevresine uyumu ve psikolojik sağlığı gibi faktörleri içermektedir (Bıçk, 2015:165).

Yaşam kalitesine temel teşkil eden ekonomik, sosyal, siyasal ve çevresel göstergeler ayrı ayrı incelenmesi gereken kapsamlı ölçütlerdir. Yaşam kalitesi refah ile doğrudan ilişkili bir kavramdır. İnsana yakışır bir yaşam standardına sahip olmak ve insani gelişme olanakları içinde ihtiyaçların karşılanması ekonomik göstergeler ile bağlantılıdır. Ekonomik açıdan yoksulluk çeken birey geçinmekte zorlanmakta, yaşam kalitesi düşmekte ve sosyal açıdan da kendisini toplumda konumlandıramamaktadır. Toplumda konumlanamayan birey sosyal dışlanma, yoksulluk kültürü gibi pek çok sosyolojik sorunun öznesi haline gelmektedir. Bu nedenle yaşam kalitesi ve yoksulluk birbirinden ayrı düşünülemez kavramlardır.

1.3. YOKSULLUK

1.3.1. Yoksulluk Tanımı

Yoksulluk tüm dünyayı ilgilendiren evrensel bir sorundur. Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı'nın ve bu alanda çalışan pek çok kuruluşun belirttiği gibi ülkelerin karşılaştıkları en önemli sorunlardan biri yoksulluktur. Günümüzde yaklaşık 7,5 milyar olan dünya nüfusunun 1,2 milyardan fazlası, günde 1,25 dolardan daha az bir miktarla hayatını sürdürmektedir. 800 milyondan fazla insan ise, ailesinin gereksinimi olan gıdayı alacak maddi güce sahip olmadığı için aç kalmaktadır (Panahi ve Malekmohammadi, 2011: 250-251).

Yoksulluk sadece ekonomik bir olgu değildir. Yoksulluğun sadece gelir durumuna göre tanımlanması, sorunun sosyal boyutunun göz ardı edilmesine neden olmaktadır. Hem ekonomik hem de sosyal yönden yoksulluğun etkileri görülebilmektedir. Yoksul durumda olan birey, ekonomik olarak geçimini sağlamakta zorlanmakta, gereksinimlerini istediği ölçüde karşılayamamakta ve kendisini toplumda istediği şekilde konumlandıramamaktadır (Odabaşı, 2010: 12-14).

Tüm bu kavramsal çerçeve sonucunda yoksulluk, bireyin günlük temel ihtiyaçlarının bir kısmını veya tamamını karşılayacak yeterli gelire sahip olamaması nedeniyle toplumun olağan yaşam biçiminden mahrum kalması sonucu oluşan ekonomik, psikolojik ve sosyal bir olgudur. Yoksulluğun neden olduğu tüm bu

sonuçlar, farklı yoksulluk türlerinin kapsamına girmektedir. Bu yoksulluk türlerinin oluşumu kişinin hayatta kalması için gerekli asgari ihtiyaçlarına, sosyal açıdan kendini gerçekleştirebilme durumuna ve yaşadığı mekâna göre şekillenmiştir.

1.3.2. Yoksulluk Türleri

1.3.2.1. Mutlak Yoksulluk

Mutlak yoksulluk, bireyin gelir ve tüketim harcaması açısından sahip olduğu maddi güce göre tespit edilmektedir. Tüketim harcamalarına bakılarak yapılan hesaplamalar, bir kişinin günlük olarak alması gereken temel gıda maddelerinin gerektireceği harcamaya göre yapılmaktadır. En düşük maliyetli gıda harcamalarının parasal karşılığı bir yoksulluk sınırı oluşturmakta ve bu sınırın altında kalanlar mutlak yoksul olarak nitelendirilmektedir.

Dünya Bankası, günlük geliri, asgari 2400 kalori değerindeki besin maddelerini almaya gücü yetmeyenleri mutlak yoksul olarak değerlendirmektedir. Bu durumda, günlük 1,25 dolarlık harcamaya seviyesi, mutlak yoksulluk sınırını oluşturmaktadır. Fakat günlük 1,25 dolarlık mutlak yoksulluk sınırı, ülkelerin gelişmişlik düzeyine göre farklılaştırılmıştır. Türkiye'nin de içinde bulunduğu Doğu Avrupa ülkeleri için bu miktar 4 dolardır (Seyyar, 2003: 39). Diğer bir yandan Dünya Bankası'nın yoksulluk sınırı olarak belirlediği günlük 1,25 dolar gelir standardı eleştirilmektedir. Günde 1,25 dolar gelir standardı, yoksulluk standardı olarak kabul edilirse, dünya nüfusunun yalnız 1/5'inin yoksul olacağı sonucuna varılacaktır. Dünya Bankası, bu yöntem ile az gelişmiş ülkelerde yoksulluğun gerilemekte olduğunu ileri sürmekte ve bu yoksulluğun Üçüncü Dünya'ya özgü bir sorun olduğu algısını yaratmaktadır (Özdek, 2002: 3).

İnsanların yaşamlarını sürdürebilmeleri için fizyolojik gereksinimlerin karşılanması gerekmektedir. Mutlak yoksulluk, temel olarak insanların yaşamlarını devam ettirebilmeleri için karşılanması gerekli olan ihtiyaçlara ulaşamama durumunu belirtmektedir (Kale, 2007: 4).

1.3.2.2. Göreli Yoksulluk

Görelî yoksulluk, bireyin toplumsal bir varlık olmasına dayanarak, kendisini gerçekleştirebilmesi için gereken tüketim ve yaşam seviyesinin belirlenmesini ifade etmektedir. (Sunar, 2003: 133). Temel gereksinimlerini mutlak olarak karşılayabilen fakat kişisel kaynaklarının yetersizliği nedeniyle toplumsal genel refah düzeyinin altında kalan ve topluma katılımları sosyal açıdan engellenmiş olan kişilere göreli yoksullar adı verilmektedir. Bu yoksulluk endeksi, ülke içerisindeki ortalama gelirin belirli bir oranı altında gelire sahip olanları kapsamaktadır. AB'ye üye ülkelerde, göreli yoksulluk düzeyi, ortalama gelirin yüzde ellisinin altında gelir sahibi olanları kapsamına almaktadır (Bıçkî, 2015: 45). Ortalama gelir ise, 100 kişilik nüfusa sahip bir grupta, kişilerin en düşük 0 gelirliden, en yüksek 100 gelirlîye kadar bir sıraya koyulması durumunda, 50. kişinin gelirini göstermektedir. Görelî yoksulluğun belirlenmesinde, Avrupa ve OECD standartlarındaki ve ayrıca Türkiye'de kullanılan ortalama gelir düzeyinin %50'sinin altındaki gelir; ABD'de %40'ının ve İsveç'te %60'ının altındaki gelir dikkate alınmaktadır (İnsel, 2005: 8).

1.3.2.3. Kırsal Yoksulluk

Kırsal alanda meydana gelen yoksulluk genel olarak hayvancılık ve tarım sektöründe yaşanmaktadır. Kırsal yoksulluğun etki alanları incelendiğinde bu grupta; topraksız köylüler, mevsimlik tarım işçileri, toprakları az olan toprak sahipleri, kırsal bölgelerdeki zanaatkarlar ve hayvancılıkla geçimini sağlayanlar bulunmaktadır (Pehlivan, 2010: 22). Kırsal yoksulluğun temel sebebi topraksız ve kalifiye olmayan işçilerdir. Nüfus ve kentleşme süreci arttıkça bu grubun sayısı da artmaktadır (Aktan ve Vural, 2022: 10).

Tarım sektörü, gelişmekte olan ülkelerde nüfusun çoğunluğunun kırsal alanda yaşaması ve gelirlerini tarımdan elde etmesi nedeniyle yoksullukla mücadele için en önemli ekonomik alanlardan biridir. (Öztürk, 2008: 11). Kırsal alanlardaki az gelişmişlik, kentsel alanlardaki büyümenin sürekliliğini engellemektedir. Kırsal kesimde sürdürülebilir bir büyüme sağlanmaksızın kentsel alanların hızla büyümesi, her iki kesim arasındaki eşitsizlikleri daha da arttırmaktadır. Kentsel yoksulluğun ana

sebepleri, kırsal alanın ihmal edilmesi sonucunda ortaya çıkan kırsal yoksulluk ve kırdan kente göçtür (Kocatepe, 2011: 22-23).

1.3.2.4. Kentsel Yoksulluk

Kent yoksulluğu, dünyada endüstri devrimiyle beraber ortaya çıkan, kentleşme sürecinde beliren çok yönlü bir olgudur. Literatürde kent yoksulluğu, kentlerde meydana gelen yoksulluğun farklı yönlerini gösteren sekiz faktöre vurgu yapılarak tanımlanmaktadır. Bu sekiz faktör; yetersiz gelir, yetersiz barınma, yetersiz kaynak sahipliği, yetersiz kamusal altyapı hizmetleri, sosyal güvenlik mahrumiyet, yoksulların hukuksal güvenceden yoksun olmaları, yoksul kesimlerin karar alma süreçlerindeki etkisizliği ve yoksul kesimlerin sessizliğidir (Aytaç, 2008: 143).

Kentsel yoksullar ekonomik ve toplumsal alanlardaki değişim ile ortaya çıkmışlardır. Kentsel yoksulluğa her türlü toplumda rastlamak mümkündür. Çünkü sanayileşme tüm ülkeleri etkilemiş ve kentleşmeyi arttırmıştır. Kentsel yoksulluk; ekonomide yaşanan dönüşümler nedeniyle kırsal alanlardan kentlere göç edenleri istihdam edebilecek iş imkânlarının sınırlı olmasından ve dönüşümün neden olduğu toplumsal kırılmalardan doğan yoksulluktur (Işık, 2007: 19).

Kentsel yoksulluk sadece bir gelir eksikliği sorunu değildir. Toplumda farklı şekillerde yansımaları bulunmaktadır. Örneğin kente uyum sorunu, kentsel yoksulluğun etkilerinden biridir. Kente göç edenlerin geldikleri yörelere ait gelenek ve göreneklere bulunmaktadır. Göçmenlerin kültürel kimlik olarak bu özelliklerini korumak istemeleri durumunda ortaya bir sosyal uyumsuzluk hali çıkmaktadır. Bu kimlik özelliklerinin kentsel değerlerle çatıştığı durumlarda ise kentsel uyumsuzluk ortaya çıkmaktadır. Kentsel uyumsuzluk, kent içerisinde birbirinden kopuk yaşayan bireyler ve dolayısıyla kentsel alan içerisinde yaşanan toplumsal kopukluk, kaynaşamayan kültürler ve ayrışmayı ifade etmektedir. Kentsel uyumsuzluk ise sosyal dışlanma, kent kültürünün ve bilincinin gelişmemesi, suça karışma gibi pek çok olumsuz durum yaratmaktadır. Gecekondulaşma, sağlıksız çevreden kaynaklanan kent sorunları, suç oranlarında artış, kentte şiddetin yaygınlaşması,

sokak çocuklarının artması, dilencilik gibi sorunlar kent yoksulluğu ile yakından ilgilidir (Banger, 2010: 1).

Kentsel yoksulluğun nedenleri ise göçler, işsizlik, kayıt dışı istihdamın ve sosyal güvencesi olmayan işlerin yaygınlaşması, istihdamda fırsat eşitsizliği, sermaye ve girişim eksikliği, gelir dağılımındaki adaletsizlik, hak ve sorumluluk bilincinin gelişmemiş olmasıdır (Kocatepe, 2011: 24)

Tarihsel süreç içerisinde bakıldığında Türkiye’de kentsel yoksulluk 1950’lerde başlayan kırdan kente göç ile ortaya çıkmıştır ve beraberinde gecekondulaşma sorununu getirmiştir. 1960’larda hızlanan sanayileşme ile göç hareketi de hızlanmıştır. İlerleyen yıllarda işsizlik, enformel sektörlerde çalışan sayısında artış, suç oranlarında artış, kente uyumsuzluk, sosyal hizmetlerden yararlanamama, sağlıksız çevre gibi sorunlar ivme kazanmıştır. Tüm bu sorunlar kentsel yoksulluğun nedenleri ve sonuçlarıdır. Kent yoksulları ise bir kuralsızlık durumu içerisinde, toplumdan kopuk ve toplum ile bütünleşmeye karşı negatif bir tutum geliştirmişlerdir. Oluşan bu negatif çıktıları daha iyi değerlendirebilmek için genel olarak yoksulluğun nedenlerini incelemekte fayda vardır.

1.3.3. Yoksulluğun Nedenleri

Yoksulluğun nedenleri ülkeden ülkeye değişim göstermektedir. Ayrıca ülke içinde de gelir ve eğitim düzeyi, yaş, ırk, yerleşim yeri ve gelişmişlik seviyesi gibi ölçütlere göre farklılık göstermektedir (Şenses, 2006: 146). Yoksulluğun nedenleri; ekonomik nedenler, sosyal ve demografik nedenler, coğrafi nedenler ve siyasal nedenler olmak üzere dört grupta toplanmıştır.

1.3.3.1. Ekonomik Nedenler

Yoksulluğun nedenleri içerisinde yer alan ekonomik nedenler işsizlik ve istihdam, büyüme ve gelir dağılımı, ekonomik krizler, enflasyon ve vergideki adaletsizlikler olarak beş başlıkta incelenmiştir.

1.3.3.1.1. İşsizlik ve İstihdam

Bir ekonomide çalıştırılmayan emek faktörüne işsizlik denmektedir. Üretimin beşerî faktörü olan insanın işsiz kalması, üretim kaybı gibi ekonomik sonuçların yanında sosyal, ahlaki ve politik sonuçlar da ortaya çıkarmaktadır. Bu sebeple işsizlik ve işsizliğin giderilmesi, günümüz ekonomilerinin başlıca sorunları arasındadır. İşsizliğin büyümesi, üretime katılmayan insanların sayısının artmasına ve daha önce üretken olan insanların da tüketici sınıfına katılmasına neden olacağından, çalışmakta olan üretken nüfusun bakacağı insanların sayısı artacaktır. Bu da iktisadi büyümenin ve kalkınmanın yavaşlamasına, yoksulluğun artmasına neden olmaktadır (Pekin, 2011: 129-130). Yoksulluk ile işsizlik arasında yakın bir ilişki bulunmaktadır. Yoksulluk çeken bireylere bakıldığında, bu bireylerin işgücü piyasası ile düzenli bir ilişki içerisinde bulunmadığı ve işsizlik sorunu ile karşılaştıkları görülmektedir (Gündoğan, 2003: 161).

İstihdam kavramı genel bağlamda hizmete almak ve çalıştırmak anlamına gelmektedir. İktisadi bir kavram olarak istihdam, üretim faktörlerinin gelir sağlamak amacıyla çalıştırılmasıdır. Bir ülke halkının refah derecesi ile o ülkedeki istihdam miktarı arasında aynı yönlü bir ilişki bulunmaktadır (Pekin, 2011: 117). Emek-yoğun üretimden, sermaye-yoğun üretime geçilmesi sonucunda yüksek nitelikli işgücü talebi ve üretimde kullanılan teknoloji, işgücü piyasasında nitelik uyumsuzluğu ortaya çıkarmaktadır. Bu durum ise niteliksiz ve düşük nitelikli işgücünün işsiz kalması ile sonuçlanmaktadır. Gelişmekte olan ülkelerde ülke ekonomisi, kalkınma ve sanayileşme çabaları ile tarım ağırlıklı ekonomiden sanayileşmeye doğru yöneltilmeye çalışılmaktadırlar. Fakat bu ülkelerde oluşan sermaye yetersizliği ile kırdan kente göç özellikle büyük kentlerde işsizliği arttırmakta ve bu durum da yoksulluğu etkilemektedir (Yılmaz, 2006: 31-32).

1.3.3.1.2. Büyüme ve Gelir Dağılımı

Bir ekonomide zaman içerisinde mal ve hizmet üretiminde artış olmasına büyüme adı verilmektedir (Sullivan ve Sheffrin, 2003: 310). Yoksulluk, ekonomik büyüme ve gelir dağılımı eşitsizliği ile yakından ilgilidir. Büyüme yoksulluk oranını

düşürmektedir. Gelir dağılımındaki eşitsizliklerin ve işsizliğin azaldığı bir büyüme süreci, yoksulluğu azaltmada etkili olmaktadır (Şenses, 2006: 149-151). Gelir dağılımı, bir ülkede yaşayan insanlar tarafından üretilen mal ve hizmetlerden edinilen gelirin, yine o ülkedeki insanlar arasındaki paylaşımıdır (Arpacıoğlu, 2012: 29). Toplumsal barış ve refahın sağlanması için gelir dağılımında adalet şarttır. Gelirin adil bir şekilde paylaşılması, toplumun farklı sınıflarındaki bireyler arasında bir denge unsuru oluşturmaktadır (Aktan ve Vural, 2002: 3). Bir ülke içerisinde oluşturulan ekonomik değerlerin, yine o ülkede yaşayan insanlar arasında eşitsiz dağılımı, yoksulluğa neden olmaktadır. Dolayısıyla yoksulluk, bir toplumun ürettiği mal ve hizmet miktarının az veya çok olmasından ziyade, oluşan ekonomik değerlerin eşitsiz dağılımı ile meydana gelmektedir (Yılmaz, 2006: 19).

1.3.3.1.3. Ekonomik Krizler

Ekonomik kriz, ekonomide ani olarak meydana gelen olayların ülke ekonomisini derinden etkileyecek sonuçlar ortaya çıkarmasıdır. Ülkelerin özelliklerine göre ekonomik krizlerin etkileri farklılık göstermektedir. Üretimde daralma, fiyatlar genel seviyesinde artış, finansal piyasalarda çöküş, işsizlik oranında ani artış gibi durumlar ekonomik krizlerin temel etkilerindendir (Yılmaz, 2006: 23).

Ekonomik krizler, etkili olduğu dönemde ve sonrasında birçok iktisadi ve sosyal sorunlara neden olmaktadır. Toplumda huzursuzluğun ve paniğin oluşmasına sebebiyet vermektedir. Ayrıca ekonomik krizler, kişi başına milli gelirin düşmesine ve yoksulluğun artmasına yol açmaktadır (Yalçın, 2008: 9). Ekonomik krizlerden en çok etkilenen kesim ise yoksul durumda olan kişilerdir. Dolayısıyla ekonomik krizler, ülke ekonomisini makro ve mikro ölçekte etkilemenin yanında, toplumda huzursuzluğa ve yoksulluğa neden olmaktadır.

1.3.3.1.4. Enflasyon

Enflasyon, bir ekonomideki para miktarının, mal ve hizmet miktarına göre daha fazla artmasıyla meydana gelen sürekli ve hissedilir bir artıştır. Enflasyonda gelir dağılımı sabit gelirli aleyhine bozulur. Bu grubun geliri azalır ve satın alma gücü

düşer. Bu ise sosyal adaletsizliğe ve yoksulluğa neden olmaktadır (Pekin, 2011: 64-66)

1.3.3.1.5. Vergideki Adaletsizlikler

Devlet, kamusal ihtiyaçları finanse etmek ve kamusal hizmetleri yerine getirmek için vergi toplamaktadır. Vergi oranlarının, vergilerin dolaylı veya dolaysız oluşunun bireyler ve ekonomik yapı üzerindeki etkisi değişmektedir. Doğrudan vergiler kazanç üzerinden, dolaylı vergiler ise harcama üzerinden alınmaktadır. Dolaylı vergilerde yapılan artışlar gelirin önemli bir bölümünü tüketime harcayan yoksul kesimin alım gücünü azaltmakta ve yoksulluk düzeyinin artmasına neden olmaktadır (İncedal, 2013: 37-38).

1.3.3.2. Sosyal ve Demografik Nedenler

Yoksulluğa sebep olan sosyal ve demografik nedenler hızlı nüfus artışı, eğitim düzeyi, yerleşim yeri ve göç olarak dört grupta toplanmaktadır.

1.3.3.2.1. Hızlı Nüfus Artışı

Hızlı nüfus artışı, doğal kaynaklar üzerinde bir baskıya ve refah düzeyinde azalışa neden olmaktadır. Bir toplumda nüfusun, büyümenin üzerinde olması durumunda bireylerin milli gelirden aldıkları pay azalmaktadır. Bu nedenle, artan nüfusun gereksinimlerini karşılamak güçleşmekte ve yoksulluk yaşanmaktadır (Yılmaz, 2006: 33). Hızlı nüfus artışı yoksulluğun yanı sıra eğitim ve sağlık sorunları, gecekondulaşma, çarpık kentleşme, işsizlik ve yaşam kalitesinde azalma gibi sorunlara da neden olmaktadır.

1.3.3.2.2. Eğitim Düzeyi

Eğitim düzeyi arttığında, yoksulluktan kurtulma ümidi de artmaktadır. Eğitim, beşerî sermayenin güçlenmesini sağlayarak ülke için gereken nitelikli

işgücünün artmasını sağlamaktadır. Ayrıca eğitim, yoksul durumda olan bireylerin gelir elde etme kabiliyetlerini arttırmakta, toplumsal ve siyasal yaşamda söz sahibi olmalarını ve teknolojik gelişmelerle uyum içerisinde olmalarını sağlamaktadır (Yalçın, 2008: 15-16). Sonuç olarak toplumdaki refahı arttırmanın ve yoksulluğu azaltmanın yollarından birisi eğitim düzeyini üst seviyelere çıkarmaktır.

1.3.3.2.3. Yerleşim Yeri

Bireylerin yaşadıkları fiziksel evre, yoksulluğun ne derecede yaşandığını göstermektedir. Ülke içerisinde bazı yerleşim yerlerinde yoksulluk daha yoğun görölmektedir. Bu durumun nedenleri ise doğal ve iklimsel koşullar, istihdam olanakları, kamu hizmetlerinin kalitesi gibi unsurlardır. Kötü iklim koşulları, yetersiz altyapı olanakları, göçmen nüfusun yoğunluğu ve suç oranlarının yüksekliği gibi olumsuz koşulların bir arada bulunduğu yerleşim yerleri, yoksulluğun yoğun olduğu yerler arasındadır. Birçok yoksulluk sebebinin aynı bölgede varlık göstermesi, yoksulluğu görünür kılmamanın ötesine o yerleşim yerlerini yoksullukla özdeşleştirmektedir. Olumsuz koşulların birbirinden etkilenererek kuvvetlendiği bu tür yerleşim yerlerinde, yeni ekonomik fırsatlar da oluşmadığı için yoksulluk süreklilik göstermektedir (şenses, 2006: 179-181).

1.3.3.2.4. Göç

Göç; ekonomik, siyasi, sosyal ve dini nedenler temelinde hayatta kalma kaygısı taşıyan, bir yerden başka bir yere taşınma durumudur. Kırdan kente göç sonucunda kentsel yoksulluk yaşanmaktadır. şenses'e göre, kırsal alanda yaşayan yoksul bireyler gelirlerinin düşük olması nedeniyle kentlere itilmekte, göçler kır-kent gelir farklılıklarının büyüklüğüne bağlı olarak artmakta ve yoksullaşma süreci meydana gelmektedir. Bu nedenle kentsel yoksulluk, kırsal yoksulluğun bir yansıması olarak değerlendirilmektedir (şenses, 2006: 161). Göç alan bölgede nüfus hızla artmakta, bölgenin sosyal ve ekonomik yapısı değişmekte, barınma, eğitim, sağlık ve istihdam olanakları gibi faktörler bölgedeki yoksulluk seviyesini doğrudan etkilemektedir.

1.3.3.3. Coğrafi Nedenler

Coğrafi nedenler ülkelerin yoksul ya da zengin olmasında belirleyici rol oynamaktadır. Farklı yer altı ve yer üstü kaynaklara sahip olunması, denizlerin dağılımı ülkelerin farklı coğrafi şartlara sahip olmasını sağlamaktadır (Özey, 2003: 137). Ülkeler arasında ve ülke içerisinde bulunan coğrafi farklılıklar, bölgelerin refah ve yoksulluk düzeylerini doğrudan etkilemektedir. Ülke içerisinde bir yatırım kararı alınırken bölgelerin ulaşım ve ham maddeye erişim olanakları gibi faktörler göz önünde bulundurulmakta, kaynakların elverişli olduğu bölgelerde yatırımlar ve istihdam artmakta ve bu durum yoksulluğun azaltılmasında önemli bir etkiye sahip olmaktadır. Bazı bölgeler coğrafi özellikleri nedeniyle daha az yatırım çektikleri için, bu bölgelerde istihdam az, işsizlik oranı yüksek olmaktadır (Yalçın, 2008: 15).

1.3.3.4. Siyasal Nedenler

Ülkelerin içinde bulundukları savaş, çatışma ortamı ve bu durumlarda alınan siyasi kararlar yoksulluğu etkilemektedir. UNDP verilerine göre, ortalama yedi yıl süren bir iç savaş ekonomik büyümeyi her yıl %2,2 oranında azaltmakta ve bu durum yoksul konumda olan bir ülke için önemli bir maliyet oluşturmaktadır. Savaşlar ve silahlı çatışmalar, istikrarsızlığı ve yoksulluğu tetiklemektedir (Yılmaz, 2006: 45-46).

1.3.4. Çok Boyutlu Yoksulluk Endeksi

Yoksullukla ilgili iki farklı yaklaşım mevcuttur. Yaklaşımlardan ilki, bireylerin geçimini sağlamak için gereken gelirden yoksun olduklarını ifade eden gelir yoksunluğudur. İkincisi ise bireylerin iktisadi ve ayrıca iktisadi olmayan eğitim, sağlık, sosyal, kültürel gereksinimlerini karşılamaktan ve teknolojik imkânlarla erişim gibi olanaklardan yoksun olma durumlarını ifade eden çok boyutlu ve insani yoksulluktur (Busilacchi, 2003, 17). Milli gelir seviyesi yüksek olan ülkelerde de yoksulluğun bir sorun olması, gelir dışında farklı kriterler kullanılarak değerlendirme yapılması ihtiyacını ortaya çıkarmıştır. Bu amaçla 1997'den itibaren UNDP tarafından gelirin yanı sıra eğitim ve sağlık ile ilgili göstergeleri de göz önünde

bulunduran İnsani Gelişme Endeksi (İGE) yayımlanmaktadır. Yoksullukla ilgili yeni mücadele politikalarının geliştirilmesi gereksinimi, yoksulluk ölçütleriyle de ilgili çalışmalarını beraberinde getirmiş ve 2010 yılında İnsani Gelişme Endeksi'ne benzer bir şekilde yoksulluğun etkisini içeren Çok Boyutlu Yoksulluk Endeksi (ÇBYE), İnsani Gelişme Raporları'nda yerini almıştır. (Karaca ve Gökçek, 2014: 1)

ÇBYE, yoksun olma yoğunluğuna göre düzenlenmiş yoksul olan nüfusun yüzdesini belirtmektedir. Endeks, aynı süreç içerisinde insanların karşılaştıkları önemli yoksunlukları göstermek için tasarlanan yeni bir ölçüdür ve çok boyutlu yoksunluğun etkisini ve yoğunluğunu, insanların aynı anda kaç yoksunluk yaşadığını yansıtmaktadır. Bu ölçü; yoksulluk içerisinde yaşayan insanları detaylı bir şekilde belirlemek için kullanılabileceği gibi hem ülkeler arasında ve dünya çapında kırsal/kentsel konumlar ve diğer toplum özellikleri açısından ülke içinde karşılaştırmaya olanak vermektedir. 1997 yılından bu yana yayımlanan İnsani Yoksulluk Endeksi, belli bireyleri, haneleri veya daha büyük insan gruplarını müşterek olarak yoksul şeklinde belirlememekteydi. ÇBYE ise bu eksikliği, yoksunluktan kaç kişinin ve ortalama olarak kaç yoksunlukla karşılaşıldığını belirleyerek gidermektedir. ÇBYE parametreleri içerisinde sağlık ve eğitim durumu ile hane halkı yaşam standartları bulunmaktadır. Beslenme, temiz suya ulaşım ve sağlık harcamaları gibi alt ölçütler sağlık durumu içerisinde değerlendirilmektedir. İnternet, cep telefonu gibi sahip olunan imkanlar ile eğitim düzeyi alt ölçütleri ise eğitim durumu içerisinde değerlendirilmektedir. Ailedeki birey sayısı, ailenin geliri ve yaşanılan konut tipi gibi alt ölçütler yaşam standartları içerisinde değerlendirilmektedir. İnsani Gelişme Raporu'nda, ÇBYE İnsani Gelişme Endeksi'ne benzer bir şekilde üç alanda; yaşam standartları, sağlık ve eğitim olarak hane halkı düzeyinde örtüşen yoksunlukları tanımlamakta ve yoksul insanların ortalama sayısı ile yoksul hanelerin içinde bulunduğu yoksunlukları göstermektedir (UNDP, 2015: 61).

ÇBYE'ye göre bir hanenin aynı zamanda çok sayıda göstergede yoksun olması gerekmektedir. Bir kişi ölçülen göstergelerin en az %33'ünde yoksun olduğunda çok boyutlu olarak "yoksul" şeklinde ifade edilmektedir. ÇBYE yöntemi, yoksulların hangi açıdan yoksun olduklarını göstermekte ve politika yapıcıların politikaları daha etkin bir biçimde tasarlamalarına olanak sağlamaktadır. Çok boyutlu

yoksulluk yaklaşımı her ülkeye özgü farklı yoksulluk tedbirleri geliştirmek için ülke düzeyinde uygun olan göstergeleri kullanarak uyarlanabilmektedir. ÇBYE yöntemleri yerel, kültürel, ekonomik ve diğer faktörleri yansıtan ulusal çok boyutlu yoksulluk önlemleri geliştirecek şekilde değiştirilebilmektedir (UNDP, 2015: 205,229).

2010 yılında BM ve Oxford Yoksulluk ve İnsani Gelişme Girişimi (OPHI) beraber çok boyutlu bir yoksulluk endeksi geliştirmişlerdir. OPHI, 2010 yılı itibarıyla 1997'den beri kullanılan İnsani Yoksulluk Endeksi'nin (İGE) yerini almıştır. Bu endeks sağlıktan eğitime, gelire ve alınan hizmetlere kadar pek çok kritik yoksunluğu hane düzeyinde değerlendirmektedir. Bu unsurlar birlikte ele alındığı zaman yoksulluğun daha kapsamlı bir portresi çizilmektedir. Ölçü, haneden başlayarak ulusal ve uluslararası olmak üzere yoksulluğun kapsamını değişik seviyelerde incelemektedir. OPHI, yoksulluk endeksini günlük asgari 1,25 dolarlık harcama düzeyine göre inceleyen klasik yaklaşımlara göre daha kapsamlı ve yenilikçi bir girişimdir. OPHI, çalışmasını 104 ülke (dünya nüfusunun %78'i) üzerinde yürütmüştür. Bu çalışma sonuçlarında, ele alınan nüfusun üçte birinin çok boyutlu yoksulluk endeksine göre çok boyutlu yoksullukla yaşadığı tespit edilmiştir. Çalışma, yoksulluğu sadece gelir bazlı olarak incelememiş tüm faktörleri içeren çok boyutlu bir endeks ortaya çıkarmıştır. Örneğin Etiyopya'da gelir bazında yoksulluk çekenlerin oranı %39 iken, OPHI ölçülerine göre ülkede yoksulluk çekenlerin oranı %90'dır. ÇBYE ölçümlerine göre dünyada, yoksulların %51'i yani 844 milyon insan Güney Asya'da, %28'i yani 458 milyonu da Afrika'da yaşamakta ve nüfusun %93'ünün yoksul olduğu Nijer, tüm ülkeler arasında yoksulluğun en fazla yaşandığı ülke olarak tespit edilmiştir (<http://ophi.org.uk/policy/multidimensional-poverty-index/>).

OPHI verilerinin hükümetler, karar alıcılar ve kalkınma kuruluşlarına daha net ve doğru bilgi sağlayarak yardımcı olması beklenmektedir. Tüm bu yapılan çok boyutlu yoksulluk endekslerinin amacı ise en korunmasız, yoksul ve dezavantajlı grupları ve ülkeleri belirleyerek tam olarak hangi yoksunluk türlerinin yaşam kalitelerini etkilediğini saptamak ve bu konuda karar alıcılar için yardımcı bilgiler sunmaktır. Yapılan çalışmalar sayesinde ulusal ve uluslararası kurumlar yoksulluğun, suç oranlarının, enerji sarfiyatının azaltılması gibi yeni ve ileriye dönük hedefler

koyabilmektedirler. Bu konuda en iyi çalışmalardan biri BM bünyesinde gerçekleştirilen BM Sürdürülebilir Kalkınma Zirvesi’nde belirlenen ve 193 ülkenin imzası ile kabul edilen “Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri 2030” belgesidir.

Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri 2030, yaşanabilir bir dünya ve dünya barışının sağlanması için ortaya konan bir eylem planıdır. Plan dahilinde 17 sürdürülebilir kalkınma hedefi ve bu hedeflerin altında 169 alt başlık belirlenmiştir. Plan tüm paydaşları bu hedeflere ulaşmak için iş birliğine ve katılıma davet etmektedir. Yoksulluk, sürdürülebilir kalkınma hedefleri içerisinde ayrı bir öneme sahiptir ve kalkınmanın sağlanması için vazgeçilmez bir unsur olarak yer almaktadır. Hedeflerden ilki, her türlü yoksulluğu nerede olursa olsun yok etmek veya en az seviyeye indirmektir. Diğer hedefler arasında açlığı bitirmek, sürdürülebilir tarımı destekleyerek gıda güvenliğini sağlamak, herkese yaşam boyu eğitim imkanı sağlamak, ekonomik kalkınmayı sağlayarak istihdamı ve insan onuruna yakışır işleri arttırmak, kentleri sürdürülebilir ve güvenli kılmak, herkesin adalete erişimini sağlamak, cinsiyet eşitliğini sağlamak, iklim değişikliği ile mücadele etmek ve enerji tasarrufu sağlamak gibi hedefler bulunmaktadır (<https://sustainabledevelopment.un.org/post2015/transformingourworld>).

Hazırlanan endeksler ve eylem planları çerçevesinde yoksulluğu ve yoksulluğun sebep olduğu sosyolojik etkileri azaltmak mümkündür. Bu sosyolojik etkiler yoksulluk kültürünün benimsenmesi ve sosyal dışlanma olarak kendisini göstermektedir.

1.3.5. Yoksulluk Kültürü

Yoksulluk kültürü kavramı, antropoloji alanında çalışan Oscar Lewis tarafından ortaya atılmıştır. Lewis, eseri *The Children of Sanchez*’de yoksulluk kültürü yaklaşımından söz etmiştir. Bu çalışmasında yoksulluğun kuşaktan kuşağa aktarılan bir koruma/korunma mekanizması ve bir yaşam tarzı olduğunu belirtmiştir. Eserinde yoksulluk kültürünü tanımlayan eğilimler sıralamıştır. Bunlardan bazıları; eğitimsizlik, işsizlik, düşük standartlı hayat beklentisi, suça eğilim, evlilik dışı doğumlar, kamu kurumlarından yararlanmamadır. Bu özellikler hem sosyal

katılımsızlığı hem de kötü yaşam kalitesini ifade etmektedir (aktaran Bıçkı, 2015: 60-61).

Lewis, tüm yoksulların bir yoksulluk kültürüne sahip olduğunu iddia etmemiştir. Yoksul olma durumu, yoksulluk kültürünü oluşturan etmenlerden biridir fakat tamamı değildir. Yoksulluk kültürüne ait olmak, yoksul olmanın ötesinde bireyin kendi hayatını kavrayışı ve yaşam tarzına bu kavrayış içerisinde tepki vermesidir. Lewis'e göre, yoksulluk kültürüne ait olan bireylerin özellikleri, çaresizlik ve yurtsuzluk duygusuna sahip olmalarıdır. Bu bireyler çaresiz, bağımlı ve sahipsiz hissetmektedirler. Güçsüzlük duygusuyla beraber bir değersizlik ve aşağılık duygusu egemendir (Lewis, 1998: 7-9).

Yoksul bireyler, kendi güçlerini aşacak engellerle karşılaşmaktadır. Bu engellerin içinde eğitimsizlik, düzenli bir işe sahip olmama, barınma sorunu vb. bulunmaktadır. Ancak hangi engelin ne oranda rol oynadığını saptamak zordur. Bu nedenle genel bir analiz yapılması için ekonomik, kültürel ve coğrafi etmenlerin söz konusu sorunlar üzerindeki rolü ayrı ayrı tanımlanmalıdır (Bıçkı, 2015: 63-64).

1.3.6. Sosyal Dışlanma

Sosyal dışlanma; vatandaşların veya grupların siyasal, sosyal ve sivil haklardan mahrum edilmelerini ya da toplumun temel ekonomik, siyasal ve sosyal işleyişiyle ilişkili kararlara katılamamaları durumudur (Tsakloglou, 2002: 211). Duffy'ye göre sosyal dışlanma; siyasal, toplumsal, kültürel ve ekonomik yaşama katılımında yetersizlik ve topluma yabancı kalma halidir (Duffy, 1995: 18). Sosyal dışlanma, belirli grupların yaşadıkları topluma katılamamaları ve toplumun dışında kalmaları olarak tanımlanabilir. Sosyal dışlanma üç biçimde gruplandırılabilir. Ekonomik olarak işgücü piyasasından dışlanma, toplumsal olarak refah devleti hizmetlerinden dışlanma ve siyasal olarak siyasal katılımdan dışlanma şeklinde ifade edilmektedir (Sapancalı, 2005:128).

1980'li yıllardan itibaren sosyal dışlanma işsizlik ve yoksulluk kavramlarıyla açıklanmaya başlanmıştır. İnsanların toplumsal hayatla bütünleşmesini engelleyen olgular ise eşitsizlik, işsizlik, düşük eğitim düzeyi, evsizlik, okur-yazar olmama gibi sosyal dışlanma nedenleridir. Birey sosyal dışlanmaya maruz kalmışsa topluma etkin

olarak katılmada sınırlı bir yapabilirliğe sahiptir. Kentsel yoksullar ise hem bireysel olarak bir yoksulluk hali içinde bulunmakta hem de kendilerinin yaşam koşullarını iyileştirecek bilgi ve beceriye sahip insanlarla birlikte olma şansını elde edememektedirler. Bu durumda olan yoksul bireylerde kuraldışı davranış eğilimi artmaktadır. Yoksulluk alanlarında yaşanan tehdit ve güvensizlik duygusu, bireyleri diğer bireylerle ilişki kurmaktan kaçınmaya itmektedir (Bıçk, 2015: 47-48).

Sosyal dışlanma kavramı ekonomik ve sosyal boyutları birlikte ele almaktadır. Sosyal yönden dışlanmış olan birey, geçimini sağlayacak bir gelir elde etme imkanından mahrum kalmakta ve varlığını sürdürebilmek için gerekli kaynaklara erişememektedir. Bireyler kamusal hizmetlerden ve aile desteğinden yoksun kalabilmektedirler. Yoksul bireyler sosyal dışlanma sebebiyle sosyal konular hakkında alınan kararlarda diğer bireylerle eşit hak ve yetkiye sahip olamamaktadırlar. Bu durumun sonucunda bireylerin bilgi ve destek kaynakları azalmakta ve izole olmuş bireyler daha zayıf ve daha fazla korunmasız bir hale gelmektedirler. Aynı zamanda bu durum yoksulların dışlanmışlık psikolojisine girmelerine neden olmaktadır (Aktan ve Vural, 2002: 10).

Sosyal dışlanma kentsel yaşam kalitesi bağlamından incelendiğinde, dezavantajlı grupların kentteki eğitim, sağlık hizmetleri, yaşanabilir bir çevre, altyapı hizmetleri, ev sahibi olma gibi olanaklardan mahrum olması olarak ifade edilmektedir. Sosyal dışlanmayı yaşam kalitesindeki artış azaltmaktadır. Örneğin daha iyi bir yaşam kalitesi için çalışma fırsatı elde etmek, sosyal dışlanmayı azaltmaktadır (Bayram vd., 2012:110-111).

Sonuç olarak sosyal dışlanma olgusunu yaşayan bireyler genel olarak yoksul durumda olan bireylerdir. Sosyal olarak dışlanan kesim ekonomik, sosyal ve siyasal olanaklardan ve haklardan yoksun kalmaktadır. Yoksulluğun azaltılması sosyal dışlanmayı da azaltacaktır. Sosyal dışlanma ve yoksulluk azaldığında ise bireylerin yaşam kalitesi seviyesi artacaktır.

1.4. SUÇ

1.4.1. Suçun Tanımı

Suç, sakıncalı ve yanlış olduğu için yasaklanan, bir toplumdaki hukuki kurumlar tarafından ceza yaptırımına bağlanmış fiildir. TDK tanımına göre suç, yasalara ve ahlak kurallarına aykırı davranıştır (TDK, 2017). Dönmezer'e göre suç, topluma zarar verdiği ya da tehlikeli olduğu kanun koyucu tarafından kabul edilen ve belirtilen eylemdir (Dönmezer, 1994: 45). Suç, kanun koyucuların belirli bir tarihsel dönemde korumaya gerek gördüğü değerlerin ihlalidir. Bir fiilin suç olması, hukukun bu fiili suç olarak tanımlamasına bağlıdır (Gölbaşı, 2008: 51). Kavram Türkiye için incelenecek olursa, Türk Ceza Kanunu'nun amacı; kamu düzenini ve güvenliğini, kamu sağlığını korumak ve suç işlenmesini önlemektir (m.1). Ayrıca TCK, bir fiilin suç olarak sayılabilmesini, kanunda açıkça belirtilmesine bağlamıştır.

Klasik suç teorisine göre suç; kanuni tanıma uygun, hukuka aykırı ve kusurlu insan davranışıdır. Bu üç unsur, suçun yapısal unsurlarıdır. Ceza hukukunun harekete geçmesi için bir eylemin gerçekleşmesi gerekmektedir. Her suçun bir faili ve mağduru vardır. Ayrıca eylem ile ortaya çıkan sonuç arasında bir nedensellik bağının bulunması gerekmektedir (Özbek vd., 2014: 138-139). Suç her toplumda bulunan, kültürden kültüre değişiklik gösteren ve tek bir sebeple açıklanamayacak kadar karmaşık bir olgudur.

1.4.2. Kentleşme ve Suç İlişkisi

Kentleşme olgusu toplumlar üzerinde pek çok olumlu ve olumsuz etkiler yaratmaktadır. Eğitim ve sağlık hizmetlerinin nitelikli bir şekilde sunulması, sosyal ve kültürel olanakların çeşitliliği, istihdam olanaklarının yoğunluğu, ulaşım ve haberleşmenin kolay ve ucuz olması kentleşmenin olumlu etkilerindendir. Tüm bu olumlu etkilerin yanı sıra kentle bütünleşme ve uyum sağlanamadığı zaman çeşitli olumsuz etkiler baş göstermektedir. Bunların başında da suç olgusu gelmektedir.

Chicago Okulu'na göre, suç oranlarının kent merkezlerinde yoğunlaşmasının sebebi, merkezdeki yerleşim yerlerinin büyüme baskısı ile bu bölgedeki olanakların

kötüleşmesi sonucunda suç olgusunun ortaya çıkmasıdır (Conklin, 2006: 83). Chicago Okulu, kent ve suç konusunda ekolojik yaklaşımı ortaya koymuştur. Bu yaklaşıma göre, kentte yaşayıp toplumsallaşma sürecine kentte dâhil olan bireyler bir çelişki ile karşılaşmaktadır. Bu çelişki geleneksel yaşamın değerleri ile kente ait yeni değerler arasında yaşanmaktadır. Geleneksel değerler aile ve sosyal grupların baskısı altında bireye dikte ettirilmektedir. Diğer yandan birey, kent ortamında daha çok okul, arkadaş grubu gibi ikincil grupların etkisi altına girmektedir. Kentin çekici değerleri, birincil grupların aleyhine giderek artmaktadır. Suç ve davranış bozuklukları bireyin bu iki değer sistemi arasında ne yapacağını bilememesi ve gruplar arasında yaşadığı çelişkiden kaynaklanmaktadır (Lewis, 1996: 96).

Suçun kent merkezlerinde yoğunlaşmasının sebepleri arasında nüfus yoğunluğu ve işyerlerinin fazla olması yer almaktadır. Bu bakımdan kent merkezleri, suçlular için cazip yerlerdir (Gökulu, 2010: 216). Kent, her şeyden önce kişiye daha fazla özgürlük vermekte ve suç işlemek isteyen kişiler için çeşitli avantajlar sunmaktadır. Kentin yoğunluğu, saklanmanın ve ulaşımın kolay olması, kentin birbirinden kopuk sosyal ve ekonomik anlamda ayrı bölgelerden oluşması avantajlar arasında yer almaktadır (Glaeser ve Sacerdote, 1999: 241).

Louis Wirth' e göre kent, yoğun nüfuslu ve heterojen yapıda olup, iş bölümüne dayalı ileri bir toplum düzenini simgelemektedir. Bir bireyin, diğer bireyi yakından tanıması kentin yapısı nedeniyle olanaksızlaşmaktadır. Bu sebeple kurulan ilişkilerin niteliği kırsal alandan farklı olarak yüzeyseldir. Bu ilişki biçimi bireyi toplum içerisinde yalnızlığa ve güvensizliğe itmektedir (Wirth, 1956: 117). Suçun bu kadar yaygın olmasının sebepleri arasında toplum içerisinde iletişimin kopması, toplumsal bağların zayıflaması ve toplumsal kontrolün azalması gösterilmektedir (Watts ve Watts, 1981: 425).

Leones, kentleşme ve suç ilişkisini incelediği çalışmasında kentleşmeyle alakalı olarak suçun nedenlerini yoksulluk, aile değerlerinin kaybolması, kayıtsızlık, zayıf yönetim anlayışı, suç korkusu olarak sıralamıştır. Yoksulluk suça yol açan en önemli etmenlerdendir. İşsizlik, düşük gelir, nüfus artışı ve düşük hayat standartlarına eşlik eden kentleşme olgusu suçun nedenlerindendir. Kentleşme, sanayileşme ve yoğun bir yaşam biçiminin meydana gelmesi gibi sebeplerle ise aile bağları zayıflamaktadır. Aile bağları zayıflayan bireyler suça meyil etmektedirler.

Ayrıca kente uyum sağlayamayan bireyler kentli olmanın bilincinden ve kent kültüründen uzak kalmaktadırlar. Kentli kimliğinin farkında olmayan bireyler kentte yaşanan olaylara kayıtsız kalmaktadırlar. Bu tepkisizlik durumu, kentlerde işlenen suç oranlarını arttıran bir durumdur. Suç oranını arttıran bir diğer durum ise zayıf yönetim anlayışıdır. Kanunların uygulanmadığını ve keyfi uygulamaların varlığını gören bireyler kanunları ihlal etme eğilimine girmektedir. Bazı hizmetlerde yaşanan aksaklıklar, disiplin ve düzenin sağlanmasında oluşan güçlükler kentteki suç oranını arttırmaktadır. Kentleşme ve suç ilişkisi içerisinde bulunan ve suça yol açan bir diğer neden suç korkusudur. Suç korkusu tüm toplumu etkileyen bir olgudur. Bazı durumlarda bireylerin bir suçu resmi makamlara bildirmesine engel olabilmektedir. Suçun mağdurları olayla ilgili sessiz kalmayı tercih edebilmektedir. Bunun başlıca nedeni ise tehdit edilebilme korkusudur (Leones, 2006: 139-141).

Sosyal yapı ile işlenen suçun türü arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Örneğin mala karşı işlenen hırsızlık suçları, sanayileşmesi ön planda olan kentlerde daha çok görülmektedir. Gelişmiş kentlerde hırsızlık suçunun fazla olmasının sebebi tüketim kültürünün bu kentlerde daha baskın olması ve bireylerin bu yoksunluğu suç işleyerek yok etmek istemesidir. Bu nedenle sağlıklı bir kentleşme süreci sonucunda gelir adaletsizliğinin ortadan kaldırılması suç oranlarını azaltacaktır (Gökulu, 2010: 219-220).

Kentte yaşanan yoğun trafik, işsizlik, geçim sıkıntısı, yüksek hizmet maliyetleri gibi sorunlar kişinin psikolojisinde olumsuz etkiler yaratmaktadır. Bu durum ise şiddet eğilimini ve suç oranlarını arttırmaktadır. Kentsel değişimlerin hızlı yaşandığı, nüfus artışının yoğun olduğu kentlerde kişiler daha gergin bir yapıya sahip olmaktadır. Kentte intihar, boşanma ve suç oranları kırsal alanlara göre daha yüksektir. Bir ülkede yaşanan yüksek işsizlik seviyesi, enflasyon, yetersiz sosyal güvenlik olanakları, düşük ücretler, toplumsal yabancılaşma, sosyal dışlanma, kültür bunalımı, yetersiz eğitim, gelir dağılımında adaletsizlik, kentsel bütünleşmeye yönelik faaliyetlerin azlığı, kolluk kuvvetlerinin yetersiz kalması kentte yaşanan şiddet üzerinde önemli etkilere sahiptir (Karasu, 2012: 179-180).

Kentleşme ve suç arasındaki ilişkinin en önemli unsurlarından birisi de göç olgusudur. Göç sonucunda bireyler yaşadıkları kültürel ortamı değiştirmektedirler. Büyükşehirlere göç eden kitleler kent yaşamına uyum sağlamakta zorluk

çekmektedirler. Kent yaşamına adapte olamayan bireyler ise suç işleme eğiliminde olmaktadır.

Kente göç eden bireylerin kırsal üretim ilişkilerinden koparak, geçimlerini kente özgü işlerden sağlamaları ve kent kültürünü benimsemeleri, gerçekleşmesi beklenen bir sosyal tutum olmakla beraber, bunlar ne yazık ki gerçekleşmemektedir (Demirbaş, 2014: 231). Göç ve suç arasındaki ilişkiyi inceleyen ilk çalışmalardan biri olan Sellin'in araştırmasında, ilk nesil göçmenlerin suç işleme oranlarının düşük olduğuna dikkat çekilmiştir. Göçmenlerin çocukları (ikinci nesil) bakımından suç işleme eğilimi oldukça yüksek çıkmıştır. İkinci nesillerin suç işleme oranlarının yüksek olmasının nedeni, arada kalmışlık hissi ve ailenin çocuk üzerindeki kontrolünün zayıflamasıdır. Aile, çocuğun etkileşime girdiği ortamları büyükşehirlerde daha az kontrol edebilmektedir (Sellin, 1931: 337).

Kentleşme ve suç ilişkisinin diğer bir boyutu ise kentsel çöküntü alanlarıdır. Kentsel çöküntü alanları fiziki imkânlar açısından yetersiz alanlardır. Bu yetersizliğin sonucunda meydana gelen eşitsizlikler, bu bölgelerde yaşayanların yaşam kalitesini azaltmaktadır. Çöküntü alanları sadece fiziki bozulmayı ve altyapı sorunlarını barındıran alanlar değildir. Aynı zamanda sosyal dışlanmayı içinde barındırmaktadır. Sosyal dışlanma sonucunda oluşan çöküntü bölgelerinde yaşayan bireyler, kentle bütünleşememekte ve suç işlemeye yatkın hale gelmektedirler. Çöküntü alanlarının ve sosyal dışlanmanın ortadan kaldırılması bakımından yerel yönetimlere ve hükümetlere büyük görevler düşmektedir. Bu alanların ıslahına yönelik yapılacak çalışmalar yalnızca fiziki iyileştirmelerden ibaret olmamalı, bireylerin ekonomik ve sosyal açıdan da kentle bütünleşmesini sağlamalıdır (Gökulu, 2010: 222-223). Kentsel çöküntü alanları gettolaşmanın yaşandığı, gecekondu ve slums tarzı binaların bulunduğu alanlardır. Kentin belli bir bölümüne yerleşen herhangi bir azınlığın yaşadığı mekâna getto denmektedir. Yerleşen azınlık grubunu dil, din, ırk, yoksulluk gibi sosyal koşullar bakımından ortak özellikleri bulunan bireyler oluşturmaktadır. Bu grupların yaşadığı alanlar genelde gecekondulaşmanın yoğun olduğu çöküntü bölgeleridir.

Gecekondulaşma, topluca işgal edilmiş kamu arazileri üzerinde akrabalık ve komşuluk ilişkileri üzerinden kurulan iş birliği ile ucuza satın alınan malzeme ile barınma ihtiyacının giderilmesidir (Toprak, 2008: 276). Gecekondu benzeri yapıları

tarif etmek için yurt dışında karşılaşılan kavram ise “*slums*”dır. Slums, Türk kentleşme literatüründe “sefalet yuvası” anlamına gelmektedir. Her iki yapılaşma tipi çöküntü bölgeleri olması açısından ortak bir paydada buluşsa da temelde farklılıklara sahiptir. Gecekondu tek göz, derme çatma, tek katlı ve bahçeli bir yapıya sahiptir ve bir mülkiyet sahipliği söz konusudur. Slums apartman şeklindedir ve bir ev sahipliği durumu söz konusu değildir. Slums bir kişiye aittir ve bu kişi slumsın odalarını kiraya vermektedir. Dolayısıyla kiracılık durumu söz konusudur. Gecekondu da bir aile yaşamı mevcutken slumsta ailelerin yaşaması zorunlu değildir. Ülkemizde gecekondu kent merkezini çevreleyerek kent çeperinde yer almaktadırlar. Fakat slums kentin merkezinde yer almaktadır. Her iki yapılaşma tipi de çöküntü bölgelerinde yer almaktadır ve bu bölgelerde yaşayan bireyler düşük yaşam kalitesine sahiptirler. Altyapı ve temel insani ihtiyaçlardan yoksundurlar ve nihayetinde sosyal anlamda kente uyum sorunu vardır. Tüm bu yoksunluk ve uyumsuzluk duygusu içinde yaşayan bireyler ise suç işlemeye eğilimli olmakta ve çöküntü bölgelerinde suç oranları fazla olmaktadır.

Ekonomik krizler ve işsizlik ise kentlerde ayrı bir hayat zorluğu meydana getirmektedir. Ekonomik sorunların yoğun olarak yaşandığı dönemlerde, daha çok mala karşı suçlar artış göstermiştir . Suç sayısının hızlı bir şekilde artış gösterdiği 1994-1996 ve 2000-2001 dönemleri, Türkiye’de ekonomik krizlerin ve işsizliğin yaşandığı dönemlere (1994, 2000 ve 2001) denk gelmektedir. Buradan hareketle, ekonomik sorunlar kişileri strese sokmakta ve suç işlemeye itmektedir (Derdiman, 2010: 56). Kentte yaşama zorluğu açısından genel kanaat, ekonomik sorunların ve işsizlik oranının suçu etkilediği yönündedir.

1.4.3. Suç Korkusu

Suç ve suçun meydana getirdiği korku kentsel gelişmenin önünde duran en büyük problemlerden birisidir. Korkunun egemen olduğu bir kentte kentli haklarından ve kentsel yaşam kalitesinden söz etmek mümkün değildir (Karasu, 2012: 181). Suç korkusu, suç oranlarının yüksekliği karşısında kişinin her an bir suç ile karşılaşacağı endişesine kapılmasıdır. Suç korkusunun temel nedeni, suç oranlarının yüksekliği ve suçun varlığıdır. Bir süre sonra suç korkusu, suçun da

ötesine geçerek toplumda huzursuzluğa sebep olmaktadır. İnsanlar kendilerini potansiyel kurban olarak görmekte ve hayat boyu tedirgin olmaktadır (Gates ve Rohe, 1987: 425). Suç korkusu içerisinde kişilerin suç ile karşılaşması boyutunun yanı sıra gerçekleşen bir suçu korku nedeniyle güvenlik güçlerine bildirmeme ve suça şahitlik yapmaktan çekinme boyutu da yer almaktadır.

Suçun oluşmasına fırsat veren alanlar genellikle hareketliliğin ve yoğunluğun yaşandığı kent merkezleridir. Suçların toplandığı bu noktalar “sıcak noktalar” olarak tanımlanmaktadır (Block ve Block, 1995: 146). Brantingham’a göre sıcak noktalar üç şekilde oluşmaktadır. Bunlar; suç üreten alanlar, suçu çeken alanlar ve suçun oluşumunu kolaylaştıran alanlardır. Suç üreten alanlar sürekli bir hareketliliğin ve karmaşanın yaşandığı alanlardır. Çöküntü alanları, gecekondu mahalleleri ve uyuşturucu kullanımının yaygın olduğu mekânlar bu tür alanlardandır. Suçu çeken alanlar, suçun orada gerçekleşmesi için fırsat veren alanlardır. Kent merkezleri yaşanan yoğunluk sebebi ile suçlular tarafından bir avantaj olarak görülmektedir. Suçun oluşumunu kolaylaştıran alanlar ise günün her saati kalabalık olan metro çıkışları, otobüs durakları gibi suçlunun eylemini gerçekleştirmek için uygun bulunduğu alanlardır (Brantingham, 2006: 2-8). Mekânın suçun oluşumuna sebep olan çeşitli karakteristik özellikleri nedeniyle kentler güvensiz mekânlar olarak algılanmaya başlamıştır. Güvensizlik hissi ve suç korkusu kentlilerin tedirgin bir şekilde yaşam sürmesine sebep olmakta ve kentteki yaşam kalitesini düşürmektedir.

Hava karardıktan sonra evde oturmak, zorunda kalmadıkça dışarı çıkmamak, güvenlik sistemleri kullanmak günlük hayatta suça karşı duyulan korkunun birer sonucudur (Kail ve Kleinman, 1985: 402). Tüm bu korkular kentsel yaşamın işleyişini zorlaştırmakta, kentsel yaşam kalitesini düşürmekte ve bireyin kentsel yaşam alanını sınırlandırmaktadır. Bireyin suç korkusu karşısında kendisini geri çekmesi hem kentte iktisadi ve sosyal alanda gerilemeye sebep olmakta hem de kentli hakları suç karşısında geri plana itilmektedir. Suç oranlarının artması ve oluşan güvenlik endişeleri yeni bir kentsel kutuplaşmaya sebep olmaktadır. Zaten sosyal ve ekonomik yönden farklılıklara sahip kentliler bu sefer de duvarlar, kameralar, özel güvenlik sistemleri ile birbirinden ayrılmaktadır. Türkiye’de de giderek yaygınlık kazanmakta olan, kentin uzağında, her türlü gereksinimin karşılandığı, özel

güvenliğe sahip, sadece belli gelir gruplarının yaşadığı tecrit alanları oluşmaktadır (Karasu, 2012: 182). Literatürde bu alanlara “*gated community*” denmektedir.

Suçta duyulan korku sonucunda ekonomik, sosyal ve kültürel maliyetler ortaya çıkmaktadır. Kentte yaşayanların birbirlerinden korkması kentsel yaşam kalitesini düşürmekte ve özellikle çöküntü alanlarında yaşayanlara karşı önyargıyı tetiklemektedir. Kentlerin kalkınması için kent güvenliğinin sağlanması en önemli noktalardan biridir. Mekânın fiziki karakteri ile oluşan suç ve suç korkusunu azaltmak için kent mekânlarını güvenli bir şekilde tasarlamak gerekmektedir. Devletler ve sivil toplum örgütleri kent güvenliğinin sağlanması için iş birliği yapmalıdır. Toplumsal bir kentlilik bilinci yaratılmalı, farklılıklara karşı hoşgörü benimsenmelidir.

1.4.4. Kente Karşı Suç

Kente karşı suç; kentlere ekonomik, fiziksel, sosyal ve kültürel yönlerden verilen zararları ifade etmektedir. Bir diğer deyişle kentin kent olmak nedeniyle sahip olduğu değerlerin yok edilmesidir. Burada zarar gören sadece kent değil, aynı zamanda kentlilerdir. Fakat kentliler hem kente karşı suçun mağduru hem de faili olabilmektedirler (Mengi, 2007: 47). Kentleşmenin hızlı ve sağlıklı olması ve yeterince kentleşmemiş olunması sonucunda kentlerimizin kimliğini oluşturan doğa ve tarih unsurları yok olmaktadır. Kente karşı suçun somut bir anlam ifade etmesi için yasalarda açık bir şekilde tanımlanması gerekmektedir. Bu tarz suçların büyük bir bölümü belediye meclislerinin kabul ettiği imar planlarıyla olmaktadır (Keleş, 2007: 45-46). Türk Ceza Kanunu’nun 181-184. maddelerinde kente karşı suçlarla ilgili düzenlemeler yer almaktadır. Bu maddeler çevrenin kasten ve taksirle kirlenmesi, gürültüye ve imar kirliliğine neden olma başlıklarını taşımaktadır. TCK m.184’de, yapı ruhsatı alınmadan veya ruhsata aykırı olarak bina yapan veya yaptıran kişi için bir yıldan beş yıla kadar hapis cezası öngörülmüştür. Kuşkusuz bu düzenlemeler kente karşı işlenen suçları engellemede yetersiz kalmaktadır.

Kente karşı işlenen suçların önemli bir kısmını imar uygulamaları oluşturmaktadır. İmar kararlarının alınmasında bazı kişilerin etkili olması bireysel yararın kamu yararının önüne geçmesine, kentin kültürel değerlerinin yok edilmesine,

kentsel toprakların spekülasyona konu olmasına, kent kimliğinin yitirilmesine ve çok çeşitli çevresel sorunlara sebep olarak kente karşı suç işlenmektedir. İmar uygulamaları sonucu ortaya çıkan kente karşı suçlarda merkezi ve yerel yönetimler (yürütme) kadar yasama da sorumludur. Gecekondu ve imar affı yasalarında, ormanların ve kıyıların yapılaşmaya açılmasına zemin hazırlayan yasalarda olduğu gibi kente karşı işlenen suçlarda da sorumluluk yasama erkine aittir (Mengi, 2007: 48-49). Kentsel rant, kente karşı işlenen suçların en önemli sebebidir. Siyasal iktidarın oy kaygısı sebebiyle arsa ve konut politikasında yaptığı değişiklikler, imar afları, tapu törenleri ile gecekondu yapıcılarının yüreklendirilmesi gibi hareketler kente karşı suçun oluşmasına temel hazırlamaktadır (Geray, 2007: 51).

Hızlı ve yoğun yaşanan nüfus artışı sonucu kentte oluşan pek çok sorun gibi kente karşı işlenen suçlar da kentleşmenin bir sonucudur. Kente karşı işlenen suçlara örnek olarak; çarpık ve plansız kentleşme, imar suçları, doğal ve tarihi öğelerin değer kaybetmesi ve çevrenin tahribatı sayılabilmektedir. Temelinde rant dürtüsü olan bu suçları engellemek için gerekli yönetsel ve yargısal denetimler yapılmalı, mevzuattaki eksiklikler giderilmeli, yöneticilere ve halka kentlilik bilinci kazandırılmalıdır. Duyarlılığa ve kentlilik bilincine sahip olan kentli, kentin değerine sahip çıkarak kente karşı suçla mücadele edecektir.

1.5. GÜVENLİK

1.5.1 Güvenlik Tanımı

Güvenlik, insanlığın varoluşundan beri yaşama içgüdüsünün ilk sıralarında yer almıştır. Güvenlik, toplum yaşamında yasal düzenin aksamadan işletilmesi, bireylerin korkusuzca yaşayabilmeleri durumudur.

Eski çağlardan beri insanlığın üzerinde durduğu güvenlik ihtiyacı, çeşitli yöntemler geliştirilerek sürdürülmeye çalışılmıştır. Bu konuda İngiliz filozof Thomas Hobbes, toplum ve doğa felsefesinin temelini güvenlik kavramı ile açıklamıştır. Hobbes'a göre, insanın toplum içindeki davranışlarının temelinde yaşamını sürdürme ve bunun uzantısı olan güvenlik isteği yatmaktadır. Güvenlik isteği insan doğasının temel ihtiyacıdır. Hobbes, toplumun ve devletin ortaya çıkmasından önce, güvenlik

ihtiyacı içinde bireylerden oluşan bir topluluk düşünür. Bu, Hobbes'un doğa durumu varsayımıdır (Şenel, 2011: 351). Doğa durumundan uygar duruma geçiş devletin oluşturulması ve güvenlik ihtiyacının sağlanmasıyla olmuştur. Güvenlik, insanlık tarihinde her zaman medeniyetin bir kriteri olmuştur.

1.5.2. Kent Güvenliği

Uygarlık tarihi, kentlerin tarihi olarak kabul edilmektedir. Geçmişte kentlerin yüksek yerlerde kurulması, bir sur veya hendekle çevrelenmesi, kendilerini koruma ve güvende olma arayışından ileri gelmektedir (Giddens, 2000: 500). Kentlerin sürdürülebilir kalkınması, toplumda güvenliğin sağlanmasını gerekli kılmaktadır. Kentlerdeki en önemli sorunlardan biri güvenlidir. Kentler sosyal ve iktisadi yönden farklılıklar göstermekle birlikte, suç oranlarındaki artış küresel bir sorun olarak ortaya çıkmakta ve suçları önlemeye yönelik çalışmalar önem kazanmaktadır (Başaran, 2008: 54).

Kent güvenliği; kent sınırları içerisinde yaşayan bireylerin ihtiyaçlarını karşılarken, iş yerinde çalışırken, evinde yaşarken ve sosyal ilişkiler kurarken can ve mal güvenliğinin sağlanması olgusudur (Akın, 2017: 1). Devletlerin sınırları içerisinde çatışmaların artması, uluslararası toplumu toplumsal şiddet, göç hareketleri, yoksulluk ve işsizlik, örgütlü suç ve terörizm gibi konularda daha fazla meşgul etmekte ve bu konularla daha fazla ilgilenmeye zorlamaktadır (Toprak, 2008: 132). Aşırı kalabalık ve şiddet arasında önemli bir ilişki bulunmaktadır. Özellikle barınma ihtiyacının belirli bir seviyeyi aştığı durumlarda saldırgan davranışların ve suç işleme eğiliminin arttığı görülmektedir. Gecekonduların egemen olduğu kalabalık bir topluluk, toplum dışı bırakılmışlık ve birbirine yabancılaşan topluluklar ülkemizin büyük şehirlerinin öne çıkan özelliklerindendir (Demirbaş, 2014: 231).

Kentlerde yaşanan şiddetin pek çok sebebi bulunmaktadır. Bunların başında göç, işsizlik, yoksulluk, eğitimsizlik ve suç yer almaktadır. Kırsal kesimden kente göç sonucunda kentte çok çeşitli problemler oluşmaktadır. En temel problemlerin başını hizmette aksama ve kentle bütünleşememe çekmektedir. Kentle bütünleşemeyen bireyler topluma karşı yabancılaşmakta ve suça eğilim göstermektedirler. Sosyal yaşamdan kopan bireyler kentteki suçların bir parçası

haline gelmektedirler. Bununla birlikte kent yaşamına ayak uyduramayan bireyler, özellikle gençler, madde kullanımı ve bağımlı olma riskiyle karşılaşmaktadır. Alkol ve madde kullanımı ise suça eğilimi arttırmaktadır. Bu bireylerin topluma kazandırılması, kentsel huzur ve güvenliğin sağlanması ile mümkün olabilecektir. Bireyin yaşam kalitesi, kentsel yaşam kalitesinden bağımsız değildir. Suçun önlenmesi ve güvenliğin sağlanması için kurumlar arası iş birliği ve koordinasyon sağlanmalıdır. Suçun pek çok nedeni vardır. Buna paralel olarak getirilecek çözümler de çeşitlendirilmelidir. Yerel düzeyde halk ve sivil toplum kuruluşları emniyet olgusuna dâhil edilmelidir. Halktan kopuk bir güvenlik politikasının başarı şansı çok azdır.

Kentlerdeki yüksek suç oranı ve bu konudaki politika eksiklikleri kentsel yaşamın temel sorunları olmasına rağmen, yerel yönetimler bu sorunlarla mücadele etmek için gerekli finansal kaynakları aktarmamaktadır. Merkezi yönetim ve yerel yönetimler gereken kaynak aktarımının sağlanması için iş birliği yapmalıdır. Kentsel güvenlik olgusu yalnızca polisin üstesinden gelemeyeceği kadar büyük ve çok yönlü bir sorundur. Kent güvenliği ve suç önleme politikaları yasal yaptırımlara ve halkın katılımıyla oluşturulacak ortak desteğe dayandırılmalıdır. Politikalar detaylı istatistiklerle desteklenerek açık ve net olmalıdır (Başaran, 2008: 59-60).

Kentsel yaşam kalitesinin sağlanması ve bireylerin toplumda refah içerisinde yaşaması için kent güvenliği en temel olgudur. Kent güvenliği kapsamının içerisinde hem kentlerde işlenen suçlar hem de kente karşı işlenen suçlar bulunmaktadır. Yaralama, cinayet, hırsızlık, madde kullanımı gibi suçların yanı sıra kaçak yerleşme, çevrenin kirletilmesi, kent içerisinde bulunan tarihi yapıların zarar görmesi, halkın kullanımına açık alanların işgali gibi durumlar da kent güvenliğini tehdit etmektedir. Bunların engellenmesi amacıyla bütünsel bir kentsel güvenlik politikası oluşturulmalı, uluslararası ölçekten yerel ölçeğe kurumlar arasında iş birliği sağlanmalı ve tüm bu politikalar içerisinde halk dâhil edilmelidir.

1.5.3. Avrupa Kentsel Şartı Çerçevesinde Güvenli Kent

Avrupa Kentsel Şartı, Mart 1992’de Avrupa Konseyine bağlı Avrupa Yerel ve Bölgesel Yönetimler Konferansı’nda kabul edilmiştir. Avrupa Kentsel Şartı, Deklarasyon ve Şartlar bölümlerinden oluşmaktadır. Deklarasyon bölümü içerisinde kentsel haklar sayılmış ve açıklanmıştır. Bu haklar başta güvenlik olmak üzere, sağlıklı bir çevre, istihdam, konut, sağlık, boş vakit, kültür, kültürlerarası kaynaşma, kaliteli bir mimari, katılım, ekonomik ve sürdürülebilir kalkınma, doğal zenginlikler, belediyeler arası iş birliği, finansal yapı ve eşitliktir (Council of Europe, 2017)

Şart bölümü içerisinde ise konu başlıkları sıralanmış ve açıklanmıştır. Bu konu başlıkları; ulaşım, kentlerde çevre ve doğa, kentlerin fiziki yapıları, tarihi kentsel yapı mirası, konut, kent güvenliği ve suçların önlenmesi, kentlerdeki dezavantajlılar ve engelliler, kentte boş zamanların değerlendirilmesi, yerleşimlerde kültürlerarası kaynaşma, kentlerde sağlık, halkın katılımı, kent yönetimi, kent planlaması ve kentlerde ekonomik kalkınmadır (Council of Europe, 2017).

Bu şartın amacı iyi bir kent yönetimi için kent yöneticileri ve kentlilere yol göstermektir. Şart, güvenli bir kent oluşturmak için yerel yönetimlerin, emniyet güçlerinin ve halkın iş birliğini önermektedir. Suçların önlenmesi için programların oluşturulması ve hapis cezaları yerine alternatif çözümler sunulması suçluların tekrar topluma kazandırılması için bir dizi ilke ve öneri sıralanmıştır. 2008 yılında “Avrupa Kentsel Şartı II: Yeni Bir Kentlilik İçin Manifesto” Avrupa Konseyi tarafından kabul edilmiştir. Bu şart ile kent yaşamına yeni bir yaklaşım önerilmekte ve kentlerin “ideal kent” seviyesine yükseltilmesi için kentli haklarının korunması gerektiği vurgulanmıştır. Yeni bir kentlilik bilincinin sağlanabilmesi için artan sosyal eşitsizlik ve artan göç ile birlikte değişen yerleşim yerleri sonucu ortaya çıkan uyumsuzluk problemlerinin önüne geçilmesi amaçlanmıştır. Ayrıca şartta yaşanabilir kent olarak ifade edilen kavram güvenli ve sağlıklı kentlerle özdeşleştirilmiştir. Avrupa Kentsel Şartı ile soyut nitelikte olan insan hakları, “kentli hakları” bakımından somut bir nitelik kazanmıştır. Şart, kentli hakları kapsamında önceliği güvenlik kavramına vermiştir. Şarta göre güvenlik; olabildiğince suç, şiddet ve yasadışı olaylardan arındırılmış güvenli bir kent olarak tanımlanmıştır.

Güvenli kentin bileşenlerini ise şu şekilde sıralamak mümkündür; kentin yaşam kalitesinin yüksek olması, yaşanan mekândan memnuniyet duyulması ve yaşanan mekânla ilgili olarak insanların olumlu bir algıya sahip olması, kentte çöküntü alanları, terk edilmiş mekânlar ve suçluları suç işlemeye yönelten mekânların olmaması, kentte yeterli ışıklandırmanın olması, kentte işsizliğin düşük seviyelerde olması ve kente sosyal, ekonomik ve çevresel yatırımların yapılmasıdır. (Ataç, 2007: 16-21).

Güvenli bir kent için çarpık kentleşmenin önlenmesi amacıyla tedbirler alınmalı, kent merkezlerindeki güvenlik güçleri arttırılmalıdır. Bununla beraber sosyo-kültürel ve yeşil alanların sayısı arttırılmalı, kentin tarihi ve kültürel dokusuna sahip çıkılmalı, kent yöneticileri ile kentliler daima iletişim ve iş birliği içerisinde olmalıdırlar.

İKİNCİ BÖLÜM

MERKEZİ YÖNETİMİN, YEREL YÖNETİMLERİN VE ÖZEL TEŞKİLATLARIN KENTTEKİ SUÇ VE YOKSULLUK OLGUSUNU ÖNLEMeye YÖNELİK POLİTİKALARI

Belirli bir toprak parçası üzerinde ve bu toprak parçası üzerinde yaşayan bir topluma sahip, egemenlik ve otorite tekeli bulunan tüzel varlığa devlet denir. Devletlerin kurulma amacı, insanların varlığını güvenlik ve refah içerisinde sürdürmelerini sağlamaktır. İnsanlar korunmak, olanaklarının iyileştirilmesini sağlamak, refah içinde yaşamak ve temel hak ve özgürlüklerine ulaşmak için bir devlet çatısı altında toplanmışlardır. Türkiye gibi üniter devletler vatandaşlarına hizmet sunmak için yönetsel ve siyasal anlayış içerisinde “Merkezi Yönetim Kuruluşları” ve “Yerinden Yönetim Kuruluşları” olarak teşkilatlanmışlardır.

Şekil 2: Türk Kamu Yönetimi Yapısı

Kaynak: (Eryılmaz, 2014: 130).

Türk Kamu Yönetimimiz yetki genişliği ve yerinden yönetim (adem-i merkeziyet) gibi yönetsel ilkelere sahiptir. Yetki genişliği, merkezi idarenin karar alma ve yürütme ile ilgili bazı yetkilerini, kendi hiyerarşisi içinde bulunan alt birimlerin başındaki yöneticilere aktarmasıdır. Yetki genişliği sayesinde merkezi idarenin iş yükünün bir kısmı alt birimlere aktarılmaktadır (Eryılmaz, 2014: 112). Yerinden yönetim ise idari hizmetlerin, merkezi idare yapısı içerisinde yer almayan ve merkezi idare hiyerarşisine dahil olmayan kamu tüzel kişilerin yürütülmesidir (Parlak, 2011: 856). Yönetim sistemimiz çeşitli ilkeler ve kurallar yardımıyla üstlendikleri görev ve hizmetleri siyasal, toplumsal ve yönetsel bir düzen içerisinde paylaşmaktadır. Bu paylaşımı coğrafi konum, hizmet türleri gibi ayrımlar gözeterek yapmaktadır. Bu bölümde ülkemizdeki merkezi yönetim ve yerinden yönetim kuruluşlarının suç önleme ve yoksullukla mücadele kapsamında kamusal hizmet ve politikaları, yoksulluk ve suçla mücadele kapsamında yetkili birimleri ele alınacaktır. Yoksulluk ve suçun önlenmesi amacıyla uygulanan kamu politika ve stratejileri tartışılacaktır.

2.1. GÜVENLİK VE SUÇLA MÜCADELEDE KOLLUK KUVVETLERİ, ÖZEL GÜVENLİK HİZMETLERİ VE KAMU KURUMLARI

2.1.1. Kolluk Tanımı, Amacı ve Türleri

Devlet, toplum içerisinde yaşayan bireylerin davranışlarını izleyerek, denetleyerek ve gerektiğinde müdahale ederek kamu düzenini sağlar. Kamu düzenini sağlamak için de kolluk gücünü kullanmaktadır (Giritli ve diğerleri, 2001: 740). Kamu düzenini koruma, kamu huzuru ve güvenliğini sağlama, suç ve suçluları bulmakla görevli devlet kuruluşlarına kolluk denir. Kolluk; gerektiğinde zor kullanarak kamu düzenini korumakla görevli silahlı veya silahsız devlet kuvvetidir. Kolluk faaliyetlerinin amacı kamu düzeninin sağlanması, korunması ve kollanmasıdır. Kamu düzeni ise bireylerin huzur, güvenlik ve sağlık içerisinde yaşamaları durumudur. Kolluk bu düzeni sağlamaya yönelik bir kamu hizmeti faaliyetidir (Gözler ve Kaplan, 2013: 244). Kolluk; kamu düzeninin sağlanması,

sürdürülmesi ve bozulduğu takdirde yeniden düzeltilmesi amacıyla kamu yararını gözeterek faaliyet göstermektedir.

Ülkemizde kolluk kuvvetleri, hizmet ve coğrafya esasına göre yapılandırılmıştır. Bu nedenle ülkemiz “çoklu kolluk” yapısına sahiptir (Çevik ve diğerleri, 2010: 34). Bu yapılandırılmaya göre, belediye teşkilatı olan tüm beldelerde güvenliği, merkezi ve taşra yapılanması bulunan polis teşkilatı sağlamaktadır (Fındıklı, 2012: 147). Belediye teşkilatlanması bulunmayan yerlerde ve polis teşkilatının merkezi ve taşra yapılanmalarının olmadığı yerlerde ise güvenliği jandarma teşkilatı sağlamaktadır. Bu yapılanma sebebiyle, jandarma teşkilatına taşra teşkilatı denilmektedir (Çalı, 2012: 13).

Kolluk kuvvetlerinin örgütlenmesi, görev ve sorumluluk alanlarına yönelik bazı etkileri bulunan ve 2012 yılında kabul edilen 6360 sayılı “On Dört İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Yedi İlçe Kurulması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun”a bu noktada değinmek gerekmektedir. Ülkemizde kolluk kuvvetleri İçişleri Bakanlığı bünyesinde oluşturulmuştur ve İçişleri Bakanlığı ülkenin genel emniyet ve asayişinden sorumludur. 1 nolu Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi’nde belirtildiği üzere İçişleri Bakanlığı, ülkenin ve milletin bölünmez bütünlüğünü, yurdun iç güvenliğini, kamu düzenini sağlamak ve suç işlenmesini önlemek ile yükümlüdür (m.254). İçişleri Bakanlığı ülkenin emniyet ve asayişini sağlama görevini bağlı kuruluşları olan Emniyet Genel Müdürlüğü, Jandarma Genel Komutanlığı, Sahil Güvenlik Komutanlığı ile sağlamaktadır. Polis teşkilatı kentsel alanlarda, jandarma teşkilatı ise kırsal alanlarda güvenliği sağlamaktadır. Ayrıca kentsel alanlarda çarşı ve mahalle bekçileri, kırsal alanda ise köy korucuları istihdam edilmektedir. Belediye ve belediye hizmetlerinin güvenliğini sağlamakla görevli kent kolluğu ise zabıtabdır. Fakat 6360 sayılı Kanun kapsamında kolluk kuvvetlerinin sayısı ve mekânsal olarak etkinlik alanında bazı değişiklikler ortaya çıkmaktadır. 6360 sayılı Kanuna göre, nüfusu 750.000’i geçen illerin büyükşehir sistemine geçebileceği göz önünde bulundurulduğunda, büyükşehir belediye sayısının zamanla artış göstereceği açıktır. Bununla beraber 6360 sayılı Kanun kapsamında kırsal alanı oluşturan belde ve köy sayısının da azaldığı görülmektedir. Bu azalış ise kırsal alanda faaliyet gösteren yönetim sayısı, yüzölçümü ve nüfusu bakımından da bir

azalma ortaya çıkarmaktadır. Yerel yönetim birimlerinin sayıları, nüfus ve yüzölçümleri bakımından ortaya çıkan bu artış ve azalışlar, kolluk kuvvetlerinin örgütlenmesi ve hizmet sunumu açısından yetki ve sorumluluk kapsamlarını değiştiren bir durumdur. Dolayısıyla kentsel alanlarda görev yapan polis ve bekçiler açısından yetki ve sorumluluk alanı mekânsal olarak büyümekte fakat kişi başına düşen ve alanda görev alan polis ve bekçi sayısı azalmaktadır. Kırsal alanlarda görev yapan jandarma ve köy korucuları açısından yetki ve sorumluluk köy ve belde sayısının azaltılmasına bağlı olarak mekânsal olarak küçülmekte, jandarma teşkilatının köylerdeki personeli il ve ilçelere kaymakta ve dolayısıyla kırsal alanda kişi başına düşen ve alanda görev alan jandarma ve köy korucusu sayısı azalmaktadır. Her iki durumda da güvenlik hizmetlerinin sunumunda niteliksel ve niceliksel olarak bir güvenlik açığı meydana gelmektedir.

Ülkemizde kolluk, teşkilat ve personel açısından aynı olmasına rağmen “idari kolluk” ve “adli kolluk” olarak ikiye ayrılmaktadır. Bu ayrımın nedeni, hukuk ve yargı düzeni açısından yetki farklılığının bulunmasıdır fakat örgütlenme açısından bir ayrım bulunmamaktadır. Dolayısıyla idari ve adli kolluk hizmetlerini aynı birimler yürütmektedir. Bu birimler; Emniyet Genel Müdürlüğü ve Jandarma Genel Komutanlığı’dır.

İdari kolluğa idare hukuku uygulanmaktadır ve uyuşmazlıklar idari yargıya tabidir. Adli kolluğa ise ceza usûl hukuku uygulanmaktadır ve uyuşmazlıklar adli yargıda (ceza mahkemelerinde) çözülmektedir (Gözler ve Kaplan, 2013: 245). İdari kolluk; suç işlenmeden önce suçun işlenmesini önlemek, asayişî sağlamak ve idarenin verdiği işleri yapmakla görevli olan kolluktur. Polis, jandarma, zabıta, çarşı ve mahalle bekçisi ve köy korucusu idari kolluk içerisinde yer almaktadır. Adli kolluk; suçun ve suç şüphesinin ortaya çıkmasından sonra, o suç hakkında yürütülecek soruşturma içerisindeki işler ile ilgilenen kolluktur. Adli kolluk görevlileri, doğrudan Cumhuriyet savcılarına bağlıdır ve Cumhuriyet savcılarının verdiği adli görevlere ilişkin emirleri yerine getirmektedirler. Dolayısıyla adli kolluk görev alanı ceza hukukuna girmektedir.

2.1.2. Özel Güvenlik ve Özel Güvenlik Hizmetleri

İdari kolluğun yükünü hafifletmek ve idari kolluğa yardımcı olmak amacıyla özel güvenlik teşkilatları kurulmaktadır. Özel güvenlik hizmeti, kamu güvenliğini tamamlayıcı nitelikte bir hizmettir. 5188 sayılı yasa ile birlikte banka, hastane, alışveriş merkezi gibi kuruluşlarda güvenliğin özel güvenlik görevlileri tarafından yerine getirilmesi öngörülmüştür. Özel güvenlik görevlileri mali ve özlük hakları açısından bağlı bulundukları kuruluşun hukukuna tabidir. 5188 sayılı yasanın kapsamı, özel güvenlik izninin verilmesi, bu hizmeti yerine getirecek kişi ve kuruluşların ruhsatlandırılması ve denetlenmesi ile ilgili hususlardır (m.2). Özel güvenlik birimlerinin kurulması ve güvenlik hizmetlerinin şirketlere gördürülmesi valinin izni doğrultusunda olmaktadır. Kişi ve kurumların talebi üzerine koruma ve güvenlik ihtiyacının sağlanması amacıyla özel güvenlik birimleri kurulabilmektedir. Bununla beraber bir kuruluş, bünyesinde özel güvenlik birimi bulundurmasına rağmen gereksinim duyarsa güvenlik şirketlerine de hizmet gördürebilmektedir. Şirketlerin özel güvenlik alanında faaliyette bulunması ise İçişleri Bakanlığı'nın izni ile olmaktadır. Bunun dışında toplantı ve konser gibi etkinliklerde ve ayrıca para ve değerli eşya nakli gibi hallerde valilik tarafından özel güvenlik izni verilmektedir.

5188 sayılı kanuna göre özel güvenlik görevlilerin yetkileri arasında; koruma ve güvenliğini temin ettikleri yerlere girmek isteyenleri duyarlı kapıdan geçirmek, bu kişilerin üstlerini aramak, eşyaları güvenlik sisteminden geçirmek, görev alanları içerisinde haklarında yakalama veya mahkûmiyet kararı bulunan kişileri yakalamak gibi yetki ve görevler bulunmaktadır (m.7).

Özel güvenlik görevlilerine eğitim verilmektedir. Eğitimin niteliği ve şartları 5188 sayılı kanunun 14.maddesinde düzenlenmiştir. Özel güvenlik eğitimi temel olarak teorik ve pratik eğitimden ve ayrıca silah eğitiminden oluşmaktadır. Bu eğitim, ücret karşılığında İçişleri Bakanlığı tarafından ya da bakanlıktan faaliyet izni alan özel eğitim kurumları tarafından verilmektedir. Yükseköğretim kurumlarında güvenlikle ilgili fakültelerden mezun olanlardan silah eğitimi dışında başka bir eğitim şartı aranmamaktadır. Üniversitelerde açılan “Özel Güvenlik ve Koruma Bölümü”, ülkemizdeki güvenlik açığını kapatmak ve kolluk kuvvetlerine yardımcı olmak için eğitimli personele duyulan ihtiyaçtan ileri gelmektedir. Yerelde kolluk

kuvvetlerine yardımcı olmak bağlamında bazı belediyeler de özel güvenlik hizmetlerini kendilerine bağlı kuruluşlardan ve belediye şirketlerinden sağlamaktadırlar. Örnek vermek gerekirse; Ankara Büyükşehir Belediyesi güvenlik hizmetlerini, Kamu İktisadi Teşebbüsü statüsündeki ANFA Güvenlik Hizmetleri ve Sistemleri Limited Şirketi'nden temin etmektedir (Çalı, 2012: 15). Özel güvenlik şirketlerinin ortaya çıkması ile güvenlik alanındaki tekelleşme kırılmış ve bu sistemle kamu sektörünün dışında bütünüyle özel sektör tarafından işletilen bir yapılanma ortaya çıkmıştır (Cerrah, 2012: 119).

Özel güvenlik görevlileri, görevli oldukları alanlar içerisinde caydırıcı etki oluşturarak suç önleme ve suçla mücadele sürecine katkı sağlamaktadır. 2000 yılından itibaren özel güvenlik hizmetleri sayısal olarak artış göstermektedir. Ülkemiz 257.192 özel güvenlik görevlisiyle Avrupa'nın lider ülkesi durumundadır (Uçkun ve diğerleri, 2012: 22). Brüksel merkezli Avrupa Özel Güvenlik Şirketleri Birliği'nin yayımladığı rapora göre Türkiye, Avrupa'nın en büyük özel güvenlik sistemine sahip ülkesidir. Ayrıca raporda Avrupa ülkelerinin çoğunda özel güvenlik görevlisi sayısının polis sayısını aştığı belirtilmiştir (CoEss Report, 2008: 84). Günümüz şartlarında devlet, maliyet bakımından üzerinde yük oluşturan kamusal görevlerin bir kısmını özel sektöre devretmektedir. Fakat güvenlik, kamu hizmeti özelliği ağır basan bir hizmet türüdür ve özel sektöre devredilmesi durumu kamu gücü ve politikalarının daha etkin ve verimli denetlenmesi ve düzenlenmesi gerekliliğini ortaya koymaktadır. Dünya genelinde küreselleşme ve terör olaylarının tırmanması gibi pek çok nedenden ötürü özel güvenlik hizmetleri tarihte bugün olduğu kadar revaçta olmamıştır. Kuşkusuz artan güvenlik ihtiyacı, artan güvenlik bilinci ile meydana gelmektedir ve bu bilinç özel güvenlik hizmetleri alanında giderek artan bir talep oluşturmaktadır. Gelişmiş ülkeler kamu düzenini sağlamak için güvenlik politikaları ile özgürlükleri bir denge içerisinde yürütmektedirler. Ülkemiz de bu bilinçle hareket ederek suçla mücadele ve güvenli kent politikalarını insan haklarını gözeterek oluşturmalıdır. Kamusal hizmet niteliği ağır basan güvenlik politikaları, kolluk kuvvetlerinin güçlendirilmesi ve bu birimler arasında eşgüdüm sağlanması suretiyle suç olgusu ve korkusunu minimum düzeye indirecek mahiyette olmalıdır.

2.1.3. Güvenlik ve Suçla Mücadelede Kamu Kurumları ve Uygulamaları

Güvenliğin sağlanması ve suç olgusunu önlemeye yönelik politikalar içerisinde kolluk kuvvetleri ve özel güvenlik hizmetlerinin suça müdahale ve suçu önlemeye yönelik kolluk faaliyetlerinin yanı sıra suçla mücadele eden kamu kurumlarının amacı suçluların topluma yeniden kazandırılmasını ve rehabilitasyonunu sağlamaktır. Bu amaç doğrultusunda Adalet Bakanlığı'nın denetimli serbestlik uygulamaları, tutuklu ve hükümlülere yönelik eğitim servisi ve psiko-sosyal servis faaliyetleri, mağdur destek hizmetleri, salıverilenlere yönelik hizmetler ile İçişleri Bakanlığı'nın toplum destekli polislik hizmetleri bulunmaktadır.

2.1.3.1. Adalet Bakanlığı

Adalet Bakanlığı ilk olarak 03.05.1930 tarihinde “Adliye ve Mezahip Vekaleti” adı altında kurulmuştur. Son halini 10.07.2018 tarihli 1 nolu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile almıştır. Adalet Bakanlığı genel olarak adaletin sağlanması için gerekli hukuki, idari ve mali koşulları sağlamakla görevlidir. Kanunlar çerçevesinde kurulması öngörülen mahkemeleri açmak ve teşkilatlandırmak, ceza infaz ve ıslah kurumları gibi her türdeki adalet kurumlarını kurmak ve idari görevleri açısından denetimini yapmak ve geliştirmek Adalet Bakanlığı'nın görev ve sorumlulukları arasındadır (m.38/1a). Adalet Bakanlığı, bünyesi içerisinde yer alan yapılanmalar ile güvenlik ve suçla mücadele kapsamında çeşitli faaliyetler yürütmektedir. Bunlar Ceza ve Tevkif Evleri Genel Müdürlüğü içerisinde yürütülen ve suçluların topluma yeniden kazandırılmasını amaçlayan

- Denetimli Serbestlik Faaliyetleri,
- Tutuklu ve Hükümlülere Yönelik Eğitim Servisi Faaliyetleri,
- Tutuklu ve Hükümlülere Yönelik Psiko-Sosyal Servis Faaliyetleri,
- Mağdur Destek Hizmetleri,
- Salıverilenlere Yönelik Hizmetlerden oluşmaktadır.

2.1.3.1.1. Denetimli Serbestlik Faaliyetleri

Hükümlülerin suç işlemesine sebep olan davranışlarının düzeltilerek, tekrar suç işlemelerinin önüne geçilmesi, ceza infaz kurumundan salıverilen hükümlülerin takip edilmesi, madde bağımlılarının iyileştirilmesi ve topluma entegrasyonu, mağdurların uğradıkları zararın giderilmesi ve bu sayede toplumun korunması amacıyla uygulanan faaliyettir. Suç işleyen kişilerin toplum içinde denetim ve takiplerinin yapılması, ıslah edilmeleri ve topluma kazandırılmalarını amaçlayan faaliyetler, ülke genelinde 131 yerde teşkilatlanan denetimli serbestlik müdürlükleri tarafından yürütülmektedir (www.cte.adalet.gov.tr). Denetimli serbestlik faaliyeti ülkemizde 01.06.2005 tarihli 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun ile yürürlüğe girmiştir. Faaliyetin temel amacı; suç teşkil eden davranışın nedenlerini bulmak ve ortadan kaldırmaktır. Ayrıca suçluların cezaevi yerine toplum içerisinde yaşamalarını sağlayarak toplumla bütünleşme sağlamak ve nihayetinde toplumu korumaktır. Dolayısıyla kişi hürriyetinden yoksun kalmadan ve toplum hayatından dışlanmadan bazı tedbirlere ve yaptırımlara tabi tutulmaktadır. Bu tedbir ve yaptırımlar arasında hükümlülerin her gün karakola gidip imza atmaları, uyuşturucu madde kullanımı kontrolleri, ücretsiz olarak kamu yararına çalıştırılmaları ve eğitim programlarına katılmaları gibi uygulamalar bulunmaktadır. Denetimli serbestlik faaliyetleri ile hem kişinin topluma kazandırılması sağlanmakta hem de hafif suçlar neticesinde uygulanan faaliyet ile mahkûm maliyetleri düşürülmektedir. Cezaevlerindeki mahkûm sayısının fazla oluşu, rehabilitasyon ve ıslah faaliyetlerinin yetersiz kalışı gibi sebeplerden dolayı denetimli serbestlik uygulaması yerinde bir uygulamadır. Ancak toplum vicdanının rahatlamaması boyutu uygulamaya gelebilecek bir eleştiri olarak görülebilir. Suç işleyen kişinin toplum içerisinde normal yaşamına devam etmesi ve yeni suçların oluşması şüphesi toplumda adalete olan güveni sarsabilir. Bu nedenle denetimli serbestlik uygulamaları hafif suçlarda uygulanmalıdır.

Adalet Bakanlığı aynı zamanda denetimli serbestlik faaliyetleri ile ilgili konferans, panel ve sempozyumlar düzenlemektedir. 2018 yılı kamu hizmeti cezası kapsamında 315.798 adet fidan dikimi gerçekleştirilmiştir. Bunun dışında Avrupa Birliği ve UNICEF ile birlikte “DENGİ-Türkiye’de Denetimli Serbestlik

Hizmetlerinde Çocuk İçin Etkili Bir Risk Değerlendirme Sisteminin Geliştirilmesi Projesi”, kısa adıyla “Denetimli Serbestlik Gençlik Programı” adlı program yürütülmektedir. Bakanlığın ilkelerinden biri olan “çocuğun yüksek yararı” gözetilerek uygulanan proje, çocukların topluma yeniden kazandırılması, ailelerinin bilinçlendirilmesi ve Türkiye’deki çocuk adalet sisteminin verimliliğinin artırılmasını amaçlamaktadır (www.cte-ds.adalet.gov.tr).

2.1.3.1.2. Tutuklu ve Hükümlülere Yönelik Eğitim Servisi Faaliyetleri

Ceza infaz kurumları suçluların toplumdan tecrit edildikleri ve cezalarını çektikleri yerler olmalarının yanı sıra ıslah edilerek aynı suçları tekrar işlememelerini ve tahliye edildikten sonra topluma tekrar adapte olabilmelerini sağlayan yerlerdir. Dolayısıyla cezayı infaz eden kurum olmanın yanında birer ıslah kurumu olarak hizmet vermektedirler. Ceza infaz kurumları ıslah görevini yerine getirmek ve suçluyu topluma geri kazandırmak amacıyla çeşitli faaliyetler yürütmektedir. Bunların başında eğitim servisi faaliyetleri yer almaktadır.

Ceza infaz kurumlarında eğitim servisi tarafından tutuklu ve hükümlülerin sorumluluk duygusuna sahip bireyler olarak topluma kazandırılmaları amacıyla eğitim servisi faaliyetleri yapılmaktadır. Kurum öğretmenleri tarafından yapılan görüşmeden sonra tutuklu ve hükümlülerin eğitim seviyesi, yetenekleri ve ilgi alanları belirlenmektedir. Kurumlarda eğitim faaliyetlerinin sürdürülmesinde; Millî Eğitim Bakanlığı, Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ve Diyanet İşleri Başkanlığı ile üniversiteler ve sivil toplum kuruluşları ile iş birliği yapılmaktadır (www.cte.adalet.gov.tr).

Eğitim servisinin amaçları arasında; tutuklu ve hükümlülerin eğitim seviyesini yükseltmek, yetenekleri doğrultusunda bir meslek sahibi olabilmeleri amacıyla rehberlik etmek ve destek olmak, sosyal ve kültürel gelişimlerini sağlamak, önemli gün ve haftalarda programlar düzenleyerek birlik ve beraberliği arttırmak yer almaktadır. Bu amaçlar doğrultusunda okuma- yazma kursları, mesleki ve teknik kurslar, tiyatro, sinema faaliyetleri, sportif çalışmalar ve turnuvalar düzenlenmektedir. Ayrıca dini rehberlik ve manevi hizmetler kapsamında her tutuklu veya hükümlüye tabi oluğu dinin temsilcisi ile görüşme hakkı verilmiştir. Tutuklu ve

hükümlülerin boş zamanlarını kitap okuyarak geçirmeleri amacıyla kurumların tipine göre kütüphaneler kurulmuştur. Yapılan çalışmalar tutuklu ve hükümlülerin eğitim düzeylerini arttırmak, sosyalleşmelerini sağlamak ve salıverildikten sonra topluma entegrasyonlarını kolaylaştırmak noktasında büyük önem taşımakla beraber bu faaliyetlerin arttırılması ve ceza ve infaz kurumlarında denetim ve kontrollerin sıklaştırılması ile faaliyetlerden daha etkin ve verimli sonuçlar alınması mümkündür.

2.1.3.1.3. Tutuklu ve Hükümlülere Yönelik Psiko-Sosyal Servis Faaliyetleri

Ceza ve infaz kurumlarında tutuklu ve hükümlülerin psikolojik ve sosyal durumlarını anlamak, sorunlarını ve davranışlarının nedenlerini tespit etmek ve nihayetinde rehabilite etmek amacıyla psiko-sosyal servis faaliyetleri yürütülmektedir. Bu amaçla cezaevlerinde psiko-sosyal servis uzmanları çalışmaktadır. Bu kişiler içerisinde psikolog ve sosyal çalışmacılar görev almaktadır. Kuruma yeni gelen tutuklu ve hükümlüler ile ilk üç gün içerisinde görüşme yapıp genel bilgiler edinilmekte ve kurumda uygulanan psikolojik hizmetler tanıtılmaktadır. Bu görüşme sonunda ise her hükümlü/tutuklu için bir form oluşturulmaktadır.

Psiko-sosyal hizmetler içerisinde tutuklu/hükümlü ile bireysel görüşmeler, meslek ve ilgi alanlarına yönelik mesleki eğitim atölyelerine katılımlarının sağlanması ve gerekli durumlarda aile üyeleri ile görüşme yapılarak sorunların tespiti ve çözümlenmesi amacıyla iş birliği faaliyetleri bulunmaktadır. Bunların dışında ise psiko-sosyal servis programları bulunmaktadır. Bu programlar içerisinde; “Önce Düşün Programı, Salıverilme Öncesi Mahkûm Gelişim Programı, İntihar ve Kendine Zarar Verme Konusunda Farkındalık Programı, Öfke Kontrolü Programı, Alkol ve Madde Bağımlılığı Programı” ve Millî Eğitim Bakanlığı ile iş birliği içerisinde yürütülen “0-18 Yaş Aile Eğitim Programı” yer almaktadır. Programlar genellikle 4 haftalık bir süre içerisinde ve belirli sayılarda oturumlar düzenlenerek yapılmaktadır. Bu programlar haricinde ceza ve infaz kurumlarında bulunan çocukların topluma kazandırılması amacıyla “Ardıç Programı” yer almaktadır. Program kapsamında ailelere ve çocuklara yönelik çeşitli eğitimler ve grup çalışmaları uygulanmaktadır.

(www.cte.adalet.gov.tr). Programların genel amacı; suç oluşturan davranışların tespiti ve önlenmesi, mahkumlara sorun çözme becerileri kazandırılması ve sorumluluklarının farkına varmalarının sağlanması, aileler ile dialog kurularak ıslah sürecinde çok yönlü gelişimlerin sağlanması şeklindedir. Kuşkusuz ceza ve infaz kurumları olmadan suçla mücadele yetersiz kalacaktır. İnfazın ana amacı suçlunun yeniden suç işlemesini önlemek ve suçluyu topluma geri kazandırmaktır. Suçlunun cezasını çekmesi, kamu vicdanında ve mağdur kişinin vicdanında rahatlama yaratmaktadır ve adalete olan inancı arttırmaktadır. Bunun yanı sıra suçlunun topluma entegrasyonu ve rehabilitasyonunu sağlamak da ceza ve infaz kurumlarının görevidir. Ancak her durumda ıslah görevi amacına ulaşamamaktadır. Bazı suçluların tahliye olduktan sonra tekrar suç işleme eğiliminde olmaları, cezaevine girdikten sonra cezaevinde mahkumların kendilerine ait yaşam tarzı ve davranış biçimlerini benimsemesi bu duruma örnektir. Bu nedenle tutuklu ve hükümlülerden, cezaevi personeline kurumda bulunan her bireye büyük görev ve sorumluluklar düşmektedir. Suçlularla etkili ve sağlıklı bir iletişim kurması amacıyla cezaevi personeline yönelik eğitimler verilmesi gerekmektedir. Ortaya konan ortak çabalar sonucunda ise cezaevleri birer suç odağı olmaktan çıkacak, birer ıslah kurumuna dönüşecektir.

2.1.3.1.4. Mağdur Destek Hizmetleri

Mağdurun “suçtan etkilenen kişi” olarak rehabilitasyonu ve topluma yeniden kazandırılması suçla mücadele politikaları içerisinde kilit öneme sahiptir. 2005 yılında yürürlüğe giren 5402 sayılı Denetimli Serbestlik Hizmetleri Kanunu ile denetimli serbestlik müdürlüklerine “Mağdur Destek Hizmeti” görev olarak verilmiştir. Denetimli Serbestlik Hizmetleri Yönetmeliği’nde yapılan tanımlamaya göre mağdur; kendisine veya aile üyelerinden birine yönelik işlenen suçun fiziksel, maddi veya duygusal sonuçları nedeniyle desteğe ihtiyaç duyan kişidir (m.4/1p).

Denetimli serbestlik müdürlüklerinde görevli uzman personeller, suçtan zarar gören kişilerin karşılaştığı psikolojik ve sosyal sorunlar ile ekonomik sorunların çözümünde danışmanlık yapmaktadırlar. Mağdurun suç eylemi nedeniyle uğramış olduğu zararının devlet tarafından karşılanması, insan haklarına saygılı bir devletin vatandaşlarını koruma görevinin doğal bir sonucu olarak ortaya çıkmaktadır.

Mağdurların suç nedeniyle maddi kayıplarının telafisi ile ilgili olarak adalet komisyonunun bulunduğu yerlerde Cumhuriyet Başsavcısının veya vekilinin başkanlığında oluşturulan koruma kurulları görev yapmaktadır. Suçun mağduru olan kişi, suç eyleminden hem fiziksel hem de psikolojik olarak etkilenmektedir. Mağdurun kaybı maddi olabileceği gibi, manevi de olabilmektedir. Hırsızlık suçuna maruz kalan veya dolandırılan mağdurun kaybı maddi, cinsel saldırıya maruz kalan mağdurun kaybı ise manevidir. Mağduriyet sürecinin aşağılanma, dışlanma, güvensizlik gibi sorunlarla devam etmemesi için mağdur destek hizmetleri uygulaması zaruri bir uygulamadır. Bu amaçla da mağdurun yürütülen soruşturma veya kovuşturma süreci hakkında bilgilendirilmesi, haklarını kullanması ve mağdura her türlü psikolojik destek verilerek kendisini güvende ve desteklenmiş hissetmesi sağlanmalıdır.

2.1.3.1.5. Salıverilenlere Yönelik Hizmetler

Ceza infaz kurumlarından salıverilen hükümlülerin tekrar toplum yaşamına uyum sağlaması ve topluma entegrasyonu suçla mücadele politikaları içerisinde önemli bir yere sahiptir. Tutuklu ve hükümlülere verilen meslek edindirme kursları gibi eğitimler, ceza infaz kurumlarından salıverilen bireylerin tekrar topluma kazandırılması amacını taşımaktadır. Dolayısıyla tutuklu ve hükümlülere ceza infaz kurumlarında bulundukları süre boyunca verilen her türlü hizmetin salıverildikten sonra olumlu etkisi yaratması beklenmektedir.

Salıverilenlere yönelik çalışmalar yürüten birim koruma kurullarıdır. Koruma kurullarının salıverilenlere yönelik hizmetleri arasında; meslek edindirme ve iş bulma konusunda destek verilmesi ve işe yerleştirilmesi, kendi iş yerini açmak isteyenlerin karşılaşacağı güçlüklerin çözümlenmesi, salıverilenlerin ailelerine yönelik psikolojik destek sağlanması, salıverilen çocuk ve gençlerin eğitim hayatlarına devamını sağlamaya yönelik her türde tedbirin alınması bulunmaktadır. Salıverilenlere yönelik hizmetleri yürütmek amacıyla koruma kurullarının oluşturulması çok önemli bir gelişmedir. Ancak kurulların daha işlevsel hale gelebilmesi için kurul içerisinde sivil toplum kuruluşlarının temsilinin artırılması gerekmektedir. Sivil toplum kuruluşları, kanunlarda herhangi bir zorunluluk yer

almadığı için kurullarda sınırlı şekilde bulunmaktadır. Bu nedenle kanunlarda sivil toplum kuruluşlarının yetkilerinin arttırılması yönünde değişiklik yapılmalıdır. Bir diğer husus ise, özel sektörde eski hükümlü çalıştırma zorunluluğunun kaldırılmış olmasıdır. Bu zorunluluk kaldırılmadan önce işverenler zorunlu %2’lik eski hükümlü çalıştırma kotasını karşılamak amacıyla, eski hükümlü çalıştırmak yerine para cezası ödemekteydi. Özel sektörün eski hükümlülere yönelik güvensizliği, eski hükümlülerin salıverildikten sonra tekrar suç sarmalarına girmelerinden ileri gelmektedir. Bu durum da ceza ve tevkif evlerinde tutuklu ve hükümlülere yönelik uygulanan faaliyetlerin toplumsallaşma ve rehabilitasyon konusunda yeterli olmadığını göstermektedir.

2.1.3.2. İçişleri Bakanlığı

Eski adı Dahiliye Nezareti olan İçişleri Bakanlığı günümüzdeki halini 10.07.2018 tarihli 1 nolu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile almıştır. İçişleri Bakanlığı, ülkenin asayiş ve iç güvenliğini sağlamak ile kamu düzenini korumak ve sürdürmekle yükümlüdür. Güvenliğin sağlanması ve suçla mücadelede kolluk kuvvetleri eli ile yürütülen suça müdahale stratejilerinin yanı sıra “Toplum Destekli Polislik” uygulaması gibi suç önleme stratejileri de bulunmaktadır.

2.1.3.2.1. Toplum Destekli Polislik

Toplum destekli polislik uygulaması, İçişleri Bakanlığı’na bağlı Emniyet Genel Müdürlüğü bünyesinde bulunan Asayiş Dairesi Başkanlığı Toplum Destekli Polislik Şube Müdürlüğü tarafından yürütülmektedir. Asayiş Daire Başkanlığı, gün geçtikçe değişen ve gelişen suç türleriyle mücadelede toplumun desteğini alarak teknolojik ve bilimsel gelişmelerden faydalanmak suretiyle etkin, hızlı ve uygulanabilir güvenlik politikaları oluşturmayı kendine misyon olarak belirlemiştir (www.asayis.pol.tr/Sayfalar/misyon.aspx). Toplum destekli polislik; vatandaş-polis ilişkisinin güçlendirilmesini amaçlayan, güvenlik ve suçla mücadele politikalarına toplumun katılımı ve desteğini alarak toplumsal taleplerin karşılanmasını öncelik edinen, suç önleme hedefiyle suçun oluşmasını beklemeden hareket eden ve güvenlik

olgununa toplumu katarak içerisinde bütüncül bir anlayışı barındıran bir uygulamadır. Alpkan ve Palacı'ya göre toplum destekli polislik, halkı güvenlik güçleri ile beraber güvenlik hizmetlerinin içerisine sokmayı hedefleyen, suç önlemede karar verme süreci içerisine halkı katan ve müşteri odaklı bir güvenlik anlayışı ile geliştirilmiş yenilikçi bir güvenlik felsefesidir (Alpkan ve Palacı, 2008: 96).

Toplum destekli polislik uygulaması pek çok ülkede benzer stratejilerle uygulanmaktadır. Ülkemizde ilk olarak 15.06.2006 tarihinde Ankara, İstanbul, İzmir, Bursa, Adana, Kayseri, Trabzon, Erzurum, Diyarbakır ve Antalya illerinde uygulanmıştır. Ardından kademeli olarak diğer illerde de hayata geçirilerek 2009 yılından itibaren tüm yurt geneline yayılmıştır. Toplum destekli polislik uygulaması genel olarak; güvenlik hizmetlerini toplumun desteği ve katılımıyla güçlendirerek topluma yakın, kaliteli bir güvenlik hizmeti sunmayı, kentlerdeki yaşam kalitesini arttırmak amacıyla toplum içerisinde oluşan güvenlik kaygısı ve suç korkusunu azaltmayı, toplum yaşamı içerisinde ortaya çıkan problemlerin altında yatan nedenleri bularak suç ortaya çıkmadan önce suçu önlemeyi, toplumun beklentilerine yönelik müşteri odaklı hizmet anlayışı geliştirmeyi amaçlar.

Katılımın gönüllü olduğu ve polis merkezlerinin görev alanı esas alınarak vatandaşların katılımı ile güvenlik konusunda ortaya çıkan sorunların tartışıldığı ve çözüm arandığı sorumluluk alanı huzur toplantıları (SAHT), bilgilendirme toplantıları, vatandaşlardan gelen ve çözümlenmek üzere ilgili emniyet birimlerine bildirilen konular üzerine yürütülen bireysel irtibat çalışmaları, eğitim kurumları ile etkili iletişim kurmak ve çocukların geleceğine katkı sağlamak amacıyla okul aile birliği toplantıları, yoksul ve yardıma muhtaç durumda olan vatandaşlara gerekli yardımın sağlanması amacıyla ilgili kurumlarla iletişime geçilerek sağlanan sosyal yardım faaliyetleri ve topluma tekrar uyum sağlanmasını kolaylaştırmak ve güveni yeniden tesis etmek amacıyla suç mağdurlarına yönelik destek ziyaretleri toplum destekli polislik uygulamasının temel faaliyet alanlarını oluşturmaktadır. Toplum destekli polislik uygulaması, kamu düzenini sağlamada toplumdan gelen talepler doğrultusunda hareket ederek birlikteliğe katkı sağlamaktadır. Bu durum vatandaş-polis ilişkisini güçlendirmekte ve suç ortaya çıkmadan önce suçla etkin bir şekilde mücadele edilmesini sağlamaktadır.

2.1.4. Güvenlik ve Suçla Mücadele Kapsamında Genel Değerlendirme

Ülkemizde güvenlik ve suçla mücadele politikaları kolluk kuvvetleri, özel güvenlik hizmetleri ve kamu kurumları tarafından kapsamlı bir çerçevede uygulanmaktadır. Kolluk kuvvetlerinin faaliyetleri suçla mücadele kapsamında kilit bir öneme sahiptir. Bunun dışında ceza ve infaz kurumlarında tutuklu ve hükümlülere yönelik uygulanan her türlü hizmet ile salıverildikten sonra vatandaşlara uygulanan yardım ve destek hizmetleri güvenlik ve suçla mücadelede çok önemli bir yer tutmaktadır. Ancak toplumda eski hükümlülere yönelik algının olumsuz yönde olması ve işverenlerin eski hükümlü çalıştırmak istememeleri bu hizmetlerin yetersiz kaldığını göstermektedir. Bu amaçla ceza ve infaz kurumlarının şartları ve imkanları iyileştirilmeli, suçluların hem cezalarını çektikleri hem de rehabilite edildikleri bir okul görevi görmelilerdir. Toplum yaşamında güvenliğin sağlanması ve sürdürülmesinde, toplum destekli polislik gibi uygulamalar toplumla birlikteliğe katkı sağlamaya yönelik ve yenilikçi uygulamalar olmaları bakımından umut vericidir. Bu tür uygulamalar yaygınlaştırılmalı ve suçun altında yatan nedenlerin tespitine yönelik çalışmalar yapılarak suçun oluşumu minimum düzeye indirilmelidir. Kuşkusuz güvenli kentlerin oluşması ve yaşam kalitesinin artırılmasında suçla mücadele tek başına yeterli olmamaktadır. Suça meyilli bireylerin temel sorunlarından biri olan yoksulluk ve yoksul olmalarından ileri gelen dışlanmışlık hissi bireyleri suça itmektedir. Bu amaçla suçla mücadele politikaları ile yoksullukla mücadele politikalarını güvenli ve yaşam kalitesi yüksek bir kentin oluşması için birbirinden ayrı düşünmemek gerekmektedir.

2.2. YOKSULLUKLA MÜCADELE YÖNTEMLERİ, KAMU POLİTİKALARI VE KURUMLARI

Günümüzde yoksulluk hem gelişmiş hem de gelişmekte olan ülkelerin en önemli sorunları arasında yer almaktadır. Yoksulluk küreselleşme, neo-liberal politikalar ve terör eylemleri sonucunda son yıllarda daha görünür hale gelmiştir. Kentlerde yoksulluk artmış, birincil ilişkiler zayıflamış, dayanışma azalmış ve enformel sektörlerde çalışan birey sayısı artmıştır. Yoksulluk sonucunda gerçekleşen

yaşam kalitesinde düşüş bireyleri suça meyilli hale getirmiştir. Güvenli ve yaşanabilir bir kent için suçla mücadele politikalarının yanı sıra devletin yoksullukla mücadelede etkin politikalar üretmesi ihtiyacı ortaya çıkmıştır. Yoksulluk çok boyutlu bir sorun alanı olduğu için yoksullukla mücadele politikalarının da çok boyutlu olma zorunluluğu bulunmaktadır. Bu politikalar her ülkenin ekonomik ve toplumsal koşullarına göre değişiklik göstermektedir. Yoksullukla mücadele yöntemlerine bakıldığında, tarihin farklı dönemlerinde farklı politikalar uygulandığı görülmektedir. Yoksulluk sorununun çok boyutlu bir niteliğe sahip olması nedeniyle, yoksullukla mücadelede tarihsel süreç içerisinde farklı yaklaşımlarla uygulanan yöntemleri incelemek gerekmektedir. Bu yöntemler “Doğrudan Mücadele Yöntemleri” ve Dolaylı Mücadele Yöntemleri” olarak iki grup altında toplanmıştır.

2.2.1. Yoksullukla Mücadele Yöntemleri

2.2.1.1. Doğrudan Mücadele Yöntemi

Doğrudan mücadele yöntemi, II. Dünya Savaşı’ndan 1980’li yıllara kadar uygulanan devletlerin yoksullukla mücadele etmek için doğrudan uyguladığı sosyal politikaları kapsamaktadır (DPT, 2007: 15). Bu yöntemde devletler; vergi, sosyal yardım, sosyal güvenlik, eğitim ve sağlık politikaları gibi araçlarla yoksullukla mücadelede doğrudan çözüme ulaşmaya çalışmakta ve önlemler almaktadırlar. Bu önlemler arasında istihdamı arttırmaya ve işsizliği azaltmaya yönelik önlemler, yoksullara yönelik çeşitli kredi programları, eğitim, sağlık ve gıda yardımları yer almaktadır (Şenses, 2003: 328). Gelirin yeniden dağıtımını sağlayarak gelir adaletsizliğini ortadan kaldırmaya çalışan maliye politikaları ve kamu transfer ödemeleri gibi sosyal politikalar aynı zamanda “sosyal devlet” anlayışının bir gereğidir. Sosyal devlet anlayışı, vatandaşlarının her türlü ekonomik ve sosyal ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik politikalar üreterek yaşam kalitelerini iyileştirme hedefine sahiptir. Bu anlayış içerisinde devlet çeşitli politikalar ile yoksullukla doğrudan mücadele etmektedir.

2.2.1.2. Dolaylı Mücadele Yöntemi

Dolaylı mücadele yöntemi, 1980’li yıllardan itibaren uygulanmaya başlayan küreselleşme sürecinin etkisiyle ortaya çıkan bir yoksullukla mücadele yöntemidir. Bu yöntem yoksulluğa sebep olan faktörlerde iyileşme sağlayarak yoksullukla dolaylı olarak mücadele etmeyi amaçlamaktadır. Dolaylı mücadele yöntemine göre ekonomik büyümeyi arttırmak, yoksulluğun azaltılmasında dolaylı bir etki yaratacaktır. Büyüme ile sadece parasal açıdan bir iyileşme sağlanmayacak aynı zamanda eğitim, sağlık, alt yapı gibi alanlarda da gelişme yaşanarak bireylerin yaşam kalitesinde artış sağlanacaktır.

Çin ve Vietnam gibi ülkeler, istikrarlı ekonomik büyümenin yaşandığı dönemlerde yoksulluk oranlarının azaldığını gösteren en önemli örneklerdendir. 1981-2000 yılları arasında Çin’deki %8,5’lik büyüme sayesinde yoksulluk oranı %50’lerden %8’lere düşmüştür. 1993-2002 yılları arasında ise Vietnam’daki yoksulluk oranı yıllık %6’lık bir büyüme sayesinde, %58’den %29’a düşmüştür (Guillermo ve diğerleri, 2006: 57). Ancak tek başına ekonomik büyümedeki artış yoksulluğu azaltmada yeterli değildir. Ekonomik büyümenin yanı sıra gelir dağılımında adalet, üretim araçlarının adil dağılımı gibi eşitlikçi politikalar sayesinde yoksullukla mücadelede verimli sonuçlar alınmaktadır. Latin Amerika ülkelerindeki ekonomik büyümenin Çin ve Vietnam örneklerinde meydana getirdiği gibi bir etkiye sahip olamayışının nedeni, eşitlikçi gelir dağılımı politikalarıyla desteklenmiyor olmayışından ileri gelmektedir. Bu nedenle yoksullukla mücadelede ekonomik büyümenin yeterli olmadığını savunan yazarlar “yoksul yanlısı büyüme” politikasını önermektedir. Yoksul yanlısı büyüme, mücadele politikalarında eşitlik ve etkinlik dengesinin sağlanmasına dayanmaktadır (Gündoğan, 2008: 50).

Yoksullukla mücadele politikalarında verimlilik elde etmek için doğrudan mücadele yöntemi ile dolaylı mücadele yöntemi birlikte uygulanmalıdır. Her iki yöntem de yoksullukla mücadelede çeşitli kazanımlar sağlamaktadır. Bu nedenle bu yöntemleri birbirinin tamamlayıcısı olarak görmek, hedeflenen yoksul kitleyi doğru belirlemek, bir yandan genel ekonomik büyüme sağlanırken diğer yandan kamunun uyguladığı doğrudan yoksullukla mücadele politikalarıyla etkin bir mücadele yürütmek gerekmektedir.

2.2.2. Yoksullukla Mücadele Politikaları

Devletler yoksullukla mücadelede baskın aktörlerdir. Bu nedenle devletlerden beklenen, yoksulluğu ortadan kaldırmaya yönelik verimli ve düzenli politikalar oluşturmalarıdır. Yoksullukla mücadele politikaları ülkelerin sahip oldukları farklı ekonomik ve sosyal şartlarla bağlantılı olarak çeşitlilik arz etmektedir. Ülkemizdeki yoksullukla mücadele politikaları da gelir dağılımı eşitsizliğinin ve yoksulluğun önüne geçmek için oluşturulmuş politikalardır. Ülkemizde uygulanan yoksullukla mücadele politikaları; maliye politikası, para politikası, enflasyon önleme politikaları, kayıt dışı ekonomiyi önleme politikası, asgari ücret uygulaması, istihdam artırıcı politikalar, eğitim politikası ve sosyal güvenlik politikasıdır.

2.2.2.1. Maliye Politikası

Kamu kesiminin ekonomideki temel amaçlarından biri toplumdaki bireylerin tamamının faydalanabileceği ortak hizmetler yürütmek ve gelirin yeniden dağıtımını adil bir şekilde sağlamaktır (Yükseler ve Türkan, 2008: 150). Maliye politikası da bu amaç doğrultusunda bireylerin yaşam kalitesini arttırmayı amaçlamaktadır. Maliye politikasının araçları vergiler ve kamu harcamalarıdır. Maliye politikası; gelir dağılımı, ekonomik istikrar ve düzenleme işlevlerine sahiptir. Gelir dağılımında adil olunması ve ekonomik istikrarın sağlanması, o toplumun refahını belirleyen en önemli faktörlerdendir. Ekonomik istikrarın sağlanması; enflasyonla mücadele edilmesi, işsizliğin ve yoksulluğun önlenmesi anlamına gelmektedir. Devletin üreticilerin ve tüketicilerin kararlarını düzenlemesi, tekelci unsurları azaltma çabası ve piyasanın kaynak dağılımı sürecine müdahalesi ise düzenleme işlevi kapsamında üstlendiği görevlerdendir (Tosunoğlu ve diğerleri, 2012: 35-36). Fiyat istikrarı ve tam istihdam ile ekonomik istikrarın sağlanması, ekonomik büyüme, gelir dağılımında adalet ve yoksulluğun önlenmesi maliye politikasının amaçlarındandır.

2.2.2.2. Para Politikası

İşsizliğin azaltılması, fiyat istikrarı ve ekonomik büyüme gibi hedeflere erişebilmek için paranın maliyetini etkilemeye yönelik kararlar ile ülkelerin merkez bankaları tarafından uygulanan politikalara para politikası denmektedir. Para politikaları ile ulaşılmak istenen hedefler ülkeden ülkeye değişkenlik göstermektedir. Ülkemizde para politikası ile hedeflenen nihai amaç, istikrarlı bir enflasyon oranıdır (Taşci, 2016: 100). Reeskont politikası ve açık piyasa işlemleri gibi para politikası araçları ile piyasada bulunan para arzını etkileyerek istikrarlı bir enflasyon oranına ulaşmak, para politikasının uygulanma amacıdır. Para politikasının gelir dağılımında adalet ve yoksullukla mücadele kapsamında kısa ve uzun vadede etkileri bulunmaktadır. Kısa vadede uygulanan para politikası, geçici olarak işsizliği ve milli geliri olumlu yönde etkilemektedir. Bu durum da yoksulluğun geçici süre ile hafifletilmesine olanak sağlamaktadır. Uzun vadede uygulanan para politikası ise büyümenin sağlanması ve enflasyon oranlarını düşük tutmaya çalışarak istikrarlı bir enflasyon düzeyine ulaşma çabası ile yoksulların refahı üzerinde etki etmektedir (Aktan ve Vural, 2002: 2-3).

2.2.2.3. Enflasyon Önleme Politikaları

Türkiye’de enflasyon sorunu yıllardır devam etmektedir. Birçok ülkedeki enflasyonun yıllık artış oranı, ülkemizde bir aylık süreç içerisinde gerçekleşebilmektedir. Bu durum da ücretlerle ilgili dengelerin bozulmasına yol açarak pek çok ekonomik ve toplumsal sorunları beraberinde getirmektedir (Gerek, 1999: 116). Enflasyonun önlenmesi için her ülke kendi şartlarına göre kendi politikalarını uygulamaktadır. Bu politikalar ise maliye ve para politikalarıdır. Enflasyonu önlemek için uygulanan politikalar, talebi azaltmaya ya da arzı arttırmaya yöneliktir.

Ülkemiz, bütçe açıklarını kapatmak ve dar gelirli ailelerin satın alma güçlerini arttırmak için bazı dönemlerde karşılıksız para basmaktadır. Ancak bu durum zengini daha zengin, yoksulu daha yoksul yaptığı için zengin kesim ile yoksul kesim arasında ekonomik ve toplumsal anlamda bir uçurum oluşmaktadır. Enflasyonu düşürmek için

ekonomik ve siyasi istikrarın yanı sıra toplumsal uzlaşma zemininin hazırlanması gerekmektedir. Spekülatif kazançlar ve para basma politikaları yerine üretimden elde edilen kazançların uzun vadede toplum tarafından kabul edilmesini sağlayarak akılcı politikaların üretilmesi gerekmektedir (Karslı, 1999: 69).

2.2.2.4. Kayıt Dışı Ekonomiye Önleme Politikası

Devletin bilgisi ve kontrolü dışında gerçekleşen bu olgu, 1970’li yıllardan itibaren artış göstermektedir. Yüksek oranlı vergi yükü, durgunluk, artan işsizlik ve enflasyon oranları, yoksulluk ve toplumun hükümet politikalarından hoşnutsuzluğu kayıt dışı ekonominin nedenleri arasında yer almaktadır (Erkuş ve Karagöz, 2009: 2, 127).

Kayıt dışı istihdam, heterojen ve geniş bir yapıdadır. Resmi olmayan işletmelerin işverenleri ve çalışanları, sosyal güvencesi olmadan ücret dahilinde istihdam edilenler ve enformel sektörde çalışanları kayıt dışı istihdam içerisinde saymak mümkündür (Chen, 2012: 7-8).

Kayıt dışı ekonomi ülkemizde var olan sorun alanlarında birisidir. 2014 – 2018 yıllarını kapsayan Onuncu Kalkınma Planı Kayıt Dışı Ekonominin Azaltılması Eylem Programı’nda, kayıt dışı ekonominin önüne geçmek için kararlaştırılan önlemler içerisinde öne çıkanlar; kayıt dışılıkla mücadele denetimlerinin düzenlenmesi ve denetimlerin sıklaştırılması, kayıt dışılığın gelir ve istihdam boyutu ile araştırılması, kayıt dışılıkla mücadele amacıyla toplumu bilinçlendirmek, kayıt dışılıkla mücadelede elde edilen verilerin kurumlar arasında etkin bir şekilde paylaşılması, kayıt dışı istihdamın yoğun olduğu tarım dışı sektörlerde durum analizi yapmak ve sonuçları kamuoyu ile paylaşmak, vergi mükellefleri ile vergi oranları arasındaki uyumun sağlanması için düzenlemeler yapılmasıdır (Gelir İdaresi Başkanlığı, 2015: 1-2).

2.2.2.5. Asgari Ücret Uygulaması

Asgari Ücret Yönetmeliği’nin 4.maddesi asgari ücreti; işçilere normal bir çalışma günü karşılığı ödenen ve günün fiyatları baz alınarak hesaplanan işçinin

gıda, konut, sağlık, giyim, ulaşım ve kültür gibi zorunlu gereksinimlerini asgari düzeyde karşılamaya yetecek ücret olarak tanımlanmaktadır (RG 01.08.2004, 25540, m.4/d). Avrupa Sosyal Şartı'na göre, tüm çalışanların kendileri ve ailelerine iyi bir yaşam standardı sağlamak için yeterli ve âdil bir ücret alma hakkı vardır (<https://www.tbmm.gov.tr/komisyon/kefe/docs/sosyalsart.pdf>). Asgari ücretin belirlenmesi ile çalışanların gelir ve yaşam standardının en alt düzeyi ortaya çıkmaktadır (Gerek, 1999: 7). Asgari ücret uygulaması ile çalışan kesimin varlığını sürdürebilmesi için ihtiyacı olan gelir seviyesinden daha düşük bir ücretle çalışmasının önlenmesi amaçlanmaktadır. Asgari ücret ne kadar yüksek olursa, asgari ücretten düşük ücretlilerin toplam istihdam içindeki payı o ölçüde düşük olmakta ve bireyler arasındaki kazanç farkının azaldığı görülmektedir (Aktan ve Vural, 2002: 26).

Asgari ücret, siyasi karar alıcılar ile işveren ve işçilerden oluşan Asgari Ücret Tespit Komisyonu tarafından belirlenmekte ve belirlenirken belli başlı kriterler göz önünde bulundurulmaktadır. Bunlar içerisinde; hayat pahalılığı (enflasyon), ülkenin ekonomik ve sosyal yapısı, toplu iş sözleşmelerindeki ücret miktarı, ülkedeki işlerin niteliği, işçinin yaşı ve günlük alması gereken kalori miktarı gibi kriterler dikkate alınmaktadır. Fakat asgari ücret tespit edilirken işçinin ailesi dikkate alınmamaktadır. Türkiye'de yaşayan anne, baba ve iki çocuklu dört kişiden oluşan bir aileden yalnızca babanın asgari ücret ile çalıştığı kabul edilirse ortaya son derece adil olmayan bir durum çıkacaktır (Çevik, 2018: 2). Bu nedenle toplumda refah ve huzurun sağlanması, yoksulluğun azaltılması, ekonomik büyüme ile gelir dağılımında adalet için bireyin ve ailesinin yaşamını sürdürecektir bir asgari ücret belirlenmesi gerekmektedir.

2.2.2.6. İstihdam Arttırıcı Politikalar

Yoksullukla mücadelede en etkili politikalardan biri, yoksullukla işsizlik arasında bulunan ilişkide yoksulluğun ortadan kaldırılması için önemli bir etken olan istihdam arttırıcı politikalardır. İstihdam politikaları pasif ve aktif politikalar olarak ikiye ayrılmaktadır. Pasif politikalar işsizlik sigortası ve işsizlik yardımlarından oluşmaktadır. Pasif istihdam politikaların amacı gelir desteği sağlamaktır (Taşçı,

2016: 98). İşsizlik sigortası, çalışanları işini kaybetmesi ve düzenli gelirden mahrum kalması gibi durumlara karşı koruyan bir sigorta türüdür. 4447 sayılı yasaya göre; bir işyerinde çalışan sigortalının çalışma isteği, azmi yeteneği ve sağlığının yerinde olmasına rağmen ve ayrıca herhangi bir kusuru olmaksızın işini kaybetmesi durumunda işsiz kalması sebebiyle uğradığı gelir kaybını belli süre ve ölçüde karşılayan zorunlu sigortaya, işsizlik sigortası denmektedir (m. 47/c). İşsizlik sigortası zorunludur ve Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı bünyesindeki Türkiye İş Kurumu tarafından verilmektedir. İşsizlik maaşı, genel sağlık sigortasından yararlanma, yeni bir meslek geliştirme, edindirme ve yetiştirme eğitimi ise işsizlik yardımları arasındadır.

Aktif istihdam politikaları, işsiz bireylerin çalışma yaşamına dönmelerini kolaylaştıran politikalardır. Yoksulluktan en çok etkilenen genç, kadın ve engelli işsizler aktif istihdam politikaları kapsamında hedeflenen kitlelerdir. Doğrudan iş yaratma programları, istihdam sübvansiyonları, kadın emeğinin emek piyasasına girişinin kolaylaştırılması, yoksul emeğinin bilgi ve becerisinin geliştirilmesi gibi politikalar aktif istihdam politikalarıdır (Gündoğan, 2003: 161-170). İstihdam politikaları içerisinde yer alan işsizlik sigortası ve işsizlik maaşı uygulamaları işsiz kalan vatandaşların ihtiyaçlarının karşılanması ve toplum ile bağının koparılmaması açısından önemlidir. Fakat istihdam arttırıcı politikalar işini kaybeden bireyleri tekrar iş yaşamına döndürmek üzere planlanmalı, işsizlikle mücadele etmek için ise açılan üniversite sayılarına oranla yeni istihdam alanları üretilmelidir.

2.2.2.7. Eğitim Politikası

Eğitim, yoksullukla mücadelede en etkili politikalardan biridir. Ülkemizde eğitim politikası, Millî Eğitim Bakanlığı (MEB) ve Yüksek Öğretim Kurulu (YÖK) tarafından yürütülmektedir. Kalifiye bir işgücüne sahip olmak, nitelikli bir eğitim seviyesine sahip olmakla mümkündür. OECD tarafından 2017 yılında yayımlanan “Bir Bakışta Eğitim Raporu” Türkiye’de uygulanan eğitim politikasını genel hatlarıyla incelemiştir. Rapora göre; Türkiye’deki yükseköğretim öğrencilerinin büyük bir bölümü, ortalamanın altında istihdam olanağına sahip olmasına rağmen işletme ve hukuk bölümlerinde okumaktadır. Yükseköğretim geçmişe oranla iş

piyasasında daha az avantaj sağlamaktadır. Kamu kurumları ve özel kurumlar karşılaştırıldığında öğrenme ortamları arasında en büyük farka sahip ülkelerden biri Türkiye'dir. Ayrıca 2010 ve 2014 yılları arasında ilköğretimden yükseköğretime öğrenci başına düşen kamu harcamaları büyük bir artış göstermiştir. Ancak bu artışa rağmen OECD ülkeleri arasında hala en düşük sıralardadır. Kamu sektörü OECD ortalamasının üstünde olacak şekilde yükseköğretime fon ayırmakta ancak eğitimin zorunlu olduğu ilk öğretim ve orta öğretim için daha az ödenek ayırmaktadır. Son olarak, özellikle küçük çocuklarda eğitime erişim ve katılım oranı düşüktür (OECD, 2017: 1, 5).

Gençlerin nitelikli bir eğitim alıp işgücü piyasasına katılımlarını sağlamak yoksullukla mücadele politikaları içerisinde büyük öneme sahiptir. Eğitim için yeterli finansmanın sağlanarak yükseköğretim, ilk ve orta öğretim kurumlarına dengeli bir şekilde fon ayrılmalıdır. Mesleki yeterlilik açısından nitelikli öğretmenler yetiştirmek, dezavantajlı öğrencilerin ihtiyaçlarını karşılamak, devlet okulları ve özel okullarda verilen eğitimi nitelik açısından dengelemek, eğitim politikası ile istihdam artırıcı politikalar arasında uyum sağlamak, kentsel ve kırsal alanlar arasında eşitliği sağlamak eğitim politikasının verimli hale gelebilmesi için yapılması gerekenler arasındadır.

2.2.2.8. Sosyal Güvenlik Politikası

Sosyal devlet, vatandaşların sosyal durumları ile ilgilenen, onlara insan onuruna uygun seviyede yaşam standardı sağlayan ve toplumsal eşitliği gözetten devlettir. Sosyal devletin varlık amaçlarından biri, yoksullukla mücadele ederek vatandaşlarının refah içerisinde yaşamasını sağlamaktır. Sosyal güvenlik politikaları ise sosyal devlet olmanın gereklerindendir.

Sosyal Güvenlik Kurumu, Türkiye'deki sosyal güvenlik politikalarını uygulayan, 16 Mayıs 2006'da kabul edilen 5502 sayılı Sosyal Güvenlik Kurumu Kanunu ile kurulan ve son halini 24.07.2018 tarihli 4 nolu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile alan bir kamu kurumudur. Eski sosyal güvenlik kurumları olan Sosyal Sigortalar Kurumu (SSK), Bağ-Kur ve Emekli Sandığı kurumları birleştirilerek "Sosyal Güvenlik Kurumu" adı altında yeniden yapılandırılmıştır.

Sosyal Güvenlik Kurumu, Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'nın ilgili kuruluşudur. Kurumun 4 nolu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nde belirtilen temel amacı; sosyal sigortacılık ilkelerine dayalı, adil, kolay erişilebilir ve çağdaş standartlarda sosyal güvenlik sistemini yürütmektir (m.405).

Ulusal kalkınma stratejileri ile yıllık uygulama programlarını dikkate alarak sosyal güvenlik politikalarını uygulamak ve politikaları geliştirmek amacıyla çalışmalar yapmak, hizmet sunduğu gerçek ve tüzel kişileri bilgilendirmek, sosyal güvenlikle alakalı uluslararası gelişmeler takip etmek, uluslararası kuruluşlar ve Avrupa Birliği ile iş birliği yapmak, sosyal güvenlik alanında araştırma yapmak, kamu idareleri arasında eşgüdüm sağlamak kurumun görevleri arasında yer almaktadır (m.405).

Ülkemizde sosyal güvenlik; sosyal sigorta, sosyal yardımlar ve sosyal hizmetlerden oluşmaktadır. Sosyal sigorta, bir işte ücret karşılığı çalışanların sağlığını ve geleceğini güvence altına almak için kazançlarından bir bölümünün kesilmesiyle oluşturulan sigortadır. 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu; sosyal sigortalar ile genel sağlık sigortası bakımından kişileri güvence altına alarak bu sigortalardan yararlanacak kişileri ve sağlanacak haklar ile finansman ve karşılanma yöntemlerini belirlemektedir (m.1).

Sosyal yardımlar ise genel yardımlar ve primsiz ödemeler olmak üzere ikiye ayrılmaktadır (Şener, 2010: 12). Genel yardımlar Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Teşvik Fonu (SYDTF), Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Vakıflar Genel Müdürlüğü ve belediyeler tarafından gerçekleştirilmektedir. Bu yardımlar; aile yardımları, afet ve acil durum yardımları, barınma yardımları, doğum yardımı, eğitim yardımları ve sağlık yardımlarından oluşmaktadır. Primsiz ödemeler, kendine bakamayacak durumda olan vatandaşlar için oluşturulmuş bir sistemdir. Bu grubun içerisinde engelliler, yaşlılar, muhtaç durumda olan vatandaşlar ve kadınlar girmektedir. Engelli ve yaşlı yardımları, eşi vefat etmiş kadınlara yönelik düzenli nakdi yardımlar ve muhtaç asker ailelerine yönelik düzenli nakdi yardımlar primsiz ödemeler kapsamındadır.

Sosyal hizmet toplumda dezavantajlı olan bireylerin kamu kaynaklarından faydalanarak toplumun diğer bireyleri kadar avantajlı bir seviyeye gelmesini amaçlayan bir meslek dalıdır. Kamu kurumları, gönüllü veya özel kuruluşlar

tarafından sistemli bir hizmet programı içerisinde hareket eden sosyal hizmet, kişi ve topluluk düzeyinde çalışmakta, bireyin sahip olduğu değerlere odaklanmakta ve rehabilitasyon veya danışmanlık hizmetleriyle sosyal çevrelerine kazandırılmalarını sağlarken diğer yandan insanın içinde yaşadığı sosyal sorunların toplumsal yapıyla olan bağlarını incelemektedir (Seyyar, 2007: 883-884). Sosyal hizmetin insanı ve toplumu bir bütünlük içinde anlama çabası, insanların kapasitelerini ve yeteneklerini geliştirerek sorunlarla baş edebilmelerini sağlamayı amaçlamakta ve bu amacını gerçekleştirme çabasıyla sosyal hizmet, sosyal bilimler arasında bütünlükçü, uygulanabilir ve disiplinler arası niteliğiyle özgün bir içeriğe sahiptir (Cılga, 2004: 33).

Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı altında yürütülen sosyal hizmet ve politikaları sistematik ve örgütlü bir yapıda faaliyet göstermektedir. Ancak kamu yönetimi içerisindeki yoğun bürokrasi, sosyal hizmet ve politikaların uygulanmasını yavaşlatmakta ve gerçek ihtiyaç sahiplerine yönelik maddi ve manevi ihtiyaçların giderilmesi zaman almaktadır. (Sakarya, 2017: 33). Sosyal sigorta, sosyal yardımlar ve hizmetler; sosyal güvenlik politikaları kapsamında yoksullukla mücadelede etkin politikalar olmalarının yanı sıra suçla mücadele ve dezavantajlı gruplar için ekonomik ve sosyal olarak destek sağlama noktasında da etkin politikalarındandır.

Yoksullukla mücadele politikalarının verimli olması için hedeflenen kitle iyi belirlenmeli, uygulanacak politikalar istatistiklere dayandırılmalı, adil ve dengeli olmalı, piyasa yapısı içerisinde oluşan dalgalanmalar iyi gözlemlenmeli ve politikaları uygulayan kurumlar arasında koordinasyon sağlanmalıdır. Şeffaf ve tüm siyasi grupların katılımını destekleyen bir hükümet anlayışı ile bütünleşik ve iş birliğine dayalı bir anlayışla faaliyette bulunan kamu kurumlarının varlığı, kamu harcamalarının ve kamu kaynaklarının idaresinde etkin bir kamu yönetimi tarafından oluşturulan politikalar, yoksullukla mücadelede verimli sonuçlar alınması için gereklidir.

2.2.3. Yoksullukla Mücadelede Kamu Kurumları ve Uygulamaları

Ülkemizde ilk olarak 1961 Anayasası ile yönetim sistemine giren sosyal devlet ilkesi ile vatandaşların temel hak ve hürriyetlerden eşit ve adil yararlanması,

maddi ve manevi varlığını sürdürme hakkı belirtilmiştir. Sosyal devlet anlayışı ile hareket etmek üzere ülkemizde, kamu kurum ve kuruluşlarının farklı görev ve yetkileri bulunmaktadır. Yoksullukla mücadele ise sosyal devlet olmanın gereklerinden birisidir. Ülkemizde yoksullukla mücadele eden pek çok kamu kurumu bulunmaktadır. Bunlar; Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, Vakıflar Genel Müdürlüğü, Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumu ve Belediyelerdir.

2.2.3.1. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı

Kuruluş amacı Türkiye'de yoksul ve korunmaya muhtaç çocuklara ve ailelere bakım, eğitim ve sağlık hizmetleri sunmak olan kurum, tarihsel süreç içerisinde çeşitli kanunlarla statü ve ad değişikliği yaşayarak son halini, 1 nolu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile 10.07.2018 tarihinde Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı adı altında almıştır. Bu kararname ile Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı ile Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı tek bir bakanlık yapılanması altında toplanmıştır. Bakanlığın misyonu; birey, aile ve toplum refahını artırmak, dezavantajlı kesimler öncelikli olmak üzere tüm toplumu hedef alan katılımcı bir anlayışla bütüncül sosyal politikalar üretmek, istihdam ve işgücüne katılım oranını arttırmak, tüm çalışanlara sağlıklı ve güvenli bir çalışma ortamı sağlamak, çalışanların yaşam kalitesini yükseltmek, istihdam ve sosyal güvenliği sağlayarak yoksullukla mücadele etmektir.

Bakanlık bünyesinde bulunan ilgili kuruluşlardan Türkiye İş Kurumu Genel Müdürlüğü, Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanlığı ve Mesleki Yeterlilik Kurumu doğrudan ve dolaylı olarak yoksullukla mücadele etmektedir. Türkiye İş Kurumu (İŞKUR) işgücü piyasasında belirleyici, işsizlik ve yoksullukla mücadelede etkin bir kurum olmayı hedeflemektedir. İŞKUR'un görevleri arasında işsizliği önleyerek işgücü piyasasına ve istihdama katkı sağlamak, istihdamı geliştirmek ve korumak, istihdam yaratmak amacıyla meslek edindirme kursları düzenlemek, işini kaybedenler için gelir ve sigorta desteği sağlamak, çalışanlara eğitim ve seminerler vermek yer almaktadır. Türkiye İş Kurumu yoksullukla ve işsizlikle mücadele kapsamında "işsizlik yardımları" sağlayan kurumdur. İşini kaybeden bireylerin

toplumdan kopmaması, yaşam kalitelerinin azalmaması ve yoksullukla mücadele edebilmeleri amacıyla sağlanan zorunlu işsizlik sigortası ve işsizlik maaşı (ödeneği) bu kapsamda uygulanan yardımlardandır. Bakanlık bünyesinde çalışan bir diğer kurum olan Sosyal Güvenlik Kurumu ise sağlanan sosyal sigorta, genel sağlık sigortası ve sosyal yardımlarla yoksul ve muhtaç durumda olan vatandaşlara yönelik yardım politikalarını geliştiren ve uygulayan kurumdur. Nitelikli insan kaynağı oluşturmak hedefiyle bakanlığın diğer bir ilgili kuruluşu olan Mesleki Yeterlilik Kurumu eğitimin istihdamla uyumunu güvence altına alarak, eğitimin yoksulluk ve işsizlikle mücadelede en önemli araçlardan biri olduğu bilinciyle hareket etmektedir. Kurum bu kapsamda mesleki yeterlilik kursları, mesleki yeterlilik sınavları düzenlemekte ve mesleki yeterliliğin geliştirilmesi amacıyla projeler oluşturmaktadır.

Bakanlık, sosyal yardımlar ile yoksullukla mücadele etmekte ve pek çok alt birime ayrılarak görev ve faaliyetlerini yürütmektedir. Doğrudan veya dolaylı olarak yoksullukla mücadele amacını taşıyan birimler şunlardır: Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Şehit Yakınları ve Gaziler Dairesi Başkanlığı, Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü (<https://www.ailevecalisma.gov.tr/#0>).

2.2.3.1.1. Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü

Genel Müdürlüğün öncelikli amacı; ailenin toplumun temel yapı taşı olduğu bilinci ile bütünlüğünün korunması, bilinçlendirilmesi ve desteklenmesidir. Bu kapsamda genel müdürlüğün amaç ve hedefleri arasında; ailenin yapısını güçlendirmek, toplumsal şiddet ve istismarı azaltmak, kamu-özel-sivil iş birliği anlayışı ile faaliyet göstermek, ekonomik ve sosyal eşitsizliği gidermek, aktif yaşlanmayı sağlamak, uzun dönemde yoksulluk döngüsünün oluşmasını engellemek, ailelere sürdürülebilir tüketim alışkanlığını kazandırmak, aktif işgücü programlarıyla istihdam oranlarını arttırmak yer almaktadır (ASPB, 2015: 98-99).

2.2.3.1.2. Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü

Genel müdürlük, mutlu ve hayallerini gerçeğe dönüştürebilen çocukların yaşadığı rol model bir ülke vizyonunu taşımaktadır. Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü; insan haklarına ve evrensel hukuk kurallarına bağlı kalarak, çocuğun yüksek yararı kapsamında milli ve manevi değerlerini gözeterek onlara bilimsel, tarafsız ve adil bir hizmet sunmayı kendisine ilke edinmiştir. Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü'nün; çocukların korunmaya ve bakıma muhtaç hale gelmesini önlemek, çocuğun ailesinin yanında bakımını sağlayacak sosyal politikalar üretmek, çocukları evlat edindirmek ve onlara koruyucu aile hizmeti sağlamak, çocuk istismarı ve işçiliğini önlemek, sokakta yaşayan çocukları sokaktan çekmek ve topluma yeniden kazandırmak, çocuk dostu kentler oluşturmak, çocukların akademik, kültürel ve sportif başarılarını arttırmak için politikalar geliştirmek gibi hedefleri bulunmaktadır (<https://cocukhizmetleri.aile.gov.tr/hedeflerimiz>). Bu vizyon, ilke ve hedefler doğrultusunda Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü bünyesinde farklı yaş grubu ve farklı ihtiyaçlara yönelik çeşitli çocuk yuvaları ve yurtları kurulmuştur. Tablo 4'te Aralık 2016 verileri doğrultusunda Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü kapsamında kurulan kuruluşlar ve bu kuruluşların sayıları ile bu kuruluşlarda bakılan çocuk sayıları gösterilmiştir.

Tablo 4: Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü Kapsamında Kurulan Kuruluşlar ve Bakılan Çocuk Sayısı (Aralık 2016)

Kuruluşlar	Kuruluş Sayısı	Bakılan Çocuk Sayısı
Çocuk Yuvaları (0-12)	6	323
Yetiştirme Yurtları (13-18)	8	396
Çocuk Yuvası ve Kız Yetiştirme Yurdu (0-18)	4	254
Çocuk Evleri Sitesi (Sevgi Evi)	92	5.257
Çocuk Evleri	1.092	5.626
Çocuk Destek Merkezi	68	1.463
TOPLAM	1.270	13.319

Kaynak: (<http://cocukhizmetleri.aile.gov.tr/data/544e2899369dc318044059c3/2016.pdf>)

Farklı ihtiyaç ve farklı yaş grubu gözetilerek kurulan çocuk yuvaları ve yurtlarında kalan toplam çocuk sayısı 13.319 olmakla birlikte bu kurumlar dışında ailenin korunması ve güçlendirilmesi bilinci doğrultusunda evlat edindirilen, aileye döndürülen, koruyucu aile yanında bakımı sağlanan çocuklar da çocuğa yönelik hizmetler içerisinde yer almaktadır. Tablo 5’te ise Aralık 2016 verileri doğrultusunda Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü’nün çocuklara yönelik sağladığı hizmetler ve bu hizmetler kapsamındaki çocuk sayıları belirtilmiştir.

Tablo 5: Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü Çocuğa Yönelik Hizmetler ve Çocuk Sayıları (Aralık 2016)

Çocuğa Yönelik Hizmetler	Çocuk Sayıları
Kuruluş Bakımı Altında Bulunan	13.319
Koruma Altına Alınmadan Aile Yanında Destek Verilen	84.872
Aileye Döndürülen Çocuk	11.227
Evlat Edindirilen	15.007
Koruyucu Aile Yanında Bakımı Sağlanan	5.004
Koruyucu Aile Sayısı	4.115
Özel Kreş ve Gündüz Bakım Evlerinde Ücretsiz Bakılan	2.237

Kaynak: (<http://cocukhizmetleri.aile.gov.tr/data/544e2899369dc318044059c3/2016.pdf>)

Türkiye İstatistik Kurumu’nun “İstatistiklerle Çocuk 2017” verilerine göre Türkiye nüfusunun %28,3’ünü çocuklar oluşturmaktadır. 2017 yıl sonu verilerine göre Türkiye nüfusu 80.810.525 kişiden oluşmakta ve bunun 22.883.288’ini çocuk nüfus oluşturmaktadır. Bugünün çocuklarının yarının büyükleri olduğu bilinciyle çocukların gelişimi ve korunması üzerine uygulanan politikaların önemi büyüktür. Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü’nün öncelikli amaçlarından biri olan çocuğa aile ortamının sağlanması amacıyla uygulanan aileye döndürme, evlat edindirme ve koruyucu aile hizmetleri kuşkusuz sağlıklı ve mutlu nesiller yetiştirilmesi için atılmış büyük bir adımdır. Fakat çocuğun gelişimi, korunması ve topluma kazandırılması amacıyla çocuklara yönelik politikalarda nitelik ve nicelik açısından eksiklikler olduğu TÜİK verileri ile ispatlanmıştır. 2017 yıl sonu verilerine göre 15-17 yaş grubu arasındaki çocukların işgücüne katılma oranı %20,3’tür. Bir başka dikkat çeken veri ise 16-17 yaş grubunda evlendirilen kız çocuklarının sayısı 569.459’dur.

Tüm bu veriler dikkate alındığında çocuk işçi, çocuk gelin gibi toplumu derinden etkileyen sorunlarla karşılaşmaktadır. Bu sorunların önüne geçebilmek amacıyla denetlemeler ve cezai yaptırımlar arttırılmalı ve uygulanabilirliği sağlanmalı, toplumu bilinçlendirme amacıyla yerel ve merkez iş birliği içerisinde eğitimler düzenlenmeli, eğitim politikası güçlendirilmeli, ailelerin bilinçlendirilmesi amacıyla destek hizmetler sunulmalı, istismara uğrayan çocukların topluma geri kazandırılması ve suça karışmalarını önlemek amacıyla psikolojik destek sağlayan hizmet modelleri oluşturulmalı, çocuklar kültürel, sanatsal ve sportif aktivitelere daha fazla entegre edilmelidir. Bununla birlikte çocuk yuvaları ve yetiştirme yurtlarında verilen hizmetin niteliğini arttırmak amacıyla denetimler arttırılmalı ve dünyadaki gelişmeleri takip edebilmek amacıyla alternatif eğitim ve aktiviteler düzenlenmelidir. Sağlıklı ve mutlu bir çevrede, iyi bir eğitim alan çocukların yetişkin duruma geldiklerinde istihdam açısından fırsat eşitliğine sahip olabilmeleri için istihdam politikaları ve eğitim politikaları geliştirilmelidir.

2.2.3.1.3. Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü

Engelli ve yaşlı bakımı konusunda genel müdürlüğün “Bakım Hizmetleri Stratejisi ve Eylem Planı (2011-2013)” kapsamında belirlediği öncelikler; evde bakım hizmetlerinin gerçekleştirilmesi, kurumsal bakım hizmetlerindeki eksikliklerin giderilmesi, bakım hizmetlerine yönelik toplumun bilinçlendirilmesi ve eğitim programları hazırlanması, yaşlı ve engelli dostu kentlerin oluşturulması, yaşlı ve engelli yardımları kapsamında ailelerin finansal açıdan desteklenmesidir (AÇSHB, 2011: 5).

2.2.3.1.4. Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü

Genel müdürlük tarafından hazırlanan “Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Ulusal Eylem Planı (2008-2013)” çerçevesinde yedi temel alan belirlenmiştir. Bu alanlar eğitim, sağlık, ekonomi, katılım, yoksulluk, medya ve çevredir. Eylem planında her alan için ayrı strateji ve politikalar belirlenmiştir. Genel olarak belirlenen hedefler ise eğitimin her kademesinde okullulaşamayan kız çocuklarının tespiti,

okullulaşmalarının sağlanması için politikaların yaygınlaştırılması, kadının işgücüne katılımının desteklenmesine yönelik politikalar oluşturulması, kadın istihdamını arttırmak amacıyla okul öncesi eğitimin yaygınlaştırılması, kadının istihdamına yönelik her türlü ayrımcılık ile mücadele edilmesi, kadın yoksulluğu ile mücadele amacıyla kredi uygulamalarının sürdürülebilir ve eşit kılınması, sosyal güvenlik sistemi dışında kalan kadınlara yönelik uygulanan sosyal politikaların geliştirilmesi, kadınların parlamentoda ve yerel yönetimlerde siyasete katılımını destekleyen eğitim toplantılarının düzenlenmesi, anne ve bebek ölümlerinin önüne geçmek amacıyla politikalar ve destek programlarının geliştirilmesi, medyada yer alan cinsiyetçi haber ve programların kaldırılması, medya sektöründe çalışan kadın sayısının artırılması, çevre politikalarının oluşturulma süreçlerine kadın katılımının sağlanması, kadın ve çevre konulu uluslararası mevzuatın takip edilmesi olarak sıralanabilir (KSGM, 2008: 25-27, 40-41). Bu kapsamda genel müdürlük bünyesinde “Genç Fikirler Güçlü Kadınlar Projesi”, “Kadın Boyacı Ustalar Projesi” gibi projeler oluşturulmuştur. Bu projelerle gençlerin kadın hakları ve kadına şiddetle mücadele politikaları hakkında bilinçlendirilmesi amacıyla paneller ve eğitimler düzenlenmiştir. Bunun yanı sıra kadın istihdamının fazla olmadığı boyacılık sektörü gibi bir alanda toplam 500 kadına mesleki beceri ve yeterlilik sertifikası verilerek kadın istihdamının artırılması amaçlanmıştır. “Kadın Çiftçi Eğitimi İş birliği Protokolü” ile Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Tarım ve Orman Bakanlığı ve Türkiye Ziraat Odaları Birliği arasında imzalanmış ve çeşitli illerde yaklaşık 8500 çiftçi kadına eğitim verilmiştir.

2.2.3.1.5. Şehit Yakınları ve Gaziler Genel Müdürlüğü

Genel Müdürlüğün temel görevi, şehit yakınları ve gazilerin ekonomik ve sosyal açıdan desteklenmesi ve toplumdan kopmamaları amacıyla çalışmalar yürütmek, bu amaç doğrultusunda toplumsal duyarlılığı güçlendirici faaliyetler yapmaktır. Şehit aileleri ve gazilerin topluma entegrasyonunu sağlamak, ekonomik ve toplumsal hayata katılımlarını sağlamak, bu hedeflere yönelik kamu kurumları ve gönüllü kurumlar ortaklığıyla yardım faaliyetleri yürütmek kurumun temel hedefleri arasında yer almaktadır.

2.2.3.1.6. Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü

Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı bünyesinde bulunan Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü, yoksullukla mücadele kapsamında en etkili çalışan birimlerden biridir. Genel müdürlüğün misyonu, yoksullukla mücadele alanında strateji ve politikalar geliştirmek, sosyal yardımda bulunulacak hedef kitlesini nesnel ölçütlere göre belirleyerek verilen tüm sosyal yardımları tek merkezde birleştirmek, adil bir gelir dağılımını sağlamak için yoksul vatandaşları düzenli sosyal yardımlar ile güçlendirmektir. Genel müdürlüğün vizyonu ise yoksulluğun olmadığı ve refah bir Türkiye için sosyal yardımları etkin ve verimli bir şekilde kullanmaktır (<http://sosyalyardimlar.aile.gov.tr/>). Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü, 3294 sayılı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Kanunu'nun amaçlarını gerçekleştirmek ve uygulanmasını sağlamakla yükümlüdür. Kanunun 1. maddesi, yoksul ve muhtaç durumda bulunan vatandaşlar ile gerektiğinde Türkiye'ye kabul edilmiş veya gelmiş olan kişilere yardım etmek, sosyal adaleti güçlendirici tedbirler olarak gelir dağılımında adalet sağlamak, sosyal yardımlaşma ve dayanışmayı teşvik etmeyi amaçlar.

2010 Avrupa Yoksulluk ve Sosyal Dışlanma ile Mücadele Yılı kapsamında yoksullukla etkin mücadelenin sağlanması ve toplumsal dayanışmanın artırılması amacıyla Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü tarafından 13-15 Ekim 2010 tarihlerinde İstanbul'da "Yoksullukla Mücadele Stratejileri" konulu uluslararası bir sempozyum düzenlenmiştir. Türkiye'de ilk kez gerçekleştirilen sempozyuma 22 ülkeden 45 araştırmacı ve politikacı katılmıştır. Bu sempozyum ile kamu kurumları, üniversiteler, sivil toplum kuruluşları ve uluslararası organizasyonların temsilcilerinin bir araya gelerek yoksullukla mücadele konusunda bilgi ve deneyimlerin paylaşılması, ulusal-uluslararası iş birliği imkânlarının geliştirilmesi, sosyal yardımlar ve yoksulluk sorununun çözümüne yönelik yeni çözüm metotları ve araştırmaların, yoksullukla mücadele konusunda yürütülen politikalar ile uygulamaların tartışılması ve hedeflenmiştir (SYGM Bildiriler Kitabı, 2010: 6). Sempozyum sonrası alınan kararlar doğrultusunda Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü tarafından verilen sosyal yardımların farklı ihtiyaç alanlarına ve farklı muhtaçlık durumlarına göre verilmesi kararlaştırılmıştır. Genel müdürlük bünyesinde

bulunan Sosyal Yardım Programları; aile yardımları, afet ve acil durum yardımları, barınma yardımları, eğitim yardımları, engelli ve yaşlı yardımları ve sağlık yardımları olmak üzere 6 ana başlığa ayrılmıştır.

2.2.3.1.6.1. Aile Yardımları

Aile yardımları kapsamında gıda ve yakacak yardımı, yabancı yardımı, eşi vefat etmiş kadınlara ve muhtaç asker ailelerine yönelik düzenli nakdi yardımlar ile aşevleri bulunmaktadır. Gıda ve yakacak yardımları, yoksul ve muhtaç durumda olan ailelerin gıda ve yakacak ihtiyaçlarının karşılanması için oluşturulan Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları tarafından verilen desteklerdir. Dini bayramlar öncesinde yılda iki kez bu vakıflara gıda yardımı amacıyla ek kaynak aktarılmaktadır. Aşevleri, işsizliğin ve yoksulluğun belirgin olarak yaşandığı yerlerde yaşlı, engelli, kimsesiz ve muhtaç vatandaşlara yönelik günlük sıcak yemek verilmesi amacıyla Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları tarafından işletilmektedir. Yabancı yardımlar ise ülkemize gelen yabancıların acil ve temel gereksinimlerinin karşılanması amacıyla Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları tarafından verilen yardımlardır (<https://sosyalyardimlar.ailevecalisma.gov.tr/sosyal-yardim-programlarimiz>). Bu yardımların dışında, yoksulluktan daha fazla etkilenen kesimin kadınlar olması nedeniyle oluşturulan “Eşi Vefat Etmiş Kadınlar için Bir Nakit Sosyal Yardım Programı Geliştirilmesine Yönelik Araştırma Projesi” Boğaziçi Üniversitesi ile iş birliği içerisinde yürütülmüş ve Aralık 2010 tarihinde proje tamamlanmıştır. Projenin tamamlanmasının ardından 29.12.2011 tarihinde eşi vefat etmiş kadınlara yönelik düzenli nakdi sosyal yardım programı başlatılması kararı alınmıştır. Şubat 2012 tarihinden itibaren Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları tarafından vatandaşların başvuruları alınmaya başlanmış ve eşi vefat etmiş kadınlara aylık periyotlarla 275 TL düzenli nakdi yardım yapılmıştır. Ayrıca 2013 yılında başlatılan ve Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından zorunlu askerlik hizmetini yürüten er ve erbaşların ihtiyaç sahibi ailelerine yönelik düzenli nakdi yardım programı başlatılmıştır (<https://sosyalyardimlar.ailevecalisma.gov.tr/aile-yardimlari>).

Aile yardımları kapsamında yılda iki kez bayramlardan önce yapılan yardımların sayısı arttırılmalı ve yerel yönetimleri de bu yardım seferberliğine entegre etmek gerekmektedir. Bu konuda gıda ve yakacak yardımlarının yanı sıra yerel üreticiyi destekleyecek projeler üretilerek hem yerel ürünlerin tüketimi sağlanmalı hem de yerel üreticiye destek olunmalıdır. Bu konu kapsamında İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin 2012 yılında başlattığı “Süt Kuzusu Projesi” verilecek güzel örneklerden birisidir. İzmir Büyükşehir Belediyesi ve Tire Süt Kooperatifi iş birliği ile gerçekleştirilen projede hem üretici korunmakta hem de okullarda çocuklara süt dağıtımı yapılmaktadır. Bu şekilde yapılan projeler sadece yardım amaçlı olmaktan çıkacak ve merkezi yönetimin bu alandaki sorumluluğu yerel yönetimler ile paylaşılacak hem yardım hem de yerel üretici ve ürünü koruma amacına hizmet edecektir.

2.2.3.1.6.2. Afet ve Acil Durum Yardımları

Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları aracılığı ile verilen beklenmedik bir anda ortaya çıkan, normal hayatı durduran veya kesintiye uğratan doğal afetler, teknolojik veya insan kaynaklı olaylar sebebiyle oluşan temel gereksinimlerin karşılanmasına yönelik yardımlardır.

2.2.3.1.6.3. Barınma Yardımları

Eski, sağlıksız ve bakımsız evlerde yaşayan muhtaç vatandaşlara evlerinin bakımı için ayni veya nakdi olarak yapılan yardımlardır. Ayrıca “Sosyal Konut Projesi” adı altında sosyal güvencesi olmayan, yoksul durumda bulunan vatandaşlara Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'na bağlı Toplu Konut İdaresi tarafından yapılan geri ödemeli sosyal konut projesi, barınma yardımları kapsamında değerlendirilmektedir (<https://sosyalyardimlar.aile.gov.tr/aile-yardimlari>).

2.2.3.1.6.4. Eğitim Yardımları

Muhtaç ve yoksul durumda olan kesimlerin eğitim imkânlarına erişimlerinin düşük olması eğitimde fırsat eşitliğini ortadan kaldırmakta ve yoksulluğun sürekli bir problem olmasına neden olmaktadır. Yoksullukla mücadelede başarıya ulaşılmasında ve etkili bir sosyal yardım politikası oluşturulmasında eğitim faktörü çok önemli bir yere sahiptir. Bu kapsamda uygulanan yardımlar; eğitim materyali, öğle yemeği, ücretsiz kitap yardımları ve engelli öğrencilerin okullarına ücretsiz taşınmasından oluşmaktadır. Yoksul ve yardıma muhtaç ailelerin çocuklarının kıyafet, kırtasiye malzemeleri gibi temel okul ihtiyaçları Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları tarafından karşılanmaktadır. Nüfusun en yoksul %6'lık kesiminde bulunan ve maddi imkânsızlıklar sebebiyle çocuklarını okula gönderemeyen ailelere yapılan aylık ödeme miktarları ilköğretime devam eden erkek öğrenci için 35 TL, kız öğrenci için 40 TL'dir (<https://sosyalyardimlar.ailevecalisma.gov.tr/egitim-yardimlari>).

Eğitim yardımı adı altında maddi durumu kötü ailelere yapılan yardımlar kuşkusuz iyi niyetli bir amaca hizmet etmekle beraber günümüz ekonomik şartlarında yapılan yardımların miktarı çok düşük kalmaktadır. Bu durumun çözümü olarak yardım miktarında yapılan iyileştirmelerden ziyade sorunun köküne inmek ve ülkenin ekonomik durumunu iyileştirecek politikaların üretilmesi gerekmektedir.

2.2.3.1.6.5. Engelli ve Yaşlı Yardımları

Bu yardımlar kapsamında engel oranına göre engelli vatandaşlara aylık engelli yardımı, 65 yaşını doldurmuş olan vatandaşlara yaşlı aylığı ve en az %50 engeli olan vatandaşlara ise Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı İl Müdürlükleri tarafından evde bakım yardımı sağlanmaktadır (<https://sosyalyardimlar.ailevecalisma.gov.tr/engellilere-yonelik-yardimlar>). Engelli ve yaşlı yardımları adı altında yapılan yardımlara yönelik başvuru koşullarının adil bir şekilde hazırlanması ve denetim amacıyla evlere gönderilen ekiplerin yardım alacak kişileri hakkaniyet çerçevesi içerisinde belirlemesi bu konu kapsamında üzerinde durulması gereken noktalardandır.

2.2.3.1.6.6. Sağlık Yardımları

Sağlık yardımları kapsamında 01.01.2012 tarihinden itibaren tüm vatandaşların tedavi ve sağlık hizmet bedelleri Genel Sağlık Sigortası kapsamına alınmıştır. Ayrıca nüfusun en yoksul kesiminde yer alan ailelere 0-6 yaş arası çocuklarını düzenli olarak sağlık kontrollerine götürmeleri şartıyla düzenli nakdi yardım yapılmaktadır. Bunun dışında kadınların doğumlarını hastanede gerçekleştirmeleri ve düzenli olarak doktor kontrolüne gitmeleri şartıyla “Gebelik Yardımları” yapılmaktadır (<https://sosyalyardimlar.ailevecalisma.gov.tr/saglik-yardimlari>).

2.2.3.2. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı

Öncül kurumları 30 Eylül 1960 tarihinde kurulan Devlet Planlama Teşkilatı ile 29 Haziran 2011 tarihinde kurulan Kalkınma Bakanlığı olan kurum, 24.07.2018 tarihinde 13 nolu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile son halini almıştır. 13 nolu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi’nin 2. maddesi başkanlığın görevlerini belirtmektedir. Bu görevler arasında; ülkenin doğal, beşeri ve iktisadi kaynaklarının tespit edilerek iktisadi ve sosyal politika ve hedeflerinin belirlenmesinde hükümete danışmanlık yapmak, Cumhurbaşkanı tarafından belirlenen amaçlar doğrultusunda ulusal ve yerel düzeyde çalışmalar yaparak kalkınma planı, yıllık programlar, strateji ve eylem planları hazırlamak, kalkınma planlarının ve yıllık programların uygulanmasını izlemek, değerlendirmek ve gerektiğinde değişiklikler yapmak, kalkınma planlarının başarıyla uygulanabilmesi için ilgili kurumların ve yerel yönetimlerin kuruluş ve işleyişlerinin iyileştirilmesi amacıyla görüşlerde bulunmak yer almaktadır (m.2).

Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, yoksullukla mücadele politikalarına kalkınma planları içerisinde yer vermiştir. Tarihsel süreç içerisinde Devlet Planlama Teşkilatı’nın kurulduğu yıl olan 1960 yılından günümüze kadar 10 adet “Kalkınma Planı” bulunmaktadır. Kalkınma planlarının amaçları; belirlenen GSMH büyüme hızlarına ulaşmak, milli gelirin yüksek ve istikrarlı bir hızda

büyümesi, yeni istihdam alanlarının oluşturulması, işsizliğin ve yoksulluğun azaltılmasıdır.

2.2.3.2.1. Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1963-1967)

Plan, Hollandalı iktisatçı J. Tinbergen tarafından hazırlanmıştır. Planda ülkemizde büyük kitlelerin çok düşük bir hayat standardı ve yoksulluk içerisinde yaşadığı belirtilmiştir. Bu nedenle tüm uygulamaların ana hedefinin, milli geliri arttırmak yönünde olacağı vurgulanmıştır. Planda alınan kararların 15 yıl içerisinde hedefe ulaşacağı bu nedenle de kararların uzun vadede etkili olacağının altı çizilmiştir. Geliri ve üretimi arttırmak, sosyal adaleti sağlamak, herkesi kapsayan bir sosyal güvenlik sistemi kurmak, sosyal hizmetler kapsamında çocukların suça karışmasını önlemek, ceza evlerinden tahliye edilenlerin suç işlemelerine ve işsiz kalmalarına mâni olmak amacıyla tedbirler almak, ilköğretimde 15 yıl içerisinde okul çağındaki nüfusun her birine okul imkânı sağlamak Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı'nın amaçları arasındadır. Ayrıca iktisat eğitimin önem verilerek iktisatçı yetiştirme gerekliliğinin üzerinde durulmuştur. (DPT, 1963: 423, 441).

2.2.3.2.2. İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1968-1972)

Plan, Türk vatandaşlarını medeni ve özgür bir ortamda, demokrasi ve karma ekonomi düzeni içinde adalete ve tam istihdam esasına bağlı olarak insanlık onuruna yakışır bir yaşam kalitesine ulaştırmayı amaç edinmiştir. İkinci planda öne çıkan kavramlardan biri, kentleşmedir. Kentleşme ekonomik ve sosyal kalkınmanın temel unsurlarından biri olarak kabul edilmiştir. Planda kentleşmenin desteklenerek ekonomide bir itici güç ve ekonomiyi geliştirici bir araç olarak kullanarak iktisadi kalkınmayı hızlandırmak amaçlanmıştır. Çarpık kentleşme ve gecekondulaşma sorunlarının önüne geçilmesi gerekliliği vurgulanmıştır. Ekonominin yılda ortalama %7 oranında gelişmesi öngörülmüştür. Planın temel hedefinde ise Gayri Safi Milli Hasıla'yı ikinci plan dönemi içerisinde %40,3 arttırmak yer almaktadır. Planın bir diğer amacı ise toplumun hayat standartlarını yükseltmektir. Bu amaçla iç tasarrufların %77,6 oranında yükseltilmesi öngörülmekte ve bu sayede düşük gelir

gruplarının da yaşam standardında ortalamanın üzerinde bir iyileşme sağlanması beklenmektedir. İstihdam düzeyinin yükseltilmesi için ise istihdam etkisi yüksek olan sektörler ağırlık verilmesi, bunun yanı sıra maliyeti arttırmaksızın işgücü yoğunluğu yüksek, sermaye tasarruf edici ve istihdam yaratıcı projelere bütün sektörlerde öncelik verilmesi amaçlanmıştır (DPT, 1968:3, 134). İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı genel olarak yaşam kalitesini artırma amacını sağlamak üzere kentleşme konusu üzerinde durmuştur. Kentleşme ve ekonomik kalkınma arasında kurulan bağlantı neticesinde istihdamı artırıcı uygulamalar ile yoksulluğun önüne geçmeyi hedeflemiştir.

2.2.3.2.3. Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı (1973-1977)

Planda, geçen 10 yıl içerisinde hedeflenen sanayileşme hedeflerinden geri kalındığı belirtilmiştir. Sanayileşmeye yönelik kentleşme ve istihdam olanaklarının yaratılması ile bu sorunun üstesinden gelineceği vurgulanmıştır. Ayrıca bu planda Organize Sanayi Bölgeleri'nin ekonomik gelişme potansiyeli bulunan kentlerde sanayileşmeyi düzenleyici bir araç olarak kullanılacağı vurgulanmıştır. Planda "Türk Toplumunun Temel Sorunları" başlığı altında sıralanan sorunlar şunlardır: Hızlı nüfus artışı, yetersiz eğitim ve sağlık hizmetleri, dağınık yerleşme, yetersiz sosyal güvenlik ve dengesiz gelir dağılımı, iç tasarruf açığı, yavaş işleyen kamu yönetimidir (DPT, 1973: 975). Bu sorunlar kapsamında önerilen çözümler ise kamu yönetimi sistemi içerisindeki görev ve yetki sınırlarını net bir biçimde çizmek, gelir dağılımının iyileştirilmesi amacıyla fertler arası bölüşümde olduğu gibi bölgeler arasında yapılan bölüşümde de yörelerin potansiyeline ve kaynaklarına yönelik incelemeleri yapmak, istihdam sorununun kesin çözümü için hızlı bir sanayileşmeyi gerçekleştirmek, sağlık hizmetlerini dağınıklıktan kurtarıp bütünleşik bir sistem içerisinde sunmak, eğitimde istenen seviyeye gelinmesi amacıyla teknolojik gelişmelerden yararlanmaktır (DPT, 1973: 109, 119). Planda konulan dikkat çekici hedeflerden biri ise, Türkiye'nin 22 yıl içerisinde Avrupa Ekonomik Topluluğu ülkeleri ile gümrük birliğini gerçekleştirmesi ve 22 yılın sonunda her türlü mal, hizmet, sermaye ve insan giriş-çıkışının bu ülkelere karşı hiçbir kısıtlamaya tabi olmayacağıdır (DPT, 1973: 3). Planda yoksullukla mücadelede başarıya ulaşmak için

sanayileşme alanında bir atılım yapılması gerekliliği vurgulanmıştır. Ancak sanayileşme hamlesinin gerçekleşmesi için kentlerin sanayileşme potansiyellerinin ve kaynakların incelenmesi gerekmektedir. Bu gereklilik ise sanayi atılımı gerçekleştirmeden önce kalkınmada öncelikli yöreleri tespit etmek amacıyla kentlerde kapsamlı bir araştırmayı, bir fizibilite çalışmasını ve en nihayetinde zaman gerektirmektedir.

2.2.3.2.4. Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı (1979-1983)

Plan, çevre sorunları ve gençlik sorunlarına ilk defa yer vermesi açısından ve kentleşmenin yoksullukla mücadele kapsamında kullanılmasına yönelik yeni iktisadi politikaların üretilmesinde temel unsur olarak alınması açısından önem taşımaktadır. Plan kapsamında, Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgeleri'nin hızla gelişmesini sağlamak için bu bölgelere ait sorunların bir bölgesel planlama anlayışı çerçevesinde topluca ele alınması, büyük kentlerin ülkenin dengeli kalkınmasında ekonomik ve sosyal etkilerini arttırarak sürdüreceklerinin ve bu etkilerini çevrelerinin ekonomik ve toplumsal gelişimini de arttıracaklarının göz önünde tutulması gerekliliği belirtilmiştir. Bu amaçla, kentleri yaşanabilir kılmak ve kent halkının asgari ihtiyaçlarını karşılayabilmek temel ilke olarak belirlenmiştir. Planda öne çıkan bir diğer önemli nokta ise arsa kullanımının kamu denetimine bağlanması yönünde alınan kararlardır. Spekülatif kazanç aracı olmaktan çıkarmak üzere kentsel arsa üretiminin arttırılması, arsa kullanımının kamu denetimine bağlanması kararlaştırılmıştır. Çevre sorunları ile mücadele kapsamında sanayileşme, tarımda modernleşme, kentleşme sürecinde çevre faktörü dikkate alınarak, sorunun oluşmadan önlenmesi için gerekli tedbirlerin alınması vurgulanmıştır. Bu sayede doğanın ve doğal kaynakların kullanımı ve korunmasında rasyonellik sağlanarak, geriye dönülmez çevre sorunlarının önlenmesi gerekliliğine dikkat çekilmiştir (DPT, 1979: 292).

Gençlik sorunları kapsamında genç yaşlardaki kadın ve erkek işçilerin, çalışma alanları ve şartları, çocuk işçi çalıştırma yasağı, gece çalıştırma yasağı, ağır ve tehlikeli işlerde çalıştırma yasağı gibi belirli yasal düzenlemelere karşın, uygulamada yeterli bir denetim sistemi kurulamamıştır. Bir diğer sorun alanı ise

gençlerin barınma problemidir. Bu amaçla kamuya ait yurt sayılarının ve niteliğinin artırılması amaçlanmıştır. Gençlerin suça meyilli hale gelmemeleri amacıyla sanatsal, kültürel ve sportif faaliyetlere katılımlarını teşvik etmek amacıyla politikalar oluşturulması kararlaştırılmıştır (DPT, 1979: 155).

Planda genel olarak yoksullukla mücadele ve gelir dağılımını iyileştirmek için alınan kararlar içerisinde; işsizliği azaltıcı yatırımlar ve imar, bayındırlık ve kalkınma projelerini yaygınlaştırmak, eğitimde fırsat eşitsizliğini gidermek için önlemler almak, halkın yatırım ve üretim olanaklarını arttıran bir kredi düzeni kurmak, vergi yükümlülüğündeki, gelir dağılımındaki ve toplumsal güvenlikteki dengesizlikleri giderici tedbirler geliştirmek, yoksul ve dar gelirli bireyler ile kamu görevlilerinin konut ihtiyaçlarını öncelikle karşılamak yer almaktadır. (DPT, 1979: 665).

2.2.3.2.5. Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1985-1989)

Planın temel amaçları arasında istikrarlı bir ekonomik büyüme sağlamak ve enflasyonu kontrol altında tutmak önemli bir yer tutmaktadır. Özgür, uygar ve güvenli bir ortamda Türk Milleti'nin refahını arttırmak, verimlilik ve ihracat artışını teşvik eden, tarımsal gelişme potansiyelini ve millî savunma gereklerini gözetten bir yapı içerisinde sanayi üretiminin payını yükseltmek, istihdamı arttırmak, ülkenin üretim yapısını mevcut doğal kaynakları, insan gücü ve coğrafi konumunu dikkate alarak belirlemek, yoksulluğu ve genç işsizliği azaltmak, gelir dağılımını düşük gelirli gruplar lehine değiştirmek, kalkınmada öncelikli yörelerde gelişmeyi hızlandırmak ise öncelikli politikalar içerisinde yer almaktadır. Ayrıca planda eğitim ve sağlık hizmetleri ile köylü ve çiftçiye yönelik alınan kararlar da önem taşımaktadır. Bu amaçla eğitim ve öğretimin hayata dönük olmasını sağlamak, kalkınmanın gerektirdiği insan gücünü yetiştirmek ve eğitim sisteminin niteliğini yükseltmek hedeflenen politikalar arasındadır. Sağlık hizmetlerinden bütün vatandaşların en iyi şekilde yararlanmasını sağlamak için sağlık hizmetlerini eşit ve devamlı bir şekilde tüm vatandaşlara ulaştırmak ve bu çerçevede Genel Sağlık Sigortası Sistemi'ni plan döneminde ele almak amaçlanmıştır. Ayrıca köylü ve çiftçinin gelirinin arttırılması için yeni üretim kolları teşvik etmek, köyde üretilen

malların değerlendirilmesi için çiftçiye yardımcı hizmetler sağlamak, esnaf ve sanatk r kesiminin üretim gücünü arttırmak gibi hedefler planın  ne çıkan diğer maddeleridir. (DPT, 1985: 1-3).

Bu planda insan kaynağının doğru kullanılması amacıyla eğitim ve sağlık hizmetlerinde iyileştirmeler yapılması gerekliliği olumlu bir hamle olarak yer almaktadır. Coğrafi konumdan yararlanma, doğal kaynakların korunması ve etkin kullanımı, insan gücünü geliştirmek amacıyla belirlenen hedefler kuşkusuz planda  ne çıkan yeni gelişmelerdendir. Ancak istikrarı sağlamak amacıyla ekonomik büyümeyi gerçekleştirmek ve enflasyonu kontrol altında tutmak gibi söylemler planlarda tekrarlanmaktan öteye gidememektedir. Bu nedenle ortaya konulan insan gücünü geliştirerek istihdam olanaklarını arttırmak ve doğal kaynakları etkin korumak gibi yeni hedefler ile bilindik tekrarın önüne geçmek mümkündür.

2.2.3.2.6. Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planı (1990-1994)

Planın temel amacı; istikrarlı bir kalkınma süreci içinde gelir dağılımını iyileştirmek, işsizliği, yoksulluğu, bölgesel ve yöresel gelişmişlik farklarını azaltmaktır. Bu amacı gerçekleştirmek için uygulanan politikalar arasında üretim seviyesini artırmak amacıyla ülke kaynaklarının etkin kullanımını sağlamak, ekonomide ve kaynakların tahsisinde etkinliğin arttırılması ve tüketicinin korunması için dış ticaret rejimini serbestleştirmek ve basitleştirmek yer almaktadır. Ayrıca planda  ne çıkan bir diğer unsur ise tarımsal üretimi arttırmak ve kırsal alanlarda yaşayan bireylerin ekonomik gücünü arttırmaktır. Bu doğrultuda tarımda üretim metotlarını modernleştirerek üretim iklim koşullarına bağımlılığını azaltmak, tarımsal ürünlerin ihracatını geliştirmek, artan nüfusun gıda maddeleri gereksinimini karşılamak, kırsal kesimde yaşayanların ürettiği malların değerlendirilmesi ve gelirlerinin yükseltilmesi için gereken önlemleri almak gibi hedefler konmuştur. Türk toplumunun temel yapı taşı olan ailenin ekonomik ve sosyal alanlarda desteklenmesine, kadının ve çocuğun korunmasına ve eğitilmesine önem vermek ve sosyal güvenliğin kapsamını genişletmek planda alınan diğer kararlardandır (DPT, 1990: 1-3).

2.2.3.2.7. Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1996-2000)

Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda ilk defa plan öncesi durum değerlendirilmesi yapılmıştır. Bu genel değerlendirme kapsamında küreselleşme ile birlikte ekonomik alanda Avrupa Birliği, NAFTA ve Pasifik Bölgesi'nden oluşan üç kutuplu bir dünyanın oluştuğu vurgulanmıştır. Bu bağlamda bölgesel bütünleşme hareketlerinin hız kazandığı belirtilmiştir. Teknolojik alandaki hızlı gelişmenin, ekonomik ve sosyal yaşamdaki değişimin temel nedeni olması bilinciyle Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı'nın bu temelde hazırlandığı vurgulanmıştır. Dünyada 1980'lerde başlayan ekonomik yeniden yapılanmayla uyumlu bir gelişmenin sosyal alanda gerçekleşmemesi sonucu ve önemli bir göç baskısıyla karşı karşıya kalan ülkelerde, işsizlik ve yoksulluk sorunu artmıştır. Bu nedenle plan, bu sorunlara teknolojinin imkanları ve yeni girişimcilik hamleleriyle kapsamlı çözümler aramıştır (DPT, 1996: 3). Planda kır ve kent sorunlarının birlikte ele alınması gerektiği vurgulanmıştır. Kırsal kalkınmanın ihmal edilmesi sonucunda, kırsal ve kentsel yaşam arasındaki yaşam kalitesi farkı giderek açılmakta ve kırsal nüfus büyük kentlere yığılmaktadır. Hızlı kentleşme sebebiyle, kentlerin alt yapı yatırımlarının sürekli olarak artan nüfusun ihtiyaçları karşısında yetersiz kaldığı vurgulanmaktadır. Büyük kentler başta olmak üzere kentte güvenliğin ve asayişin sağlanması planda yeni yer alan konulardandır (DPT, 1996: 122).

Kentlileşememe, kent yaşamına uyum sağlayamama ve kentlilik bilincini geliştiremememe sorunları, kalkınma ve gelişme çabalarını yavaşlatan sosyal sorunlara dönüşmektedir. Bu sorunların kente göç eden bireyleri özellikle de gençleri yasa dışı işlere ve suça eğilime yönelttiği belirtilmektedir. Gençlerin kentsel kültüre ve ekonomik alana geçişini kolaylaştırıcı tedbirler almak planda ağırlıklı olarak yer almaktadır. Bu kapsamda Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı, suçla mücadele ve güvenli kent stratejileri üreten ilk plan olma özelliği taşımaktadır.

Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı, çağı yakalamayı ve ülkemizin gelişmiş dünya ülkeleri içerisinde yer almasını hedeflemektedir. Bu amaçla demokratik bir ortamın sağlanması, sürdürülebilir hızlı bir büyümenin gerçekleştirilmesi, toplumun yaşam kalitesinin yükseltilmesi ve gelir dağılımının iyileştirilmesi, istihdamın arttırılması, sanayileşmenin hızlandırılması, teknolojiye atılım yapılması, eğitim

düzeyinin yükseltilmesi, toplumun tamamının sosyal güvenlik ve temel sağlık hizmetlerine kavuşturulması, çevrenin korunması ve geliştirilmesi için çalışılacağı vurgulanmıştır (DPT, 1996: 19).

2.2.3.2.8. Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (2001-2005)

Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı ile birlikte “yoksullukla mücadele” kavramı ilk kez “sosyal refahın artırılması başlığı” altında incelenerek plan içerisinde yer almıştır. Bu bölümde genel olarak, ekonomik büyüme ile elde edilen gelir artışından yoksul kesimin yeteri kadar faydalanamadığı, sosyal yardım sisteminin yoksul bireyleri korumada yetersiz kaldığı belirtilmiştir. Yoksullukla mücadelede temel ilke olarak ekonomik büyümeyi esas alan, mutlak yoksulluğu ortadan kaldıracak, göreceli yoksulluğu ise azaltacak, ekonomik ve sosyal politikaların uyum içerisinde ve bütünlüklü bir şekilde uygulanması kararlaştırılmıştır (DPT, 2000: 99).

Ülkedeki işsizliğin artış sebepleri, küresel kriz ve 1999 yılında meydana gelen deprem olarak açıklanmıştır. İşgücü ile ilgili olarak aktif iş gücü politikalarının benimsendiği, işsiz vatandaşlara meslek ve beceri kazandırma kurslarının düzenlendiği, kariyer danışmanlığı sisteminin ve işgücü piyasalarının gereksinimleri doğrultusunda 250 adet meslekte meslek standartlarının getirildiği belirtilmiştir. Ancak kırsal alandan kentlere göçün devam etmesi nedeniyle istihdamın negatif yönde etkilendiğine değinilmiştir (DPT, 2000: 74-75).

Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı’nda yoksullukla mücadele kapsamında kararlaştırılan amaçlar, ilkeler ve politikalar arasında; gelir dağılımını iyileştirmek ve refah artışından toplumun adil bir şekilde faydalanmasını sağlamak, kırsal kesimde verimliliğin ve tarımsal ürün çeşitliliğinin artması için mesleki yönlendirme program ve projelerine ağırlık vermek ve ilgili yöre halkının katılımını sağlamak, yoksullara gıda güvencesi sağlayacak bir sistem geliştirmek, eğitim ve sağlık hizmetlerinin yoksul kesim için ulaşılabilir olmasını sağlamak, sosyal yardımları yoksul kesime daha hızlı bir biçimde ulaştırmak ve bu hizmetlerden yararlananları tarafsız bir şekilde belirlemek ve bu uygulamaların sonuçlarını izlemek yer almaktadır.(DPT, 2000: 101-102).

Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı, yoksullukla mücadele etmek amacıyla sosyal yardım ve hizmetleri ön planda tutmaktadır. Hızlı kentleşme ve bu sebeple değişen aile yapısı ile birlikte sosyal yardım ve sosyal hizmet uygulamalarının yetersiz kaldığı, planda vurgulanan konular arasındadır. Ayrıca yoksul kesimin, gelir dağılımındaki dengesizlik sebebiyle ekonomik büyümeden yeterince yararlanamadığı vurgulanmıştır.

2.2.3.2.9. Dokuzuncu Kalkınma Planı (2007-2013)

Planın vizyonu; ekonomik olarak istikrarlı bir biçimde büyüyen, gelir dağılımında daha adil olan ve AB'ye üyelik için uyum sürecini tamamlamış bir Türkiye olarak belirlenmiştir. Plan döneminde iktisadi büyümenin istikrarlı bir şekilde devam etmesi için stratejik amaçlar beş ana başlık altında toplanmıştır. Bunlar rekabet gücünün ve istihdamın artırılması, sosyal dayanışmanın güçlendirilmesi, bölgesel kalkınmanın gerçekleştirilmesi ve kamu hizmetlerinde verimliliğin artırılmasıdır (DPT, 2006: 1-2-3).

Dokuzuncu Kalkınma Planı'nda kent güvenliği terör sorunu içerisinde ilk defa değerlendirilmektedir. Toplumsal alanda yaşanan değişim ve göçe bağlı istihdam ve kentsel uyum sorunları sonucunda suç örgütlerinde ve başta terör olmak üzere örgütlü suçlarda bir artış gözlemlendiği belirtilmiştir. Terörle mücadele kapsamında yasa dışı göç hareketleri, insan ticareti ve uyuşturucu madde kullanımı ile mücadelede alınan tedbirlerin yetersiz kaldığı vurgulanmıştır. Bu nedenle alınacak tedbirlerin uluslararası boyutu da dikkate alan yasal ve kurumsal temelde gerçekleştirileceği kararlaştırılmıştır (DPT, 2006: 53,98).

Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı içerisinde ilk defa vurgulanan “yoksullukla mücadele” kavramı, Dokuzuncu Kalkınma Planı kapsamında tekrar ele alınmıştır. “Beşerî Gelişme ve Sosyal Dışlanmanın Güçlendirilmesi” bölümü içerisinde “Gelir Dağılımının İyileştirilmesi, Sosyal İçerme ve Yoksullukla Mücadele” başlığı altında incelenmiştir. Bu başlık altında belirlenen hedefler arasında; yoksulluk ve sosyal dışlanma riski taşıyan bireylerin ekonomik ve sosyal yaşam içerisinde yer almasını sağlayacak ve yaşam kalitelerini yükseltecek politikalar üretmek, yoksulluk kültürünün oluşumunu önleyici ve yoksulların üretici

konumuna geçişini sağlayacak nitelikte stratejiler üretmek, kayıt dışı çalışan yoksullarla ilgili önlem almak, kadınlara yönelik mesleki eğitim imkanları geliştirmek, kadına şiddetin önlenmesi amacıyla toplumsal bilinci artırıcı çalışmalar yapmak ve kadının ekonomik ve sosyal hayata katılımını arttırmak, kız çocuklarının, engellilerin ve yoksul ailelerin çocuklarının eğitim ihtiyaçlarının karşılanmasını desteklemek, eğitime erişimi kolaylaştırmak, kırdan kente göç eden yoksul ve niteliksiz işgücünün işsizlik risklerini azaltmak için etkin istihdam politikaları geliştirmek yer almaktadır (DPT, 2006: 88-89).

Dokuzuncu Kalkınma Planı içerisindeki yoksullukla mücadele politikalarına genel olarak bakıldığında, yoksulluk verilerinde azalma yaşandığı ve sosyal harcamaların arttığı görülmektedir. Ayrıca planda yoksulluk ve gelir dağılımındaki dengesizliğin kalıcı bir şekilde azaltılacağı, yoksullukla mücadele politikalarının yoksulluk kültürünü önlemeye, yoksulları üretici konuma geçirmeye yönelik olacağı ve kadın, çocuk, engelli ve yaşlılara yönelik sosyal içermeyi amaçladığı vurgulanmıştır.

2.2.3.2.10. Onuncu Kalkınma Planı (2014-2018)

Dokuzuncu plan döneminde, bütün vatandaşlara aynı standartlarda sağlık hizmeti sunan zorunlu genel sağlık sigortasının kurulduğu ve nüfusun tamamına yakınının sağlık sigortası kapsamına alındığı vurgulanmıştır. Onuncu Kalkınma Planı ile kadınların, çocukların, yaşlıların ve engellilerin ekonomik ve sosyal hayat içerisinde yer almalarını sağlamak ve yaşam kalitelerini yükseltmek amacıyla geri kalmış bölgelerde Sosyal Destek Programları'nın (SODES) ve bölgesel kalkınma planlarının uygulanmaya başlandığı belirtilmiştir (Kalkınma Bakanlığı, 2013: 24). Eğitim alanındaki sosyal yardımlarda yoksul kesime önem verildiği, bir önceki kalkınma planına göre eğitim alanında yapılan yardımın yaklaşık iki katına çıkarıldığına değinilmiştir (Kalkınma Bakanlığı, 2013: 43).

Onuncu Kalkınma Planı'nda, sekizinci ve dokuzuncu kalkınma planlarında olduğu gibi "yoksullukla mücadele" kavramını içeren bir başlığa yer verilmemiştir. Yoksullukla mücadele politikaları, "sosyal koruma" başlığı altında ele alınmıştır. Sosyal koruma başlığı içerisinde yer alan yoksullukla mücadele politikaları ile

ulaşılmak istenen amaçlar arasında; mutlak yoksulluğu minimum seviyeye indirmek, grelı yoksullukla mücadeleye odaklanmak, yoksullukla mücadelede sivil toplum ve yerel yönetimlerin katılımını arttırmak, kamu hizmetlerine erişimde fırsat eşitliğini sağlamak, sosyal hizmet ve yardım alanında nitelikli personel eksikliğini gidermek ve kurumların niteliklerini arttırmak yer almaktadır (Kalkınma Bakanlığı, 2013: 43-44).

Plana genel olarak bakıldığında yoksulluğun nesiller arası aktarımını önlemek amacıyla sosyal yardımlar kapsamında eğitim alanına önem verildiği görülmektedir. Mutlak yoksulluğu en alt seviyeye indirerek grelı yoksulluğa odaklanmak gerektiği vurgulanmaktadır. Sosyal hizmet ve yardımlarda ise bütüncül ve nitelikli bir hizmet sunulması amaçlanmaktadır. Bunun dışında yoksullukla mücadelede yerel yönetimlerin ve sivil toplum kuruluşlarının katılımının gerekliliği vurgulanmıştır. Ayrıca ailenin toplumun temel yapı taşı olması bilinciyle korunmaya muhtaç durumda olan çocuklara yönelik aile yanında bakım başta olmak üzere koruyucu aile ve evlat edindirme gibi politikaların yaygın hale getirilmesi amaçlanmıştır.

Kalkınma planları genel olarak ülkenin ekonomik büyümesi, istikrarı ve enflasyonun azaltılması temelinde oluşturulmuştur. Zaman içerisinde yapılan araştırmaların sonuçları doğrultusunda sorunlu olan alanlar tespit edilmiştir. Kentlerin ihtiyaçlarının farklılıkları doğrultusunda kalkınmada öncelikli yörelerin tespiti, coğrafi konum göz önüne alınarak doğal kaynakların korunmasına yönelik hamleler ile insan kaynağının geliştirilmesi ve istihdamın arttırılması ile yapılan hamleler ile planlı dönemde pek çok alanda gelişim sağlanmıştır. Bununla beraber ilk yedi planda doğrudan vurgulanmasa da işsizliği nleme, sanayileşmeyi gerçekleştirme, yaşam kalitesini iyileştirme amacıyla belirlenen hedefler dolaylı yoldan yoksullukla mücadeleye hizmet etmiştir. Sekizinci Kalkınma Planı içerisinde ilk kez kavramlaştırılması ile yoksullukla mücadele politikaları daha somut hale gelmiştir. Dokuzuncu ve Onuncu Plan içerisinde de yoksullukla mücadelede daha somut adımların atıldığı görülmektedir. Bu alanda en çok sosyal yardım ve sosyal hizmet uygulamalarında iyileştirmeler göze çarpmakla beraber, yoksullukla i ie bir kavram olan güvenliğin önemi vurgulanmış ve yoksullukla mücadele ile suç nleme politikaları eşgüdüm içerisinde uygulanmaya çalışılmıştır.

2.2.3.3. Vakıflar Genel Müdürlüğü

Vakıflar Genel Müdürlüğü, 1920 yılında “Şeriyye ve Evkaf Vekaleti” ismi ile kurulmuştur. Son halini 15.07.2018 tarihinde 4 nolu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile alan, Türkiye'deki vakıfları denetlemekle yükümlü olan kamu kurumudur. Kültür ve Turizm Bakanlığı'na bağlıdır. Vakıflar Genel Müdürlüğü sosyal yardım hizmeti veren ve dolayısıyla yoksullukla mücadelede yer alan kamu kurumlarından. Genel müdürlük bu alanda; sağlık ve sosyal yardım kurumları, aşevleri gibi tesisler açmak, öğrencilere yardımda bulunmak ve burs vermek, ihtiyaç sahibi insanlara sosyal yardımlar yapmak, muhtaç ve engellilere aylık bağlamak, sosyal yardım hizmeti veren kurumlarla iş birliği yapmak görevlerini yerine getirmektedir (VGM, 2017: 48).

Vakıflar Genel Müdürlüğü faaliyet alanı içerisinde yoksul durumda olan bireyler için hayır hizmetleri yürütmektedir. Bu hizmetler; aşevi ve kuru gıda yardımı hizmetleri, muhtaç aylığı, burs hizmeti ve vakıf evidir.

2.2.3.3.1. Aşevi ve Kuru Gıda Yardımı Hizmeti ve Muhtaç Aylığı

Yoksul bireylere yiyecek dağıtmak için kurulan hayır evlerine aşevi ya da imaret denmektedir. Gerekli yerlerde aşevi açmak ve işletmek genel müdürlüğün görevleri arasındadır. Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün gerçekleştirdiği sosyal hizmetlerden birisi de aşevi hizmetidir. Aşevlerinden geliri asgari ücret miktarını aşmayan ve sosyal güvencesi bulunmayanlar ile 65 yaşını doldurmuş yoksul ve kimsesiz Türk Vatandaşları yararlanabilmektedir. Genel müdürlüğün aşevlerinde yapmış olduğu yardımlar içerisinde düşük gelirli ailelere 81 il merkezinde yapılan kuru gıda dağıtımı, İstanbul'da bulunan Eyüp İmareti'nde her gün yemek hizmetinin verilmesi gibi yardımlar bulunmaktadır (<https://www.vgm.gov.tr/faaliyetler/hayir-hizmetleri/asevi-ve-kuru-gida-yardimi-hizmetleri>).

Vakıflar Genel Müdürlüğü'nce muhtaç aylığı, yetim çocuklar ile engelli durumda olanlara verilmektedir. 2019 yılında engelliler ile yetim çocuklara aylık olarak 817,67 TL ödenmektedir (<https://www.vgm.gov.tr/faaliyetler/hay%C4%B1r-hizmetleri/muhta%C3%A7-ayl%C4%B1%C4%9F%C4%B1>).

2.2.3.3.2. Burs Hizmeti ve Vakıf Evi

Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından Millî Eğitim Bakanlığı'na bağlı resmi ilk öğretim ve orta öğretimde öğrenim gören öğrencilere ve ayrıca yükseköğrenim öğrencilerine burs verilmektedir. Burs hizmeti maddi açıdan zorluk çeken öğrencilere verilen maddi bir destek olmanın yanı sıra duyarlı birer birey olmaları açısından da manevi destek sağlamaktadır. Burs hizmeti ile bireyin devlete ve yaşadığı topluma aidiyet duygusu pekişmiş olmaktadır. Maddi imkansızlıklar nedeniyle eğitim hayatından mahrum kalmanın önüne geçmek amacıyla oluşturulan burs hizmeti öğrencilerin geleceğe daha olumlu bakmalarını sağlamaktadır.

Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından verilen bir diğer hizmet ise mağdur durumda kalanlara yönelik oluşturulan Vakıf Evi'dir. Ankara'nın Çankaya ilçesinde bulunan Vakıf Evi, mağdur ve muhtaç vatandaşlara barınma olanağı sağlamaktadır. Ayrıca Ramazan Ayı boyunca sahur ve iftar yemekleri dağıtılmaktadır. Kuşkusuz yoksul durumda bulunan bireylerin yaşam kalitesini arttırmak amacıyla uygulamaya konan bu hizmet, diğer illeri kapsayacak şekilde oluşturulursa amacına çok daha hızlı ve etkin bir biçimde ulaşacaktır.

2.2.3.4. Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumu

1961 Anayasası'nın 50.maddesinde; devletin maddi imkânı olmayan başarılı öğrencilere, en yüksek öğrenim derecelerine kadar ulaşmaları için burslar ve diğer yollarla gereken yardımları yapacağı belirtilmektedir. Kurum, Anayasa ile devlete ait olduğu bildirilen bu görevlerin yerine getirilmesi amacıyla 1961 yılında kurulmuştur ve başlangıçta Millî Eğitim Bakanlığı'nın denetiminde iken bu denetim 1970 yılında Gençlik ve Spor Bakanlığı'na devredilmiştir (<http://yurtkur.gsb.gov.tr/Sayfalar/2397/2387/Tarihce>). Kurum, yüksek öğrenim öğrencilerine kredi/burs ve yurt hizmeti sunmaktadır. Burs, yüksek öğrenim gören başarılı ve ihtiyaç sahibi öğrencilere karşılıksız verilen paradır. Kurum ayrıca öğrenim kredisi de vermektedir. Öğrenim kredisi, burstan farklı olarak geri ödemelidir (<http://yurtkur.gsb.gov.tr/Sayfalar/2441/2390/GenelBilgiler>).

Kurumu'nun amacı; yüksek öğrenim gören öğrenciler için yurtlar yapmak ve işletmek, beslenme yardımı yapmak, eğitim, sosyal, kültürel ve sportif faaliyetler ile gelişimlerine katkı sağlamak, yüksek öğrenim öğrencilerine kredi veya burs vermek ve nihayetinde öğrencilerin yüksek öğrenimlerini kolaylaştırmaktır. Kurum sosyal devlet anlayışı ve insan odaklı yaklaşımlar çerçevesinde yüksek öğrenim öğrencilerinin öğrenimlerine destek olmayı kendine misyon edinmiştir.

2.2.3.5. Belediyeler

Sosyal yardım ve sosyal hizmet yapma veya yaptırma belediyelerin görev ve sorumlulukları arasında yer almaktadır. Belediyelerin sosyal yardım ve hizmet faaliyetleri bütçeleri ile doğru orantılıdır. Yoksullukla mücadele kapsamında sosyal yardım harcamalarında en büyük pay Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'na aittir. Ardından ise Yüksek Öğrenim Kredi Yurtlar Kurumu ve belediyeler gelmektedir (Yücel, 2017: 123). Yerel yönetimlerin yoksullukla mücadele etmesi ve etkin kararlar alıp uygulaması yerel yönetimlerin kuruluş gerekçelerindendir. Yerel yönetimlerin sosyal yardım sağlama ve sosyal hizmet sunma faaliyetleri, yoksulluk sorununun giderilmesinde önemli bir yere sahiptir (Dündar, 2011: 122). Belediyelerin yerel nitelik taşıması, halka hesap verme zorunluluğu bulunması ve sınırları içerisinde yaşayan halkı daha yakından tanıma imkânına sahip olması gibi sebepler, belediyeleri kentsel yoksulluk sorununun çözümünde önemli bir konuma taşımaktadır (Batmaz, 2016: 42).

5393 sayılı Belediye Kanunu ile 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu kapsamında belediye başkanının, bütçede yoksul ve muhtaç durumda olan vatandaşlar için ayrılan ödeneği kullanma yetkisi bulunmaktadır. Ayrıca bu kanunlar, belediyenin/büyükşehir belediyesinin giderleri arasında dar gelirli, yoksul, muhtaç ve kimsesizlere yapılacak sosyal yardım ve hizmetleri saymıştır.

Genel olarak belediyelerin yoksullukla mücadele kapsamında yürütmesi öngörülen hizmetleri içerisinde; merkezi yönetim veya özel sektör ile iş birliği içerisinde yoksulluğu önleyici projeler üretmek, yerel üreticiyi ve yerel ürünleri desteklemek ve bu amaçla çeşitli projelere ve festivallere öncülük etmek, evsizlerin, sokak çocuklarının ve muhtaç kadınların barınma ihtiyaçlarını karşılamak, çocuk

yuvaları ve kreşler yapmak, yaşlılara huzur evleri tesis etmek, sağlık ocakları, sağlık merkezleri ve gezici sağlık otobüslerini hizmete sokmak, yoksul ve muhtaç durumda olan vatandaşlara yönelik aşevleri kurmak, gıda yardımlarında bulunmak, meslek ve beceri edindirme kursları açmak, iş kuracak kadın ve gençlere rehberlik yapmak bulunmaktadır. Ayrıca belediyelerin, kentin tanıtımını yaparak turizmi arttırmak ve dolayısıyla kentin ve kentlinin kalkınmasını sağlamak, gençlerin, engellilerin, yoksulların ve kadınların sosyalleşmelerini sağlayacak merkezler açmak, engellilerin kent yaşamı içerisinde hayatlarını kolaylaştırmak için ulaşım, eğitimde ve sosyal ve kültürel ortamlarda tedbirler almak gibi görevleri bulunmaktadır. Engelli, yaşlı, kadın ve çocuk dostu kentler yerel yönetimlerin çalışmaları ile gerçekleşecek bir oluşumdur. Toplumsal gruplar ve sivil toplum kuruluşlarına rehberlik etmek, onlarla dayanışma ve yardımlaşmayı geliştirerek kentlilik kültürü ve bilincinin oluşmasını sağlamak ve yönetim anlayışına uygun olarak kamu kurumları, özel sektör ve sivil toplum kuruluşlarını paydaş edinerek kent halkının ihtiyaçlarının karşılanmasına yönelik koordineli bir şekilde çalışmak belediyelerin görevleri arasında önemli bir yer tutmaktadır.

Kentsel hizmetlerin belediyeler tarafından sunulması, belediyelerin yerel nitelik taşıması, belde sakinine hesap verme zorunluluğunun bulunması ve sınırları içerisinde yaşayan halkın gereksinimlerini daha yakından tanınması gibi nedenler, belediyeleri yoksullukla mücadelede önemli bir konuma taşımaktadır. Belediyeler yerelde kalkınma bakış açısıyla üreticiyi destekleme ve ürünleri dünya pazarına yönlendirme gibi çeşitli projelerde iş birliği yaparak yoksullukla mücadelede etkin rol almaktadır. İnsan kaynağını etkin şekilde üretime katabilmek amacıyla eğitim destek hizmetleri vermektedirler. Bunun dışında çevre ve imar düzenlemeleri ile kentte yaşayan bireylerin sosyalleşme imkanlarını arttırmaya yönelik çalışmalarda bulunmaktadırlar. Bireylerin kent içerisinde sosyalleşme imkanına sahip olması kentlilik bilincini arttırarak insan kaynağının gelişimine katkı sağlamaktadır.

Ülkemizde merkezi yönetim, yerel yönetimler ve sivil toplum kuruluşları yoksullukla mücadele eden aktörlerdir. Sivil toplum kuruluşları, yoksullukla mücadelede devletin tamamlayıcısı olarak rol almaktadır. Yoksulluğun bireylerin değil, kamu yönetiminin bir sorunu olduğu bilinci ile kamu yönetimine yoksullukla mücadele kapsamında sürdürülebilir ve dengeli politikalar üretmek görevi

düşmektedir. Ayrıca kamu yönetimi ve sivil toplum kuruluşları yoksullukla mücadele kapsamında eşgüdüm içerisinde çalışarak etkin politikalar üretmelidir.

2.2.4. Yoksullukla Mücadelede Sivil Toplum Kuruluşları

Toplumsal sorunlara çözüm getirmek amacıyla devlet idaresi dışında kendi iradesi ile kurulmuş özerk bir yapıya sahip olan gönüllü kuruluşlara sivil toplum kuruluşları denmektedir. Nüfusun artış hızına bağlı olarak devletin yeterli olmadığı alanlarda devletin tamamlayıcısı olarak görev yapmaktadırlar. Sivil toplum kuruluşları demokrasinin gelişmesini sağlayan aktörlerden birisidir. Sivil toplum kuruluşları halkın katılımı ve halkın sesini duyurması açısından katılımcı demokrasinin en önemli yapı taşlarından biridir.

Yoksullukla mücadele etmek ve yoksulluğun neden olduğu etkileri azaltmak devletin görevidir. Ancak mücadele politikaları, alınan önlemler ve bu amaçla oluşturulan kurumlara rağmen yoksulluk sona erdirilememiştir. Bu sebeple yoksulluk sorununun sona erdirilmesi amacıyla merkezi yönetimin ve yerel yönetimlerin dışında sivil irade ile kurulmuş olan sivil toplum kuruluşlarının da yer alması oldukça büyük bir önem taşımaktadır (Yalçın, 2008: 48-49). Sivil toplum kuruluşlarının yoksullukla mücadelede üzerine düşen en büyük görevlerden birisi, yoksulluğu kamuoyuna duyurarak hükümetlerin kararlarını etkileyecek bir güç oluşturmaktır. Faaliyet alanları temelde farklılaşmakla beraber yoksullukla mücadele amacıyla kurulan pek çok sivil toplum örgütü bulunmaktadır. Sivil toplum kuruluşlarının tek bir alana odaklanarak, o alan üzerinde edindikleri uzmanlaşma ve bilgi birikimi daha etkin mücadele yöntemleri geliştirmelerini sağlamaktadır. Devletler küreselleşme ve kapitalizmin etkisiyle daha çok görünür hale gelen yoksullukla mücadelede yetersiz kalmaktadırlar. Sivil iradenin temsilcisi olan sivil toplum kuruluşları yoksullukla mücadele ve sosyal sorumluluk alanında devletin tamamlayıcısı olarak görev yapan etkin kuruluşlardır.

Her bir kuruluş farklı bir amaç etrafında toplanarak kurulmuş olsa da sonuç olarak sosyal sorumluluk, yoksullukla mücadele ve dezavantajlı gruplara yardım etme noktasında ortak noktada buluşmaktadırlar. Eğitim alanında kurulan sivil toplum örgütlerinden Anne Çocuk Eğitim Vakfı (AÇEV), gelişmiş ve refah bir

topluma ulaşmanın yolunun eğitimden geçtiğinin bilinci ile 1993 yılında kurulmuş bir kuruluştur. AÇEV eğitimde fırsat eşitliği, toplumsal cinsiyet eşitliği, anne ve babanın bilinçlendirilmesi ve çocuğun erken yaşta eğitimi üzerine odaklanmıştır. AÇEV, bu kapsamda farkındalığı arttırmak amacıyla seminerler ve toplantılar düzenlemekte, çeşitli proje ve eğitim programları düzenlemektedir. Örneğin çocuklarını anaokuluna gönderemeyen yoksul durumda olan aileler için Anne Çocuk Eğitim Programı (AÇEP) ile çocukların duygusal, bilişsel ve fiziksel gelişimi ile annelerin ebeveynlik konusunda bilgisini geliştirmesine yardımcı olmayı amaçlamaktadır (<https://acev.org/ne-yapiyoruz/cocuklar-icin/anne-cocuk-egitim-programi/>).

Türkiye Eğitim Gönüllüleri Vakfı (TEGV) ise yoksulluğun en temel sebeplerinden birinin eğitimsizlik olduğu bilinci ile 1995 yılında kurulan bir diğer sivil toplum kuruluşudur. TEGV kendisini okulun yardımcısı, sokağın ve riskli ortamların alternatifi olarak görmektedir. Temel amacı, eğitim olanaklarının sınırlı olduğu bölgelerde yaşayan çocukları desteklemek ve kendi ayakları üzerinde durabilmelerini sağlamaktır. TEGV bu amacı gerçekleştirmek üzere eğitim parkları, gezici öğrenim birimleri gibi projeler, sosyal etkinlikler ve eğitim programları düzenlemektedir (<https://tegv.org/hakkimizda/manifestomuz/>).

Dezavantajlı gruplardan biri olan kadınların, siyasete ve ekonomik yaşama katılımını desteklemek amacıyla kurulan Kadın Adayları Destekleme Derneği (KA-DER) 1997 yılında faaliyetlerine başlamıştır. KA-DER, kadının aktif siyasette ve ekonomik hayatta yer almasını engelleyen durumlarla mücadele etmek için kurulmuş bir dernektir. Dernek kadın istihdamını teşvik etmek, kadına şiddetle mücadele etmek, cinsiyet eşitsizliğini önlemek amacıyla konferans ve paneller düzenleyerek, el ilanları, broşür ve dergi dağıtarak bu konuda toplumu bilinçlendirme faaliyetleri yürütmektedir. Kadınların siyasal hayata katılımını teşvik amacıyla 2003-2015 yılları arasında “KA-DER Siyaset Okulları Projesi” yürütülmüştür. Herhangi bir siyasi parti ayrımı gözetmeksizin projeyi yürüten KA-DER, toplam 250 kadın siyasetçi ile kadınları siyasette daha güçlü kılmak, değişik siyasi partilerden kadın iletişimini sağlamak, kadının siyasal, sosyal ve ekonomik hayatta görünürlüğünü arttırmak amacıyla eğitimler düzenlemiş ve proje kapsamında dört adet kitap basılmasını sağlamıştır (<http://ka-der.org.tr/ka-der-siyaset-okullari-2008-2009/>).

Sadece gelişmemiş ülkelerin sorunu olmaktan çıkan ve küresel bir hale dönüşen yoksulluk sorunu zaman ve mekân tanımamaktadır. Bu özelliği nedeniyle yoksullukla mücadele, sadece merkezi hükümetin ve yerel yönetimlerin kamu politikaları ile mücadele edeceği bir sorun olmaktan çıkmakta ve sivil iradeyi de içine alan çok boyutlu bir toplu mücadele sistemini gerektirmektedir. Ülkemizde sivil toplum kuruluşları yoksullukla mücadelede merkezi hükümetin tamamlayıcısı konumunda rol almaktadır. Sivil toplum kuruluşları edindikleri bilgileri, halka en yakın yönetim kademelenmesi olan yerel yönetimlerden almaktadır. Bu durum ise yoksullukla mücadelede, kamu ve sivil ortaklığının gerekliliğini ortaya koymaktadır. Sivil toplum kuruluşları, merkezi yönetimin tamamlayıcısı olarak faaliyet göstermekte, yerel yönetimlerden edindiği bilgilerle hedef kitlelerini tanımakta ve farklı hedef kitleleri ve amaçlar üzerinde yoğunlaştıkları için alanında uzmanlaşmaktadır. Hedeflenen kitleler ise toplumda dezavantajlı konumda olan çocuklar, kadınlar, engelliler, yoksul ve muhtaç durumda olan bireylerdir. Yoksullukla mücadelede sivil toplum örgütlerinin mücadele yöntemleri; bağış ve doğrudan yardımlar, meslek edindirme kursları, farkındalığı arttırmak amaçlı yapılan eğitimler ve toplantılar, dezavantajlı durumda olan vatandaşların projeler içerisinde görev almalarını ve katılımlarını sağlayarak toplumla bütünleşmelerini sağlayan uygulamalardan oluşmaktadır. Ayrıca sivil iradede alınan güçle karar alıcıları etkilemekte ve demokrasinin ayrılmaz bir parçasını oluşturmaktadırlar.

2.2.5. Yoksullukla Mücadele Kapsamında Genel Değerlendirme

Ülkemizde yoksullukla mücadele kapsamında uygulanan politikaların başında sosyal yardımlar gelmektedir. Ancak sosyal yardımlar ile yoksullukla mücadele etmek geçici ve kısa vadeli çözümler getirmektedir. Kuşkusuz sosyal yardımlar ve hizmetler, sosyal devlet olmanın gereklerinden biridir. Fakat sosyal yardımlar ile yoksullukla mücadele etmek kısa vade içerisinde yoksulluğu azaltan bir uygulamadan öteye gidememektedir. Ayrıca ülkemizde sosyal yardımların tek bir kurum tarafından sunulmayışı ve tek bir kanun kapsamında düzenlenmeyişi sosyal politikalar alanında ortaya çıkan sorunlardan biridir. 2006 yılında Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı tarafından ortaya atılan “yoksullukla mücadele bir zorunluluk

meselesidir, hayırseverlik değildir (fighting poverty a matter of obligation not charity)” sloganı ile yoksullukla mücadelede sosyal yardımların bir hayırseverlik niteliği taşımaktan öteye gidemeyeceği, bunun yerine daha sürdürülebilir ve koordinasyon içerisinde sunulan dengeli politikalar yapılması gerekliliği vurgulanmaktadır. Bu kapsamda yoksullukla mücadele edebilmek amacıyla sosyal yardımlarla desteklenen etkili maliye ve para politikaları ile ülkede genel ekonomik büyüme ve ekonomik istikrarın sağlanması amaçlanmalı, zenginin çok zengin yoksulun çok yoksul olması gerçeğine binaen gelir dağılımında adil olunmalı ve yoksulluğun sadece ekonomik bir sorun alanı teşkil etmediği aynı zamanda toplumsal bir sorun olduğu bilinci ile özellikle eğitim politikalarında sistemli ve çağrı yakalayan bir eğitim sisteminin kurulması gerekliliği ön plana çıkmaktadır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

İZMİR İLİ ÖZELİNDE UYGULANAN YOKSULLUKLA MÜCADELE VE SUÇ ÖNLEME POLİTİKALARINDA KAMU KURUMLARININ YERİ

Çalışmanın bu bölümünde yoksullukla mücadele ve suç önleme politikalarının İzmir ili özelinde hangi kurumlar tarafından ne şekilde yerine getirildiği araştırılmıştır. Araştırmanın bu bölümündeki amaç; çalışmanın ikinci bölümü içerisinde ele alınan yoksulluk ve suç ile mücadele eden kurumlar hakkında verilen teorik bilgilerin ne kadarının, hangi etkinlik düzeyinde, pratikte uygulanıp uygulanmadığının ölçülmesi ve İzmir ili özelinde kentteki yaşam kalitesine etkilerinin tespit edilmesidir. Bu bağlamda on sorudan oluşan “yüz yüze yapılandırılmış mülakat” gerçekleştirilmesi planlanan kurumlar;

- İzmir Büyükşehir Belediyesi,
- İzmir Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü,
- Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkif Evleri Genel Müdürlüğü İzmir Denetimli Serbestlik Müdürlüğü,
- İzmir İl Emniyet Müdürlüğü,
- Sosyal Güvenlik Kurumu İzmir İl Müdürlüğü,
- İzmir Çalışma ve İş Kurumu İl Müdürlüğü’dür.

Ancak görüşme yapılması planlanan kurumlar içerisinde İzmir Büyükşehir Belediyesi, Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkif Evleri Genel Müdürlüğü İzmir Denetimli Serbestlik Müdürlüğü, Sosyal Güvenlik Kurumu İzmir İl Müdürlüğü ve İzmir Çalışma ve İş Kurumu İl Müdürlüğü ile görüşme gerçekleştirilmiştir. İlk sekiz soru ortak olup tüm kurumlara aynı sorular sorulmuş, son iki soru ise yapılandırılmış mülakat yapılacak kuruma özgü sorulardan oluşmaktadır.

3.1. İZMİR BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ

İzmir Büyükşehir Belediyesi ile gerçekleştirilen yüz yüze yapılandırılmış mülakat çalışmaları belediyeye bağlı iki farklı müdürlük ile gerçekleştirilmiştir. İlk görüşme İzmir Büyükşehir Belediyesi Sosyal Hizmetler Dairesi Başkanlığına bağlı Huzurevi Şube Müdürlüğü ile gerçekleştirilmiş olup yüz yüze yapılandırılmış mülakat çalışmasında yer alan on sorunun tamamı cevaplanmıştır. İkinci görüşme ise İzmir Büyükşehir Belediyesi Sosyal Projeler Dairesi Başkanlığına bağlı Sosyal Projeler Şube Müdürlüğü ile gerçekleştirilmiş olup yapılandırılmış mülakat çalışmasında yer alan ve müdürlüğün kendilerine ait hizmetleri kapsayan 1,5,6,7,9 ve 10. sorulara cevap verilmiştir.

3.1.1. Sosyal Hizmetler Dairesi

Mülakatın yapıldığı tarih: 07.09.2018

1-Kurumunuz kentin yaşam kalitesi seviyesini arttırmak için ne gibi çalışmalar yürütmektedir?

“İzmir’in artan nüfusu, göç alımı gibi nedenlerle metropol haline gelmesi kentin yaşam kalitesini olumlu ve olumsuz yönden etkileyen unsurlar olarak karşımıza çıkmaktadır. İzmir’in yaşam kalitesi Alsancak’ta bulunan nüfusa göre farklı, Kadifekale’de bulunan nüfusa göre farklı özellikler taşımaktadır. Belediyemiz otuz tane ilçeden sorumlu bir büyükşehir belediyesidir. Bu sorumluluk Kadifekale’deki gecekondularından Ataşehir’deki rezidanslara kadar geniş bir yelpazeyi içinde barındırmaktadır. Bu nedenle Büyükşehir Belediye’sinin yaptığı hizmetler gelir dağılımına bakılmadan yapılmaya çalışılmaktadır. Belediyemiz yaşam kalitesini arttırmaya yönelik ayni-nakdi yardımlar yoluyla gelir dağılımı adaletsizliğini azaltma yönünde çalışmalar yapmaktadır. Bunun örneği olarak Süt Kuzusu Projesi’nden bahsedebiliriz. Süt Kuzusu Projesi köyden kente göçü engelleyici bir stepnedir. Çünkü kooperatifleşmeyle (süt kooperatifi) birlikte Tire’de bulunan yerel halkın kalkınmasına fayda sağlanmaktadır. Proje ile kentte

dezavantajlı gruplara yönelik temel sağlık ihtiyacı olan süt, ücretsiz olarak gönderilmekte ve okullarda ücretsiz olarak dağıtılmaktadır. Bunun dışında Meslek Fabrikası, istihdam temelli kalkınma yolunda büyük çabası olan bir projedir. Birey işsizse yaşam kalitesi düşüktür. Fakat birey ekonomik bir değer üretirse hem ruhsal hem fiziksel olarak kendini iyi hissedeceği için yaşam kalitesi artacaktır. Büyükşehir Belediyesi'nin uyguladığı istihdam odaklı projeler, tarım politikaları ve yerel üreticiyi destekleyen çalışmalar kentsel yaşam kalitesine direk etki eden uygulamalar olarak karşımıza çıkmaktadır. Kentsel yaşam kalitesini arttırmaya yönelik uygulanan hizmetlerden bir diğerine örnek olarak Buca'da bulunan Sosyal Yaşam Kampüsü verilebilir. İçerisinde 425 kişi kapasiteli huzur evi, aşevi, yüzme havuzu, spor salonu bulunmakta ve engelli, çocuk, gençlik, aile ve danışmanlık hizmetleri verilmektedir. Bir başka örnek ise Eşrefpaşa Hastanesi olup Türkiye'deki ilk ve tek belediye hastanesidir. Belediyemiz vatandaş odaklı, halka en yakın ve güvenilir hizmeti verme, hizmette yerel önceliği anlayışı içerisinde ve kentteki yaşam kalitesini arttırmak öncelikli amaçlarından birisidir.”

2-Kurumunuz kentin güvenliğine katkıda bulunmakta mıdır?

“Kentin güvenliğine katkısı olan bir mekanizma olarak mobeselerden bahsedebiliriz. Mobeseler ciddi bir ihtiyaçtır ve kentin hemen hemen her yerinde etkin olarak çalışmaktadır. Otuz ilçede oluşan geniş bir Eshot(İzmir Büyükşehir Belediyesi otobüs işletmesi) ağı bulunmaktadır. Bu ağ, Kiraz Dağları'na kadar bir otobüsün gidip burada belediyenin bir eli olduğunu göstermektedir. Bunların dışında yeşil alan ve halkın zaman geçireceği sosyal yaşam alanlarının artırılması, kentin ışıklandırılması, kent estetiğini arttıracak yatırım ve projeler ile kent güvenliğine katkı sağlanmaktadır.”

3-Kurumunuz kentin refahına ne şekilde katkıda bulunmaktadır?

“Meslek Fabrikası istihdam temelli kalkınma yoluyla kentin refahına katkıda bulunmaktadır. Meslek Fabrikası'nda tekniker, elektrikçi gibi ara sınıf yetiştirilmektedir. Kentte ihtiyaç duyulan alanlara yönelik istihdamı arttırmak adına

Meslek Fabrikası önemli bir projedir. Ayni-nakdi yardımlar, engellilere yönelik yardımlar, evde sağlık ve bakım hizmetleri, yaşlıların ve engelli durumda olan bireylerin evinde gerçekleştirilen sağlık bakımı ve ev temizleme hizmetleri kent ve kent halkının refahını arttırmaya yönelik çalışmalardır. Refahı sadece ekonomik anlamda görmemek gerektiğinin bilincinde olan İzmir Büyükşehir Belediyesi, kent refahının huzur içinde şiddetsiz bir yaşamı mümkün kılabilme adına kadın danışma merkezi, kadın konuk evi, erkek konuk evi aracılığıyla hizmet vermektedir. Limontepe’de bulunan Engelli Farkındalık Merkezi yine bu amaca yönelik olup engellilerin ne hissettikleri, günlük hayatta karşılaştıkları problemler açısından farkındalık yaratma çabası ile oluşturulmuş bir kurumdur.”

4-Kurumunuzun uygulamalarında kent halkının katılımı veya talepleri söz konusu mudur?

“İzmir Büyükşehir Belediyesi, halkı dinleyen bir anlayışa sahip olan bir kurumdur. Kentsel dönüşüm projeleri, kamulaştırma gibi durumlarda vatandaş odaklı çalışmaktadır. Yönetişim kavramı bağlamında kent konseylerinin etkin çalıştığı bir yapılanmayı içerisinde barındırmaktadır. Sivil toplum kuruluşları ile iş birliği içerisinde. Mimarlar Odası ve Mühendisler Odası’nın görüşlerini almakta, en yüksek faydayı sağlamak için uzmanların görüşlerine başvurmaktadır. Gerçekleştirilen son Sosyal Hizmet Çalıştayı’nda, İzmir Büyükşehir Belediyesi ve Sosyal Hizmet Uzmanlar Derneği’nin iş birliği ile çocuk, gençlik, kadın çalışmalarında uzmanları bir araya getirdik ve yapılması gerekenleri tartıştık. Belediyemiz halkın katılımını desteklemekte, halkın katılımına açık bir anlayışa ve hemşehrilik bilincine sahip bulunmaktadır. Dezavantajlı gruplar ile mültecilere karşı kucaklayıcı bir tavır bulunup ötekileştirici bir yaklaşımı asla kabul etmemektedir.”

5-Kurumunuz kent halkını bilgilendirmek/bilinçlendirmek amacıyla çeşitli eğitimler veya toplantılar düzenlemekte midir?

“Kent halkını bilgilendirmek amacıyla aylık dergiler çıkartılmakta, sosyal medya aktif olarak kullanılmaktadır. Öneri ve şikâyet mekanizması içinde Whats App

hatlarımız mevcuttur. İzmir Büyükşehir Belediye binası içerisinde Hemşehri İletişim Merkezi bulunmaktadır. Vatandaşlar buraya gelip veya telefon ve internet aracılığıyla iletişim kurma olanağına sahiplerdir. Her türlü bilgilendirme, kadın, engelli, yaşlı destek hizmetleri Hemşehri İletişim Merkezi aracılığıyla sağlanmaktadır. Acil durumların ivedilikle çözüme ulaşılması için çalışılmaktadır. Bir başka örnek; kent içerisinde hem kadın konuk evi hem erkek konuk evinin varlığı, toplumsal cinsiyet ayrımı yapılmaksızın yapılan bir çalışmadır. Konuk evleri vasıtasıyla hem zor durumda bulunan vatandaşlar barınma imkanına sahip olmakta hem de vatandaşlara yönelik danışmanlık hizmeti verilip bilinçlenmeleri sağlanmaktadır. Çalışabilir durumda olacaklar İŞKUR'a, meslek edindirme kurslarına yönlendirilmektedir. Meslek edindirme kursları, paneller, seminerler aracılığıyla halkın bilgilendirilmesi ve bilinçlendirilmesine yönelik çalışmalar yapılmaktadır.”

6-Kurumunuzun uyguladığı kamu politikalarının kentlilik bilinci ve kent kültürü oluşturduğunu düşünüyor musunuz?

“Büyükşehir Belediyesi uzlaşmacı bir dil kullanmaktadır. Kent halkı isteklerini rahatça dile getirme imkanına sahiptir. İnsanlar bu şehirde özgürdür. Kent özgür kılar anlayışı hakimdir. Vatandaş kamu alanlarında kısıtlanmamaktadır, kentlilik bilinci yüksektir. Kent kültürü mozaikçi İzmir’de çok kozmopolit bir yapıdadır. Göç alan bir şehirdir. En fazla mülteci göçü alan 10. il konumundadır. Kentlilik kültürü ve bilinci oluşması açısından İzmir çok organize. Büyükşehir Belediyesi tarafından pek çok etkinlik düzenlenmektedir ve ilçe belediyeleri ile beraber kapsayıcı çalışmalar yapılmaktadır. İzmir Fuarı her türlü kültür, sanat etkinliğine ve festivallere ev sahipliği yapmaktadır. Yine İzmir Fuarı ve Tarihi Hava Gazı Fabrikası’nda çim konserleri ve açık hava sinema gösterimleri düzenlenmektedir. Denize kıyısı olan bir şehir olmanın avantajıyla insanların kendini iyi hissetmesi, denizle insanın temasının artırılması amacıyla kıyı düzenlemeleri yapıldı. Kıyı şeridi boyunca yürüyüş ve bisiklet yolları bulunmaktadır. İnciraltı Kent Ormanı kamunun kullanımında olan ve insanları doğayla yakınlaştıran bir alandır. Seferihisar Belediyesi’nin Yavaş Kent (Citta Slow) projesi kapsamında enerji

verimliliğine yönelik yatırımları ile temiz enerji, doğa ile temasın arttırılması, yeşil alanların korunması ve arttırılması, yerel ürünlerin ön plana çıkarılması ve tanıtımının yapılması gibi çalışmaları bulunmaktadır. Seferihisar Belediyesi örneğinde olduğu gibi yapılan çalışmalar çok yönlü etkilere sahiptir. Bunlar kente has bir kültürün, bir yaşam tarzının oluşması, kentlilik bilincinin ve farkındalığının sağlanması, temiz enerji, doğal ve yerel olanın ön plana çıkarılmasıyla yerel üreticiye istihdam olanağının sağlanması, halkın doğa ile bağının arttırılarak yaşam kalitesi seviyesinin arttırılması gibi çeşitli çıktılardır. Bunların dışında Ege ve Dokuz Eylül Üniversitesi gibi iki büyük üniversitenin varlığı da kentlilik bilinci ve kültürünün yükselmesi açısından önemlidir. Üniversiteler, farklı şehirlerden gelen öğrencilerin bir arada yaşamasını sağlayan, birlikte yaşama kültürünü geliştiren ve kültür çeşitliliğine katkı sağlayan kurumlardır. Tüm bu çalışmalar ve İzmir'in kendi içerisinde barındırdığı coğrafi ve fiziki avantajlar kentlilik bilincini oluşturmakta ve aynı zamanda kentsel yaşam kalitesini arttırmaktadır.”

7-Kurumunuzun aldığı kararlar ve uyguladığı politikaların kent halkının istihdamına yönelik doğrudan veya dolaylı etkileri bulunmakta mıdır?

“Meslek Fabrikası, kent halkının istihdamına yönelik çalışmalar yapmaktadır. Bunun dışında belediyenin Tire'deki destekleri yerel halkın istihdamına yönelik büyük önem taşımaktadır. Yerel üreticiye destek, meslek edindirme kursları, kadın girişimcilere destek ve İŞKUR paydaşlığı çerçevesinde kent halkının istihdama katılımı sağlanmaktadır. Ayrıca İzmir, turizm açısından büyük potansiyeli olan bir şehirdir. İzmir'e gelin çağrısı ile bacasız fabrika olan turizm ve turizme bağlı istihdam olanakları artmaktadır.”

8-Kurumunuzun yoksulluk ve suç ilişkisi bağlamında yürüttüğü kamu politikaları nelerdir?

“Ayni-nakdi yardımların yoksul durumda olan vatandaşlara dağıtılması, her sene kış aylarında ilk ve orta okul öğrencilerine bot ve mont dağıtımının yapılması, Ramazan Bayramı öncesi ihtiyaç sahibi ailelere 200'er lira nakdi yardım yapılması

yoksulluğun etkilerini azaltmaya yönelik politikalarlardır. Ancak “verme kültürü” ile kısa vadeli çözümler üretmenin ötesini amaçlayan İzmir Büyükşehir Belediyesi, meslek edindirme kursları, Meslek Fabrikası uygulaması, İŞKUR ile koordineli çalışılmaların gerçekleştirilmesi ile istihdamı arttırmak ve yoksulluğu azaltmayı amaçlamaktadır. Tüm bu faaliyetler yoksulluğu azaltmak ve bireyleri suçtan alıkoymaya yönelik faaliyetlerdir. Suç işlemiş bir bireyin daha sonrasında istihdama katılımı çok zor olmaktadır. Bu süre içerisinde bireyin ailesinin de desteği yoksa bir barınma problemi yaşamaktadır. İzmir Büyükşehir Belediyesi Erkek Konuk Evi bu konuda yardımcı olup danışmanlık hizmeti sağlamakta ve bu kişileri İŞKUR’a veya çeşitli meslek edindirme kurslarına yönlendirmektedir. Belediyemiz kreş sayısını arttırmaktadır. Çünkü bireyin suça eğiliminin önüne geçmek için en erken zamanda verilecek eğitimin öneminin farkındadır. Çocukların suç sarmalının içine girmesini önlemek adına spor, kültür, sanat faaliyetleri ile anne ve babalara yönelik eğitimler düzenlenmektedir. Bunun en güzel örneği; Buca’daki Sosyal Yaşam Kampüsü’nde bulunan Çocuk ve Gençlik Merkezi (ÇOGEM)’dir. 3-14 yaş arası çocuklara ücretsiz hizmet vermektedir. Bilime, sanata meraklı ve doğaya saygılı ve topluma yararlı çocuklar yetiştirmek amacını taşıyan ÇOGEM aynı zamanda ebeveynlere de danışmanlık hizmeti vermektedir. Tüm bu faaliyetler ve erken yaşta atılan adımların, çocukları yoksulluk ve suç ilişkisinden kurtarmak hedefi bulunmaktadır.”

9-Kurumunuzun “Süt Kuzusu” projesi gibi yerel üreticiyi ve yerel ürünleri desteklemek amacıyla oluşturduğu benzer projeler bulunmakta mıdır?

“Süt Kuzusu Projesi dışında uyguladığımız benzer projeler arasında Bergama Kooperatifi’nden gelen bal üretimi bulunmaktadır. Yerelde kalkınma hedefi ile kurulan bir başka kooperatif, Bornova Tarımsal Kalkınma Kooperatifi’dir. Bu kapsamda “Misket Üzümlü” ile “Bornova Bamyası”nın üretimi yaygınlaştırılmaktadır. Tohum Takas Şenliği, Kiraz Festivali, Bayındır Çiçek Festivali, Urla Enginar Festivali gibi etkinliklerle yerel üreticiye destek sağlanmaktadır. Arıcılık eğitimi gibi eğitimlerle vatandaşların üretime katılımı hedeflenmektedir. Ücretsiz toprak analizleri yapılmakta, ziraat mühendisleri yerelde vatandaşa bilgi vermektedir. Bu kapsamda fidan dağıtımları gerçekleştirilmektedir.

Örneğin, Bornova Belediyesi 2018 yılının ilk 6 ayında 405 misket üzümü fıdanı ile 5 kg Bornova Bamyası tohumunu vatandaşlara dağıtmıştır.”

10-Kent içerisinde suç oranlarının yüksek olduğu bölgelerde ne türde sosyal politikalar uygulamaktasınız?

“Kentsel dönüşüm üzerinden konuşursak Kadifekale’de yaşayan nüfus, dönüşüm sürecinde Limontepe’ye taşındı. Bu taşıma oradaki nüfusun rızası ile yapıldı. Tabi bu sistemde tam bir mutabakat sağlamak güçtür. Burada yapılan dönüşümün amacı Kale Bölgesi’ni tarihsel kimliği ile yeniden ortaya çıkarmak ve burası ile özdeşleşen suç iklimini ortadan kaldırmaktır. Dönüşüm yapılan alanda 20 bin ağaç ve 30 bin bitki dikimi gerçekleştirilmiştir. Burada 2.121 sağlıksız konut boşaltılıp yerine bir kent ormanı yapılmıştır. Bunların dışında kentte ışıklılandırma çalışmaları, metruk binaların yıkımı veya restorasyonu, kalabalık yerlerde güvenliği sağlamak adına zabıtalara sayısının artırılması, kadına şiddete karşı ve madde bağımlılığı ile mücadeleyle yönelik eğitim ve seminerler düzenleyerek halkın bilinçlendirilmesi gibi politikalarımız mevcuttur.”

3.1.1.1. Genel Değerlendirme ve Öne Çıkan Unsurlar

İzmir Büyükşehir Belediyesi’nin kentsel yaşam kalitesi ve kent bilincini arttırmaya yönelik pek çok proje ve uygulamaları bulunmaktadır. Bunların başında İzmir Fuarı’nın ev sahipliğinde düzenlenen etkinlik ve festivaller ile Havagazı Fabrikası’nda düzenlenen çim konserleri ve açık hava sineması etkinlikleri gelmektedir. Kent halkının doğa ile iç içe olması ve kent kültürünün bir parçası olabilmesi amacıyla bisiklet yolları, kıyı şeridi boyunca seyir ve balık tutma terasları ile İnciraltı’nda bulunan Kent Ormanı ön plana çıkmaktadır. Buca Sosyal Yaşam Kampüsü, ülkemizde bulunan ilk ve tek belediye hastanesi olan Eşrefpaşa Hastanesi gibi çalışmalar kanalıyla verilen hizmetler kentsel yaşam kalitesini arttırmaya yöneliktir. Verilen ayni ve nakdi yardımlar, gelir dağılımındaki adaletsizliğin azaltılmasına yöneliktir. Ancak “verme kültürünün” sadece kısa vadeli çözümler üreteceğinin farkında olan İzmir Büyükşehir Belediyesi, istihdam temelli

kalkınmanın sağlanmasına yönelik Meslek Fabrikası uygulaması, yerel ürün ve üreticiyi destekleyen projeler ile yoksullukla mücadele etmektedir. Tüm bu faaliyetler yoksulluğu azaltmak ve suçtan alıkoymaya yönelik faaliyetlerdir. Yerel ürünleri ve üreticileri desteklemek amacıyla oluşturulan “Süt Kuzusu Projesi” benzeri projeler içinde Bergama Kooperatifi aracılığıyla yapılan bal üretimi ve Bornova Tarımsal Kalkınma Kooperatifi aracılığıyla yapılan üretimler kent halkını üretim sürecinin bir parçası haline getirme ve ekonomik hayata katılımlarını sağlama yönünde oldukça olumlu projelerdir.

3.1.2. Sosyal Projeler Dairesi

Mülakatın yapıldığı tarih: 17.09.2018

1- Kurumunuz kentin yaşam kalitesi seviyesini arttırmak için ne gibi çalışmalar yürütmektedir?

“Kentimizin planlı gelişimini sağlamak, yaşam kalitesi yüksek, nitelikli ve güvenli fiziksel çevreler oluşturmak amacıyla ilgili yasalar doğrultusunda Çevre Düzeni Planı, Nazım İmar Planı ve Uygulama İmar Planları hazırlanmakta, ayrıca kentin sosyal ve teknik altyapı alanları yönüyle yetersiz olduğu ya da mevcut planların yetersiz kaldığı bölgelerinde de ilçe belediyeleri ile birlikte koordineli olarak revizyon imar planı çalışmaları yürütülmektedir. Bunun dışında çeşitli eğitimlerimiz ve projelerimiz ile kentin yaşam kalitesini arttırma çalışmalarımız bulunmaktadır. Ege Üniversitesi ile iş birliği içinde İzmir İleri Yaş ve Geriatri Sempozyumu düzenlemekteyiz. Burada amaç yaşlı vatandaşlarımızın yaşamın içinde aktif olarak yer almasını, yaşam kalitelerini arttırmasını ve geriatri hakkında bilinçlenmelerini sağlamaktır. Gençler Yaşlılar El Ele Projesi, İzmir’de giderek artan yaşlı nüfusun psikolojik ve sosyal rehabilitasyonuna destek verilmesini, gençlerin sosyal sorumluluk projelerinde yer almasını sağlamak ve kuşaklar arası iletişimi güçlendirerek kentsel yaşam kalitesine katkıda bulunmayı amaçlamaktadır. Yaşlılarımızın deneyimi ile gençlerimizin enerjisini buluşturarak kentimizin dayanışma kültürüne katkıda bulunulmuş ve bu etkinlik çerçevesinde “Gençler

Yaşlılar El Ele Projesi Sözlü Tarih Çalışması” adı ile belediyemiz tarafından bir kitap çıkarılmıştır. Abla-Ağabey-Kardeş Projesi de yine bu amaca hizmet eden bir projedir. 18-30 yaş arası üniversiteli veya mezun gençlerimizi ilk ve orta öğretim öğrencilerimiz ile buluşturmaktayız. Gereksinimi olan çocukları kardeşleri gibi benimseyecek gençler ile birlikte toplumsal bilinçlenme, kenetlenme ve paylaşma duygularını geliştirmek projenin amaçları arasındadır. Çaymahallesi, Çamdibi ve Altındağ gibi gelir durumu düşük vatandaşlarımızın yaşadığı bölgelerde bulunan ilk öğretim çağındaki öğrenciler bu proje yardımı ile sportif, kültürel ve sanatsal etkinliklere katılmakta ve sosyalleşmektedir.”

5-Kurumunuz kent halkını bilgilendirmek/bilinçlendirmek amacıyla çeşitli eğitimler veya toplantılar düzenlemekte midir?

“Kentimizde yaşayan farklı yaş gruplarını dezavantajlılık durumları gözetilerek (çocuk, yaşlı, genç, kadın) farklı konularda yürüttüğümüz projelerimizle bilgilendirmeyi/bilinçlendirmeyi amaçlıyoruz. Dezavantajlı bölgede oturanlara yönelik madde bağımlılığı eğitimi, kadınlara çocuk yetiştirme eğitimi düzenlemekteyiz. Bu yıl (2018) Karşıyaka’daki ilk öğretim öğrencilerine “Çevre Farkındalığı Eğitimi” verilmiştir. Abla-Ağabey-Kardeş Projemiz ile üniversiteli abla-ağabeyleri, ilk öğretim ve orta öğretim öğrencileri ile bir araya getirerek onlara üniversiteli gençlerin rol model alınması sağlanmaktadır. Amacımız; çocukları kardeşleri gibi benimseyecek aynı zamanda okumaya teşvik edecek üniversiteli öğrencilerimiz ile gençlerimizin kentlilik bilinci çerçevesinde, kentin sosyal alandaki ihtiyaçlarına yönelik duyarlılıklarını arttırmak, abla-ağabey ve kardeşlerin Cumhuriyet temel ilke ve değerlerine bağlı, düşünen, sorgulayan, farklı görüş ve inançlara saygılı bireyler olarak yetişmelerine katkıda bulunmak, kentsel imkanlara ulaşımı sınırlı kardeşleri kent yaşamı içerisine katmak, çocukları üniversite eğitimi almaları için özendirme. İzmir Gençlere Kucak Açıyor Projesi ile üniversiteyi kazanıp farklı şehirlerden İzmir’e gelen öğrencilerin şehirlerarası otobüs terminalinde karşılanıp araçlarla ücretsiz olarak kayıt yaptıracakları üniversitelere ulaşımı sağlanmaktadır. Bunun dışında şehrimize gelen öğrencilere danışmanlık ve rehberlik hizmeti yapılmakta ve kenti tanıtıcı broşürler ve

bilgilendirici haritalar dağıtılmaktadır. Agora Bir Arada Yaşam Atölyesi, Agora halkına hizmet vermeyi amaç edinen özellikle yoksulluk ve göç kaynaklı sorunlarla mücadelede dezavantajlı durumda yer alan çocuk, genç ve kadınlara eğitsel, sosyal ve psikolojik destek vermek amacı ile kurulmuştur. Tarihi Hava Gazı Fabrikası'nda işaret dili, yoga gibi eğitimler verilmektedir. Gezici Çocuk Dünyası Projesi ile ilçelerde okul öncesi çocuklara yönelik sekiz haftalık ücretsiz kreş hizmeti sunulmaktadır. Proje ile İzmir'in Beydağ, Bayındır, Tire, Bayraklı ve Kiraz ilçelerinde hem çocuklara hem de ailelerine yönelik eğitimler düzenlenmektedir.”

6-Kurumunuzun uyguladığı kamu politikalarının kentlilik bilinci ve kent kültürü oluşturduğunu düşünüyor musunuz?

“Uyguladığımız politikalar ve projelerin tamamı kentlilik bilinci ve kent kültürü oluşturma amacını taşımaktadır. Politikalarımız farklı yaş grubu, gelir ve eğitim düzeyi farklı olan bireyleri bir araya getirerek sosyalleşmelerine, farkındalık ve kentlilik bilinci kazanmalarına yardımcı olmaktadır. Sosyal Projeler Şube Müdürlüğü olarak yürütmekte olduğumuz tüm projelerimizle kentte yaşayan her kesime uygulamış olduğumuz, eğitimler, söyleşiler ve bir önceki soruda bahsettiğimiz projelerimiz ile kentlilik bilinci ve kent kültürü oluşturmaya amaçlıyoruz. Düzenlenen sosyal aktiviteler, fuarlar, konserler ve festivaller ile kent kültürüne katkı sunulmaktadır. Bir deniz kenti olmanın avantajı ile hemşehrilerimize kentin sunduğu imkanlardan yararlanmaları amacıyla kıyı şeridi düzenlemeleri, park ve sosyal alan düzenlemeleri yapılmaktadır. İzmir Büyükşehir Belediyesi tarafından Bostanlı'da yapılan Gün Batımı Terası gibi çalışmalar kentlilik bilinci ve kent kültürünü arttırmaya yönelik çalışmalardandır.”

7-Kurumunuzun aldığı kararlar ve uyguladığı politikaların kent halkının istihdamına yönelik doğrudan veya dolaylı etkileri bulunmakta mıdır?

“İzmir Büyükşehir Belediyesi Meslek Fabrikası Şube Müdürlüğü, kentteki işsizliğin azaltılmasına ve yerel ekonomik gelişmeye katkı sağlamak için yükselen sektörler başta olmak üzere öncelikli sektörlerde yerel işgücü piyasasında talep

edilen niteliklerde insan kaynaklarının geliştirilmesini, beceri eksikliğinin azaltılmasına yardımcı olacak mesleki eğitim hizmetleri sağlamayı amaçlamaktadır. Meslek Fabrikası kursları, istihdama yönelik, sürekli güncellenen, yoğunlaştırılmış ve hedef odaklıdır. Meslek Fabrikası, doğrudan istihdama yansıyacak ara eleman ihtiyacı bulunan sektörler ile talep edilen niteliklere odaklanarak sanayi sektöründe; kaynak, PLC, CNC operatörlüğü vb., bilişim sektöründe; autocad, bilgisayarlı muhasebe vb., sağlık sektöründe; yaşlı bakım refakatçisi, hasta kabul işlemleri vb., hizmet sektöründe; aşçılık, pastacılık, servis ve bar komisi, saç bakımı vb., alanlarında verilen mesleki eğitim hizmetlerini, üniversiteler, İl Milli Eğitim Müdürlüğü, meslek odaları, sivil toplum kuruluşları, İŞKUR İzmir İl Müdürlüğü ve diğer kamu kuruluşları iş birliğiyle yürütmektedir. Meslek Fabrikası Şube Müdürlüğü ve İzmir Büyükşehir Belediyesi “Kırsalda Gelir Getirici Faaliyetlerin Desteklenmesi Çalışmaları” ve “Yarımada Kalkınma Stratejisi” kapsamında her ilçenin niteliklerine ve istihdam ihtiyacına yönelik kurslar düzenlemektedir. Meslek Fabrikası bünyesinde mesleki eğitimlerin istihdam ayağını güçlendirmek amacıyla 2016 yılında “İstihdamı Geliştirme ve Destekleme Birimi” kurulmuştur. Bu birim, mesleki eğitimlerimizden mezun olan kursiyerlerimizi işgücü piyasasına dahil etmek amacıyla İŞKUR hizmet noktası olarak da görev yapmaktadır. İstihdamı Geliştirme ve Destekleme Birimi, kentimizin tüm aktörlerinin katılımıyla İzmir’e özgü bir istihdam politikasının geliştirilmesine katkı sağlamak, başta dezavantajlı gruplar olmak üzere İzmir’deki işsiz nüfusun iş gücüne katılımını desteklemek, sektörel bazda personel, eğitim, nitelik gibi gereksinimleri tespit etmek ve kamu, özel ve sivil toplum kuruluşlarıyla ortak çalışmalar yürütmek hedefleri doğrultusunda çalışmaktadır.”

9-Kurumunuzun “Süt Kuzusu” projesi gibi yerel üreticiyi ve yerel ürünleri desteklemek amacıyla oluşturduğu benzer projeler bulunmakta mıdır?

“İzmir Büyükşehir Belediyesi kırsalda ve dağ köylerinde ekonomik yönden dezavantajlı durumdaki üreticilere küçükbaş hayvan dağıtımı yapmaktadır. “Kırsal Kesimde Gelir Getirici Faaliyetlerin Desteklenmesi” projesi kapsamında Tire ilçesine bağlı 11 köyde 82 çiftçi, yeni geçim kapıları olarak küçükbaş hayvanları teslim almıştır. İzmir Büyükşehir Belediyesi 2015 yılında başlattığı proje ile bugüne

kadar 2.113 üreticiye toplam 8.202 küçükbaş hayvan dağıtmıştır. Projede amaç, köyden kente göçü engellemek ve köylümüzü ekonomik olarak güçlendirmektir. Ayrıca kırsalda alternatif gelir kaynaklarını arttırmaya çalışan İzmir Büyükşehir Belediyesi, Urla’da kuşkonmaz yetiştiriciliği eğitimi verdiği üreticilere 8.000 kuşkonmaz kökü dağıtmıştır. Tüm bu projeler ile amaçlanan yerel ürün ve üreticiyi, alternatif ürün üretilmesini desteklemektir.”

10-Kent içerisinde suç oranlarının yüksek olduğu bölgelerde ne türde sosyal politikalar uygulamaktasınız?

“Çiğli’nin Güzeltepe Bölgesi’nde uygulanan +90 Futbol Projesi ile genelde erkek ağırlıklı olarak ön plana çıkan madde bağımlılığını azaltmak amacıyla eğitimler ve spor faaliyetleri düzenlenmektedir. Burada amaç sosyal aktivitelerle gençleri bağımlılıktan uzaklaştırmak ve suça sürüklenmelerinin önüne geçmektir. İzmir Büyükşehir Belediyesi’nin İzmir Tarihi Projesi ile 270 hektarlık Kadifekale, Agora ve Kemeraltı gibi tarihi alanların yeniden ayağa kaldırılması, tarihi dokuyu bozmadan rehabilite edilerek cazibe merkezi haline getirilmesi ve bölgede Suriyeli mültecilerin de yaşadığı alanların iyileştirmesi ve ortadaki suç ikliminin önlenmesi amaçlanmaktadır.”

3.1.2.1. Genel Değerlendirme ve Öne Çıkan Unsurlar

Mülakatta öne çıkan unsurlar genel olarak değerlendirildiğinde İzmir Büyükşehir Belediyesi’nin kentin yaşam kalitesini arttırmak amacıyla kentte sosyal ve teknik alt yapı açısından yetersiz olan bölgelerde imar planı çalışmaları yürüttüğü görülmektedir. Kentlilik bilincinin oluşması amacıyla farklı yaş ve gelir grubuna mensup bireylerin bir araya getirilip sosyalleşmeleri sağlanmaktadır. Bu amaçla “Abla-Ağabey-Kardeş Projesi” ve “Gençler Yaşlılar Elele Projesi” uygulanmaktadır. İzmir’de kent kültürünün ve kentlilik bilincinin gelişimine katkı sunan öncelikli unsurların fuarlar, festivaller gibi sosyal ve kültürel aktiviteler olduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca çeşitli spor faaliyetleri ve sosyal aktiviteler aracılığıyla suç önleme ve madde bağımlılığının azaltılması amaçlanmaktadır. Yoksullukla mücadele

kapsamında kent halkının istihdamı ve işsizliğin azaltılmasına yönelik kurulan “Meslek Fabrikaları” uygulaması, İzmir’e özgü bir istihdam politikası olması yönüyle öne çıkmaktadır. Bu amaç doğrultusunda İŞKUR ve üniversiteler paydaş olarak kabul edilmiş, işsizlik ve yoksullukla mücadele odaklı projeler üretilmiştir.

3.2. ADALET BAKANLIĞI CEZA VE TEVKİF EVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ İZMİR DENETİMLİ SERBESTLİK MÜDÜRLÜĞÜ

Mülakatın yapıldığı tarih: 25.12.2018

1- Kurumunuz kentin yaşam kalitesini seviyesini arttırmak için ne gibi çalışmalar yürütmektedir?

“Kurumumuzun birincil görevi; şüpheli, sanık veya hükümlünün toplum içinde denetim ve takibinin yapıldığı, iyileştirilmesi ve topluma kazandırılması için ihtiyaç duyulan her türlü hizmet, program ve kaynakların sağlandığı alternatif bir ceza ve infaz sisteminin uygulanmasıdır. Bizim kurum olarak yaklaşık 30 bin şüpheli, sanık ve hükümlünün daha etkin bir şekilde topluma kazandırılması ve kentin yaşam kalitesini artırmak için İzmir ilinde bulunan diğer kurum ve kuruluşlarla seminer protokollerimiz bulunmaktadır. Bu kapsamda aylık ortalama 50 civarında seminer faaliyeti gerçekleştirmekteyiz. Örnek verecek olursak: adalet, değerler eğitimi, dostluk, dürüstlük, hayatımızın muhasebesi, hoşgörü ve sabır, İslam şiddete karşıdır, madde kullanımına dini bakış, Ramazan ve oruç, önyargı, sevgi saygı, sorumluluk, suçun toplumsal ve ferdi etkileri, yardımlaşma konularında İzmir İl Müftülüğü; trafik kuralları ve trafikte hoşgörü konusunda seminerler İzmir İl Emniyet Trafik Denetleme Şube Müdürlüğü ; aile hayatının önemi, aile bütçesi ve kaynak yönetimi, aile içi iletişim, aile içi şiddet, aile, bağımlılık ve aile eğitimi, anne baba için ergenle iletişim, çocuk eğitimi ve yetişkin tutumu, çocuk eğitiminde babanın rolü, evliliğe hazırlık, evlilikte çatışmaya sebep olan faktörler, ideal anne ve baba olma, kadın hakları, medeni kanun, okula gitme sürecinde ebeveyn tutumları konularında seminerler Aile ve Sosyal Politikalar İzmir İl Müdürlüğü; hareketsiz yaşam ve obezite, kişisel temizlik ve hijyen, bulaşıcı hastalıklar ve korunma yöntemleri, cinsel

yolla bulaşan hastalıklar, stres yönetimi, öfke kontrolü, madde bağımlılığı, tütün ve zararları, alkol kullanımı ve zararları, kanser ve kanserden korunma yolları, kanser tarama programı, bilinçli ilaç kullanımı, organ bağışının önemi konularında seminerler düzenli olarak İzmir İl Sağlık Müdürlüğü; iş arama becerileri, mesleki yönlendirme konularında seminerler İşkur Karabağlar Hizmet Merkezi Müdürlüğü; temel afet bilinci, ilkyardım konulu seminerler Türk Kızılayı İzmir Şubesi Başkanlığı; kan bağışının önemi konusunda Ege Bölge Kan Merkezi Müdürlüğü vb. birçok seminerler ilgili kurumlar tarafından verilmektedir. Diğer yandan hükümlülerin kent yaşamına uyumunun ve katılımının sağlanması konusunda kentimizde bulunan yerel yönetimler (belediyelerin park bahçeler servislerinde, mezarlıklarda) ve kamu hizmeti veren kurumlarda (hastane /huzurevi vb.) alanlarda ücretsiz yükümlülerimiz çalışmaktadır. Ayrıca yerel ve ulusal projelerle ihtiyaç sahiplerine yardım, ağaç dikimi, meslek edindirme kursları gibi çalışmalar yürüterek de kentin yaşam kalitesini artırmaktayız.”

2- Kurumunuz kentin güvenliğine katkıda bulunmakta mıdır?

“Biz kurum olarak hem toplumu suçludan hem de suçluyu toplumdan koruyucu faaliyetlerde bulunmaktayız. Yapmış olduğumuz; bir bölgede denetim ve gözetim altında bulunma (haftanın belirli günleri belirlenen yerlere imza atma yükümlülüğü) ve bir konutta denetim ve gözetim altında bulunma (ev hapsi) faaliyetleri ile yükümlülerin sürekli denetimlerini yapmaktayız. Ayrıca yapmış olduğumuz eğitim ve iyileştirme faaliyetleri (bireysel görüşme, grup çalışması, seminer faaliyetleri, mesleki kurslar vb.) ile suçlunun tekrar suç işlememesi için elimizden gelen gayreti göstermekteyiz. Böylece toplumun korunmasına ve kent güvenliğine katkı sunmaktayız.”

3- Kurumunuz kentin refahına ne şekilde katkıda bulunmaktadır?

“Bir kentin refahının sağlanması için belli başlı faktörler vardır. Bunları başlıca trafik, pahalılık, huzur ve güvenlik gibi sayabiliriz. İşte biz biraz önce

söylediğimiz (1.soru) faaliyetler ile huzur ve güvenlik konusunda kentin refah düzeyinin artmasına katkı sağlamaktayız.”

4- Kurumunuzun uygulamalarında kent halkının katılımı ve talepleri söz konusu mudur?

“Otuz bin kişinin denetim ve takibini yapmaktayız. Bu çok büyük bir sayı. Bu kişiler bu şehirde yaşayan ya da yaşayan kişilerin aile fertleridir. Aileleri ile birlikte hesaplandığında neredeyse her yıl 100 bin kişinin katılımı ile faaliyetlerimizi yürütmekteyiz.”

5-Kurumunuz kent halkını bilgilendirmek/bilinçlendirmek amacıyla çeşitli eğitimler veya toplantılar düzenlemekte midir?

“Yaptığımız eğitim ve toplantılar genelde Denetimli Serbestlik yükümlüleri ile personelimize yönelik eğitim ve toplantılardır. Ancak hemen hemen tüm kurum ve kuruluşların temsilcilerinden oluşan koruma kurulları toplantıları ile özellikle yerel yönetimler ve sivil toplum kuruluşları, yaptığımız çalışmalara destek olmakta ve bilgi sahibi olmaktadır.”

6- Kurumunuzun uyguladığı kamu politikalarının kentlilik bilinci ve kent kültürü oluşturduğunu düşünüyor musunuz?

“Kentlilik bilincinin ana unsurlarından birisi başkalarının haklarına saygı göstererek yaşamaktır. Özellikle bizim verdiğimiz seminer faaliyetleri kişinin bir kentte yaşaması için gerekli olan bilgilendirme faaliyetleridir. Ayrıca uyguladığımız tedbirler ile yükümlülerimizi kent içinde denetim altında tutarak başkalarının haklarına saygı içinde ve suçtan uzak durarak yaşamasını sağlamaktayız. Ayrıca kamu kurumunda ücretsiz çalışma tedbiri ile disiplin altında çalışmayı öğreten bir kurumuz.”

7-Kurumunuzun aldığı kararlar ve uyguladığı politikaların kent halkının istihdamına yönelik doğrudan veya dolaylı etkileri bulunmakta mıdır?

“Suçtan zarar görenler ile hükümlülerin istihdamına yönelik birçok argümanımız bulunmaktadır. Bunlardan birincisi bilgilendirme faaliyetleridir. Kurumumuza gelen işsiz hükümlüler iş arama tekniklerini, öz geçmiş hazırlamayı mutlaka öğrenirler. İkinci olarak koruma kurulları vasıtasıyla meslek edindirme kursları (klima bakım ve onarım, boyacılık, kaynakçılık, CNC operatörlüğü, el sanatları ustalığı vb.) açmaktayız. Üçüncü olarak kurslarımızı bitiren hükümlülerimizin işe yerleştirme işlemlerini yapmaktayız. Son olarak da meslek sahibi olan hükümlülerimize girişimcilik eğitimi vererek kendi işini kurmasına yönelik projeler yaparak istihdamlarını sağlamaktayız.”

8-Kurumunuzun yoksulluk ve suç ilişkisi bağlamında yürüttüğü kamu politikaları nelerdir?

“İzmir'de yoksullukla ilgili suç işleme arasındaki oran bir hayli yüksek. Genelde suç işleyen kişiler fakir mahallelerde oturmaktadır. Biz acil yardım ihtiyacı olan durumlarda Kızılay, belediyeler ve Ziraat Bankası ile birlikte bu kişilere gıda, kıyafet, eşya, kırtasiye yardımları yapmaktayız. Ayrıca tespit ettiğimiz maddi durumu iyi olmayan hükümlülerimize de mesleki eğitimini tamamlayıp, istihdamı sağlanana kadar vakıflar aracılığı ile nakdi yardımda bulunmaktayız.”

9-Ceza ve infaz kurumlarında uygulanan rehabilitasyon hizmetlerinin tutuklu ve hükümlüler üzerindeki etkilerini nasıl değerlendirmektesiniz?

“Tutuklu hükümlüler için yapılan her çalışma olumlu geri dönüşüm ile sonuçlanmaktadır. Daha gelişmiş ve özelleştirilmiş programlarla başarının artacağı da düşünülmektedir.”

10-Özel sektörde eski yükümlü çalıştırma zorunluluğunun kaldırılmış olması hakkında ne düşünmektesiniz? Eski yükümlülere yönelik güvensizliğin ortadan kaldırılmasına yönelik politikalarınız bulunmakta mıdır?

“Eski yükümlülerin hayata katılabilmeleri için çalışmaya, işe ihtiyaçları olduğu gerçeği karşısında bu zorunluluğun kalkması, iş bulmalarını zorlaştırdığı gerçeği reddedilemez bir durumdur. Ulusal ve uluslararası projelerle yükümlülere yönelik algıların değişmesi konusunda çalışmalar farkındalık oluşturmaya yardımcı olmakta, proje çalışmalarının tanıtımı, yaygınlaştırılması, uygulamaları ile daha fazla kitle üzerinde olumlu etki oluştuğu düşünülmektedir. Bakanlığımız ve Genel Müdürlüğümüzün de bu konuda kamuoyunda farkındalık yaratmaya yönelik çalışmaları ulusal medyada eski yükümlülere karşı ön yargıyı yıkmaya yönelik yayınlar (TV’lerde kamu spotları) bulunmaktadır.”

3.2.1. Genel Değerlendirme ve Öne Çıkan Unsurlar

Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkif Evleri Genel Müdürlüğü İzmir Denetimli Serbestlik Müdürlüğü ile yapılan mülakatta öne çıkan unsurların başında suç işleyen bireyi topluma geri kazandırmak gelmektedir. Bu amaç doğrultusunda kentin yaşam kalitesini arttırmak için İzmir’de bulunan kamu kurumlarıyla seminer protokolleri gerçekleştirilmektedir. Pek çok paydaşı bulunan İzmir Denetimli Serbestlik Müdürlüğü iyi bir yönetim modeli sergilemektedir. Paydaşları arasında yerel yönetimler, sivil toplum kuruluşları ve çeşitli kamu kuruluşları bulunmaktadır. Aile içi şiddetin önlenmesi amacıyla Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, mesleki yönlendirme konusunda İŞKUR paydaş olarak edinilmiştir. Suça karışmış bireylerin yeniden topluma, kent hayatına karışması ve rehabilite olması amacıyla İzmir Denetimli Serbestlik Müdürlüğü tarafından düzenlenen bireysel görüşmeler, grup toplantıları, bireye ve ailesine sağlanan eğitim ve seminer faaliyetleri öne çıkmaktadır. Yükümlülerin sosyal hayata adaptasyonu amacıyla hastane ve huzurevi gibi kamu hizmeti veren kurumlarda ücretsiz olarak çalıştırılması hem bireysel hem de toplumsal fayda açısından değerli bir uygulamadır. Eski yükümlü çalıştırma zorunluluğunun kaldırılmış olmasına karşın ve eski yükümlülere yönelik algının

değiştirilmesine yönelik kurum tarafından çeşitli farkındalık çalışmaları yapılmaktadır. Bu farkındalık çeşitli projeler, kamu spotu ve ulusal medya kanalıyla oluşturulmaya çalışmaktadır.

3.3. SOSYAL GÜVENLİK KURUMU İZMİR İL MÜDÜRLÜĞÜ

Mülakatın yapıldığı tarih: 03.09.2018

1-Kurumunuz kentin yaşam kalitesi seviyesini arttırmak için ne gibi çalışmalar yürütmektedir?

“Kurumumuzun uyguladığı sosyal politikalar ile kentin yaşam kalitesine dolaylı olarak etkisi bulunmaktadır. Kurumumuzun Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı ile bazı ortak entegre çalışmaları bulunmaktadır. Yaşam kalitesini arttırmaya yönelik sosyal güvenlik açısından 01.01.2012 tarihinden itibaren Genel Sağlık Sigortası zorunlu olarak uygulamaya girmiştir. Daha önce uygulanan yeşil kart uygulaması kaldırılmıştır. Yoksul durumda olan vatandaşlar için Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı’nın Stratejik Planı’nda belirtilen; istihdamdaki gelişmeleri izleyerek istihdamı sağlayıcı tedbirler almak, üretimde emek verimliliğini yükselten politikalar geliştirmek gibi politikalarımızın yanı sıra mesleki eğitim görenler, rehabilite edilenler, özel risk grupları ve kamu hizmetlerinde çalışanlar da dahil olmak üzere tüm çalışanların iş kazaları ve meslek hastalıklarına karşı korunmaları amacıyla gerekli çalışmaların yapılması ve gerekli tedbirlerin alınması, işçi ve işveren ilişkilerinin düzenlenmesi ve çalışma barışını sağlayıcı tedbirlerin alınması yoluyla yaşam kalitesinin arttırılmasına dolaylı yoldan katkılarımız bulunmaktadır.”

2-Kurumunuz kentin güvenliğine katkıda bulunmakta mıdır?

“İzmir’de 22 merkez müdürlüğümüz bulunmaktadır. 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu ile 2008 yılından sonra bir birleşme yaşanmış ve bu müdürlükler tüm ilçelerde kurulmuştur. Bu müdürlüklerin her ilçede

bulunması ve vatandaşla iç içe olması kent güvenliğine dolaylı yoldan katkı sağlamaktadır.”

3-Kurumunuz kentin refahına ne şekilde katkıda bulunmaktadır?

“İstihdama yönelik teşviklerimiz bulunmaktadır. İstihdam teşvikleri aracılığıyla kentin refahına katkılarımız bulunmaktadır. İşverenlere, çalışanların maaşlarını düzenli bir şekilde ödemesi şartıyla teşviklerimiz bulunmaktadır. Bunun yanı sıra yatırım teşvikleri ve sigorta prim teşviklerinin amacı istihdamın arttırılması ve bölgesel gelişmişlik farkının azaltılmasıdır. Tüm bu teşvikler ile genç ve kadın istihdamının arttırılması ve kayıt dışılığın azaltılması amaçlanmaktadır. Bölgelere has olarak kalkınmada geri kalmış yerlere teşviklerimiz bulunmaktadır.”

4-Kurumunuzun uygulamalarında kent halkının katılımı veya talepleri söz konusu mudur?

“Alo 170 ihbar hattımız bulunmaktadır. Vatandaşın sorunlarına çözüm bulacağı; istek, öneri, ihbar ve şikayetlerini iletebileceği bir iletişim merkezine sahip olunması kent halkının taleplerine cevap vermek amacıyla oluşturulmuştur. Bu sayede ise vatandaşın istek ve önerileri doğrultusunda bir katılım mekanizması oluşturulmuştur.”

5-Kurumunuz kent halkını bilgilendirmek/bilinçlendirmek amacıyla çeşitli eğitimler veya toplantılar düzenlemekte midir?

“Yapılandırmalar ve primler hakkında kurum içinde toplantılar ve eğitimler düzenlenmekle beraber halkı bilinçlendirmek amacıyla halka yönelik toplantılar ve eğitimler düzenlenmektedir. Örneğin sağlık açısından Sosyal Güvenlik Kurumunu ilgilendiren bir mevzuat çıkıyorsa muhakkak bilgilendirme yapılmaktadır.”

6-Kurumunuzun uyguladığı kamu politikalarının kentlilik bilinci ve kent kültürü oluşturduğunu düşünüyor musunuz?

“Bu konu kapsamında istihdam teşvikleri yapılmakta ve bu teşviklerin amacı o bölgeyi kalkındırmak ve o bölgeye yatırım yapmaktır. Bu konuda Doğu Anadolu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerimizde ciddi çalışmalar yürütmekteyiz. İzmir özelinde bakarsak, İzmir 1.Bölge kapsamında yer almaktadır. Yine istihdam teşvikleri, düzenlenen çeşitli eğitimler yardımı ile kişilerin kentlilik bilinci oluşturmaya yönelik dolaylı etkiler bulunmaktadır.”

7-Kurumunuzun aldığı kararlar ve uyguladığı politikaların kent halkının istihdamına yönelik doğrudan veya dolaylı etkileri bulunmakta mıdır?

“Dolaylı etkileri bulunmaktadır. İstihdam teşviklerinden yararlananlar şüphesiz istihdama katkıda bulunmaktadırlar. Bu teşviklerin amacı istihdamın artırılması olduğu için doğal olarak kent halkının istihdama katılımını arttırmak bu teşviklerin çıktılarından birisini oluşturmaktadır. Bunun yanında yatırım teşvikleri, genç ve kadın istihdamının artırılması, bölgesel gelişmişlik farkının azaltılmasına yönelik politikalarımız ile kent halkının istihdamına yönelik etkilerimiz bulunmaktadır.”

8-Kurumunuzun yoksulluk ve suç ilişkisi bağlamında yürüttüğü kamu politikaları nelerdir?

“İstihdamın artması yoksulluğu azaltan bir faktör olduğu için kişinin refahı artmakta ve sosyal hissetmeye başlamaktadır. Sosyal hisseden bireyin de suça eğilimi azalmaktadır. İstihdamın artırılması ve kayıt dışı istihdamı azaltmak Sosyal Güvenlik Kurumunun hedeflerindendir ve bu amaçla İŞKUR bağlantılı politikalarımız bulunmaktadır. 28 ülke ile Sosyal Güvenlik anlaşmamız bulunmaktadır. Bu ülkelere giden işçilerimiz o ülkenin avantajlarından yararlanmaktadır. Bu anlaşma karşılıklı bir anlaşma olduğu için ülkemize gelen yabancı işçiler de ülkemizin avantajlarından yararlanmaktadır. Bu sayede

politikalarımız; yoksulluğu azaltan, istihdamı teşvik eden ve dolayısıyla suça meyili azaltan niteliktedir.”

9- “Sosyal devlet” anlayışı sosyal güvenlik uygulamaları ile ne şekilde karşılanmaktadır?

“Sağlık konusunda sosyal devlet anlayışı tam anlamda karşılanmaktadır. Örneğin Amerika gibi ülkelerde sağlık için yüksek meblağlarda prim ödenmektedir. Ülkemizde aylık 80 TL ile karşılanmaktadır. Türkiye diğer ülkelere göre sağlık yönüyle iyi bir konumdadır. Bunun yanı sıra iş kazası veya meslek hastalığı müddetince iş kazası ödeneği Sosyal Güvenlik Kurumu tarafından karşılanmaktadır.”

10-Sosyal güvenlik politikalarını geliştirmek amacıyla kent bazında ne türde çalışmalar yapılmaktadır?

“Sosyal güvenlik politikalarımızı geliştirmek amacıyla istihdamdaki gelişmeler izlenmekte, yurt dışında çalışan işçilerimizin hak ve menfaatleri korunmakta, çalışma hayatı ilgili mevzuat çerçevesinde izlenmekte ve denetlenmekte, ulusal ve uluslararası kurumlarla iş birliği ve koordinasyon halinde çalışılmakta, kent bazında iş sağlığı ve iş güvenliği konusunda bilgilendirme eğitimleri, politikalarımız hakkında çeşitli toplantılar ve seminerler düzenlenmektedir.”

3.3.1. Genel Değerlendirme ve Öne Çıkan Unsurlar

Sosyal Güvenlik Kurumu’nun istihdam sağlayıcı tedbirler, istihdama yönelik teşvikler ve Genel Sağlık Sigortası’nın zorunlu olarak uygulanması yoluyla yaşam kalitesinin arttırılmasına yönelik dolaylı etkileri bulunmaktadır. İstihdam teşvikleri ile genç ve kadın istihdamının arttırılması amaçlanarak kentin refahına katkı sağlanmaktadır. Alo 170 ihbar hattı ile vatandaşların isteklerinin karşılanmasına yönelik bir katılım mekanizması oluşturulmuştur. İstihdamın artması; yoksulluk ve suç oranlarını azaltacağından Sosyal Güvenlik Kurumu’nun istihdama yönelik teşvikleri yoksulluk ve suçla mücadelede önemli bir yer tutmaktadır. Anayasal bir

hak olan sosyal güvenliğin sağlanması amacıyla kamu idareleri arasında koordinasyon ve iş birliğini sağlamak Sosyal Güvenlik Kurumu'nun öncelikli görevleri arasındadır. Bu bağlamda İŞKUR ve Mesleki Yeterlilik Kurumu bağlantılı çeşitli istihdam politikaları yürütölmektedir. Yoksulluk ve suçla mücadele çok boyutlu bir çabayı gerektirmektedir. Bu sebeple iktisadi ve sosyal politikaların uyum içinde olması gerekmektedir. Bu kapsamda SGK'nın istihdama yönelik teşvikleri, sosyal sigorta, genel sağlık sigortası, sosyal yardımlar, işçi ve işveren ilişkilerinin düzenlenmesi, çalışma barışışının sağlanması gibi hizmetleri önemli yer tutmaktadır.

3.4. İZMİR ÇALIŞMA VE İŞ KURUMU İL MÜDÜRLÜĞÜ (İŞKUR)

Mülakatın yapıldığı tarih: 31.08.2018

1-Kurumunuz kentin yaşam kalitesi seviyesini arttırmak için ne gibi çalışmalar yürötmektedir?

“Kamu istihdam kurumu olmamız münasebetiyle iş arayanlara ve işverenlere yönelik sunduğumuz hizmetler bulunmaktadır. İstihdama katılan bireyin gelir düzeyi, topluma katılımı ve dolayısıyla yaşam kalitesi seviyesi artacaktır.”

2-Kurumunuz kentin güvenliğine katkıda bulunmakta mıdır?

“Kurumumuz işsizlere yönelik rehberlik ve danışmanlık hizmeti vermesi sebebiyle işsiz sayısının azaltılmasına direk katkıda bulunduğu için dolaylı olarak kentin güvenliğine de katkıda bulunmaktadır. İşsiz insan legal olmayan yollara başvurabilir. Ama işe yerleştirilen insan sosyal hayatın bir parçası olacaktır ve toplumsal düzene uyum sağlaması kolaylaşacaktır. İş arayan kişilerin yeteneklerine uygun işlerle buluşturulması, işe yerleşmede güçlük çekenlere aktif iş gücü hizmetleri kapsamında mesleki eğitim, iş başı eğitim ve girişimcilik eğitimleri verilerek bu kişilerin toplumsal hayata karışmaları sağlanmaktadır.”

3-Kurumunuz kentin refahına ne şekilde katkıda bulunmaktadır?

“Kentin refahına işsiz insanları gelir sahibi yaparak, istihdama ilişkin devletin teşvik ve desteklerini iş gücü piyasasına aktararak katkıda bulunmaktayız. Örneğin, engelli olup kendi işini kurmak isteyenlere 50.000 TL’ye kadar hibe verilmektedir. Bu şekilde hem yerel piyasaya bir kaynak aktarılmakta hem de kişilerin gelir düzeyi yükseltilerek toplumsal bir değer yaratılmakta ve piyasaya mali bir değer aktarılmaktadır. Dolayısıyla kentin refah seviyesinin arttırılmasına katkı sunulmaktadır.”

4-Kurumunuzun uygulamalarında kent halkının katılımı veya talepleri söz konusu mudur?

“Kurumumuzun uygulamalarındaki esas prensip iş arayan ile işçi arayarı buluşturmak olduğu için bu kapsamda potansiyel tüm işsizler kurumsal hizmetlerden yararlanma imkanına sahiptirler. Bu hizmetler İŞKUR tarafından eğitilmiş ve o meslekte yeterlilik sahibi iş meslek danışmanları tarafından sunulan danışmanlık ve rehberlik hizmetleri yerine getirilmektedir. Danışmanlık ve rehberlik hizmetleri hem işsizlere hem de işverenlere yönelik yapılmaktadır. İşverenler, iş gücü taleplerini İŞKUR’a iletmektedir. Dolayısıyla bu talepler dikkate alınarak iş arayanların uygun pozisyonlara yerleştirilmesi İŞKUR tarafından gerçekleştirilmektedir. Kent halkının katılım ve talepleri de bu şekilde sağlanmaktadır.”

5-Kurumunuz kent halkını bilgilendirmek/bilinçlendirmek amacıyla çeşitli eğitimler veya toplantılar düzenlemekte midir?

“Kurumumuz işsizliğin azaltılması, istihdamın arttırılması konusunda devlet tarafından getirilen çeşitli istihdam teşviklerini hayata geçirmektedir. Bunlardan birisi mesleki eğitim programlarıdır. Yani bir kişi becerisi olmadığı için işe girmekte güçlük çekiyorsa veya mesleğinde iş bulamıyorsa İŞKUR, yaptığı işgücü piyasası araştırmaları ile piyasada istihdam edilebilirliği yüksek meslekleri ortaya çıkarmakta, belirlemekte ve bunları eğitim planına almaktadır. Dolayısıyla iş

arayanların ilgi ve yetenekleri de dikkate alınarak bu mesleki eğitim programlarına alınmaktadırlar. Kişilerin mesleki nitelikleri geliştirilerek istihdam edilebilirlikleri arttırılmaktadır. Bu eğitimler süresince de kişilere bir gelir desteği sağlanmaktadır. Örneğin, istihdam garantili kurslarda her gün 45 TL cep harçlığı verilmekte ve sağlık sigorta primleri İŞKUR tarafından karşılanmaktadır. Burada devletin politikalarında iki amaç vardır. İlki, kişilerin mesleki niteliğini geliştirerek istihdam edilebilirliğini arttırmak, ikincisi ise sektörde, piyasanın nitelikli işgücü ihtiyacını karşılamaktır. Ayrıca kurumumuzun sunduğu hizmetlerde sivil toplum kuruluşları, meslek kuruluşları, kamu kurum ve kuruluşları ve özel işletmeler düzeyinde çeşitli bilgilendirme toplantıları yapılarak da bu politikalar anlatılmaktadır. Hem sektördeki sektör temsilcilerine anlatılmakta hem meslek kuruluşları bilgilendirilmekte hem de danışmanlık ve rehberlik hizmetlerimiz ile iş arayan kişiler bilgilendirilmektedir.”

6-Kurumunuzun uyguladığı kamu politikalarının kentlilik bilinci ve kent kültürü oluşturduğunu düşünüyor musunuz?

“Yerel işgücü ihtiyaçları dikkate alınarak oluşturulan istihdam politikalarının hayata geçirilmesine çok büyük katkıda bulunmaktayız. İstihdama katılan ve gelir düzeyi artan birey kendisini yaşadığı topluma ve kente ait hissedecek ve o kültürün bir parçası olacaktır. Buradan hareketle dolaylı olarak kurumumuzun uyguladığı kamu politikaları kentlilik bilinci ve kent kültürüne katkıda bulunmaktadır.”

7-Kurumunuzun aldığı kararlar ve uyguladığı politikaların kent halkının istihdamına yönelik doğrudan veya dolaylı etkileri bulunmakta mıdır?

“Kesinlikle bulunmaktadır. TÜİK işgücü piyasası 2017 yılı verilerine göre İzmir’de işsiz sayısı 263.000 kişidir. Temmuz 2018 itibariyle kuruma kayıtlı işgücü sayısı 246.000 kişi ve İŞKUR, kayıtlı olan bu işgücüne sunduğu rehberlik ve danışmanlık hizmetleri ile iş arama potansiyeli olan tüm adayların yaklaşık %90’ını kayıt altına almış durumdadır. Nitekim bu 246.000 kişi İŞKUR’a başvurarak İŞKUR’un hizmetlerinden yararlanmak istemiş ve bu 246.000 kişinin 123.000’i “ben

işsizim” diye kayıt olmuştur. Diğerleri ise daha iyi şartlarda iş bulmak için başvurmuştur. “Ben işsizim” diyen 123.000 kişinin %46’sını 15-29 yaş grubu oluşturmaktadır. Burada ise genç işsizliğin yüksek olduğunu görmekteyiz. Bu veriler dikkate alındığında devlet, istihdam politikalarını oluştururken özellikle getirdiği istihdam teşviklerinde genç işsizlerin, dezavantajlı grupta bulunan kadın işsizlerin ve engellilerin istihdamına yönelik özel istihdam stratejileri geliştirmektedir. İşsizliğin azaltılması amacıyla İŞKUR kanalıyla uygulanan teşvikler şunlardır: İlki “ilave istihdam teşviği” dediğimiz teşviktir. Bu ilave istihdam teşviğinde devlet; özel sektör işyerlerine son 3 ay içerisinde işsiz olan ve İŞKUR’a kayıtlı işsizlerin alınması durumunda (eğer bilişim ve imalat sektöründe ise) 5412 TL’ye kadar olan kazançlar teşvik kapsamına alınıyor. Yani 5412 TL’ye kadar teşviklerin üst sınırı bulunmaktadır. Diğer bir teşvik türü, işveren ve sigortalı için verilen prim destekleridir. Bir diğeri vergi destekleridir. Kadın, genç ve engelliler vergi desteğinden 18 ay boyunca bunun dışındakiler ise 12 ay boyunca yararlanmaktadırlar. Devlet uyguladığı bu istihdam teşvikleri ile istihdamın arttırılmasını hedef olarak belirlemiştir. Başka bir teşvik ise imalat sektöründe 1 ile 3 arası çalışanı olan tüm işletmeler, İŞKUR’a kayıtlı birisini işe alır ise 1 ay asgari ücret üzerinden ücreti kendisi (işletme) ödemektedir. 2. ayı ise devlet ödemektedir. Bu projenin adı “Bir Senden Bir Benden” projesidir. Yani devlet, 6 ay hem prim ve vergi desteği hem de ücret desteği sağlamaktadır. Tüm bunların amacı işgücü piyasasının ihtiyacını karşılamak ve genç işsizlere istihdam olanağı sağlamaktır. Ayrıca İŞKUR’un sunduğu aktif işgücü programları kapsamında İzmir’in işgücü piyasasına aktarılan 2018 yılındaki kaynak miktarı 164.000 TL’dir. Bunun 44.000 TL’si mesleki eğitim ve girişimcilik eğitimleri için harcanmaktadır. 120.000 TL’si ise işbaşı eğitim programları için harcanmaktadır. İŞKUR’un uyguladığı aktif işgücü programlarını dört başlıkta tanımlayabiliriz. Birincisi, amacı işsizliği azaltıp istihdamı arttırmak olan mesleki eğitim programlarıdır. İkinci, işbaşı eğitim programlarıdır. İki ve üzeri işçi çalıştıran tüm özel sektör iş yerleri, toplam çalışan sayılarının %30’u kadar kontenjanı bu program kapsamında kullanmaktadır. Yani 100 çalışanı olan bir iş yeri 30 kişiyi alabilmekte ve bunlar imalat sektöründe 6 ay, diğer sektörlerde 3 ay süresince mesleki gelişim amacıyla işbaşı eğitimlere tabi tutulmaktadır. Bu programlar işin iş başında öğretildiği programlardır. Üçüncüsü

girişimcilik eğitimleridir. Üniversite öğrencilerine yapılan bir anket sonucu, öğrencilerin %68'inin Kamu Personeli Seçme Sınavı'na girmek istediği tespit edilmiştir. Ancak kamudaki istihdam potansiyeli %3'tür. Bu algının mutlaka değişmesi gerekmektedir. Bu sebeple devlet, işi kurma fikri olan tüm bireylere kamunun kredi ve hibe desteklerine erişim için girişimcilik eğitimleri vermektedir. Bu eğitimleri İşKUR, KOSGEB ile iş birliği içerisinde, KOSGEB'in temel seviye eğitimlerini vererek sağlamaktadır. Dördüncüsü, toplum yararına çalışma programıdır. Bu program daha çok kamusal ortak kullanım alanlarında projelendirilip finansal yetersizlik nedeniyle hayata geçirilemeyen, işsizliğin çok yüksek seviyelere ulaştığı olağanüstü dönemlerde veya doğal afet yaşandığı dönemlerde uyguladığımız bir istihdam politikasıdır. Bu politika ile hem kamusal ortak kullanım alanlarındaki toplum yararına hizmetler gördürölmesi sağlanarak bir hizmet ihtiyacı karşılanmakta hem de bu süre içerisinde işsiz kalan bireylerin tekrar iş alışkanlıklarını canlı tutmak için iş hayatına katarak ve onlara gelir desteği sağlayarak istihdam edilmelerini sağlamaktayız. Bu programa örnek olarak; ağağlandırma çalışmaları, park ve bahçe düzenlemeleri, okulların temizlik ve bakımını verebiliriz.”

8-Kurumunuzun yoksulluk ve suç ilişkisi bağlamında yürüttüğü kamu politikaları nelerdir?

“İşKUR, dezavantajlı gruplara ve onların ailelerine yönelik özel politikalar geliştirmektedir. Engellilere, eski hükümlülere, madde bağımlılarına yönelik sivil toplum kuruluşları, meslek kuruluşları ve kamu eğitim kurumları ile iş birliği içerisinde mesleki eğitimler düzenleyerek bu kişileri sosyal hayata katmak amacıyla danışmanlık ve rehberlik hizmeti vermekteyiz. Rehberlik ve danışmanlık hizmetleri iş-meslek danışmanlarımız tarafından verilmektedir. Şiddet mağduru kadınlara yönelik de aynı politikaları uygulamaktayız. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı paydaşlığı ile bu kişilere psikolojik destek hizmetleri sağlanırken İşKUR da mesleki eğitimler düzenlemektedir. İşKUR bir kamu istihdam kurumu olarak asayiş politikalarından önce gelmektedir. Çünkü kişilere ilgi ve yeteneklerine uygun en doğal ve en önemli hakkı olan çalışma hakkını kazandırırsak çok önemli bir görevi yerine getirmiş

olacağız. Çalışan insan hem kendisine hem ailesine hem de topluma fayda sağlayan insandır. Ama çalışma hayatı dışında kalan bireyler toplumsal düzene tehdit oluşturabilecek bir pozisyona düşebilirler. Bu sebeple İŞKUR olarak istihdam politikaları ile işsizlere sunduğumuz hizmetleri çok önemsiyoruz. İstihdam politikalarını, danışmanlık ve rehberlik hizmetlerini kaliteli bir düzeyde verilmesini sağlayarak suçun azaltılmasına katkı sağlamaktayız.”

9-Kurumunuzun istihdamı arttırmak amacıyla düzenlediği meslek edindirme kursları nelerdir?

“2018 yılı için İzmir’de 3500 kişinin mesleki eğitimlerden geçirilmesini hedefledik ve ilk 7 ay içerisinde 3891 kişiyi mesleki eğitimlerden geçirdik. İŞKUR’un istihdam garantili kursları bulunmaktadır. Bu kurslarda 15-29 yaş arasında 1700 kişi genç işsiz hedefi koyduk ve bu hedefimize de ulaştık. Mesleki eğitim kurslarımızın partnerleri Millî Eğitim Bakanlığı, Mesleki Yeterlilik Kurumu ve üniversitelerdir. Amacımız piyasanın ihtiyaç duyduğu ve temininde güçlük çektiği meslekleri ön olana çıkarıp bu doğrultuda kurs ve eğitim hizmetleri vermektir. Meslek edindirme kurslarımız işbaşı eğitim programları kapsamında imalat sektöründe istihdamı arttırmak amacıyla düzenlenmektedir. Bu kurslarımız içerisinde makinacılık, CNC mesleği, sayacılık, kaynakçılık, mobilyacılık, otomotiv mekanikçisi, müşteri temsilcisi, çağrı merkezi çalışanı vb. bulunmaktadır.”

10-Kurumunuz kentte meydana gelen kayıt dışı istihdamla mücadele kapsamında ne gibi çalışmalar yürütmektedir?

“Kayıt dışılığı polisiye tedbirlerden önce getirilen teşvikler ile önlemeliyiz. Devletin teşvik verme amacı, kayıt dışı istihdamı önlemektir. Sigorta, teşvik, prim gibi avantajlardan yararlanmanın yolu kayıtlı olmaktır. (İŞKUR’un veri tabanına kayıtlı olmak) İzmir’de kayıt dışılık Türkiye ortalamasının altındadır. Kayıt dışı istihdamı denetleme yoluyla önlemeye çalışmaktayız. Tespit edildiği zaman yüksek miktarlarda ceza uygulanmaktadır. Böyle bir tespit yaptığımızda ilgili kuruluşlara gereken ihbarda bulunarak gerekli işlemlerin yapılmasını sağlamaktayız. Zaten

İŞKUR'un sunduğu hizmetler, kayıt dışı istihdam ile mücadeleyi amaçlayan hizmetlerdir. İstihdamı kayıt içine çekerek işgücü içinde yer alan bireylerin, devletin sunmuş olduğu avantajlardan yararlanmalarını amaçlamaktayız”.

3.4.1. Genel Değerlendirme ve Öne Çıkan Unsurlar

İŞKUR; istihdam politikalarıyla ve iş arayanlara yönelik verilen rehberlik ve danışma hizmetleriyle kentin yaşam kalitesine, refahına ve güvenliğine katkı sağlamaktadır. İşe yerleştirilen bireyin sosyal hayatın bir parçası olması sayesinde toplumsal düzene ayak uydurup suça eğiliminin azaltılması amaçlanmaktadır. Aynı zamanda İŞKUR; Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ve çeşitli sivil toplum kuruluşları gibi paydaşları ile madde bağımlılarına ve eski hükümlülere rehberlik hizmeti ve mesleki eğitimler vermektedir. Ayrıca düzenlenen mesleki eğitim programları ve çeşitli bilgilendirme toplantıları yardımıyla kent halkının bilinçlendirilmesini sağlamaktadır. İstihdama katılan ve gelir düzeyi artan bireyin yaşadığı kente aidiyetinin artacağı ve kent kültürünün bir parçası olacağı vurgulanmıştır. İŞKUR; vergi desteği, prim desteği ve “Bir Senden Bir Benden Projesi” gibi proje ve istihdam teşvikleri kanalıyla işsizlik ve dolayısıyla yoksullukla mücadele eden bir kurumdur. Uyguladığı aktif iş gücü programları; mesleki eğitim programları, işbaşı eğitim programları, girişimcilik eğitimleri ve toplum yararına çalışma programı olarak dört grupta toplanmaktadır. Bir kamu istihdam kurumu olan İŞKUR, çok boyutlu bir sorun alanı olan yoksulluk sorunu ile önceliği istihdam politikalarına vererek ve ayrıca çeşitli eğitim programları ile meslek edindirme kursları yardımıyla mücadele etmektedir. Meslek Edindirme Kursları’nın partnerleri arasında üniversiteler, Millî Eğitim Bakanlığı ve Mesleki Yeterlilik Kurumu gelmektedir. Ülkemizde en çok ara eleman eksiği olduğunu vurgulayan kurum, planladığı 6 aylık hedefler ile verilen eğitimleri ve işe yerleştirilen bireyleri kayıt altına almaktadır. Kentte ortaya çıkan kayıt dışı istihdam ile mücadelede devletin verdiği teşvikler ön plana çıkmaktadır. Kayıt dışı istihdamın polisiye tedbirlerden önce getirilen teşvikler ve sonrasında ise denetleme mekanizması aracılığıyla önlenmesi gerekliliği vurgulanmıştır.

3.5. KURUMLARLA YAPILAN YÜZYÜZE YAPILANDIRILMIŞ MÜLAKAT ÇALIŞMASI GENEL DEĞERLENDİRMESİ

Çalışma kapsamında yapılan yüz yüze yapılandırılmış mülakatlarda İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin Sosyal Hizmetler Dairesi ve Sosyal Projeler Dairesi ile, Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkif Evleri Genel Müdürlüğü İzmir Denetimli Serbestlik Müdürlüğü, Sosyal Güvenlik Kurumu İzmir İl Müdürlüğü, İzmir Çalışma ve İş Kurumu İl Müdürlüğü (İŞKUR) ile görüşme sağlanmıştır. Yüz yüze yapılandırılmış mülakat çalışmalarındaki amaç, İzmir'de yer alan yoksulluk ve suçla mücadele eden kurumların bu mücadeleler kapsamında ne tür politika ve stratejiler uyguladığının tespitidir. Büyük şehirlerde yoksul bireylerin sayısının artması ve kentin belirli bölgelerinde yoksul mahallelerin görünür hale gelmesi yoksulluk ve suç arasında önemli bir ilişki olduğunu göstermektedir. Bu bağlamda kurumların yoksulluk ve suç ilişkisi doğrultusunda yürüttüğü kamu politikalarının neler olduğu, kent güvenliği ve kent refahını arttırmaya yönelik ne gibi çalışmalar yapıldığı sorgulanmıştır. Görüşme yapılan kurumlar genel olarak iyi bir yönetim modeli sergilemekte, yerel yönetimler, üniversiteler, sivil toplum kuruluşları ve bakanlıklar yoksulluk ve suç ile mücadelede koordineli bir şekilde politikalar üretmektedir.

İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin dezavantajlı konumda bulunan vatandaşlar yönelik ayni ve nakdi yardımları, “Abla-Ağabey-Kardeş Projesi” gibi uygulamaları, “Meslek Fabrikası” ve mesleki eğitim kursları ile istihdam temelli kalkınmanın geliştirilmesi, “Süt Kuzusu” ve benzeri projeler ile yerel ürün ve üreticileri ön plana çıkarmaya yönelik çalışmaları ile kentsel yaşam kalitesinin artırılması ve kentlilik bilincinin oluşturulmasına yönelik değerli çalışmaları bulunmaktadır. İzmir Büyükşehir Belediyesi, hemşehrilik bilinci içerisinde İnciraltı Kent Ormanı, kıyı şeridi projeleri, bisiklet yolları, Bostanlı günbatımı seyir terası, Seferihisar Citta Slow uygulamaları ile kent halkının doğa ile buluşmasını ve kentsel yaşam kalitesini arttıracak proje ve uygulamalara sahiptir. Gençlerin suça meyil etmelerini engellemek amacıyla onları daha çok spor, sanat gibi sosyal ve kültürel aktivitelere yönlendirmekte ve bu konuda “Sosyal Yaşam Kampüsü”, “+90 Futbol Projesi” gibi çalışmalarıyla gerekli altyapıyı sağlamaktadır. Ancak yerel yönetim, katılımcı demokrasi ve kentlilik bilincinin gelişmesini sağlayan en önemli kurumlardan biri

olan Kent Konseyi'nin, Büyükşehir Belediyesi'ni sorumluluk almaya sevk edecek talep esaslı kararlar yerine daha çok tavsiye niteliğinde kararlar aldığı ve kararların uygulanması için baskı oluşturmada yetersiz kaldığı görülmüştür.

Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkif Evleri Genel Müdürlüğü İzmir Denetimli Serbestlik Müdürlüğü ile gerçekleştirilen mülakat sonucunda öne çıkan unsurların başında kurumun; İzmir İl Müftülüğü, İzmir İl Emniyet Trafik Denetleme Şube Müdürlüğü, Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler İzmir İl Müdürlüğü, İzmir İl Sağlık Müdürlüğü, İşkur Karabağlar Hizmet Merkezi Müdürlüğü, Türk Kızılayı İzmir Şubesi Başkanlığı, Ege Bölge Kan Merkezi Müdürlüğü ile iş birliği içerisinde çalıştığı ve çeşitli seminerler düzenlediği görülmektedir. Burada amaç; şüpheli, sanık ve hükümlülerin aile içi iletişim, trafik kurallarına uyma, öfke kontrolü, madde bağımlılığı, ilk yardım eğitimi gibi konularda eğitim almalarını sağlayarak topluma kazandırılmaları ve kentin yaşam kalitesini arttırmaktır. İzmir Denetimli Serbestlik Müdürlüğü'nde görevli psikolog ve sosyologlar, suç işleyen birey ve ailesine yönelik bireysel görüşmeler veya grup toplantıları vasıtasıyla danışmanlık ve rehberlik yapmaktadırlar. Kuşkusuz tutuklu ve hükümlüler için yapılan her çalışmanın olumlu bir adım olmakla birlikte yetersiz olduğu görülmektedir. Bu konuda bakanlık teşkilatı ile denetimli serbestlik il müdürlüklerinin bütünleşik ve etkin çalışması gerekliliği doğmaktadır. Tutuklu ve hükümlülere yönelik uygulanan rehabilitasyon, eğitim, sağlık, meslek edindirme uygulamalarının daha gelişmiş ve daha yoğun bir şekilde uygulanması ve ceza ve tevkif evlerinin şartlarının iyileştirilmesi ile daha olumlu sonuçlar alınacağı şüphesizdir. Yapılan mülakat neticesinde yoksulluk ve suç işleme arasındaki ilişkinin iç içe olduğu vurgulanmıştır. Yoksulluk ve suç arasındaki ilişki incelendiğinde kuşkusuz yoksul olmak suç işlemek için tek neden değildir. Yoksul mahallelerde yaşayan bireyler için gelecekte elde edilecek fırsatların ve kamusal hizmetlere erişimin giderek azalması, bir yoksulluk kültürü içerisine çekilerek ötekileştirilmeleri bu bireyleri legal olmayan davranışlara itmektir. Kentin olanaklarından yeterince yararlanamayan ve dezavantajlı konumda olan bireylere yönelik yapılacak uygulamalar merkezi yönetimden başlayarak tüm kademelerde göz önünde bulundurulmalıdır. Bu amaçla en başta ülkenin ekonomik yönden kalkınmak için gerekli politika araçlarını iyi kullanması, yerel yönetimler ile iş birliği içerisinde çalışarak kentin çeperinde yaşayan yoksul mahallelerin şartlarının iyileştirilmesi ve

toplumda bu bölgede yaşayanlara karşı oluşan ön yargıların azaltılması için bütünsel ve yapıcı önlemler alınması gerekmektedir.

Sosyal Güvenlik Kurumu İzmir İl Müdürlüğü ve İzmir Çalışma ve İş Kurumu İl Müdürlüğü koordinasyon ve eşgüdüm içerisinde çalışmaktadır. Sosyal devlet anlayışı içerisinde sosyal güvenliği sağlamak Sosyal Güvenlik Kurumu'nun öncelikli görevleri arasındadır. Sosyal Güvenlik Kurumu sağladığı sosyal sigorta, genel sağlık sigortası ve sosyal yardımlarla yoksul durumda olan bireylere yönelik sosyal destek sağlamaktadır. Bu yardım politikaları yoksullukla mücadelede ve dezavantajlı konumda bulunan bireyler için ekonomik ve sosyal olarak destek sağlama noktasında da etkin politikalardandır. Hiç de küçümsenmeyecek oranda yapılan sosyal yardımlar, sosyal açıdan yetersiz durumda olanlara yardım etmek ve insan onuruna yakışır bir yaşam düzeyi sağlama fikriyle örtüşen bir anlayış içerisinde gerçekleştirilmektedir. Ancak sosyal yardım politikaları sosyal devlet uygulamasının yalnızca bir parçasını oluşturmaktadır. Bu nedenle sosyal yardımları eğitim, sağlık, barınma, ulaşım, temiz suya ulaşım gibi diğer kamusal alanlarda da bir arada düşünmek gereklidir. Ayrıca yoksullukla mücadele eden bireylerin içinde bulunduğu ağır ekonomik durumlar göz önüne alındığında sosyal politikaların sadece günü kurtarma özelliğinden ziyade bireyleri istihdama dahil etme ve onları bir üretim mekanizması içine alarak sosyal hayatın içine katılmalarını sağlaması gerekmektedir. Bu sayede toplumsal düzen içerisinde yer alan bireyin suça ve yasal olmayan yollara meyili azalacaktır.

Bir kamu istihdam kurumu olan İŞKUR ise işgücü piyasasında belirleyici, işsizlik ve yoksullukla mücadelede ve istihdamı geliştirmede etkin bir kurumdur. Üniversite öğrencilerine yapılan bir anket sonucunda, öğrencilerin %68'inin Kamu Personeli Seçme Sınavı'na girmek istediği ancak kamudaki istihdam potansiyelinin %3 olduğu tespit edilmiştir. İzmir Çalışma ve İş Kurumu İl Müdürlüğü bu algının mutlaka değişmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Bu kapsamda İŞKUR, piyasanın ihtiyaç duyduğu ve temininde güçlük çektiği ara eleman yetiştirilmesine yönelik meslek edindirme kursları açmaktadır. Ayrıca İŞKUR'un öne çıkan uygulamalarında birisi de toplum yararına çalışma programıdır. Bu program sayesinde kamusal alanlarda toplum yararına hizmet gördürülmekte ve işsiz kalan bireyin tekrar istihdam edilmesi sağlanmaktadır.

SONUÇ

Yapılan çalışmalar ve değerlendirmeler sonucunda çok boyutlu birer sorun alanı olan yoksulluk ve suç sorunlarıyla mücadelede yine çok boyutlu bir yaklaşıma ihtiyaç duyulduğu anlaşılmaktadır. Yoksullukla mücadelede kilit öneme sahip olan istihdam, yoksul durumda olan bireylerin kendilerini yoksulluk sarmalından kurtarabilecek tek varlıkları olan emek gücü ile birlikte düşünülmelidir. Bu kapsamda uygulanan istihdam arttırıcı politikaların eğitim politikası ile birlikte düşünülmesi gerekmektedir. Devlet okulları ve özel okullarda verilen eğitimi nitelik açısından dengelemek, gençlerin nitelikli bir eğitim alıp işgücüne katılımlarını sağlamak devletin temel görevlerinden biridir. Ekonomik istikrarın sağlanması ve enflasyonun kontrol altına alınması amacıyla uygulanan para ve maliye politikaları, bu amaca ulaşmakta yetersiz kalmaktadır. Nitekim kalkınma planlarında tekrarlanan enflasyonun kontrol altına alınması ve ekonomik büyümeyi sağlamak söylemleri bilindik tekrarın ötesine geçememektedir. Yoksulluk merkezi yönetim ve yerel yönetimlerin iş birliği içerisinde aşılması gereken ve her kademedede mücadele edilmesi gereken bir sorun alanıdır. Merkez Bankası'nın emisyonu gitmesi gibi tedbirlerle ekonomiye müdahalesinde başarılı olması için üretimi ve istihdamı arttırıcı politikaların da eş zamanlı olarak yürütülmesi gerekmektedir. Para basımı sonucunda piyasada artan para miktarı nedeniyle paranın değeri düşmekte bu da fiyatlar genel seviyesinin artmasına neden olmaktadır. Dolayısıyla enflasyon sarmalından çıkılamamaktadır. Bu tarz uygulamaların başarıya ulaşması için ithalatın kısılması ve ihracatın arttırılması gerekmektedir. Kuşkusuz bu durum ise üretim ile gerçekleşecektir. Üretimin arttırılması, ekonomik büyümeyi arttıracak ve dolayısıyla yoksulluğu azaltacaktır. Büyüme ile sadece maddi açıdan bir iyileşme sağlanmayacak, bunun yanı sıra eğitim, sağlık, alt yapı gibi alanlarda da gelişme sağlanacaktır. Yoksulu yoksul durumdan çıkarmak ancak eğitim politikasıyla sağlanabilir. Kalifiye bir işgücüne sahip olmak, nitelikli bir eğitim seviyesine sahip olmakla mümkündür. Çin ve Vietnam örneğinde olduğu gibi istikrarlı ekonomik büyüme ile yoksulluk seviyesinde ciddi bir miktarda düşüş yaşanmıştır. Ancak benzer bir istikrarlı büyüme gerçekleştiren Latin Amerika ülkelerinde yoksulluğun azalmamasının temel nedeni, uygulanan gelir dağılımı politikalarının eşitlikçi bir

yapıda olmayışından ileri gelmektedir. Bu nedenle kalkınma planlarımızda vurgulanan bölgelerarası eşit kalkınma hedefi üzerinde yoğunlaşılması gerekmektedir. Aksi takdirde nüfus belli başlı kentlerde yoğunlaşıp nüfus baskısı yaratmaktadır. Nüfus baskısı yaşayan kentlerde kamusal hizmetler yeteri ölçüde sunulamamakta ve kolluk kuvvetleri yetersiz kalmaktadır. Ayrıca nüfus baskısı yaşayan kentler artan nüfusun barınma ihtiyacını karşılamaya yönelik dikey yönde yapılaşmaya gitmekte, bu durum ise kent kimliğini ve estetiğini bozmakta, sosyal donatı alanlarından feragat edilmesine sebep olmaktadır. Bireyler yeşil alanlardan uzakta, beton yapılar arasına sıkışmış bir ortamda yaşamak zorunda kalmaktadır. Artan nüfus baskısı nedeniyle araç sayısı ve trafikte geçirilen zaman artmakta bu durum ise hava kirliliği ve gürültü kirliliği gibi sorunlar eşliğinde kentin yaşam kalitesi seviyesini düşürmektedir. Kırsal alandaki az gelişmişlik, kentsel alandaki gelişmişliği olumsuz yönde etkilemektedir. Kırsal alanda sürdürülebilir bir büyüme yaşanmadan kentsel alanlarda yaşanan hızlı büyüme, her iki kısım arasındaki eşitsizlikleri arttırmaktadır. Bu durum sonucunda ise kırdan kente göç, çarpık kentleşme, gecekondulaşma gibi sorunları beraberinde getirmektedir. Göç sonucunda kentin kültürel kimliği ile bütünleşemeyen birey kentsel uyumsuzluk yaşamakta bu durum ise sosyal dışlanma, kentlilik bilincinin gelişememesi ve suça karışma gibi durumlarla sonuçlanmaktadır.

Suç oranlarındaki artışın engellenmesi amacıyla bireyin toplumda kendini konumlandırabilmesi için yoksullukla mücadele edilmesi gerekmektedir. Yoksulluk ve suç ile ilgili mücadele politikaları arasında etkinlik sağlanması gerekmektedir. Şüphesiz kentin refah seviyesi arttıkça suç oranlarında azalma yaşanacaktır. Bu durum da doğrudan kentsel yaşam kalitesini arttıracaktır. Güvenli kentte yaşama hakkı, kentli hakları içerisinde yer alan en temel haktır. Kentsel çöküntü alanları, fiziki imkanlar açısından yetersiz alanlardır. Çöküntü alanlarında fiziki iyileştirmelerin yanı sıra bu alanlarda yaşayan bireylerin ekonomik ve sosyal açıdan kent ile bütünleşmesi sağlanmalıdır.

Suçla mücadelede ceza ve infaz kurumlarının varlığı önemli bir yere sahiptir. Ceza ve infaz kurumları suçluların cezalarını çektikleri bir yer olmalarının yanı sıra rehabilite edildikleri bir okul görevi de görmelidir. Bu nedenle ceza ve infaz kurumlarında verilen her türlü eğitsel, sosyal ve psikolojik hizmetler suçla

m¼cadelede kilit ¼neme sahiptir. Suçlunun cezasını çekmesi kamu vicdanında rahatlama yaratmakta ve kamunun adalete olan inancını arttırmaktadır. Ancak ceza ve infaz kurumlarının şartları iyileştirilmeli, birey ceza evlerinde bir suçluluk alt kültür¼ edinmemeli, verilen cezalar insan hakları ihlal edilmeden caydırıcı bir nitelik taşımalı, bireyin topluma tekrar kazandırılması amacıyla meslek edinmesine yönelik her türlü destek sağlanmalı, özel sektörde eski hüküml¼ çalıştırma zorunluluğı tekrar yürürlüğe konmalıdır. Yerel düzeyde halk ve sivil toplum kuruluşları emniyet olgusuna dahil edilmelidir. Bu amaçla İçişleri Bakanlığı'na bağı Emniyet Genel Müdürlüğü bünyesinde bulunan Asayiş Daire Başkanlığı Toplum Destekli Polislik Şube Müdürlüğü'n¼n yürüttüğü hizmetler oldukça değerlidir.

Yerel yönetimler sadece kamusal hizmet sunan birimler olmayıp aynı zamanda demokratik yönetimin vazgeçilmez unsurlarıdır. Bu bağlamda yerel yönetimlerin sunduğı hizmetler halkın katılımı ve desteğini de içermelidir. Kadifekale'de uygulanan kentsel dönüşüm uygulaması incelendiğinde buradaki amaç, kuşkusuz çökünt¼ alanı niteliğine sahip ve bir suç odağı durumunda olan alanı yeniden yapılandırmak ve güvenli bir ortama kavuşturmadır. Ancak yaşanan dönüşüm sonucunda bile kentin tarihi ve kültürel açıdan en önemli noktalarından biri olan Kadifekale'de hala kent güvenliği sağlanamamıştır. Bu nedenle suçla mücadelede fiziki alanların iyileştirilmesi önemli bir yer tutsa da mücadelenin etkin sonuç vermesi için bireylerin sosyal ve ekonomik yönden kentle bütünleşmesini sağlayacak politikalar da geliştirilmelidir. Özellikle dönüşüm sürecinde yerleşik bölge sakinlerinin başka alanlara gönderilmesi şeklindeki uygulamalara alternatif uygulamalar getirilmesi gerekmektedir.

Yoksul ve muhtaç durumda olan vatandaşlara yardım amacını taşıyan ve İzmir Büyükşehir Belediyesi bünyesinde hizmet veren Erkek Konuk Evi, yerel düzeyde uygulanan yoksullukla mücadele kapsamında değerli uygulamalardan birisidir. Kurum sokakta yaşayan vatandaşlara yemek ve barınma olanağı, sağlık sorunu bulunan vatandaşlara yönelik Eşrefpaşa Hastanesi bünyesinde tedavi olanağı ve İŞKUR paydaşlığı çerçevesinde meslek edinmelerini sağlamaktadır. Ancak bu kadar değerli hizmetler sunan kurumun çok sınırlı bir kontenjane sahip olması ve İzmir ili genelinde tek bir yerde bulunması, yaklaşık 5 milyon nüfusa sahip olan

İzmir’de bulunan yoksul ve muhtaç vatandaşların ihtiyaçlarını karşılamada yetersiz kalmaktadır.

Yapılan çalışmalar ışığında İzmir’de yer alan kamu kurum ve kuruluşlarının yoksulluk ve suçla mücadelede genel olarak etkin politikalar yürüttüğünü söylemek mümkündür. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı bünyesinde yürütülen sosyal yardımlar kuşkusuz yoksul durumda olan vatandaşların ekonomik durumlarında iyileşme meydana getirmektedir. Ancak sosyal yardımlardan yararlanacak kitlenin iyi belirlenmesi ve bu konuda istatistiki veriler tutulması gerekmektedir. Sosyal yardımlarla sağlanan iyileşme sadece yardım boyutunda kalmamalı, bireyler bu sürece İzmir Büyükşehir Belediye’sinin uyguladığı Süt Kuzusu Projesi benzeri projelerle dahil edilmelidir. Böylelikle yapılan çalışmalar salt yardımdan öte vatandaşları üretim sürecinin bir parçası olmaya yönlendiren çalışmalar olacaktır. İzmir özelinde uygulanan yoksulluk ve suçla mücadele politikaları içerisinde bireylerin İzmir Çalışma ve İş Kurumu İl Müdürlüğü’nün meslek edindirme kursları, İzmir Denetimli Serbestlik İl Müdürlüğü’nün ücretsiz olarak kamu hizmetinde çalıştırma uygulamaları, İzmir Büyükşehir Belediye’sinin “Meslek Fabrikası” gibi projeleri, Sosyal Güvenlik Kurumu İzmir İl Müdürlüğü’nün istihdam teşvikleri aracılığıyla topluma kazandırılması ve meslek sahibi edindirilerek suça yönelimlerinin azaltılması sağlanmaktadır. Madde bağımlılığı ile mücadelede gençlerin daha çok sportif faaliyetlere yönlendirilmesi, kadın istihdamının arttırılması gibi çalışmalar ise İzmir ilinde gerçekleştirilen değerli çalışmalardandır.

Çalışmamız, ülkemizde yoksulluk ve suçla mücadele eden kamu kurum ve kuruluşlarının teşkilat yapılanması ve politikalarının kapsamlı olarak incelenmesi ve tartışılması yönüyle literatüre katkı sağlayacak ve bu konu üzerinde çalışacaklara yol gösterici olacaktır. İzmir ili belediye ve kamu kurumları ile yapılan yüz yüze yapılandırılmış mülakat çalışması ile İzmir’in kent güvenliği, kentsel refah ve yaşam kalitesi ile kentin barındırdığı istihdam ve kent kültürü potansiyelini değerlendirme konusunda ilgililere yardımcı bir kaynak teşkil edeceği düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

1 Nolu Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi. Yayıml Tarih: 10/7/2018 tarih ve 30474 sayılı R.G.

4 nolu Bakanlıklara Bağlı, İlgili, İlişkili Kurum ve Kuruluşlar ile Diğer Kurum ve Kuruluşların Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi. Yayıml Tarih: 15/7/2018 tarih ve 30479 sayılı R.G.

13 nolu Strateji ve Bütçe Başkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi. Yayıml Tarih: 24/7/2018 tarih ve 30488 sayılı R.G.

3294 sayılı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Kanunu. Yayıml Tarih: 14/6/1986 tarih ve 19134 sayılı R.G.

4447 sayılı İşsizlik Sigortası Kanunu. Yayıml Tarih: 8/9/1999 tarih ve 23810 sayılı R.G.

5393 sayılı Belediye Kanunu. Yayıml Tarih: 13/7/2005 tarih ve 25874 sayılı R.G.

5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu. Yayıml Tarih: 16/6/2006 tarih ve 26200 sayılı R.G.

6360 sayılı On Dört İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Yedi İlçe Kurulması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun. Yayıml Tarih: 06/12/2012 tarih ve 28489 sayılı R.G.

AÇEV Anne Çocuk Eğitim Vakfı. <https://acev.org/ne-yapiyoruz/cocuklar-icin/anne-cocuk-egitim-programi/> , (08.04.2018).

AÇSHB Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü. (2011). Bakım Hizmetleri Stratejisi ve Eylem Planı (2011 – 2013). Ankara.

Adaman, F. ve Keyder, Ç. (2006), *Türkiye'de Büyük Kentlerin Gecekondu ve Çöküntü Mahallelerinde Yaşanan Yoksulluk ve Sosyal Dışlanma*. Avrupa Komisyonu, Sosyal Dışlanma ile Mücadelede Mahalli Topluluk Eylem Programı 2002-2006.

Akın, M. (2017). *Kentsel Güvenliğin Esasları*. www.millivicedan.org/makale-kentsel-guvenligin-esaslari (03.04.2017).

Akkuş, Y. (2003). Suçun Ekonomik Modelleri. *EKEV Akademi Dergisi*. 7(15): 293-312.

Aktan, C.C. ve Vural, İ.Y. (2002). Makro Ekonomik Politikalar, Gelir Dağılımı ve Yoksulluk – Yoksullukla Mücadele Stratejileri. *Hak-İş Konfederasyonu Yayınları*. 2-13

Aktan, C.C. ve Vural, İ.Y. (2002). Yoksulluk: Terminoloji, Temel Kavramlar ve Ölçüm Yöntemleri. *Hak-İş Konfederasyonu Yayınları*. 6-29.

Alpkan, L. ve Palacı, M. (2008). Toplum Destekli Polislik Uygulaması: Zara Örneği. *Polis Bilimleri Dergisi*, 10(3): 93-122.

Arpacıoğlu, Ö. (2012). *Dünya’da ve Türkiye’de Yoksulluk ve Yoksullukla Mücadele*. (Yüksek Lisans Tezi). Gaziantep: Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Asgari Ücret Yönetmeliği. Yayın Tarihi: 01/08/2004 tarih ve 25540 sayılı R.G.

ASPB T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı. (2015). İdare Faaliyet Raporu. Ankara.

Ataç, E. (2007). Suçun Kentsel Mekandaki Algısı; Güvensizlik Hissi. *Dosya 06 Kent ve Suç*. Bülten 55. TMMOB Mimarlar Odası Ankara Şubesi. 16-23.

Aytaç, Ö. (2008). Kent, Yoksulluk ve Sosyal Şiddet. Uluslararası Yoksulluk Sempozyumu. Deniz Feneri Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği. İstanbul.

Banger, G. (2010). *Yoksulluk, Kentsel Yoksulluk*. www.duyguguncesi.net/yoksulluk-kentsel-yoksulluk/ (10.04.2017).

Başaran, İ. (2008). *Kent ve Yerel Yönetim*. İstanbul: Okutan Yayınları.

Batmaz, N. (2016). Kentsel Yoksullukla Mücadelede Belediyelerin Rolü “Keçiören Belediyesi Örneği”, *Aksaray Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*. (8)1: 37-50.

Bayram, N., Bilgel, F. ve Bilgel, N.G. (2012). Social Exclusion and Quality of Life: An Empirical Study from Turkey. *Social Indicators Research*. 105: 109-120.

Bıçkı, D. (2015). *Kent(te) Yoksulluk Ayırışma ve Yaşam Kalitesi*. Bursa: Dora Yayınevi.

Bilge, O. (2009). *Ekonomik Krizlerin Yoksulluk Üzerine Etkileri*. (Sosyal Yardım Uzmanlık Tezi). Ankara: Başbakanlık Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü.

Block, R.L. ve Block, C.R. (1995). *Space, Place and Crime: Hot Spot Areas and Hot Places of Liquor Related Crime*. USA: Criminal Justice Press.

Bontempi, M. ve Ceravolo, F.A. (2016). Between Sense and Sensibility: Art and Society's Metamorphosis. *Cambio*. 11: 7-9.

Brantingham, P. (2006). Daily Urban Crime and Disorder, Is There A Simple Solution? *Harvard International Review*. 28(3).

Busilacchi, G. (2003). *Activation Minimum Income and Basic Income: History of A Comparison of Two Ideas*. London: Anthem Press.

Castells, M. (1977). *The Urban Questions*. New York: Edward Arnold Press.

Cerrah, İ. (2012). *Polisliğe Giriş*. Ankara: Polis Akademisi Yayınları.

Chen, M.A. (2012). *The Informal Economy: Definitions, Theories and Policies. Women in Informal Employment Globalizing and Organizing WIEGO Working Papers No: 1*. Manchester: WIEGO Limited.

Cılga, İ. (2004). *Bilim ve Meslek Olarak Türkiye' de Sosyal Hizmet*. Ankara: Özbay Ofset Baskı.

CoEss Report. (2008). *Confederation of European Security Services - Private Security and Its Role in European Security*.
<https://www.coess.org/download.php?down=Li9kb2N1bWVudHMvd3AtMS0yMDA4LXByaXZhdGUtc2VjdXJpdHktYW5kLWl0cy1yb2x1LWluLWV1cm9wZWFuLXNIY3VyaXR5LnBkZg..> , (05.06.2017).

Conklin, J.E. (2006). *Criminology Pearson*. Boston: Ninth Edition.

Council of Europe. (2017). *European Urban Charter*.
https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?id=887405#P12_317 (05.04.2017).

Çalı, H.H. (2012). Avrupa Kentsel Şartı Çerçevesinde Güvenli Kent ve Yerel Yönetimler. *Türk İdare Dergisi*. 475: 9-32.

Çevik, D. (2018). Asgari Ücret Uygulaması Nedir? Türkiye’de Nasıl Belirlenir?
<http://www.alomaliye.com/2018/01/08/asgari-ucret-uygulamasi/> , (06.06.2018).

Demirbaş, T. (2014). *Kriminoloji*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Denetimli Serbestlik Hizmetleri Yönetmeliği. Yayın Tarihi: 05.03.2013 ve 28578 sayılı R.G.

Derdiman, R.C. (2010). Kentleşmenin Suça Etkisi ve Kentlilerin Suçla Mücadelesinin Sosyal ve Hukuki Boyutları. *Çağdaş Yerel Yönetimler*. 19(3): 49-73.

Dönmezer, S. (1994). *Kriminoloji*. İstanbul: Beta Basım Yayım.

DPT. (1963). Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1963-1967). Ankara.

DPT. (1968). İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1968-1972). Ankara.

DPT. (1973). Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı (1973-1977). Ankara.

DPT. (1979). Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı (1979-1983). Ankara.

DPT. (1985). Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1985-1989). Ankara.

DPT. (1990). Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planı (1990-1994). Ankara.

DPT. (1996). Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1996-2000). Ankara.

DPT. (2000). Uzun Vadeli Strateji ve Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (2001-2005). Ankara.

DPT. (2006). Dokuzuncu Kalkınma Planı (2007-2013). Ankara.

DPT. (2007). Dokuzuncu Kalkınma Planı Gelir Dağılımı ve Yoksullukla Mücadele Özel İhtisas Komisyonu Raporu. Ankara.

Duffy, K. (1995). *Social Exclusion and Human Dignity in Europe*. Strasbourg: Council of Europe.

- Durkheim, E. (2002). *İntihar*. Çev. Özer Ozankaya. İstanbul: Cem Yayınevi.
- Dündar, Z.Ö. (2011). Türkiye’de Kentsel Yoksulluk Açısından Sosyal Belediyeciliğin Önemi, *Akdeniz İnsani Bilimler Dergisi*, 1(2): 117-126.
- Elster, J. (1986). *Karl Marx: A Reader*. United States of America: Cambridge University Press.
- Erkan, R. (2002). *Kentleşme ve Sosyal Değişme*. Ankara: Bilimadamı Yayınları.
- Erkuş, H. ve Karagöz, K. (2009). Türkiye’de Kayıt Dışı Ekonomi ve Vergi Kaybının Tahmini. Maliye Dergisi. (<https://www.tbmm.gov.tr/komisyon/kefe/docs/sosyalsart.pdf> , (17.03.2019).
- Eryılmaz, B. (2014). *Kamu Yönetimi Düşünceler-Yapılar-Fonksiyonlar-Politikalar*. Kocaeli: Umuttepe Yayınları.
- European Environment Agency. (2016). *Indicators*. <http://themes.eea.eu.int/indicators/> , (26.10.2016).
- Evcil Türksever, A.N. (2001). *Türkiye’de Büyükşehir Alanlarında Yaşam Kalitesinin Değerlendirilmesine Yönelik Bir Yöntem Denemesi*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). İstanbul: İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Fatemeh, P. ve Malekmohammadi, I. (2011). The Analysis of Effective Factors on Livelihood Poverty Alleviation in Rural Iran. *International Symposium on Poverty Alleviation Strategies (1st Edition)* (ss. 250-251), Ankara.
- Fındıklı, R. (2012). *Devletin İdari Yapısı ve İşleyişi*. Ankara: Polis Akademisi Yayınları.
- Gates, L. ve Rohe, W. (1987). Fear and Reactions to Crime A Revised Model. *Urban Affairs Quarterly*. 22(3): 425-453.
- Geray, C. (2007). Güvenli Kent ve Kente Karşı Suçlar Üzerine. *Dosya 06 Kent ve Suç*. Bülten 55. TMMOB Mimarlar Odası Ankara Şubesi. 50-55.
- Gerek, S. (1999). *Türkiye’de Asgari Ücretler ve Enflasyon: 1974-1999*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.

- Giddens, A. (2000). *Sosyoloji*. Çev. Cemal Güzel. Ankara: Ayraç Yayınevi.
- Giritli, İ., Bilgen, P.ve Akgüner, T. (2001). *İdare Hukuku*. İstanbul: Der Yayınları.
- Glaeser, E. and Sacerdote, B. (1999). Why is There More Crime in Cities?. *Journal of Political Economy*. 107 (6): 225-258.
- Gökçek Karaca, N. ve Gökçek, B. (2014). Türkiye ve Geçiş Ekonomilerinde Çok Boyutlu Yoksulluk ve İnsani Gelişme. *International Conference on Eurasian Economies*. 1-10.
- Göksu, T., Çevik, H.H., Filiz, O. ve Gül, S.K. (2010). *Güvenlik Yönetimi*. Ankara: Seçkin Yayınevi.
- Gökulu, G. (2010). Kent Güvenliği Kentleşme ve Suç İlişkisi. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*. 24(1): 209-226.
- Gölbaşı, S. (2008). *Kentleşme ve Suç*. İstanbul: Oniki Levha Yayıncılık.
- Gözler, K. ve Kaplan, G. (2013). *İdare Hukukuna Giriş*. Bursa: Ekin Basın Yayın Dağıtım
- Güllüpnar, F. (2012). Kent Sosyolojisi Kuramları Üzerine Bir Literatür Değerlendirmesi. *Çağdaş Yerel Yönetimler*. 21(3): 1-29.
- Gündoğan, N. (2003). *Yoksullukla Mücadelede İstihdam Politikalarının Rolü ve Önemi*. İstanbul: Deniz Feneri Yayınları.
- Gündoğan, N. (2008). Türkiye’de Yoksulluk ve Yoksullukla Mücadele. *Ankara Sanayi Odası ASO Dosya*. Ocak/Şubat, 42-56.
- Hançerlioğlu, O. (1967). *Felsefe Sözlüğü*. İstanbul: Varlık Yayınları.
- Harvey, D. (2015). *Asi Şehirler Şehir Hakkından Kentsel Devrime Doğru*. Çev. Ayşe Deniz Temiz. İstanbul: Metis Yayınları.
- <http://cocukhizmetleri.aile.gov.tr/data/544e2899369dc318044059c3/2016.pdf> , (04.03.2019).
- <http://ophi.org.uk/policy/multidimensional-poverty-index/> , (10.02.2019).

<http://sosyalyardimlar.aile.gov.tr/hakkimizda/sosyal-yardimlar-genel-mudurlugu/misyon> , (04.03.2019).

<http://sosyalyardimlar.aile.gov.tr/hakkimizda/sosyal-yardimlar-genel-mudurlugu/vizyon> , (04.03.2019).

<http://www.cte.adalet.gov.tr/> , (29.05.2018).

<http://www.cte-ds.adalet.gov.tr/> , (29.05.2018).

<http://yurtkur.gsb.gov.tr/Sayfalar/2397/2387/Tarihce> , (08.03.2019).

<http://yurtkur.gsb.gov.tr/Sayfalar/2441/2390/GenelBilgiler> , (08.03.2019).

<https://cocukhizmetleri.aile.gov.tr/hedeflerimiz> , (04.03.2019).

<https://sosyalyardimlar.aile.gov.tr/aile-yardimlari> , (04.03.2019).

<https://sosyalyardimlar.ailevecalisma.gov.tr/egitim-yardimlari> , (04.03.2019).

<https://sosyalyardimlar.ailevecalisma.gov.tr/engellilere-yonelik-yardimlar> , (04.03.2019).

<https://sosyalyardimlar.ailevecalisma.gov.tr/saglik-yardimlari> , (04.03.2019).

<https://sosyalyardimlar.ailevecalisma.gov.tr/sosyal-yardim-programlarimiz> , (04.03.2019).

<https://www.ailevecalisma.gov.tr/#0> , (04.03.2019).

<https://www.vgm.gov.tr/faaliyetler/hay%C4%B1r-hizmetleri/muhta%C3%A7-ayl%C4%B1%C4%9F%C4%B1> , (08.03.2019).

<https://www.vgm.gov.tr/faaliyetler/hayır-hizmetleri/aşevi-ve-kuru-gıda-yardımlar-hizmetleri> , (08.03.2019).

Işık, E. (2007). *Kent Yoksulluğu, Sokak Çocukları ve Suç*. (Yüksek Lisans Tezi). Kütahya: Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

İbn Haldun, (1968). *Mukaddime*. Çev. Zakir Kadri Ugan. İstanbul: MEB Yayınları.

İncedal, S. (2013). *Türkiye’de Yoksulluğun Boyutları: Mücadele Politikaları ve Mücadele Araçları*. (Uzmanlık Tezi). Ankara: Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı.

İnsel, A. (2005), Yoksulluk, Dışlanma ve STK'lar. *Sivil Toplum ve Demokrasi Konferans Yazıları, İstanbul Bilgi Üniversitesi Sivil Toplum Kuruluşları Eğitim ve Araştırma Birimi*, 6: 1–20.

İsbir, E.G. (1986). *Şehirleşme ve Meseleleri*. Ankara: Ocak Yayınları.

KA-DER Kadın Adayları Destekleme Derneği, <http://ka-der.org.tr/ka-der-siyaset-okullari-2008-2009/> , (08.04.2018).

Kail, B. ve Kleinman, P. (1985). Fear, Crime, Community, Organisation and Limitations on Daily Routines. *Urban Affairs Quarterly*. 20(3): 400-408.

Kale, H.T. (2007). *Bölgesel Yoksulluk ve Farklılaştırılmış Politika Önerileri*. (Yüksek Lisans Tezi). Hatay: Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Kalkınma Bakanlığı. (2013). Onuncu Kalkınma Planı (2014-2018). Ankara.

Kalkınma Bakanlığı Gelir İdaresi Başkanlığı. (2014). Onuncu Kalkınma Planı (2014 - 2018) Kayıtdışı Ekonominin Azaltılması Programı Eylem Planı. Ankara.

Karasu, M.A. (2012). Kent ve Suç Üzerine Kavramsal Bir Çerçeve. *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 13(2): 175-192.

Karslı, M. (1999). *Enflasyonun Milli Gücümüze Etkileri*. İstanbul: Harp Akademileri Komutanlığı Yayınları.

Keleş, R. (1972). *100 Soruda Türkiye'de Şehirleşme, Konut ve Gecekondu*. İstanbul: Gerçek Yayınevi.

Keleş, R. (1993). *Kentleşme Politikası*. Ankara: İmge Kitabevi Yayınları.

Keleş, R. (1998). *Kentbilim Terimleri Sözlüğü*. Ankara: İmge Kitabevi Yayınları.

Keleş, R. (2004). *Kentleşme Politikası*. Ankara: İmge Kitabevi Yayınları.

Keleş, R. (2007). Kente Karşı Suç. *Dosya 06 Kent ve Suç*. Bülten 55. TMMOB Mimarlar Odası Ankara Şubesi. 45-46.

Kentleşme Şurası. (2009). Kentlilik Bilinci, Kültür ve Eğitim Komisyonu Raporu. T.C. Bayındırlık ve İskan Bakanlığı. Ankara.

- Kentleşme Tematik Grubu. (2007). Kentleşme Tematik Grubu 2. Raporu.
- KGM. Karayolu Ulaşım İstatistikleri. www.kgm.gov.tr , (05.11.2016).
- Kıray, M.B. (1998). *Örgütlemeyen Kent*: İzmir. İstanbul: Bağlam Yayınları.
- Kocatepe, H. (2011). *Yoksulluk ve Kent Yoksulluğu: Yalova İli Örneği*. (Yüksek Lisans Tezi). Yalova: Yalova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- KSGM Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü. (2008). Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Ulusal Eylem Planı (2008–2013). Ankara.
- Leones, S.V.C. (2006). The Current Situation of Crime Associated with Urbanisation: Problems Experienced and Countermeasures Initiated in the Philippines. *Research Material Series*. 68: 133-150.
- Lewis, D. (1996). Crime and Community: Continuities, Contradictions and Complexities. *Cityscape: A Journal of Policy, Development and Research*. 2(2): 95-120.
- Lewis, O. (1998). The Culture of Poverty. *Society*. 35(2): 7-9.
- Marans, R. (2007). Kentsel Yaşam Kalitesinin Ölçülmesi. *Mimarlık Dergisi*. 335.
- Mengi, A. (2007). Kente Karşı Suç-İmar Suçu. *Dosya 06 Kent ve Suç*. Bülten 55. TMMOB Mimarlar Odası Ankara Şubesi. 47-49.
- Odabaşı, F. (2010). *Yoksullukla Mücadelede İstihdamın Rolü*. (Sosyal Yardım Uzmanlık Tezi). Ankara: Başbakanlık Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü.
- OECD, Education at A Glance 2017, www.oecd.org/education/education-at-a-glance-19991487.htm , (03.04.2018).
- Oktay, D. (2007). Sürdürülebilirlik, Yaşanabilirlik ve Kentsel Yaşam Kalitesi. *Mimarlık Dergisi*. 335.
- Ören Ersin, G. (2012). *Kentsel Yaşam Kalitesi Göstergeleri: Büyükçekmece Örneğinde İrdelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.

- Özbek, V.Ö., Kanbur, M.N., Doğan, K., Bacaksız, P. ve Tepe, İ. (2014). *Ceza Hukuku Bilgisi Genel Hükümler*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Özdek, Y. (2002). *Küresel Yoksulluk ve Küresel Şiddet Kıskaçında İnsan Hakları*. Ankara: TODAİE İnsan Hakları Araştırma ve Derleme Merkezi Yayınları.
- Özey, R. (2003). *Yoksulluk Coğrafyası*. İstanbul: Deniz Feneri Yayınları.
- Özkalp, E. (2008). *Sosyolojiye Giriş*. Bursa: Ekin Yayınevi.
- Öztürk, Ş. (2008). Kırsal Yoksulluk ve Neo-Liberal Ekonomi Politikaları. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi - The Journal of International Social Research*. Cilt: 1/5.
- Pain, R. (2001). Gender, Age and Fear in the City. *Urban Studies*. 31:(5-6). 889-913.
- Parlak, B. (2011). *Kamu Yönetimi Sözlüğü*. Bursa: MKM Yayıncılık.
- Pehlivan, V. (2010). *Küreselleşme, Yoksulluk ve Türkiye*. (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Pekin, T. (2011). *Makro Ekonomi*. İzmir: Zeus Kitabevi.
- Perry, G.E., Arias, O.S., Lopez, J.H., Maloney, W.F. ve Serven, L. (2006). *Poverty Reduction and Growth: Virtuous and Vicious Circles*. Washington: The World Bank.
- Putnam, R.D. (1995). Bowling Alone: America's Declining Social Capital. *Journal of Democracy*. 6(1): 65-78.
- Sakarya, Ö. (2017). *Suç ve Suçlulukla Mücadelede Sosyal Hizmet Uygulamalarının Önleyici Etkileri*. (Yüksek Lisans Tezi). Yalova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Sapancalı, F. (2005). *Sosyal Dışlanma*. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Yayınları.
- Sapancalı, F. (2009). *Toplumsal Açından Yaşam Kalitesi*. İzmir: Altın Nokta Yayınları.
- Savaş Yavuzçehre, P. (2011). *Kentsel Mekanda Değişim Denizli*. Denizli: Denizli Belediyesi Kültür Yayınları.

Sellin, T. (1931). The Basis of A Crime Index. *Journal of Criminal Law and Criminology*. 22: 335-356.

Seyyar, A. (2003). Sosyal Siyaset Açısından Yoksullukla Mücadele. *I. Ulusal Yoksulluk Sempozyumu*. Deniz Feneri Derneği Yayınları. İstanbul.

Seyyar, A. (2007). *Manevi Sosyal Hizmetler*. İstanbul: Rağbet Yayınları.

Smith, N. (1979). Toward A Theory of Gentrification. *Journal of American Planners Association*. 45: 538-548.

Sullivan, A. ve Sheffrin, S.M. (2003). *Economics: Principles in Action*. New Jersey: Pearson Prentice Hall.

Sunar, L. (2003). Yoksulluğun Önlenmesinde Sivil Toplumun Rolü ve Gönül Kuşağı Projesi. *I. Ulusal Yoksulluk Sempozyumu*. Deniz Feneri Derneği Yayınları. İstanbul.

SYGM Bildiriler Kitabı. (2010). T.C. Başbakanlık Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü, Uluslararası Yoksullukla Mücadele Stratejileri Sempozyumu: Deneyimler ve Yeni Fikirler Bildiriler Kitabı. 13-15 Ekim 2010, İstanbul.

Şahin, Y. (2011). *Kentleşme Politikası*. Trabzon: Murathan Yayınevi.

Şen, B. (2006). *Kentsel Gerilemeyi Aşmada Çelişkili Bir Süreç Olarak Soylulaştırma: Galata Örneği*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). İstanbul: Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.

Şenel, A. (2011). *Siyasal Düşünceler Tarihi*. Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.

Şener, Ü. (2010). Yoksullukla Mücadelede Sosyal Güvenlik, Sosyal Yardım Mekanizmaları ve İş Gücü Politikaları. *Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı (Politika Notu)*. 1-22.

Şenses, F. (2003). *Yoksullukla Mücadelenin Neresindeyiz? Gözlemler ve Öneriler, İktisat Üzerine Yazılar I, Küresel Düzen: Birikim, Devlet ve Sınıflar, Korkut Boratav'a Armağan*. İstanbul: İletişim Yayınları.

Şenses, F. (2006). *Küreselleşmenin Öteki Yüzü: Yoksulluk*. İstanbul: İletişim Yayınları.

Şenyapılı, Ö. (1981). *Kentleşemeyen Ülke, Kentlileşen Köylüler*. Ankara: ODTÜ Mimarlık Fakültesi Yayınları.

Şimşir, B. (1988). *Ankara Bir Başkent'in Doğuşu*. Ankara: Bilgi Yayınevi.

TDK Türk Dil Kurumu.

http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5c92b61bcc1258.63106213 , (05.03.2016).

TEGV Türkiye Eğitim Gönüllüleri Vakfı.
<https://tegv.org/hakkimizda/manifestomuz/>, (08.04.2018).

Tekeli, İ. (2014). *Türkiye'nin Kentleşme Deneyiminden Öğrenebileceklerimiz*.
https://www.tepav.org.tr/upload/files/14563988731.Turkiye_nin_Kentlesme_Deneyiminden_Ogrenebileceklerimiz.pdf (21.03.2019).

Toprak, Z. (2016). *Kent Yönetimi ve Politikası*. Ankara: Siyasal Kitabevi.

Torlak, S.E. ve Savaş Yavuzçehre P. (2008). Denizli Kent Yoksullarının Yaşam Kalitesi Üzerine Bir İnceleme. *Çağdaş Yerel Yönetimler*. 17(2): 23-44.

Tosunoğlu, Ş., Moğol, T., Çakır, T., Dülger, C., Arslan, O. ve Taraktaş, A. (2012). *Kamu Maliyesi*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.

Tsakoglou, P. (2002). *Poverty and Social Exclusion in Europe*. Cheltenham: Edward Elgar Publishing.

TÜİK. Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi 2018.
http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1059 , (10.04.2017).

TÜİK. Sabit Telefon, Cep Telefonu ve İnternet Abone Sayısı.
http://www.tuik.gov.tr/VeriBilgi.do?alt_id=1062 , (10.04.2017).

TÜİK. İllerde Yaşam Endeksi 2015. http://tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1106 , (10.04.2017).

TÜİK. Ulaştırma İstatistikleri. http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1051 , (11.04.2017).

Türksoy, H.C. (1999). Geçmişten Günümüze Başkent Ankara (Açılış Bildirisi). *Ankara Gerçeği Sempozyumu*. Ankara.

Uçkun, C., Yüksel, A. ve Demir, B. (2012). Özel Güvenlik Sektörünün Türkiye'deki Rolü ve Dünya'daki Konumu. *Electronic Journal of Vocational Colleges*. 2(2): 22-30.

UNDP. (2015). *Human Development Report. Work for Human Development*. New York.

United Nations. (2014). *World Urbanization Prospects*. New York: United Nations.

Uysal, E.Ü. (2006). Soylulaştırma Kuramlarının İstanbul'da Uygulanabilirliği Cihangir Örneği. *Planlama*. 77-91.

VGM. (2018). 2017 Yılı Faaliyet Raporu. Ankara.

VGM. (2017). 2016 Yılı Faaliyet Raporu. Ankara.

Watts, A. and Watts, T. (1981). Minorities and Urban Crime Are They The Cause or The Victim?. *Urban Affairs Quarterly*. 16(4): 423-436.

WHOQOL. (1997). *Measuring Quality of Life: The World Health Organization Quality of Life Instruments, Programme on Mental Health*. http://www.who.int/mental_health/media/68.pdf (26.10.2016).

Wirth, L. (1956). Urbanism as a Way of Life. *Community Life and Social Policy: Selected Papers by Louis Wirth, Ed. Marvick Wirth and Albert Reiss*, Chicago University. 110-132.

Yalçın, N. (2008). *Sivil Toplum Kuruluşları ve Yoksulluk*. (Yüksek Lisans Tezi). Aydın: Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Yaman, M. (2015). *Türkiye'de Kentsel Dönüş(tür)me Uygulamaları Sosyo-Politik Bir Yaklaşım*. Antalya: Otorite Kitap.

Yıldırım, N. ve Yıldırım, K. (2008). *Sosyal Hizmet Kuram ve Yaklaşımlar*. Sakarya: Sakarya Yayıncılık.

Yılmaz, S. (2006). *Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarının Yoksullukla Savaşım Politikaları İçindeki Yeri: Eskişehir Örneği*. (Yüksek Lisans Tezi). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Yücel, B.N. (2017). 2000 Yılı Sonrası Türkiye’de Yoksulluk ve Sosyal Politika. (Yüksek Lisans Tezi). Kırıkkale: Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Yükseler, Z. ve Türkan, E. (2008). Türkiye’de Hanehalkı: İşgücü, Gelir, Harcama ve Yoksulluk Açısından Analizi. İstanbul: Graphis Matbaa.

Zülfikar, B.Ş. (2010). *Yoksulluk ve Yoksullukla Mücadele Yöntemleri: Katılımcı Bir Yaklaşımla Sosyal Riski Azaltma Projesinin Başarı Değerlendirmesi – Ankara İli Örneği*. (Yüksek Lisans Tezi). Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

EK 1: Dokuz Eylül Üniversitesi Etik Kurul İzni

T.C.
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dekanlığı
Etik Kurulu Kararı

Toplantı Sayısı:07
Sayı:2

Toplantı Tarihi: 17/07/2018

KARAR 2- Fakültemiz Kamu Yönetimi Bölümü öğretim üyesi Doç.Dr.Yunus Emre ÖZER'in danışmanlığını yürüttüğü yüksek lisans öğrencisi Elif KILIÇ'ın "Yoksulluk, Kent Güvenliği ve Suç İlişkisinin Kentsel Yaşam Kalitesine Etkileri: İzmir Örneği" konulu tezi ile ilgili aşağıda belirtilen kurumlarda yapılması planlanan "yapılandırılmış mülakat çalışmasını" uygulama talebi ile ilgili Dekanlık Makamına verdiği 10.07.2018 tarih ve 2670 sayılı dilekçesi ve ekleri görüşüldü.

Yapılan Görüşmeler Sonucunda,

Fakültemiz Kamu Yönetimi Bölümü öğretim üyesi Doç.Dr.Yunus Emre ÖZER'in danışmanlığını yürüttüğü yüksek lisans öğrencisi Elif KILIÇ'ın "Yoksulluk, Kent Güvenliği ve Suç İlişkisinin Kentsel Yaşam Kalitesine Etkileri: İzmir Örneği" konulu tezi ile ilgili yapılandırılmış mülakat çalışmasını aşağıda belirtilen kurumlarda yapılmasının uygunluğuna oy birliği ile karar verildi.

- 1-İzmir Büyükşehir Belediyesi
- 2- İlçe Belediyesi
- 3- İzmir Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü (Çankaya)
- 4-Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı İzmir Bölge Müdürlüğü (Konak)
- 5-Adalet Bakanlığı İzmir Cumhuriyet Başsavcılığı Denetimli Serbestlik ve Yardım Merkezi Şube Müdürlüğü (Bornova)
- 6-İzmir İl Emniyet Müdürlüğü (Konak) veya Konak İlçe Emniyet Müdürlüğü 7-Sosyal Güvenlik Kurumu İzmir İl Müdürlüğü (Konak)
- 8- İzmir Çalışma ve İş Kurumu İl Müdürlüğü'ne (Konak)

Prof.Dr. Kâmil TÜĞEN
Başkan

Prof.Dr. Zerrin Toprak KARAMAN
Üye

Prof.Dr. Asuman ALTAY
Üye

Yrd.Doç.Dr.Oytun Boran SEZGİN
Üye

Prof.Dr. Zeynep ARIKAN
Üye

Doç.Dr. Selim ŞANLISOY
Üye

Tel : 0 232 420 41 80 / 2028 Faks : 0 232 420 17 89
Adres : 24 Sokak No: 2 35160 Dokuzçesmeler-Buca/İZMİR

www.iibf.deu.edu.tr
E-Mail: iibf@deu.edu.tr